ÎNCREDERE

ROMAN NOMINALIZAT LA PREMIUL BOOKER 2022

HERNAN DIAZ

clasici contemporani
LITERA

Clasici contemporani Litera
pune laolaltă scriitori contemporani laureați
sau nominalizați ai unor prestigioase premii literare
care le prefigurează statutul de „clasici".
Operele de ficțiune cele mai noi, cele mai vândute,
cele mai iubite din zilele noastre –
cărți pe care abia aștepți să le citești.

Hernan Diaz este autorul a două romane traduse în peste douăzeci de limbi. A publicat povestiri și eseuri în *The Paris Review*, *Granta*, *Playboy*, *The Yale Review*, *McSweeney's* etc. Primul lui roman, *In the Distance* (2017), s-a aflat printre finaliștii premiilor Pulitzer și PEN/Faulkner și a câștigat premiile Saroyan International, Cabell, Page America și New American Voices, printre alte distincții. Al doilea roman al lui Diaz, *Încredere* (*Trust*, 2022), a fost nominalizat la Premiul Booker.

Este laureat al premiului Whiting și a primit burse de la Fundația Guggenheim, Centrul Cullman pentru Universitari și Scriitori aparținând Bibliotecii Publice din New York, Centrul Bellagio din subordinea Fundației Rockefeller, MacDowell, Yaddo și Fundația Ingmar Bergman.

Diaz are un doctorat de la New York University, editează o revistă academică la Columbia University și în 2012 a publicat lucrarea *Borges, between History and Eternity*.

HERNAN DIAZ

ÎNCREDERE

Traducere din limba engleză
BOGDAN PERDIVARĂ

LITERA
București

Hernan Diaz

Trust

Ediție publicată pentru prima dată de Riverhead Books,

un imprint al Penguin Random House LLC

Traducere publicată prin înțelegere cu

AJA Anna Jarota Agency și The Clegg Agency, Inc., USA

Imagini copertă: (building) Gottscho-Schleisner Collection,

Library Of Congress, Prints and Photographs Division;

(glass bell) Artem Perevozchikov / iStock / Getty Images Plus

Design copertă © Keith Hayes

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Încredere

Hernan Diaz

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Alexandra Diaconescu

Corectori: Cătălina Călinescu, Ionel Palade

Prepress copertă: Flori Zahiu-Popescu

Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza.

ISBN 978-606-33-9516-1

ISBN EPUB 978-606-33-9822-3

Pentru Anne, Elsa, Marina și Ana

OBLIGAȚIUNI

ROMAN

de
HAROLD VANNER

UNU

Fiindcă se bucurase de mai toate avantajele, încă de la naștere, unul dintre puținele privilegii care i se refuzaseră lui Benjamin Rask fusese cel al unei ascensiuni eroice: povestea nu îi era una a dârzeniei și perseverenței, nici vreo istorisire despre o voință de fier care să își fi croit, din mucegaiuri și noroi, un destin de aur. Potrivit adnotărilor de pe pagina ultimă a Bibliei familiei Rask, strămoșii tatălui său migraseră din Copenhaga la Glasgow în 1662, unde se apucaseră de negoț cu tutun din Colonii. Pe parcursul următorului secol, afacerea prosperase și se lărgise într-atât încât devenise necesar ca o parte a membrilor familiei să se mute în America, de unde își puteau supraveghea mai bine furnizorii și dirigui toate aspectele producției. Trei generații mai târziu, tatăl lui Benjamin, Solomon, avea să cumpere părțile tuturor celorlalte rubedenii și investitori din afara familiei. Sub călăuzirea sa exclusivă, înflorirea companiei își urmase cursul, așa încât nu-i luase mult ca să devină unul dintre cei mai de vază comercianți de tabac de pe Coasta de Est. Era poate adevărat că inventarul său provenea de la cele mai bune surse de pe continent, însă, mai mult decât calitatea mărfii, cheia succesului lui Solomon se dovedise abilitatea sa de a exploata un fapt evident: exista, firește, o latură epicuriană în consumul de tutun, dar majoritatea bărbaților fumau ca să poată sta de vorbă cu alți bărbați. Solomon Rask era, prin urmare, nu doar un negustor care oferea cele mai fine trabucuri, țigarete și amestecuri pentru pipă, ci, pe lângă asta (și mai ales),

un furnizor de conversație și legături politice excelente. Își adusese pe cele mai înalte culmi afacerea și-o fixase cu fermitate acolo mulțumită sociabilității sale efervescente și prieteniilor cultivate în fumoar, unde era adeseori văzut împărțindu-și havanele cu unii dintre cei mai distinși mușterii, printre care îi număra pe Grover Cleveland, William Zachary Irving și John Pierpont Morgan.

La apogeul succesului său, Solomon pusese să i se construiască un conac pe West 17th Street, care fusese terminat tocmai la timp pentru nașterea lui Benjamin. Solomon, cu toate acestea, era arareori văzut la reședința din New York a familiei sale. Treburile îl purtau de la o plantație la alta, și mai mereu inspecta halele unde erau rulate țigările sau își vizita partenerii de afaceri din Virginia, Carolina de Nord și Caraibe. Deținea chiar și o mică hacienda în Cuba, unde își petrecea bună parte din fiecare iarnă. Zvonurile privind viața dusă pe insulă îi consolidaseră o reputație de aventurier cu gusturi exotice, ceea ce reprezenta, în domeniul său de activitate, un avantaj.

Doamna Wilhelmina Rask nu avea să pună nicicând piciorul pe domeniul cubanez al soțului. Și ea lipsea perioade îndelungate din New York, plecând de îndată ce revenea Solomon și făcându-și veacul, sezoane întregi, pe la casele de vacanță ale prietenelor sale de pe malul estic al Hudsonului ori pe la cabanele acestora din Newport. Singurul lucru vizibil pe care îl împărtășea cu Solomon era pasiunea pentru trabucuri, din care pufăia de zor. Aceasta fiind o sursă foarte neobișnuită de delectare pentru o cucoană, își făcea plăcerea doar în cadru intim, în compania prietenelor. Lucru care nu era însă un impediment, de vreme ce se găsea necontenit înconjurată de ele. Willie, cum i se spunea în cercul ei social, făcea parte dintr-un grup bine închegat de femei care păreau să alcătuiască un soi de trib nomad. Proveneau nu doar din New York, ci și din Washington, Philadelphia, Providence, Boston, ba până și de la Chicago. Se deplasau în stol, vizitându-și

reciproc casele și vilele de vacanță după cum dicta anotimpul – conacul din West 17th Street devenea sălașul confreriei preț de câteva luni, începând cu ultimele zile din septembrie, când Solomon pleca la hacienda. Însă, în orice parte a țării și-ar fi găsit adăpost doamnele, clica se menținea, invariabil, într-un cerc de nepătruns.

Limitat, în mare parte, la odaia lui și la cea a dădacei sale, Benjamin avu, crescând, doar o idee nelămurită despre restul casei de cărămidă cenușie. Când mama lui și prietenele acesteia se aflau acolo, era ținut departe de camerele în care femeile fumau, jucau cărți și beau Sauternes până târziu în noapte; când se făceau nevăzute, saloanele deveneau o succesiune opacă de ferestre cu obloane închise, mobilă acoperită și candelabre înveșmântate în lințolii umflate precum baloanele. Toate dădacele și guvernantele îl declarau un copil model și toți preceptorii săi confirmau asta. Manierele, inteligența și ascultarea nu se combinaseră niciodată mai armonios ca în acest băiat cuminte. Singurul neajuns pe care, căutând nod în papură, i-l puteau găsi cei care îi purtau de grijă era codeala lui Benjamin când venea vorba să aibă de-a face cu alți micuți. Unul dintre preceptori pusese lipsa dispoziției prietenoase pe seama fricii, dar Solomon îi înlăturase în pripă îngrijorările, declarând că băiatul nu făcea decât să devină bărbat într-un fel propriu și personal.

Singurătatea în care crescuse nu îl pregătise pentru școala cu internat. Pe parcursul primului semestru ajunse obiectul cotidian al injuriilor și al unor cruzimi mărunte. Cu timpul, totuși, colegii de clasă descoperiră că felul său impasibil de a fi îl făcea o victimă prea puțin satisfăcătoare și îl lăsară în pace. Își văzu de ale lui și străluci, fără să pună pic de pasiune, la toate materiile. La finele fiecărui an, după ce îl potopeau cu toate onorurile și distincțiile disponibile, profesorii, fără excepție, îi aminteau că e menit să aducă noiane de glorie Academiei.

În ultimul său an de liceu, tatăl îi muri de inimă. La ceremonia funerară, pentru care se întorsese la New York, rudele și cunoștințele fură impresionate de stăpânirea arătată de Benjamin, însă adevărul era că doliul nu făcuse decât să dea înclinațiilor naturale ale caracterului său o formă ce putea fi recunoscută social. Dovedind o imensă precocitate, care îi lăsă perplecși pe avocații și bancherii tatălui său, băiatul ceru să examineze testamentul și toate documentele financiare legate de acesta. Domnul Rask fusese o persoană ordonată, meticuloasă, iar fiul nu descoperi nimic eronat în scripte. După ce isprăvi, știind la ce avea să se aștepte odată ce intra în posesia moștenirii, se întoarse la New Hampshire ca să-și încheie studiile.

Mama lui își petrecu scurta perioadă de văduvie cu prietenele, în Rhode Island. Plecă în mai, la scurt timp după ce Benjamin absolvise liceul, și muri până la sfârșitul verii de emfizem pulmonar. Familia și prietenii care participară la acest al doilea serviciu funebru, ținut cu mult mai multă discreție, abia dacă se pricepură să îi vorbească tânărului rămas orfan pe parcursul a doar câtorva luni. Erau, din fericire, multe chestiuni practice de discutat – depozite financiare, executori și chițibușuri legale presupuse de punerea în ordine a afacerilor.

Experiențele lui Benjamin în calitate de student aveau să se dovedească un ecou amplificat al anilor petrecuți ca școlar. Erau prezente aceleași inadecvări și talente, acum însă părea să fi căpătat un soi de atașament rece pentru primele și o mută desconsiderare când venea vorba despre cele din urmă. Unele dintre trăsăturile cele mai proeminente ale înaintașilor păreau să își fi găsit, în el, sfârșitul. N-ar fi putut fi mai diferit de tatăl său, care lua în posesie orice odaie în care intra și îi făcea pe toți să graviteze în jurul său, după cum nu avea nimic în comun cu mama sa, care, probabil, nu își petrecuse singură nici măcar o zi din viață. Aceste discrepanțe între el și părinți deveniră și mai accentuate după absolvire. Se mută din New England înapoi în

metropolă și eșuă acolo unde le pria celor mai multe dintre cunoștințele sale – era un atlet incapabil, un umblător prin cluburi apatic, un băutor lipsit de entuziasm, un jucător de cărți indiferent, un amant călâu. El, care își datora averea tutunului, nici măcar nu fuma. Cei care îl acuzau de excesivă frugalitate nu izbuteau să înțeleagă că, la drept vorbind, nu avea pofte pe care să și le reprime.

*

Afacerile cu tutun nu-l interesau câtuşi de puţin pe Benjamin. Îi displăceau atât produsul – suptul şi pufăiala primitivă, febrila fascinaţie pentru fum, duhoarea dulceag-amăruie a frunzelor putrede –, cât şi toată forfota din jurul acestuia, de care tatăl lui se bucurase atât şi pe care ştiuse să o exploateze atât de bine. Nimic nu îl dezgusta mai mult decât complicităţile pâcloase ale fumoarului. În ciuda celor mai asidue strădanii, nu izbutea să susţină, cu vreo urmă de înflăcărare, superioritatea unei ţigări de foi subţiri asupra unei havane groase, şi era neînstare să cânte, cu vigoarea pe care o poate conferi doar informaţia la prima mână, osanale frunzelor de tutun cultivate pe domeniul său din Vuelta Abajo. Plantaţiile, hambarele unde se usca tutunul şi fabricile de trabucuri ţineau de o lume îndepărtată, cu care nu se simţea îmboldit să se familiarizeze. Ar fi recunoscut cel dintâi că era un ambasador jalnic al companiei, aşadar, delegase operaţiunile cotidiene unui director care fusese, timp de două decenii credincioase, angajat al tatălui său. În pofida sfatului acestui director, prin intermediul unor mijlocitori pe care nu îi cunoştea în persoană, Benjamin vându, sub preţul pieţei, hacienda cubaneză a tatălui său şi tot ce se găsea acolo, fără măcar să facă un inventar. Bancherul său investi banii în acţiuni, împreună cu restul rezervelor financiare.

Aveau să se scurgă vreo câţiva ani de stagnare, pe parcursul cărora avu unele tentative, fără tragere de inimă, de a iniţia diverse colecţii (monede, porţelanuri, prieteni), îşi încercă norocul cu ipohondria, se strădui să-şi trezească entuziasmul pentru cai şi nu izbuti să devină un filfizon.

Timpul se transforma într-o constantă iritare.

În ciuda adevăratelor sale înclinații, începu să plănuiască o călătorie în Europa. Tot ce îl interesase să afle despre Bătrânul Continent învățase deja din cărți; să aibă experiența acelor lucruri și locuri nu avea, pentru el, pic de însemnătate. Și nu se dădea în vânt să fie închis, zile și zile, pe un vas cu străini. Își spunea însă că, dacă ar fi să plece, acesta ar fi momentul potrivit; atmosfera generală din orașul New York se făcuse îndeajuns de posomorâtă din pricina unei serii de crize financiare și a recesiunii economice care cuprinsese, de doi ani, țara. Fiindcă această degringoladă nu îl afecta direct, Benjamin era conștient doar vag de cauzele ei – totul începuse, credea, cu spargerea bulei căilor ferate, legată apoi cumva de o prăbușire a valorii argintului, care, la rândul ei, dusese la o goană după aur și, în cele din urmă, la numeroasele crahuri bancare care ajunseseră cunoscute drept Panica din 1893. Nu îl preocupa adevărata înșiruire a evenimentelor. Avea ideea nelămurită că piețele se mișcau înainte și înapoi și era încrezător că pierderile de azi aveau să fie câștigurile de mâine. În loc să pună bețe în roate excursiei sale europene, criza financiară – cea mai gravă de la Recesiunea cea Lungă, cu două decenii mai înainte – se număra printre cele mai puternice imbolduri pe care le găsise ca să plece.

Pe când Benjamin se pregătea să stabilească o dată pentru voiaj, bancherul îl informă că, prin intermediul unor „legături", izbutise să achiziționeze obligațiuni emise pentru refacerea rezervelor de aur ale națiunii, a căror epuizare dusese la insolvență atâtea bănci. Întreaga emisie fusese vândută în nici jumătate de oră și, în mai puțin de o săptămână, bondurile îi aduseseră lui Rask un profit frumușel. Așa încât norocul apărut fără să fie chemat, sub forma unor schimbări politice și oscilații favorabile ale pieței, duse la neașteptata și aparent spontana creștere a respectabilului patrimoniu al lui Benjamin, pe care nu se obosise niciodată să îl sporească. Însă acum, că soarta o făcea pentru el, descoperi în miezul ființei o foame de care nu fusese

conștient până ce nu i se înfățișase o momeală suficient de mare încât să o stârnească la viață. Europa nu avea decât să aștepte.

Averea lui Rask se găsea în păstrarea casei de avocatură J.S. Winslow & Co., instituție care se ocupase dintotdeauna de afacerile familiei. Firma, întemeiată de unul dintre prietenii tatălui său, ajunsese acum pe mâna lui John S. Winslow Jr., care încercase, fără a reuși, să se împrietenească cu Benjamin. Drept rezultat, relația dintre cei doi tineri era întrucâtva încordată. Lucrau totuși împreună – chiar dacă o făceau prin mesageri sau telefonic, modalități de contact preferate de Benjamin repetitivelor și căznit de amabilelor întâlniri față în față.

Curând, Benjamin începu să se priceapă la cititul cotațiilor bursiere, la descoperitul de tipare, la intersectatul lor și la găsirea de legături cauzale ascunse între tendințe aparent lipsite de coerență. Winslow, dându-și seama de înzestrările clientului său, făcu lucrurile să pară mai obscure decât erau și îi tratǎ cu dispreț predicțiile. Însă, chiar și așa, Rask începu să ia decizii proprii, de obicei opuse sfaturilor firmei. Cum îl atrăgeau investițiile pe termen scurt, îl instrui pe Winslow să facă tranzacții riscante cu opțiuni, obligațiuni și alte instrumente speculative. Winslow, întotdeauna, îndemna la precauție și protesta față de aceste stratageme nesăbuite: refuza să îl pună pe Benjamin în poziția de a-și pierde capitalul în întreprinderi hazardate. Dar mai îngrijorat decât de activele clientului se arăta Winslow în privința păstrării aparențelor, și era mai dornic să afișeze o anume respectabilitate financiară – fiindcă totuși, cum avea la un moment dat să spună, chicotind la propria vorbă de duh, ținea până la urmă registre contabile, nu cămătărești, și era la cârma unei case de finanță, nu a uneia de toleranță. Moștenise, de la tatăl său, reputația că efectua investiții solide și intenționa să onoreze tradiția. Cu toate acestea, până la urmă, se conforma

negreșit instrucțiunilor lui Rask și își păstra comisioanele.

În nici un an, făcându-i-se lehamite de pedanteria și pasul de melc al consilierului său, Rask decise să joace la bursă pe cont propriu și îl concedie pe Winslow. Retezarea tuturor legăturilor cu familia care fusese atât de apropiată de a sa vreme de două generații se dovedi o satisfacție în plus, pe lângă sentimentul de adevărată împlinire de care avu Rask parte, pentru întâia oară în viață, când luă frâiele afacerilor sale.

*

Cele două niveluri inferioare ale casei deveniră birou improvizat. Transformarea nu era rezultatul unui plan, cât, mai degrabă, efectul întâmpinării unor nevoi până atunci nemaiştiute, una câte una, pe măsură ce se iveau, până ce, fără să-şi dea seama, casa i se transformă într-un soi de spaţiu de lucru plin cu angajaţi. Începu cu un curier, pe care Benjamin îl trimise să gonească prin tot oraşul cu certificate de acţiuni, obligaţiuni şi alte documente. Câteva zile mai târziu, băiatul îl informă că avea nevoie de ajutor. Pe lângă un al doilea curier, Benjamin tocmi o telefonistă şi un conţopist, care îl anunţă peste puţin că nu se putea descurca singur. Să-şi supravegheze oamenii îi rupea lui Benjamin timp vital din cel dedicat afacerii, aşa că îşi angajă un secretar. Iar ţinerea registrelor deveni pur şi simplu prea consumatoare de timp, aşa că angajă un contabil. Până să ajungă şi asistentul său să îşi ia propriul asistent, Rask pierdu şirul noilor angajaţi şi nu se mai osteni să-şi amintească chipul ori numele vreunuia.

Mobila, care rămăsese cu anii neatinsă sub huse, era acum manevrată ireverenţios de funcţionari şi comisionari. Un telegraf bursier fusese instalat pe servanta de nuc; table cu cotaţii acopereau mare parte din frunzişul aurit, în relief, al tapetului de pe perete; teancuri de ziare pătaseră galbenul-pai al catifelei unei banchete; o maşină de scris lăsase o adâncitură în tăblia unei mese de lemn satinat; pete de cerneală neagră şi roşie îngălau cuverturile croşetate ale divanelor şi sofalelor; jarul ţigărilor arsese muchiile şerpuitoare ale unui pupitru de mahon; pantofi grăbiţi roseseră picioarele sculptate ale meselor de stejar şi mânjiseră, fără cale de întoarcere, carpetele persane. Rămâneau intacte doar odăile părinţilor săi. Dormea la ultimul

etaj, pe care nici măcar nu îl vizitase, copil fiind, vreodată.

Nu îi fu greu să găsească un cumpărător pentru afacerea tatălui. Benjamin încurajă un manufacturier din Virginia și o companie de comerț din Regatul Unit să se întreacă în licitație. Dorind să se distanțeze de acea parte a trecutului său, văzu cu mulțumire că britanicii au câștig de cauză și că firma de tabac se întoarce de unde venise. Adevărata satisfacție i-o aduse însă faptul că profitul din această vânzare îi îngăduia să activeze pe un tărâm mai elevat, să își permită un nou nivel de risc și tranzacții financiare pe termen lung pe care nu fusese, în trecut, dispus să le ia în considerare. Cei din jurul său vedeau cu uluire că posesiunile i se împuținau în proporție directă cu creșterea averii. Vându ce mai rămânea din proprietățile familiei, inclusiv casa cea mare de pe West 17th Street, și tot ce se găsea în ele. Hainele și hârtiile îi încăpură în două cufere, care fură trimise la Wagstaff Hotel, unde își închirie un apartament.

Deveni fascinat de contorsiunile banilor – cum puteau fi aceștia făcuți să se încovoaie pentru a se hrăni cu de-a sila pe ei înșiși. Natura izolată, autosuficientă a speculației se potrivea firii lui și era în sine o sursă de încântare și un scop, indiferent de ce ar fi reprezentat câștigurile sale ori ce i-ar fi permis acestea să facă. Luxul era o povară trivială. Spiritul său solitar nu tânjea după contactul cu experiențe noi. Politica și accesul la putere nu jucau nici un rol în mintea sa lipsită de repere sociale. Jocurile de strategie, precum șahul sau bridge-ul, nu îl interesaseră niciodată. Dacă ar fi fost întrebat, lui Benjamin i-ar fi venit greu să explice de ce se simțise atât de atras către lumea financiară. Era complexitatea acesteia, da, însă și faptul că vedea capitalul ca pe un lucru trăitor, dar antiseptic. Se mișcă, se hrănește, crește, se înmulțește, se îmbolnăvește, ba chiar poate să și moară. Însă este curat. Asta, cu timpul, avea să îi devină tot mai limpede. Cu cât mai extinsă operația, cu atât mai detașat era de amănuntele ei concrete. Nu era

nevoit să atingă măcar o singură bancnotă sau să ia contact cu lucrurile și oamenii pe care îi afectau tranzacțiile lui. Iar făptura cea vie avea să fie pusă în mișcare, trasând o dantelărie de modele frumoase în drumul său spre tărâmul abstracțiunilor de un nivel și mai ridicat, urmându-și uneori apetituri proprii, pe care Benjamin nu ar fi putut să le anticipeze – și asta îi dădea niște plăcere în plus, încercarea lighioanei de a-și exercita liberul-arbitru. Admira creatura și o înțelegea, chiar și când îl dezamăgea.

Benjamin abia dacă știa centrul Manhattanului – doar cât să-i displacă văile adânci dintre clădirile de birouri și străzile înguste și murdare pline de afaceriști cu pas țanțoș, ocupați să arate cât de ocupați erau. Totuși, înțelegând avantajul de a se afla în Districtul Financiar, își mută biroul pe Broad Street. În scurtă vreme, fiindcă interesele i se diversificau, obținu un loc la Bursa de Valori din New York. Angajații săi își dădură iute seama că avea la fel de multă aversiune pentru dramatism cât și pentru exploziile de bucurie. Conversațiile, reduse la esențial, erau purtate în șoaptă. Dacă țăcănitul mașinilor de scris se întrerupea, scârțâitul unui scaun de piele sau fâșâitul unei mâneci de mătase pe hârtie se auzea din celălalt capăt al camerei. Și totuși unduiri silențioase făceau mai mereu aerul să se miște. Îi era limpede oricui că nu erau decât prelungiri ale voinței lui Rask și că era datoria lor să îi satisfacă, ba chiar să îi anticipeze necesitățile, fără să îi înfățișeze însă nevoile lor. Dacă nu cumva aveau informații vitale de împărtășit, așteptau să li se adreseze cuvântul. Lucratul în slujba lui Rask deveni ambiția multor agenți de bursă tineri, însă după ce se desprindeau de el, crezând că absorbiseră tot ce putea fi învățat, nici unul nu putea reproduce succesul fostului lor îndrumător.

Fără ca el să țină cu tot dinadinsul, numele începu să îi fie rostit cu respect reverențios prin cercurile financiare. Unii dintre foștii prieteni ai tatălui său îl abordau acum cu propuneri de afaceri pe care le

accepta uneori și cu sugestii și ponturi pe care le ignora întotdeauna. Opera cu aur și guano, cu valute și bumbac, comercializa obligațiuni și carne de vită. Interesele nu îi mai erau limitate la Statele Unite. Anglia, Europa, America de Sud și Asia deveniră pentru el un teritoriu unificat. Ținea lumea sub ochi din biroul său, căutând împrumuturi riscante cu dobânzi mari, și negocia obligațiuni la termen dintr-o serie de țări ale căror destine aveau să se întrepătrundă din cauza tranzacțiilor lui. Puținele-i înfrângeri erau urmate de triumfuri grandioase. Toți cei aflați de partea lui prosperau.

În ceea ce devenea, din ce în ce mai pregnant și contra voinței sale, „lumea" lui Benjamin, nimic nu dădea mai mult de bănuit decât anonimatul. Chiar dacă bârfele nu ajungeau niciodată la el, Rask – cu aspectul său deranjant de șters, obiceiurile-i de o moderație extremă și viața-i sihastră la hotel – știa că ceilalți îl priveau, într-o oarecare măsură, ca pe un „personaj". Fiindcă doar gândul că putea fi considerat un excentric îi dădea fiori reci, decise să se conformeze celor așteptate de la un bărbat în poziția sa. Construi o vilă de calcar *beaux arts* pe Fifth Avenue, la intersecția cu 62th Street, și îl angajă pe Ogden Codman să îi amenajeze interiorul, convins că realizările sale decorative vor fi prezentate pe larg în toate rubricile mondene. După ce casa fu terminată, încercă, fără să reușească până la urmă, să dea un bal – renunțase odată ce înțelesese, lucrând la lista de invitați cu un secretar, că obligațiile sociale se multiplicau exponențial. Se alătură câtorva cluburi, consilii de administrație, organizații caritabile și asociații la al căror sediu era arareori văzut. Făcu totul în silă. Însă i-ar fi displăcut și mai mult să fie socotit un „original". Deveni, în cele din urmă, un bărbat înstărit jucându-și rolul de bărbat înstărit. Faptul că realitatea coincidea cu deghizamentul nu îl încânta defel.

*

New Yorkul dădea pe dinafară de optimismul gălăgios al celor încredinţaţi că o luaseră înaintea viitorului. Rask, fireşte, beneficie de această creştere subită, care însă, pentru el, nu era decât un eveniment numeric. Nu se simţea înclinat să circule cu metroul inaugurat recent. În puţine ocazii, vizitase câţiva dintre mulţii zgârie-nori care erau înălţaţi prin tot oraşul, netrecându-i prin minte să îşi mute însă birourile în vreunul dintre ei. Automobilele le socotea o pacoste, atât pe străzi, cât şi în conversaţie. (Maşinile deveniseră un subiect atotprezent şi, în mintea lui, unul atotplictisitor printre angajaţi şi colaboratori.) Ori de câte ori era cu putinţă, evita să traverseze noile poduri care adunau laolaltă oraşul şi se ţinea departe de puzderia de imigranţi care acostau în fiecare zi pe insula Ellis. Trăia mare parte din evenimentele care se petreceau în New York prin intermediul ziarelor şi, mai presus de orice, prin simbolurile criptice de pe panglica de cotaţii bursiere. Şi totuşi, în ciuda acestei perspective particulare (unii ar fi putut spune înguste) pe care o avea asupra metropolei, vedea până şi el că, deşi fuziunile şi absorbţiile duseseră la o concentrare a averii în portofoliul câtorva corporaţii de dimensiuni fără precedent, exista, ironic, un sentiment al succesului colectiv. Simpla dimensiune gargantuescă a acestor noi companii monopoliste, dintre care câteva ajunseseră să valoreze mai mult decât întregul buget guvernamental, era dovada inechităţii cu care era distribuită recompensa. Şi totuşi cei mai mulţi dintre oameni, oricare le-ar fi fost starea, erau siguri că fac parte dintr-o economie care duduia – sau care avea, cât de curând, să o facă.

Apoi, în 1907, Charles Barney, președintele Knickerbocker Trust Co., se implică într-un plan menit să-i asigure dominația pe piața cuprului. Încercarea eșuă, provocând devastarea unei mine, prăbușirea a două case de brokeraj și falimentul unei bănci. La puțină vreme, se anunță că cecurile de la Knickerbocker nu mai erau acceptate. Banca Comercială Națională satisfăcu preț de câteva zile solicitările depozitarilor, până ce Barney nu avu de ales decât să își închidă porțile și, la cam o lună după aceea, să se împuște mortal în piept. Căderea companiei Knickerbocker trimise valuri de panică prin piețe. Se stârni un efect de insolvență generală, Bursa se prăbuși, se ceru rambursarea imediată a creditelor scadente, casele de tranzacții bursiere își anunțară falimentul, concernele intrară în incapacitate de plată, băncile comerciale se închiseră. Toate vânzările se opriră. Mulțimi defilau pe Wall Street, cerând să își lichideze depozitele. Detașamente de polițiști călare se perindau în sus și în jos încercând să păstreze ordinea publică. În absența banilor lichizi, împrumuturile interbancare explodară cu peste o sută cincizeci de procente în doar câteva zile. Aur sub formă de lingouri fu adus din Europa, în cantități vaste, însă milioanele trecute peste Atlantic nu izbutiră să domolească criza. În vreme ce înseși fundațiile creditării se fisurau, Rask, care avea rezerve robuste de bani gheață, se folosi de criza lichidităților. Știa care companii lovite de panică erau suficient de rezistente ca să îi supraviețuiască și se puse pe colectat valori mobiliare la prețuri scandalos de subevaluate. Analizele sale, în multe cazuri, fură cu un pas înaintea celor de la J.P. Morgan, care se îmbulzeau adesea pe urmele lui Rask, făcând să crească prețul acțiunilor. De fapt, în mijlocul furtunii, primi un bilet de la Morgan, unde era menționat tatăl lui („Trabucurile maduros de la Solomon au fost cele mai fine din câte am avut plăcerea să fumez"), invitându-l la o întâlnire în biblioteca sa cu câțiva dintre oamenii lui de încredere, „pentru a ajuta la salvgardarea intereselor

națiunii noastre". Rask refuză, fără să furnizeze vreo scuză.

Îi luă lui Rask o vreme să învețe a respira în aerul rarefiat al înălțimilor la care urcă după finalul crizei. O aureolă țiuitoare îl înconjura oriunde se ducea. O simțea necontenit între el și lume. Își dădea seama că o simt și alții. Rutina sa vizibilă rămăsese aceeași – petrecea mult timp în casa în mare parte pustie de pe Fifth Avenue și, de acolo, proiecta în afară iluzia că duce o intensă viață socială, care, în realitate, era limitată la câteva apariții pe la festivități unde socotea că prezența lui fantomatică ar fi avut cel mai mare impact. Însă lovitura pe care o dăduse în timpul panicii îl transformase în altcineva. Ce i se părea cu adevărat uimitor, chiar și în sinea lui, era că începuse să caute semne de apreciere la toți cei pe care îi întâlnea. Era hămesit să i se confirme că lumea băga de seamă zumzetul care îl înconjura, vibrația, lucrul însuși care îl înstrăina de ei. Oricât de paradoxală, această dorință de a certifica distanța care îl separa de ceilalți era o formă de comuniune cu ei. Iar simțământul era unul nou pentru el.

Fiindcă între timp îi devenise imposibil să controleze absolut orice decizie privitoare la afacerile sale, Rask fu nevoit să lege o relație apropiată cu un tânăr de la birou. Sheldon Lloyd, care promovase treptat ajungând asistentul său cel mai de nădejde, se ocupa de chestiunile cotidiene care solicitau atenția lui Rask, lăsând să ajungă pe biroul acestuia din urmă doar problemele cu adevărat importante. Ajunsese să prezideze și multe dintre întrunirile zilnice – angajatorul său i se alătura doar când era nevoie de o manifestare în forță. În mai mult decât un fel, Sheldon Lloyd întruchipa mare parte dintre aspectele lumii financiare de care îi era atâta silă lui Benjamin. Pentru Sheldon, ca pentru mulți alții, banii erau o cale pentru atingerea unui scop. Îi cheltuia. Își cumpăra lucruri. Case, vehicule, animale, picturi. Vorbea tare despre ele. Călătorea și dădea petreceri. Își purta pe corp bogăția –

pielea îi mirosea în fiecare zi altfel; cămășile nu-i erau călcate, ci noi-nouțe; hainele îi luceau aproape la fel de mult ca și părul. Era îmbibat cu acea extrem de convențională și stânjenitoare calitate – „gustul“. Rask se uita la el, gândindu-se că doar un subordonat și-ar cheltui banii dați de altcineva într-o asemenea manieră: căutând huzur și libertate.

Și tocmai din pricina frivolității lui Sheldon Lloyd îl găsea Benjamin util. Asistentul său era un agent bursier încercat, da, însă Rask mai înțelegea că omul întrupa modelul a ceea ce mulți dintre clienții și asociații temporari considerau a fi „un succes“. Sheldon Lloyd era portavocea perfectă pentru afacere – o prezență mult mai eficientă, în multe contexte, decât cea a patronului său. Fiindcă Sheldon se potrivea cu atâta exactitate așteptărilor privitoare la felul în care ar fi trebuit să arate un finanțist, Benjamin începu să se bizuie pe el și în chestiuni care nu aveau a face cu slujba. Îi ceru să organizeze dineuri și serate, iar Sheldon îi făcu pe plac cu încântare, umplând cu amicii săi casa lui Rask și întreținându-se plin de zel cu investitorii și membrii consiliilor de administrație. Adevărata gazdă se făcea întotdeauna nevăzută devreme, însă scorneala că ar fi dus o viață socială cât de cât activă se consolida.

În 1914, Sheldon Lloyd fu trimis în Europa să finalizeze o înțelegere cu Deutsche Bank și cu o companie farmaceutică germană și să se ocupe de unele afaceri în Elveția, ca delegat al angajatorului său. Marele Război îl prinse pe Sheldon la Zürich, unde fusese mandatat să sprijine câteva dintre noile și prosperele bănci locale.

Acasă, Benjamin își direcționă atenția asupra fundației tangibile a averii sale – lucruri și oameni, pe care conflictul îi îmbinase într-o unică mașinărie. Investi în sectoare care aveau a face cu războiul, de la minerit și oțelării până la fabricarea de muniție și construcția de nave. Deveni interesat de aviație, înțelegând potențialul comercial pe care urmau să îl aibă aeroplanele pe timp

de pace. Fascinat de progresele tehnologice definitorii pentru acei ani, înființă companii de produse chimice și finanță antreprize inginerești, patentând multe dintre piesele invizibile și fluidele din noile motoare care puneau în mișcare industria mondială. Și, prin interpuși din Europa, negocie achiziții de obligațiuni de la fiecare dintre națiunile implicate în război. Totuși, oricât de formidabilă îi devenise bogăția, nu era decât punctul de pornire al adevăratei sale ascensiuni.

Reticența îi sporea odată cu influența. Cu cât mai departe și mai adânc i se extindeau investițiile în societate, cu atât mai retras în sine devenea. Se părea că medierile în principiu interminabile care stau la temelia unei averi – acțiuni și obligațiuni legate de corporații legate de teren și de mijloacele de muncă și de masele trudnice, adăpostite, hrănite și îmbrăcate prin munca altor mulțimi din lumea întreagă, plătite în felurite monede cu valoare, și acestea subiect al comerțului și speculei, legate de soarta diverselor economii naționale și legate, în cele din urmă, de corporații legate de acțiuni și obligațiuni – făcuseră irelevante pentru el relațiile nemediate. Și totuși, odată ce ajunse și trecu de ceea ce socotea a fi punctul de mijloc al vieții sale, un simțământ nedeslușit de responsabilitate genealogică împreună cu o și mai vagă idee de respectabilitate îl purtară cu gândul la căsnicie.

DOI

Alde Brevoort erau o veche familie din Albany a cărei avere nu se menținuse la înălțimea numelui. Fusese nevoie de trei generații de politicieni și de romancieri ratați pentru a-i reduce la o stare de precaritate demnă. Casa lor din Pearl Street, una dintre primele construite în oraș, era însăși întruchiparea acelei demnități, iar existența lui Leopold și a lui Catherine Brevoort se învârtea, în mare măsură, în jurul întreținerii ei. Până să se nască Helen, închiseseră etajele superioare pentru a se asigura că își pot dedica deplina atenție celor inferioare, unde își primeau musafirii. Salonul lor era unul dintre centrele vieții mondene din Albany, iar decăderea clanului Brevoort nu îi împiedica să primească membri ai familiilor Schermerhorn, Livingston ori Van Rensselaer. Dacă seratele lor aveau atâta succes era din pricină că obținuseră un echilibru rar între degajare (Catherine avea darul de a-i face pe alții să se simtă vorbitori înzestrați) și prestigiu (Leopold era socotit, de mulți, una dintre autoritățile intelectuale și morale ale localității).

În cercul lor, amestecul în politică era considerat o chestiune de joasă speță, în vreme ce literatura le trăsnea a boemă. Domnul Brevoort, cu toate acestea, combinase dragostea deloc de bonton a înaintașilor săi pentru serviciul public și cuvântul scris, devenind autorul a două volume dedicate filosofiei politice. Amărât de tăcerea absolută cu care îi fusese întâmpinată opera, se îndreptase către fiica lui și luase frâiele educației acesteia. De la nașterea lui Helen, domnul

Brevoort fusese prea prins cu afacerile sale tot mai păguboase pentru a-i da cu adevărat atenție, însă acum, după ce luă decizia de a se ocupa de educația fetei, începu să se desfete cu toate fațetele personalității acesteia. La cinci ani, Helen era deja o cititoare avidă, iar tatăl ei găsi în ea, cu surprindere, un interlocutor precoce. Se plimbau îndelung pe malul fluviului Hudson, câteodată până târziu în noapte, discutând fenomenele naturale dimprejur – mormoloci și constelații, frunze căzute și vânturile care le purtau, nimbul lunii și coarnele cerbului. Leopold nu mai avusese parte de genul acesta de bucurie.

Găsi că toate manualele de școală disponibile erau insuficiente, punându-le la îndoială atât conținutul, cât și abordarea pedagogică. Prin urmare, când nu preda ori nu se ocupa de obligațiile sociale pe care soția părea să le creeze mereu pentru el, domnul Brevoort luă obiceiul de a scrie manuale și de a concepe caiete de exerciții pentru fiica sa. Conțineau jocuri instructive, ghicitori și puzzle-uri care o distrau pe Helen și pe care fetița, aproape invariabil, le rezolva. Împreună cu știința, literatura avea un loc fruntaș în programă. Citeau transcendentaliști americani, moraliști francezi, satiriști irlandezi și autori de aforisme germani. Cu ajutorul unor dicționare depășite, încercau să traducă basme și fabule din Scandinavia, Roma antică și Grecia. Încurajați de rezultatul de-a dreptul absurd al eforturilor lor (doamna Brevoort trebuia adeseori să dea buzna în mica lor sală de clasă pentru a-i ruga să nu mai râdă „ca niște cai“ atunci când primea oaspeți), înjghebară o colecție de mituri născocite și scandaloase. Primii doi sau trei ani ai studiilor lui Helen sub tutela tatălui aveau să rămână cei mai fericiți din viața ei, iar dacă, în timp, detaliile și contururile acestor amintiri urmau să se dilueze, sentimentul general de încântare și plenitudine avea să rămână în mintea ei la fel de luminos și viu.

În încercarea de a-și extinde domeniul pedagogic, metodele capricioase de cercetare ale domnului

Brevoort îl purtară spre teorii științifice defuncte, edificii filosofice părăginite, doctrine psihologice sărite de pe fix și dogme teologice lipsite de pietate. Încercând un mariaj între religie și știință, deveni absorbit de învățăturile lui Emanuel Swedenborg. Avea să fie un punct de cotitură în viața sa – și în relația cu fiica. Călăuzit de principiile lui Swedenborg, credea acum că rațiunea, iar nu penitența și frica, reprezintă calea spre virtute și poate chiar către divin. Tratatele de matematică nu mai erau surclasate acum decât de Scripturi, iar domnul Brevoort se simțea încântat de ușurința grațioasă cu care Helen, la șapte sau opt ani, rezolva exerciții complexe de algebră și furniza exegeze amănunțite ale unor pasaje biblice. Fetei i se cerea totodată să țină jurnale meticuloase ale viselor, pe care le prefirau cu fervoare numerologică în căutarea unor mesaje cifrate de la îngeri.

O parte din veselia de altădată a domnului Brevoort se ofilise în umbra nou-descoperitei pasiuni pentru teologie. Însă, atâta cât putu, Helen duse mai departe spiritul ludic al anilor de început. Pentru a înviora tot mai pâcloasa rutină a lecțiilor zilnice, Helen învăță cum să-și amuze tatăl din ce în ce mai distant. Drept că, în tabelul acum extins al materiilor, existau multe aspecte care îi plăceau și cărora li se dedica – aritmetică, optică, trigonometrie, chimie, astronomie –, însă părțile mai mistice ale programei domnului Brevoort i se păreau plicticoase, asta până ce învăță cum să le manevreze spre propria sa distracție. Întocmi anagrame cu profeții biblice pentru a prevesti viitorul familiei; concepu interpretări la Vechiul Testament, bazându-se pe argumente matematice ezoterice pe care tatăl ei le găsea mereu impresionante, fie că le înțelegea ori nu; umplu paginile jurnalului de vise cu notații șocante, multe pendulând la limita indecenței. Leopold solicitase ca relatările viselor ei să fie de o onestitate fără compromis, iar Helen se distra văzând cum îi tremură bărbia, cu oroare prost ascunsă, la citirea născocirilor ei puțintel deșucheate.

Dacă inventarea de vise începuse ca o farsă, avea să se transforme, până la urmă, într-o necesitate. Pe la vârsta de nouă ani, insomnia începu să îi alungească nopțile, lipsind-o nu doar de vise, ci și de tihnă. Spori înghețați de neliniște îi colonizară mintea, preschimbând-o într-un pustiu al fricii. Sângele, subțiat, părea să-i curgă prea alert prin vene. I se părea, câteodată, că își aude inima icnind. Aceste privegheri de coșmar se făcură din ce în ce mai frecvente, iar zilele care le urmau deveneau neguroase. I se părea aproape imposibil să mențină laolaltă realitatea. Și totuși această versiune împâclită a sinelui ei era aceea preferată de părinți – tatăl îi parcurgea cu multă plăcere invențiile; mamei i se părea, în acest chip, mai accesibilă.

Helen ajunse curând să priceapă că nu mai era doar eleva tatălui ei, ci și obiectul său de studiu. Părea interesat de rezultatele concrete ale pedagogiei lui și încerca să urmărească felul în care aceasta modelase mintea și moralitatea fiicei sale. Când o examina, Helen se gândea adeseori că parcă altcineva o privește stăruitor din spatele ochilor lui. Abia mai apoi avea să-și dea seama că aceste analize amănunțite o făcuseră să își creeze un personaj molatic care nu se evidenția prin nimic anume, rol pe care îl interpreta cu o consistență fără greș în preajma părinților și a prietenilor acestora – de o politețe fără asperități, nevorbind niciodată dacă vorbitul putea fi evitat, răspunzând cu înclinări ale bărbiei și monosilabe ori de câte ori era cu putință, ferindu-și întotdeauna privirea, evitând cu tot dinadinsul tovărășia adulților. Faptul că nu lepădase niciodată această înfățișare avea să o facă, mai târziu în viață, să se întrebe dacă nu cumva așa și fusese cu adevărat ori dacă, mai degrabă, de-a lungul anilor, spiritul i se lăsase modelat de mască.

Seratele de pe Pearl Street rămăseseră bine populate în ciuda mijloacelor reduse ale familiei, mărturie a șarmului și dexterității doamnei Brevoort. Nici scăderea calității ceaiului și nici dezertările multiple din rândul ajutoarelor nu stăviliseră apariția vizitatorilor. Nici

măcar soțul ei, al cărui comportament se făcuse la fel de bizar pe cât de criptice îi deveniseră cuvintele, nu fusese în stare să-i alunge musafirii. Prin forța pură a farmecului său – la care se adăugau câteva iscusite manevre politice –, soția se asigurase că salonul ei rămâne în inima vieții sociale și intelectuale din Albany. Veni însă și momentul în care fură nevoiți să redeschidă etajele superioare, să le mobileze pe cât de bine putură și să își ia chiriași. Doamna Brevoort ar fi putut să treacă peste rușinea de a avea funcționari ai administrației tropăindu-i în sus și în jos pe scară, însă obișnuiții casei socotiră că ar fi fost mai plin de tact, din partea lor, să își mute altundeva sindrofiile. Cam în aceeași perioadă decise familia Brevoort că orașul Albany se făcuse din cale-afară de provincial.

Petrecură o lună în New York înainte de a se îmbarca spre Europa, locuind în casa uneia dintre prietenele doamnei Brevoort de pe East 84th Street colț cu Madison Avenue, la câteva străzi doar de reședința despre care nu bănuia nimeni că avea să devină căminul lui Helen. De fapt, ani mai târziu, avea să-și rememoreze adesea din perioada petrecută în New York, întrebându-se dacă sinele ei de opt ani l-ar fi putut zări, într-una dintre plimbările făcute cu mama, pe afaceristul deja plin de succes care avea să îi devină soț. Se vor fi văzut vreodată, măcar în treacăt, fetița și bărbatul? Este cert, în orice caz, că, în copilărie, își petrecuse ore plicticoase în compania multora dintre cei care mai apoi aveau să se întreacă pentru atenția și prietenia ei de femeie măritată. Maică-sa o duse pe la toate întrunirile pe timp de zi la care izbuti să ajungă în acea lună – prânzuri, conferințe, ceaiuri, recitaluri. Ce putea învăța în asemenea ocazii sociale era mai important pentru educația ei, zicea adesea doamna Brevoort, decât lecțiile de botanică sau greacă pe care le căpăta de la Leopold. Cum îi era obiceiul, Helen păstră tăcerea la aceste adunări – privea și asculta, fără să-i treacă prin minte că un deceniu mai târziu avea să recunoască multe dintre acele fețe și voci, fără să își

închipuie cât de bine vor ajuta întruchipării ei adulte să știe cine pretindea că și-o amintește ori o uitase.

*

Viața lor în Europa ar fi fost imposibilă fără doamna Brevoort. Îndată ce ajunseră în Franța, își luară o locuință modestă în Saint-Cloud, însă Catherine descoperi curând că aceasta era pur și simplu prea depărtată de centrul Parisului. De vreme ce avea multe comisioane de făcut, se duse în vizită, de una singură, la familia Lowell, care avea reședința pe Île Saint-Louis. De acolo luă legătura cu persoanele pe care le cunoștea sau pe care i se ceruse să le întâlnească pentru a le transmite vești, scrisori și mesaje confidențiale de la New York. Până să se încheie prima lor săptămână, fuseseră invitați să stea la casa lui Margaret Pullman din Place des Vosges. Situația ajunse să se repete mai peste tot: alde Brevoort soseau la Biarritz, la Montreux, la Roma și își găseau adăposturi rezonabile la câte o *pension* sau un *albergo* din câte o zonă mai puțin strălucită, însă respectabilă a orașului. Doamna Brevoort își petrecea cam o săptămână în vizite la prieteni, transmițând mesaje și făcându-și cunoștințe noi printre expatriații americani, după care ea și familia erau invitați să devină oaspeți ai unora dintre aceștia. Cu timpul, totuși, rolurile aveau să se inverseze; dacă mai întâi doamna Brevoort fusese cea care se bazase pe bunătatea mai prosperilor ei compatrioți, după vreun an cererea pentru tovărășia ei crescu într-atât încât începu să refuze din invitații, lucru care avu efectul de a o face și mai dorită. Oriunde se îndrepta familia ei, devenea nodul de legătură între toți americanii rătăcitori care meritau cunoscuți.

Nu era lucru neobișnuit pentru americanii de peste granițe să se evite unii pe alții. Nu doar fiindcă, potrivit unui protocol nerostit, așa o cereau regulile discreției și tactului, ci și fiindcă nimeni nu voia să fie perceput în

Europa drept un inadaptat fără prieteni, dependent de cunoștințele făcute acasă. Pe deplin conștientă de codul respectiv, doamna Brevoort se folosi de el și deveni un soi de curier printre alogenii izolați voluntar care îi primiră din toată inima serviciile, lucru care le permise să mențină fațada unei autonomii distante. La ea se apela pentru o prezentare în anturaje mult dorite, care, lăsată pe seama altcuiva, ar fi fost o chestiune stânjenitoare; refăcea legături retezate și țesea altele noi; izbutea să includă oameni în cercuri selecte, în vreme ce, crucial lucru, conserva impresia că aceste cercuri rămân închise; era, o recunoșteau cu toții, un izvor nesecat de anecdote și o mijlocitoare desăvârșită.

Călătorind la munte, la mare sau prin orașe (potrivit sezonului) și rămânând doar câteva zile, zăbovind mai mult sau grăbindu-se (după cum le convenea), familia Brevoort își trasă o hartă a unui Grand Tour propriu, excentric. Domnul Brevoort își dărui bună parte din timp educării fiicei și frecventării unor felurite societăți mistice – spiritism, alchimie, hipnoză, necromanție și alte forme de ocultism ce deveniseră preocupări care îl absorbeau întru totul. Helen simțea deja, ca o apăsare pe inimă, că își pierduse, în persoana tatălui ei, singurul companion și prieten din Europa, însă cam tot acum se întâmplă ca spiritul ei să capete adâncimi noi: fata crescuse, era citită și îndeajuns de educată ca să își dea seama că Leopold se transformase într-un maldăr de nonsensuri. Fusese trasă pe margine de niște dogme și credințe care cu câțiva ani în urmă ar fi fost luate în râs de amândoi și ar fi servit de inspirație pentru basmele lor absurde. Era și așa trist să-și vadă tatăl pierzându-se în depărtări, însă o zdrobea constatarea că odată cu el se dusese orice respect pentru relevanța lui intelectuală.

Domnul Brevoort, cu toate acestea, nu ignora cu totul talentele fiicei. După câțiva ani de voiaje, trebui să admită că înzestrările ei pentru limbi străine, cifre, hermeneutică biblică și ceea ce numea intuițiile ei mistice crescuseră dincolo de abilitățile lui, și prin urmare începu să plănuiască itinerarele familiei astfel încât să se

intersecteze cu diverşi învăţaţi care i-ar fi putut completa educaţia. Aşa ajunseră în pensiuni umile de prin sătucuri sau pe la case de oaspeţi din suburbiile unor oraşe universitare unde mama, tatăl şi fiica erau siliţi să îşi treacă vremea avându-se doar pe ei înşişi ca tovărăşie. Izolaţi şi scoşi din elementul lor, doamna şi domnul Brevoort deveniră certăreţi şi răutăcioşi. Helen se adânci şi mai mult în sine, iar tăcerea ei deschise un câmp de luptă pentru disputele din ce în ce mai înverşunate ale părinţilor. Însă când venea în sfârşit vremea unei întrevederi cu vreun ilustru profesor ori vreo autoritate în cele oculte, în Helen se producea nesmintit o transformare. Iradia, deodată, o încredere ca de cristal – ceva în ea căpăta duritate, sclipea şi prindea ascuţiş.

Fie că erau în centrul Jenei, la periferiile oraşului Toulouse ori în suburbiile Bolognei, rutina rămânea, în mare parte, aceeaşi. Închiriau camere la han, unde doamna Brevoort se pretindea lovită de vreo indispoziţie care necesita odihnă la pat, pe când domnul Brevoort îşi ducea fiica să se vadă cu marele om pentru care ajunseseră acolo. Prezentările îndelungi şi în mare parte ininteligibile ale lui Leopold Brevoort îşi făceau mereu gazda să îi privească, pe fiică şi pe el, cu reticenţă şi regret. Nu doar că doctrinele sale deveniseră de-a dreptul obscure, însă erau enunţate şi într-un talmeş-balmeş de franceză, germană şi italiană, cu vorbe în mare parte născocite. Unii dintre cărturarii şi misticii respectivi erau impresionaţi de intima cunoaştere a Scripturilor pe care o arăta Helen, de cunoştinţele în domeniul ştiinţific şi de fluenţa în feluritele învăţături ezoterice. Simţindu-le interesul, domnul Brevoort încerca să spună ceva, însă era oprit prin ridicarea unei palme şi ignorat pentru tot restul audienţei. Câţiva dintre aceşti tutori îi cerură chiar să iasă din încăpere. Şi câţiva, cu înfocare pedagogică, se apucară să-şi lipească palma de piciorul lui Helen, retrăgându-şi-o însă la iuţeală, înfricoşaţi de letala-i indiferenţă şi de fixitatea privirii.

*

Helen își lăsase copilăria în urmă, în Albany. Fiind mereu în mișcare, întâlni puține fete de vârsta ei, iar acele intersectări întâmplătoare nu avură nicicând șansa de a înflori în prietenii depline. Ca să își treacă de urât, învăța de una singură limbi străine ajutându-se de cărți pe care le purta între diferite locuințe și hoteluri – lua un exemplar din *La Princesse de Clèves* dintr-un raft din Nisa pentru a-l așeza apoi într-o bibliotecă din Siena după ce extrăgea din aceasta din urmă *I viaggi di Gulliver*, cu care umplea apoi spațiul gol lăsat după ce împrumuta, la München, *Rot und Schwarz*. Insomniile îi consumau în continuare nopțile și folosea cărțile ca pe un scut împotriva asalturilor date de înfricoșările ei abstracte. Când cărțile se dovediră insuficiente, recurse la ținerea unui jurnal. Jurnalele de vise pe care tatăl ei o făcuse să le țină timp de câțiva ani o îmbibaseră cu obiceiul cotidian de a-și nota gândurile. Cu timpul, cum el încetase să-i mai citească însemnările, scrisul fetei se abătu de la vise și trecu la cugetări despre cele citite prin cărți, impresii despre orașele vizitate și, în timpul nopților de nesomn, la însemnări dedicate celor mai lăuntrice temeri și năzuințe.

Un eveniment în frageda ei tinerețe, unul care nu produse zarvă, se arătă decisiv. Stătea cu părinții la vila doamnei Osgood din Lucca. Helen se plimbase prin împrejurimi, apoi, toropită de căldură, prin casa pustie. Erau singurii musafiri. Servitorii, auzindu-i pașii, se făcuseră nevăzuți. Un câine, lungit pe gresia răcoroasă a podelei, cu ochii întredeschiși holbându-se către interiorul craniului, visa scuturat de convulsii. Aruncă o privire în salonaș: tatăl ei și domnul Osgood ațipiseră în fotolii. Helen se simți cuprinsă de o agresivitate molatică, de o dorință vagă de a face rău. Își dădu

seama că atinsese pragul cel mai de jos al plictiselii. Dincolo de prag era violența. Se răsuci pe călcâie și se întoarse în grădină. Când ajunse în locul umbrit unde mama ei și gazda sorbeau limonadă, anunță sec că iese la o plimbare prin orășel. Poate fiindcă tonul îi fusese atât de peremptoriu, poate din cauză că mama ei se afla în mijlocul unei conversații pline de aluzii șoptite cu doamna Osgood, ori din pricină că Lucca, localitatea cu nuanțe de castană și aramă, emitea în acea după-amiază un halou de bunăvoință, nu existară obiecții – doar o privire piezișă, aruncată la repezeală de doamna Brevoort, care îi spuse fiicei să se bucure de acea *passeggiata*, însă fără a se depărta prea mult. Așa încât, nebăgat în seamă decât de ea însăși, un nou capitol începu pentru Helen. Ieșise, pentru prima oară în viață, în lume de una singură.

Abia dacă dădu atenție drumului de țară și împrejurimilor, pierdută în visul de independență care i se îndeplinise, însă o trezi la realitate încremenirea de stuc care o întâmpină în orășel. Pe străzile pustii auzea doar ecoul sec al tocurilor lovind caldarâmul. La fiecare câțiva pași își târa cu luare-aminte câte un picior, doar ca să își simtă pielea de pe gât înfiorându-se de încântare la murmurul pantofului atingând moale piatra. Cu fiecare răscruce, micul oraș devenea din ce în ce mai vioi. Încercând să prelungească desfătarea pe care o găsise în neclintirea inițială, păși mai departe, cu semeție efervescentă, departe de vocile care se ciocneau la distanță, prin intersecții, departe de zarva negustorească ce venea dinspre scuar, departe de tropatropurile lichide ale copitelor de după colț, departe de femeile care se strigau de la o fereastră la alta în vreme ce-și adunau de pe frânghie rufele, pătrunzând pe alei cu case lăcătuite contra arșiței unde putea să-și audă iarăși pașii singuratici. Știu atunci, pe loc, că această formă de bucurie solemnă, atât de pură fiindcă era lipsită de conținut, atât de solidă fiindcă nu se baza pe nimeni altcineva, era starea pe care avea, de aici încolo, să se străduiască să o obțină.

Pe când încerca să evite învălmășeala din piață, unde avea loc acum un soi de aniversare sau vreo *festa* religioasă, Helen se trezi pe o stradă cu câteva prăvălii. Una dintre ele era un dublu anacronism. Un studio fotografic nu putea părea decât nelalocul lui într-un oraș mărunt, al cărui trecut etrusc făcea să pară noi bisericile medievale. Însă, cercetată mai îndeaproape, disonanta apariție din viitor se dovedea a fi, de fapt, veche. Portretele din vitrină, aparatele puse la vedere, serviciile oferite – toate aminteau de zilele dintâi ale artei fotografice. Și, cumva, Helen simțea cu mai multă acuitate cei treizeci sau cincizeci de ani cu care era rămas studioul în urmă decât cele douăzeci de secole scurse de la întemeierea orașului. Păși înăuntru.

Atelierul, palid de la lumina care se prefira prin delicata pojghiță de murdărie a ferestrelor, dezvălui un soi straniu de indecizie. La început, Helen crezu că flacoanele, pipetele și sticlăria cu forme stranii, împreună cu șipurile etichetate, sticlele și borcanele, făceau parte din numeroasele obiecte de recuzită care aglomerau încăperea – biciclete și armuri romane, umbrelușe și animale împăiate, păpuși și obiecte de uz nautic. Însă înțelese treptat că locul era încremenit undeva între tărâmurile științei și artei. Era un laborator de chimist, sau un atelier de pictor? Părea că ambele părți o lăsaseră moartă de mult, abandonând disputa fără să o rezolve.

Un omuleț cu trăsături blânde sau ostenite se ivi de după o draperie din dos. Descoperi cu încântare că tânăra domniță din străinătate vorbea o italiană atât de bună. După câteva cuvinte schimbate, omul scoase la iveală un album cu cadre în stilul învechit al celor pe care obișnuise să le colecționeze, copilă fiind, mama lui Helen. Fata recunoscu multe dintre obiectele pe care le aveau asupra lor legionarii, vânătorii și matelotii din poze. Bărbatul îi spuse că i-ar sta bine în chipul unei impunătoare Minerva. Derulă o imagine de fundal închipuind Partenonul, o plasă pe Helen în fața ei și scotoci prin recuzită în căutarea unui coif, a unei sulițe

și a unei bufnițe împăiate. Helen refuză. Însă înainte ca dezamăgirea să se zugrăvească pe chipul fotografului, spuse că i-ar plăcea tare mult să i se facă o fotografie. Dar fără costumație. Fără fundal. Doar ea, în picioare, în atelier. Fotograful, mulțumit și nedumerit în egală măsură, trecu la imortalizarea primei zile din noua viață a lui Helen.

*

La începutul celui de-al patrulea an petrecut pe Continent, familia Brevoort trecuse în revistă toate capitalele şi locurile de vacanţă frecventate de expatriaţii americani şi totodată, în încercarea de a completa educaţia lui Helen, desenase pe hartă un traseu nebunesc. Fiindcă voiajaseră în atât de multe locuri şi atât de îndelungat, urmându-şi deopotrivă ţelurile sociale şi academice, Helen – în ciuda dispoziţiei sale rezervate şi graţie eforturilor neobosite ale mamei de a promova triumfurile familiei – se transformase într-o senzaţie. Ori de câte ori lipsea Leopold, plecat într-una din scurtele sale călătorii întru vizitarea vreunui salon de interes special, pentru a participa la vreo şedinţă de spiritism, la vreo întrunire a Societăţii Teosofice ori pentru a-i întâlni pe unii dintre aşa-zişii săi colegi, doamna Brevoort îşi scotea fata în societate, pretinzând că ajunsese la vârsta la care trebuia să înveţe cum era alcătuită cu adevărat lumea. Formal vorbind însă, Helen era, fireşte, prea tânără ca să aibă o viaţă publică. Aşa că doamna Brevoort o lua cu ea nu ca pe un alt musafir, ci ca divertisment.

La îndemnurile doamnei Brevoort, bărbaţi care învârteau sceptic pahare de brandy între degete şi doamne sorbind uşor ameţite din sherry o puneau pe Helen să citească pasaje din câte două cărţi alese la întâmplare, câteodată în limbi diferite, pe care fata le memora la iuţeală şi le repeta întocmai, oferindu-le momente recreative după cină. Asta li se părea simpatic într-o oarecare măsură. Însă când doamna Brevoort, după demonstraţia iniţială, îi cerea fiicei să alterneze fraze din fiecare volum şi apoi să facă la fel pornind de la final, zâmbetele condescendente se transformau invariabil în guri căscate cu uluire. Era abia prima

dintre iscusințele care-i alcătuiau numărul; acesta cuprindea felurite alte cascadorii mentale și se sfârșea întotdeauna cu ovații murmurate ale publicului. Prezența ei începu, curând, să fie solicitată. Deveni o „chestie". Nici măcar nu fu nevoie ca doamna Brevoort să-i ceară fiicei să țină aceste reprezentații, care făceau atât de multe pentru renumele familiei, secrete față de tatăl ei.

Însă nu există publicitate confidențială, și, până la urmă, pe când familia era în vizită la alde Edgecomb în Paris, domnul Brevoort află cu mânie că soția se folosise de talentele fetei pentru giumbușlucuri de salon. În ultimii ani, pe măsură ce înclinațiile le deveneau divergente și mariajul li se deteriora în proporție directă, Catherine și Leopold încercaseră, în mare parte, să nu stea unul în calea altuia, sperând să evite astfel ciorovăielile cu care se sfârșeau cele mai multe dintre schimburile lor de replici. Totuși, când adevărul despre reprezentațiile lui Helen ieși la lumină, furia care prinsese cruste groase de sedimente erupse la suprafață. Doamna Brevoort se declară sătulă până peste cap de egoismele obscure ale soțului, de știința-i îndoielnică și de nonsensurile celeste care îl opreau să se ocupe de nevoile foarte terestre ale familiei. Dacă ajunseseră în punctul în care depindeau de bunătatea unor prieteni tot mai distanți, de a căror ospitalitate se bucuraseră mulțumită firii ei întreprinzătoare și muncii ei asidue (aici doamna Brevoort dădu greutate deplină ultimului cuvânt îndreptând degetul spre pieptul propriu) și dacă fusese nevoită să întrebuințeze talentele lui Helen pentru a menține și extinde acele prietenii, asta se petrecuse doar fiindcă pe el, unul, nu te puteai bizui ca să asigure bunăstarea familiei. Doamna Brevoort vorbise cu șuiere veninoase, conștientă că nu era bine să se pună pe răcnit câtă vreme se aflau în camera de oaspeți a familiei Edgecomb. Însă domnul Brevoort nu-și impunea asemenea limitări. Darul de a conversa cu El pe care i-l dăduse Dumnezeu fetei, începu să țipe, nu trebuia transformat într-un număr de circ pângăritor.

Fiica lui nu avea să fie târâtă în glodul frivol în care îi plăcea atâta să se tăvălească soției sale. Fiica lui nu avea să fie supusă, sub nici o formă, acestei curvăsării intelectuale.

Cât ținu cearta, Helen rămase cu privirea ațintită asupra pantofilor. Nu putea da ochii cu tatăl ei, nu voia să îi vadă buzele formând acele cuvinte fără sens. Ar fi fost o confirmare a faptului că acum prin el vorbea altcineva. Așa, nu era decât o voce înfuriată – un țipăt lipsit de trup, fără legătură cu părintele ei. Mai mult decât tonul amenințător, i se părea înfiorătoare incoerența tiradei lui, fiindcă i se părea că nu e pe lume violență mai mare decât cea săvârșită asupra înțelesului.

După acest episod (avea să o coste pe doamna Brevoort o conversație stânjenitoare cu doamna Edgecomb, în dimineața de după, urmată de câteva săptămâni de iscusită campanie de contracarare a bârfelor prin Paris, pentru a repara parțial pagubele produse în acea seară), talentele lui Helen își urmară parcursul înfloritor, în pofida dificultăților, sub supravegherea cea mai rigidă. Deși nu îi plăcea să se știe sub tutela riguroasă și împrăștiată a tatălui, reglementările sale nu i se păreau mai opresive decât cele impuse de firea gregară a mamei.

*

Una dintre puţinele trăsături pe care le aveau în comun membrii familiei Brevoort, fie şi din motive cu totul diferite, era lipsa lor condescendentă de curiozitate în privinţa evenimentelor curente. Doamna Brevoort socotea un afront personal erupţia chestiunilor de interes public în viaţa ei privată. Îi păsa de complexităţile administrative, financiare şi diplomatice care ţineau societatea în funcţiune cam cât o preocupau motorul de sub capota unui automobil ori cazanele de sub puntea unui vas cu aburi. „Lucrurile" trebuiau pur şi simplu să „meargă". Nu o interesa ca vreun mecanic să îi explice ce problemă avea nu ştiu ce supapă unsuroasă. Cât despre domnul Brevoort, ce-ar fi putut însemna ştirile zilnice pentru cineva ocupat cu eternitatea? De vreme ce ambii trăiau la periferia realităţii politice, nu înţeleseră imediat gravele implicaţii ale asasinării arhiducelui Franz Ferdinand.

Li se spuse din toate părţile că aveau noroc să se afle în Elveţia şi fură sfătuiţi să nu părăsească această ţară până ce situaţia nu se clarifica. În drum spre Zürich – unde plănuiseră, cu luni în avans, să se vadă cu nişte prieteni şi să pornească apoi într-o excursie văratică – văzură mobilizându-se armata elveţiană şi auziră că graniţele se fortificau militar. Era chiar în toiul sezonului, şi mii de americani se găseau împrăştiaţi prin munţi, văi şi prin complexurile balneare de pe lacuri – de la convalescenţi care-şi lăsau economiile la băile municipale până la magnaţi din New York care făceau cure la hoteluri maiestuoase. Orme Wilson, de exemplu, poposise la Berna, Chauncey Thorowgood la Geneva, cardinalul Farley la Brunnen, iar Cornelius Vanderbilt, la St. Moritz. Cu toate acestea, indiferent de poziţia socială, toţi americanii peste care dădu

familia Brevoort pe drum erau cuprinși de o agitație frenetică. Se vorbea despre război. Război total.

Când sosi în Zürich, clanul Brevoort se adăposti la soții Betterley, care tocmai discutaseră cu domnul Pleasant Stovall, ambasadorul american în Elveția. Să-și vadă, așadar, de vacanță, ori să se ducă acasă? Potrivit domnului Stovall, îngrijorările în privința războiului nu erau neobișnuite pentru Europa. Însă orice diplomat cu experiență era conștient de consecințele dezastruoase ale unei conflagrații la scenă deschisă, așa încât ambasadorul spera ca rațiunea și intervențiile prietenești să poată împiedica acest dezastru major. În nici câteva săptămâni, Austria, Serbia, Germania, Rusia și Marea Britanie aveau să își declare, formal, război. Conflictul cuprinse în scurt timp cea mai mare parte a Europei.

Pe parcursul lunilor stranii care urmară, comunitatea americană improvizată din Elveția ajunse să fie atrasă cu totul în ceva ce aducea cu realitatea care, ani întregi, fusese cotidiană pentru familia Brevoort. Banii gheață și aurul nu mai erau de găsit; cecurile, până și cele emise de bănci americane de încredere, erau respinse; scrisorile de credit, refuzate. Milionarii depindeau de bunăvoința hotelierilor și erau nevoiți să împrumute de la ei bani de buzunar. La ceaiuri, lumea își aducea zahăr de acasă. Primiră cu toții cartele pentru rații, iar la sindrofii, oaspeții, în rochii și cravate albe, le ofereau pe ale lor gazdelor care furnizaseră bucatele. Persista un aer de sărăcie lucie. Iar doamna Brevoort nu se mai simțise în viața ei atât de ușoară și senină.

Însă exista o realitate a războiului care se arunca asupra lor – o realitate pe care o reaminteau necontenit aeroplanele ce ștergeau, în drumul lor către front, piscurile Alpilor. Bună parte din liniile maritime comerciale se treziseră cu vasele arestate ori suspendaseră cu totul cursele. Să faci rost de bilet pe un vapor mic și aglomerat era un lux care necesita relații la cele mai înalte niveluri. În vreme ce doamna Brevoort se întrebuința la maximum pentru a asigura familiei

sale ieșirea în siguranță din Europa, domnul Brevoort părea să-și fi stabilit reședința permanentă într-un tărâm izolat, cârmuit de conspirații oculte, ierarhii mistice și legi întortocheate. Îndatoririle zilnice deveniseră imposibil de administrat, și fiecare dimineață îl găsea din ce în ce mai buimac. Vorbea, zi și noapte, un amestec de limbi tot mai imaginare, străduindu-se să priceapă regulile pe care și le crease singur și pierzându-se în antinomiile și paradoxurile care îi bântuiau cugetul. Deveni irascibil.

Helen încercă să-și întâmpine tatăl pe teritoriile nemarcate ale delirului. Se așeza lângă el și îl asculta vorbind fără întrerupere. Întreba din când în când câte ceva, mai mult ca o dovadă că era atentă decât pentru a obține un răspuns cumsecade. Eforturile ei de a-l înțelege erau sincere și se sprijineau pe nădejdea că, dacă ar fi găsit fie și o frântură de noimă, câtuși de puțin, ar fi putut s-o apuce strâns și să-și călăuzească tatăl afară din labirint. Însă încercările ei se sfârșeau întotdeauna la fel: gândurile lui Leopold se curbau și se încovoiau asupra lor înseși, formând un cerc în care Helen nu izbutea să intre și din care el era incapabil să iasă. Parcă pentru a dovedi posibilitatea mișcării fizice, fata simțea imboldul de a se plimba îndelung după ce lua contact cu această claustrofobie mentală.

Starea domnului Brevoort făcea cu neputință zăbovirea ca musafiri ai familiei Betterley, așa că fură nevoiți să se mute la un han din apropiere. Bărbatul acoperea filă după filă de carnet cu formule alchimice, cifre și simboluri născocite. Fața îi era, tot timpul, mânjită cu dâre de tuș; monologul său, pe care mâna-i ascultătoare părea să îl transcrie fără oprire, nu mai putea fi întrerupt. Doamna Brevoort pricepu că ar fi fost imposibil să traverseze continentul măcinat de război și apoi Oceanul Atlantic cu soțul aflat într-un asemenea hal. Mulțumită domnului și doamnei Betterley, care îi susținură cauza în fața ambasadorului Stovall, reuși să asigure pentru domnul Brevoort un loc la Institutul Medico-Mecanic al doctorului Bally de la

Bad Pfäfers, unde apele bogate în carbonat de calciu și magneziu, la care se adăugau masajul și activitățile fizice la mare altitudine, erau știute ca benefice pentru pacienții cu afecțiuni nervoase.

Doamna Betterley acceptă cu bucurie să aibă grijă de Helen cât își duse doamna Brevoort soțul la sanatoriu. Când fata își luă rămas-bun de la tatăl ei, acesta nici nu ridică ochii de pe caietul în care scria după propria-i dictare. Era pentru ultima oară când avea Helen să îl vadă.

Zilele petrecute de Helen la Zürich fără părinți confirmară intuiția pe care o avusese întâi pe parcursul plimbării în Toscana – că, într-un fel, solitudinea era înălțătoare pentru spiritul ei. Se plimbă, euforică și senină, pe promenadele care mărgineau lacul; luă tramvaie la întâmplare până la capăt de linie, întorcându-se apoi pe jos; se duse în orașul vechi, unde vizită muzee și galerii de artă. Și, cine știe cum, ajungea mereu să revină la grădina botanică, unde îi plăcea să stea cu o carte în mână la umbra desișului. Acolo, într-o după-amiază, un american cu aere de filfizon, încurajat de volumul în engleză pe care îl citea tânăra, o abordă cu o remarcă oarecare legată de horticultură. Se făcură prezentările, iar în ochii lui luci o scăpărare de interes când ea își rosti numele de familie – o tresărire abia ascunsă de recunoaștere cum arătau adesea mulți americani, parcă pentru a lăsa să se înțeleagă că reputația clanului Brevoort nu le era străină. Legă o conversație, îmbărbătat de hazardul care-i oferise prilejul să întâlnească, într-un loc atât de neobișnuit, pe altcineva din New York. Helen, sâcâită de întrerupere, dar calmă, răspunse monosilabic vorbelor lui mieroase. Într-un moment în care se lăsă tăcerea, el culese o floare pentru butoniera lui și apoi încă una pentru partenera sa de discuție. Ea o privi, fără să o atingă însă. Reprimându-și o zvâcnire de confuzie iritată, bărbatul folosi floarea ca să arate spre diverse părți ale orașului, perorând despre felurite aspecte istorice ale fiecărei priveliști. Nu părea să îl deranjeze că Helen nu îi dădea

cine știe ce atenție, ba nici măcar nu își arunca ochii spre locurile despre care îi vorbea el. Pur și simplu îi plăcea să explice lucruri, și sub acest pretext reuși să afle unde locuia tânăra, invitându-se apoi singur să o conducă spre casă pentru a-i arăta, pe drum, câteva dintre comorile tainice ale orașului. Când sosiră într-un târziu, Sheldon Lloyd li se prezentă gazdelor domnișoarei Brevoort. Domnul Betterley schimbă o privire plină de înțeles cu soția, îl invită pe Sheldon la cină a doua zi și îl conduse până la ușă, unde cei doi bărbați zăboviră să mai schimbe câteva vorbe șoptite.

Domnul Lloyd veni la masă în următoarea seară, urmat de un cărăuș de la hotelul lui care ducea două coșuri pline cu provizii, și fu iarăși chemat la prânz, cină sau la ceai pe parcursul următoarelor cinci sau șase zile. Familia Betterley se arătă mai mult decât primitoare și îi îngădui musafirului câte o oră cu Helen, fără o supraveghere din cale-afară de strictă, la sfârșitul fiecărei vizite. Își dedică bună parte din aceste momente vorbitului despre realizările sale și despre viața pe care i-o permiteau acestea, descriindu-și în amănunt tranzacțiile istețe, inițiate chiar înainte de război, în numele firmei sale, cu Deutsche Bank; toate tablourile de maeștri europeni care atârnau pe pereții apartamentului său ori erau împrumutate Muzeului Metropolitan; multiplele fațete ale investițiilor cu care fusese însărcinat la corporația Krupp; casa din Rhinebeck, construită parțial, apoi demolată și iarăși construită potrivit unor necesități care nu fuseseră anticipate; cum fusese mai destoinic decât patronul său, care se crezuse mai deștept decât cei din consiliul director al companiei Haber Pharmaceuticals; câți cai avea în grajd și cum arăta padocul său circular, cu acoperiș de sticlă; hățișul birocratic de neevitat în organizarea băncii pe care angajatorul său o deschidea la Zürich, încurajat de industria financiară înfloritoare a orașului; iahtul său cu motor, cu care naviga pe Hudson când făcea, verile, naveta până pe Wall Street. Sheldon, se părea, luase tăcerea neatentă a lui Helen drept admirație mută.

După aproape două săptămâni, doamna Brevoort reveni de la sanatoriu. Doamna Betterley îi lăsă câteva clipe pentru a-şi exprima supărarea pe care i-o provoca starea soţului şi ca să îşi deplângă destinul incert înainte de a-i spune despre noua cunoştinţă pe care şi-o făcuse Helen. Doamna Brevoort încremeni un moment, parcă pentru a-şi răsfoi agenda din creier în căutarea acelui Sheldon Lloyd, înainte de a întreba, cu ezitare studiată, dacă tânărul nu era, parcă, mâna dreaptă a domnului Rask. De data asta, neobişnuit lucru pentru doamna Brevoort, doamna Betterley nu îi onoră cu un răspuns deficitarul joc actoricesc.

Când doamna Brevoort şi Sheldon se întâlniră, femeia pricepu iute că tânărul era foarte impresionat de descendenţa lui Helen şi că spera să ataşeze un nume vechi banilor săi proaspeţi. Şi dacă Sheldon se simţise flatat de tăcerea lui Helen, fu încântat să găsească în doamna Brevoort o admiratoare cât se poate de vocală, care emitea toate exclamaţiile de uluire necesare şi icnea admirativ în toate momentele potrivite. Pe parcursul banchetelor zilnice, ea se asigură nu doar că Sheldon se simte încă şi mai important decât se credea, dar şi că se simte la cârmă – mai presus de orice, dându-i ocazia să le salveze cavalereşte din înfricoşătoarele gheare ale războiului. Încet-încet, servindu-i mici anecdote, doamna Brevoort îl lămuri pe Sheldon despre suferinţa soţului ei şi situaţia precară a ficei sale. Însă aşteptă până ce nu mai rămâneau decât câteva zile până la plecarea lui pentru a-i împărtăşi, în întreaga-i dimensiune, situaţia demnă de plâns în care se afla familia. Sheldon, incapabil să suspecteze că spontaneitatea-i cavalerească fusese provocată cu grijă, se oferi să le ducă pe cele două cu automobilul până la Genova şi le invită să i se alăture pe *Violeta*, un vas portughez care avea să îi ducă la New York.

*

Casa din Albany era încă dată în chirie și nici nu avea vreo noimă, de fapt, ca Helen să fie expusă unei atmosfere atât de provinciale după timpul petrecut în Europa ori să se scoată în evidență lipsa domnului Brevoort prin prezența în proximitate a rudelor lui. Doamna Brevoort se bucură, așadar, să îl accepte pe Sheldon, iarăși, drept salvator și îi primi generoasa ofertă de a le permite să locuiască în apartamentul unei mătuși decedate de-ale lui, în Park Avenue, pe care neglijase să îl vândă.

Prieteniile legate pe Bătrânul Continent îi fură de mult folos doamnei Brevoort. Neajungându-i că majoritatea ușilor din metropolă se deschideau pentru ea, voia să își deschidă, la rândul său, ușile către metropolă. Petrecerile ținute la noul apartament ajunseră curând de neocolit. Fără să facă vreun caz de asta, luă obiceiul de a o scoate pe Helen în lume la asemenea evenimente. Cei care nu îi cunoșteau talentele se întrebau cum de o persoană atât de fermecătoare și sociabilă precum doamna Brevoort are o fiică atât de rezervată, ba chiar îngândurată – zvon de care gazda era cât se poate de conștientă și pe care îl manipula ca să accentueze aura de inteligență și complexitatea caracterului fetei.

Sheldon Lloyd nu apărea niciodată pe la serate. Faptul că Helen și Catherine locuiau într-un apartament al familiei, adăugat la istoriile despre relația strânsă pe care o stabilise cu mama și fiica în Europa și pe parcursul traversării ulterioare a Atlanticului, îl determinase – și datorită, în parte, povețelor doamnei Brevoort – să se asigure, atent, că lumea îi socotește dezinteresat ajutorul oferit. Totuși, pe parcursul unor plimbări prin parc ale celor doi tineri, supravegheate îndeaproape,

doamna Brevoort avea întotdeauna grijă să menționeze virtuoasa lui mărinimie și să-i reamintească măsura în care îi erau îndatorate pentru eroica faptă care, în sensul cel mai strict, le salvase viețile. Cu ocazia acestor promenade, doamna Brevoort aducea vorba iarăși și iarăși, într-un chip atât de natural încât îi făcea insistența aproape nedetectabilă, despre retrasul și miticul angajator al lui Lloyd. Era adevărat că domnul Rask poseda bogății necuprinse? Și chiar nu se căsătorise încă? De ce oare? Ieșea vreodată în societate? Care erau gusturile și plăcerile unui bărbat atât de aparte? Sheldon răspundea încântat și pe îndelete la aceste întrebări, înțelegând că propriul lui statut creștea prin alăturarea cu legenda excentricului finanțist. Vanitatea, până la urmă, îl făcu să dezvăluie că domnul Rask era prea mizantrop (sau pierdut în lumea lui, cum se corectă îndată) pentru a primi oaspeți la reședința sa, și că în sarcina lui, Sheldon, cădea organizarea extravagantelor recepții de la care gazda era cel mai adesea absentă. Și aroganța fu cea care îl împinse să le invite pe mamă și pe fiică la gala Crucii Roșii ce avea să se țină acasă la domnul Rask. Sheldon voia ca Helen să vadă cu ochii ei cât de magnifice aveau să fie aranjamentele lui pentru petrecere.

Helen înțelegea prea bine tertipurile mamei sale și era conștientă că, odată ce pretendentul ideal era găsit, va fi nevoită să îl accepte. Neavând ambiții maritale sau materiale proprii, Helen credea totuși că îi datorează mamei un măritiș bun – singura lor șansă de a înceta să mai trăiască pe spezele altora și, în cele din urmă, de a-și găsi un loc al lor. Cu toate acestea, deși nu se opuse manevrelor de pețitoare ale doamnei Brevoort, acordul ei lipsit de entuziasm arăta limpede că refuza să joace un rol activ. Tăcerea ei intangibilă, pe care unii o socoteau expresia unui caracter capricios, și aerul ei necontenit absent, pe care mulți îl confundau cu întristarea, nu erau forme de neascultare pasivă, ci expresii ale lehamitei. Îi era peste mână, pur și simplu, să se complacă în măgulirile și platitudinile prin care

avansa campania matrimonială a mamei ei. Tocmai această inabilitate o duse la înțelegerea că lăudăroși precum Sheldon Lloyd, consumați cum erau de autocontemplare, puteau, în mod paradoxal, să îi prilejuiască un anumit grad de autonomie. Însă în loc să îi dea foarte dornicului domn Lloyd un ultim brânci spre propunerea maritală, doamna Brevoort îl ținuse la o distanță prudentă, încurajându-l totodată în multe feluri subtile. Helen spera ca stratagemele mamei să dureze suficient de mult încât să producă un efect contrar până când avea să fie prea bătrână ca să se mărite.

Templele dedicate avuției – cu liturghiile, fetișurile și odăjdiile lor – nu izbutiseră niciodată să o transporte pe Helen într-un tărâm mai elevat. Nu reușea să se lase fermecată. Nimic, atunci când ajunse pentru prima oară la casa plină de fast a domnului Rask, nu-i trezi vreun fior de dorință ori măcar vreo încântare vagă, nimic nu o făcu să nutrească vreo clipă gândul unei existențe eliberate de orice constrângeri materiale. Sheldon le aștepta lângă servitorul în livrea de la capătul covorului roșu care cobora în cascadă pe scări și se scurgea peste peron. Încurajat de rolul său de gazdă-surogat a unuia dintre cele mai splendide evenimente mondene ale sezonului, o conduse pe Helen ținând-o de braț, cu doamna Brevoort pe urme, deranjată că fusese lăsată fără escortă – deși iritarea i se spulberă curând în strălucirea celor ce o înconjurau. După ce își lăsară mantalele în mâna unui ușier, valetul anunță sosirea lor cu o voce calmă, însă răsunătoare, unui bărbat subțiratic aflat la marginea invizibilității. Doamna Brevoort îl salută înclinând aproape imperceptibil bărbia, iar Benjamin răspunse la fel sau, cine știe, doar își pironi în pământ privirea. Cât aranjă părul fiicei în încăperea rezervată doamnelor, doamna Brevoort îi spuse că domnul Rask arăta mult mai tânăr decât se așteptase. Și nu era ciudat cât de stingher părea să se simtă în propria-i casă? Era, până la urmă, ceva firesc, își dădu ea cu presupusul – ar fi fost nevoie de o

personalitate enormă ca să umple un spațiu imens ca acela. Monologul îi fu întrerupt de apariția altor oaspeți. Mama și fiica o porniră spre salon, unde doamna Brevoort izbuti pe loc să se simtă ca acasă. Sheldon tocmai spunea o anecdotă șoptită unui grup de bărbați, făcându-i să izbucnească în hohote de râs. Helen se retrase către latura umbrită a încăperii și rămase acolo până ce valetul îl anunță pe Sheldon că era gata cina.

Helen și Catherine fură așezate la capete opuse ale mesei, lângă domnii Lloyd, respectiv Rask. După ce luară loc, Sheldon îi spuse lui Helen că, de vreme ce doamna Brevoort se arătase atât de nerăbdătoare să îl cunoască pe amfitrion, era sigur că avea să aprecieze această ocazie rară de a discuta cu el (și să se bucure de invidia pe care o stârnea pentru locul bine plasat la dreapta domnului Rask). Până ce se servi peștele, Sheldon făcu, abil, ca discuția să se învârtă în jurul lui Helen și le relată vecinilor de supeu totul despre călătoriile ei, talentul la limbi străine și bravura pe care o arătase în fața primejdiilor războiului, pe care pesemne că o moștenise de la iluștrii săi strămoși revoluționari. Până să vină friptura, își îndreptă atenția spre prietenii și colegii săi, dornic să-i facă iarăși să râdă, lăsând-o pe Helen să pareze, cu răspunsuri scurte, întrebările puse de femeile bine intenționate din jur. La celălalt capăt al mesei lungi, mama ei monopoliză atenția domnului Rask. Helen nu întârzie să îi observe înclinările absente din cap și fu prin urmare surprinsă când, la desert, detectă urme de interes autentic pe chipul gazdei, în vreme ce mama ei, care părea să-și fi coborât acum vocea, continua să vorbească. Se făcu și vremea ca domnii să-și fumeze trabucurile, pe când doamnele se adunară în salonul mic. Helen se folosi de ocazie ca să se furișeze de acolo și să hoinărească în legea ei prin casă.

Cu cât se depărta mai mult de zumzetul petrecerii și de exuberanța ornamentelor lui Sheldon, cu atât se schimba mai mult casa. Pătrunse într-o lume discretă,

ordonată. Tăcerea emana un calm încrezător, de parcă ar fi știut că poate avea mereu, cu prea puțin efort, câștig de cauză. Răcoarea vagă din aer avea un miros anume. Nu se lăsă orbită de dovezile frapante ale bogăției – tablourile olandeze în ulei puse la vedere, constelațiile de candelabre franțuzești, mulțimea de vaze chinezești adunate în toate ungherele. O mișcau lucrurile mai mărunte. O clanță. Un scaun modest într-un ungher umbros. O sofa și vidul dimprejurul acesteia. Reușeau toate să ajungă la ea cu o prezență intensificată. Erau toate obiecte îndeajuns de comune, însă erau lucrurile reale, originalele după care fuseseră croite copiile imperfecte care umpleau lumea.

O umbră ezită, lângă a ei, pe pragul care dădea într-un salonaș. Helen își observă conturul propriu, pe dușumea, exprimând aceeași codeală – regretul de a fi fost zărită, lipsa curajului de a pleca, lipsa imboldului de a se apropia. Siluetele fără chip păreau să se uite una la alta, dorindu-și parcă să rezolve între ele situația, fără a mai trebui să își tulbure posesorii. Helen nu fu surprinsă când din încăpere se ivi Benjamin Rask.

Schimbară, rigizi, câteva cuvinte politicoase. În tăcerea care urmă, se mutară în același timp de pe un picior pe altul. Benjamin își ceru scuze și arătă cu mâna o sofa îndreptată spre fereastră. Se așezară acolo, părând și mai nelalocul lor decât în picioare. Reflexiile, cufundate pe jumătate în undele întunecate ale geamului, le aruncau priviri. Benjamin îi spuse lui Helen că auzise, de la doamna Brevoort, de călătoriile lor. Încetișor, Helen își trecu vârful pantofului peste netezimea mochetei de mătase, lăsând o dâră micuță în urmă. Benjamin păru să priceapă că fata nu avea să răspundă decât dacă era neapărat necesar. După un moment de tăcere, începu să îi spună că nu călătorise niciodată cu adevărat, că nici măcar nu părăsise vreodată Coasta de Est, însă, simțind că nu se exprima cu claritate, se tot întrerupse și în cele din urmă se opri cu totul din vorbit, parcă dându-și seama că Helen, a

cărei privire cercetătoare examina pe bucăţele încăperea, nu îi asculta explicaţiile fără şir.

Helen şterse dâra pe care o făcuse pe mochetă trecându-şi piciorul peste ea în direcţie opusă. Privirea lui Benjamin se îndreptă o clipă într-acolo, apoi se mută spre fereastră.

– Eu.

Când pauza se făcu suficient de lungă pentru a deveni finală, Helen se răsuci spre el, curioasă în privinţa restului frazei. Incapacitatea de a o sfârşi îi făcuse trăsăturile să se înăsprească.

Acolo, în crepusculul acelui salonaş liniştit, Helen înţelese pe loc că mama ei triumfase. Ştiu, cu absolută certitudine, că, dacă îl lăsa, Benjamin Rask are să o ia de nevastă. Şi decise, acolo şi atunci, că îl va lăsa. Fiindcă îşi dădea seama că era, în esenţă, singur. În vasta-i solitudine avea să o regăsească pe a ei – şi, cu asta, libertatea pe care i-o refuzaseră întotdeauna părinţii excesiv de protectori. Singurătatea îi era intenţionată sau nu, acesta urma să fie un factor în funcţie de care avea ori să o ignore, ori să se simtă recunoscător pentru strădania ei de a-i deveni o tovarăşă de nădejde. Într-un fel sau altul, nu se îndoia câtuşi de puţin că avea să-şi poată influenţa soţul şi să dobândească independenţa după care tânjea atât.

TREI

Intimitatea poate fi o povară de neîndurat pentru cei care, având parte de ea după o viață întreagă de mândră autosuficiență, pricep fără veste că le întregește lumea. Descoperirea extazului devine una cu frica de a-l pierde. Asemenea oameni se îndoiesc de dreptul lor de a face pe altcineva responsabil pentru fericirea proprie; se îngrijorează că cei dragi le-ar putea găsi adorația plictisitoare; se tem că nevoia de celălalt le-a schimonosit trăsăturile în feluri de care nu își dau seama. Așa încât, pe măsură ce se gheboșează lăuntric sub greutatea acestor întrebări și griji, nou-descoperita bucurie a tovărășiei se preschimbă într-o expresie și mai profundă a singurătății pe care crezuseră că au lăsat-o în urmă.

Acest soi de groază îl simți Helen la soțul ei, la puțin timp după nuntă. Știind că neajutorarea găsește o cale să se transforme în ranchiună – întocmai cum cineva care nu se prețuiește destul îi va învinui în cele din urmă pe alții pentru lipsa de apreciere –, făcu ce-i stătea în puteri ca să alunge neliniștile lui Benjamin. Chiar dacă asigurarea liniștii lui însemna, în ultimă instanță, să și-o păstreze pe a ei, motivațiile lui Helen nu erau cu totul egoiste. Nu îi luase mult până să simtă un atașament real pentru Benjamin și purtările sale discrete. Însă fiind ea însăși retrasă din fire, îi era greu să găsească vocabularul potrivit, gesturile corecte ori măcar locurile adecvate pentru a-și exprima sentimentele calde, care (iar ea știa că acesta este

obstacolul major) nu atingeau în nici un chip nivelul timidei lui ardori.

Scurta logodnă fusese urmată de o nuntă pe timp de iarnă destul de neconvențională. Doamna Brevoort nu izbutise nicicum să amâne întreaga poveste până măcar la începutul primăverii. Iar exclamațiile ei indignate trecură și ele nebăgate în seamă când veni vorba despre ceremonie și sărbătorire. Benjamin și Helen se căsătoriră în salonul unde își vorbiseră întâia oară, avându-i alături doar pe Catherine Brevoort și Sheldon Lloyd, care părea dornic să spulbere orice zvon privitor la curtea neoficială pe care i-o făcuse înainte miresei. Puținii invitați la supeul ce urmă festivității erau cu toții amici de-ai lui Catherine sau de-ai lui Sheldon. De când li se anunțase logodna, Helen simțise în ei toți o schimbare generală de atitudine. Aceia care, în trecut, se deranjaseră încercând să străbată distanța pe care ea o impusese mereu între sine și restul lumii o făcuseră neceremonios. Acum, aceeași distanță devenise un simbol literal al noii sale poziții sociale. Cunoscuții, așadar, se străduiau să treacă în vârful picioarelor prăpastia, încercând să capete încredințarea, la fiecare pas șovăielnic, că li se îngăduia într-adevăr să se apropie. Tăcerea ei, confundată adesea cu timiditatea ori cu aroganța, era acum, începuse să își dea seama, considerată o atitudine care ședea bine cuiva cu statutul ei; lehamitea ei prost ascunsă fu dintr-odată acceptată fără rezerve drept detașare sofisticată – ar fi fost vulgar pentru cineva ca ea să se arate interesată de fleacuri. Oricine se aștepta, ba chiar voia de la ea să fie intimidantă. Însă nu simți expresia deplină a obedienței umile care avea să o înconjoare pentru tot restul vieții decât la prânzul de nuntă, când își făcu pentru prima oară apariția în calitate de doamna Rask.

În dimineața următoare, însurățeii luară un mic-dejun aproape lipsit de cuvinte. Helen își privi soțul peste tăblia mesei, ușurată deoarece aflase că avea să fie în stare să îndure nopți precum cea care trecuse fără să sufere dureri fizice ori morale. Benjamin, simțindu-se

cercetat, se strădui să-și cojească oul cu și mai multă luare-aminte, încercând să ascundă că era la fel de dezorientat și de stingher ca atunci când ieșise din dormitorul soției sale.

Nu aveau poftă de voiaje, însă Benjamin își luase totuși două săptămâni libere pentru o scurtă lună de miere petrecută acasă, care se dovedi îndeajuns de neobișnuită pentru ei cât să aibă greutatea unei vacanțe pe alte meleaguri. Pe lângă casă zăboveau mai mereu ziariști, ba chiar unii își cocoțaseră pe trepiede aparatele de fotografiat, în caz că proaspătul cuplu s-ar fi ivit vreo secundă la fereastră. Helen și Benjamin dădură roată prin încăperi, făcându-și planuri vagi, fără tragere de inimă, pentru întrebuințarea lor. Așa ajunseră la etajul al treilea. După ce examinară un salonaș, un birou și câteva dormitoare, se opriră în mijlocul unui coridor – un tunel de lemn și damasc ce amplifica sunetele mărunte, însă le atenua vocile. Încercând să o îndepărteze pe Helen de ușa aflată la capătul culoarului, Benjamin spuse că aceea era o odaie în care nu trebuiau să intre. Helen întrebă de ce, mijind ochii și lăsându-și capul pe un umăr. Era o ușă din dos care ducea la el în birou, zise Benjamin, dar vorba i se poticni. Ea nu își stăvili un oftat de ușoară nerăbdare. Depărtându-se de ușă, el îi spuse că, odată ce pătrundea acolo, îi venea greu să mai iasă. Helen, totuși, păși pe lângă el și o deschise, dezvăluind unul dintre cele mai largi spații din casă, conceput pentru a impresiona și a copleși, însă nereușind să o facă din cauză că tot ce se găsea în interior arăta inert și nefolosit. Era o încăpere mare, da, însă nu existau hârtii, documente, mașini de scris ori alte semne care să indice că acolo se desfășura vreo muncă reală. Și asta nu doar din pricină că locul se întâmpla să fie ordonat, fiindcă deveni limpede, la o privire mai atentă, că nu exista nimic acolo care să poată fi pus în ordine. Helen nu pricepu cum putea fi acesta biroul pe care Benjamin pretindea că nu e în stare să îl părăsească până ce, într-un ungher nebătător la ochi aflat lângă un șemineu care avea singur

dimensiunea unei odăi mai mici, ochi o masă pe care, lângă un telefon, se afla o cupolă de sticlă cu un dispozitiv pe care îl confundă mai întâi cu un ceas sau barometru, însă care era de fapt, își dădu seama, o bandă de afișaj bursier. Peticul de mochetă din fața acesteia era uzat de umblet.

Benjamin, încă o dată, încercă să iasă din birou, pretinzând că nu era nimic de văzut; Helen, iarăși, se ținu pe poziție. Benjamin, ferindu-și necontenit privirea, își îngădui să o întrebe dacă nu cumva noua ei casă și situație i se păreau opresive. Oare cu eventuale modificări prin locuință i-ar fi venit mai ușor să se obișnuiască cu noua-i viață? Da, probabil că se cereau unele modificări, întări el când ea păstră tăcerea. Să renoveze. Tânăra femeie îi atinse umărul, zâmbi și îi spuse, cu o căldură senină, că nici unuia dintre ei nu îi păsa cu adevărat de asemenea lucruri. El nu știu cum să primească neașteptatul dar al afecțiunii ei. Helen arătă cu bărbia spre banda de afișaj și, înainte de a-l lăsa singur în încăpere, spuse că îl aștepta la cină.

*

Pe parcursul războiului, Helen nu izbutise să ia legătura cu tatăl ei, încă internat la clinica doctorului Bally din Elveția. Odată ce mijloacele de comunicare fură restaurate, nu mult după nuntă, află cu nespusă uluire, dintr-o scurtă misivă trimisă din Germania, că domnul Brevoort părăsise incinta clinicii la scurtă vreme după internare. Nu anunțase pe nimeni, ci se făcuse pur și simplu nevăzut în toiul zilei, în timpul unor activități grădinărești. Angajații cercetaseră amănunțit împrejurimile, dar nu reușiseră să-i dea de urmă. Doctorul semnatar al scrisorii regreta întârzierea cu care fusese transmisă întristătoarea veste, explicând că și dacă serviciul poștal nu ar fi fost afectat de război, nu ar fi avut nici o adresă a vreunui membru al familiei la care să comunice situația până la primirea scrisorii doamnei Rask.

Helen nu mai ținea minte de când nu mai plânsese, iar acum vărsă lacrimi din motive pe care, inițial, nu reuși să le priceapă. Partea din ea neafectată de durere își dădea seama că era firesc să deplângă pierderea unui părinte, și aproape își crezu lacrimile rezultatul unui reflex natural care, propriu-zis, nu implica vreo emoție din partea sa. Aceeași parte a sinelui simți totodată o ușurare evidentă la gândul că tatăl ei, cu dogmele-i inflexibile și apăsătoarea lui nebunie, se dusese. Dar se dusese unde? Cu această întrebare, tristețea o cuprinse de tot. Îl ucisese poate vreun obuz ori glonț rătăcit; ar fi putut să moară de frig; ar fi putut să piară de foame. Dar era cu putință și să fie încă în viață, idiot bolborositor hoinărind pe drumuri de țară sau cerșind prin orașe ale căror limbi nu le înțelegea. Sau poate că își revenise cumva și își întemeiase o nouă familie, alungând amintirea încețoșată a fiicei, acum socotită

unul dintre delirurile care îl bântuiseră în timpul bolii. În sens absolut, își pierduse tatăl.

De îndată ce Benjamin află că domnul Brevoort dispăruse, își contactă asociații europeni și le ceru să angajeze investigatori care să ia la puricat întregul continent. Helen știa că e în zadar, însă îi îngădui să o facă și să se simtă folositor. Mulțumindu-i, îl rugă să îi ascundă veștile mamei ei, care se simțea în fine, după atâția ani de incertitudine, fericită și în siguranță. Intenția ascunsă a lui Helen, totuși, era de a vedea dacă doamna Brevoort are să mai aducă vreodată vorba despre soțul ei. Nu avea să o mai facă vreodată.

Catherine Brevoort își stabilise reședința permanentă în apartamentul din Park Avenue, pe care Benjamin îl cumpărase pentru ea de la Sheldon Lloyd. Orizonturile sociale i se lărgiseră considerabil după nunta lui Helen, iar petrecerile nu avuseseră niciodată un mai mare succes. Era limpede că mulți dintre nou-veniții la seratele sale participau în nădejdea de a-l cunoaște pe retrasul ginere al doamnei Brevoort. Spre meritul lui Catherine, acești oaspeți continuau să îi frecventeze salonul și după ce devenea limpede că nu aveau să îi vadă în veci acolo pe domnul și doamna Rask. Helen încetase să mai pună piciorul pe la adunările mamei sale de îndată ce se mutase cu Benjamin, nu doar fiindcă îi displăcuseră întotdeauna asemenea ocazii sociale, dar și din pricină că, de la logodnă încolo, i se părea că maică-sa se făcuse tot mai dificilă. Știa că nou-căpătatele excentricități ale doamnei Brevoort, frivolitatea sporită, impertinența calculată și purtările nejustificat de exagerate nu erau simple manifestări ale unei bucurii nețărmurite, ci acte de agresiune cumva festivă îndreptate direct asupra lui Helen, în scop atât provocator, cât și educativ – „*Asta* este viața pe care ar trebui să o trăiești". Cea mai elocventă declarație din cuprinsul monologului nerostit al mamei căpătase forma facturilor și chitanțelor. Petrecerile doamnei Brevoort (și garderoba și mobilierul și aranjamentele florale și mașinile închiriate) deveniseră evenimente

extravagante de-a binelea, iar notele de plată se trimiteau la biroul lui Benjamin. Nu erau niciodată refuzate ori măcar puse sub semnul întrebării, însă Helen cerea întotdeauna să îi fie remise după ce erau achitate și le păstra ca și cum ar fi fost o corespondență cu mama ei, dar dintr-o singură direcție.

În primii ani de după nuntă, averea lui Rask spori în chip neobișnuit. El și acoliții săi începură să desfășoare un număr șocant de mare de tranzacții implicând cea mai vastă arie de instrumente imaginabilă, cu o precizie pe care mulți dintre colegii săi o socoteau mai presus de fire. Aceste tranzacții nu erau neapărat lovituri spectaculoase, însă puse laolaltă, profiturile lor adeseori nu foarte consistente ajungeau la cifre formidabile. Wall Streetul era buimăcit de acuratețea lui Rask și de abordarea lui sistematică, prin care nu doar că ajungea la câștiguri consistente, dar oferea și un exemplu de eleganță matematică dintre cele mai riguroase – o formă impersonală de frumusețe. Colegii din branșă îl considerau clarvăzător, un înțelept cu talente supranaturale care pur și simplu nu are cum să piardă.

În aceeași perioadă ajunse Helen să înțeleagă ce pricepuse cu multă vreme în urmă Benjamin – că viața privată are nevoie de o fațadă publică. De vreme ce părea inevitabilă aparența unei vieți sociale, decise să se folosească din plin de ea. În loc să calce pe urmele mamei, care ținea hangul spiritului exaltat al vremii, se implică în numeroase activități filantropice. Pe parcursul următorilor ani, mai multe spitale, săli de concert, biblioteci, muzee, adăposturi și clădiri universitare apărură prin toată țara purtând plăcuțe cu numele Rask.

La început, filantropia nu fusese decât o parte din frontul social al lui Helen. Cu timpul însă, ajunse să capete un interes autentic pentru patronajul cultural. Fusese lăsată, de la căsătorie, să își urmeze dragostea pe care o nutrea pentru literatură, moștenită de la tatăl ei și cultivată după aceea în călătoriile europene. O interesau îndeosebi autorii în viață, deși inițial refuză să

îi întâlnească, deoarece știa că distanța dintre operă și persoană poate fi străbătută doar prin mijlocirea dezamăgirii. Însă ca răspuns pentru sprijinul primit, mulți dintre acești scriitori începură să își ofere sfatul și să propună cauze demne de generozitatea ei. Părea nerezonabil ca povețele să nu fie luate în seamă. Cu ajutorul lor, își reînnoi eforturile filantropice, iar pe parcurs sfera ei de acțiune se extinse. Îi fură prezentați cei mai proeminenți artiști, muzicieni, romancieri și poeți ai vremii. Spre surpriza ei, începu să aștepte cu nerăbdare întâlnirile cu aceste cunoștințe noi. Conversația nu fusese niciodată una dintre plăcerile lui Helen. Și totuși acum, în prezența unor interlocutori potriviți, ajunse să se desfete cu dexteritatea verbală, erudiția spumoasă și talentul la improvizație care ieșeau la iveală din schimbul de idei – cu toate că prefera să asculte decât să intre în discuție (pentru a trece mai târziu momentele cele mai vii și mai stimulante intelectual în jurnalul intim, care ajunsese deja, pe atunci, să fie alcătuit din mai multe volume groase). Nu îi scăpa că unificându-și pasiunea pentru arte cu activitățile de caritate reconcilia fervoarea intelectuală a tatălui ei cu înzestrările sociale ale mamei.

Oricât i-ar fi plăcut să aibă de-a face cu artiști, cauza cea mai aproape inimii ei era reprezentată de cercetarea și tratamentul bolilor psihice. I se părea derutant și de neiertat ca științele medicale, care progresaseră atât în orice ramură a lor, să băltească într-o atare neglijență când venea vorba de afecțiuni mintale. În această privință se apropia de soțul ei, care manifestase întotdeauna un nedezmințit interes pentru sectoarele chimic și farmaceutic și care făcuse în ele, pe parcursul războiului, investiții însemnate. Era acționar majoritar în două companii farmaceutice americane și deținea o parte însemnată a societății Haber Pharmaceuticals din Germania, pe care Sheldon Lloyd îl ajutase să o obțină cu puțin timp înainte de a o cunoaște pe Helen la Zürich. Ajunse o prioritate pentru aceste companii să producă tratamente eficiente pentru vastul spectru al

afecţiunilor psihice care până atunci abia dacă fuseseră tratate cu mai mult decât morfină, cloral, bromură de potasiu şi barbital. Puzderia de soldaţi întorşi de pe front cu cicatrici psihologice profunde şi semne clare de traumă mentală – şi nici un tratament adecvat pentru simptomele lor – imprimase un caracter de urgenţă specială respectivelor cercetări.

Helen şi Benjamin investeau ore multe în parcurgerea rapoartelor de la companii şi în întâlniri cu oamenii de ştiinţă. Fiindcă aveau ambii minţi de prădători (suple, iuţi, vorace), învăţară repede. Ajunseră în curând capabili să citească rapoarte şi tratate academice îndeajuns de obscure şi să discute fluent despre ele. Dorinţa lor de a învăţa despre cele mai noi cuceriri în domeniul chimiei era sinceră, dar la fel de adevărat era şi că îşi urmau acest interes fiindcă găsiseră în farmacologie, până la urmă, un interes comun, un subiect pe care îl puteau discuta cu pasiune şi totodată minunându-se unul de nivelul intelectual al celuilalt.

Inteligenţa şi-o admiraseră reciproc încă din primele zile când se cunoscuseră, ba chiar, pe lângă asta, abilitatea reciprocă de a înţelege tăcerile şi spaţiile goale în care se simţeau amândoi împliniţi. În vreme ce Benjamin se afunda în muncă, Helen rămăsese liberă să îşi lărgească orizonturile literare. Primea săptămânal cufere şi cutii pline cu cărţi, pentru care trebuise să facă unele aranjamente. Una dintre cele doar două modificări pe care le adusese casei fusese iniţiată prin scoaterea din bibliotecă a cărţilor decorative legate în marochin, cu cotoare aurite rămase neatinse. Helen umplu rafturile cu volumele ei şi puse bazele unei adevărate săli de lectură. Când rămase fără spaţiu, dărâmă doi pereţi; când colecţia îi deveni de negestionat, angajă un bibliotecar. În această bibliotecă mărită găzdui apoi sesiuni de lectură, prelegeri şi întruniri neoficiale.

Cealaltă modificare adusă casei constase în transformarea unui salon într-o mică sală de concert. Aproape întâmplător, Helen şi Benjamin descoperiseră că le plac destul de mult concertele. Ceea ce începuse

ca un compromis – reprezentațiile muzicale, își dăduseră seama, erau ocazii perfecte pentru a fi văzuți „în afară" fără a trebui să se implice în conversații de complezență ca să umple pauzele stânjenitoare – căpătă dimensiunile unei pasiuni. Fiindcă amândurora li se formase gustul pentru muzica de cameră, transpuseră acest principiu în relația proprie. Organizară recitaluri în privat la reședința lor, ocazii cu care puteau fi împreună, în tăcere, împărtășind emoții pentru care nu erau responsabili și care nu se refereau la ei doi în mod direct. Tocmai fiind atât de controlate și de mediate, erau cele mai intime momente între Benjamin și Helen.

Concertele lor de seară ajunseră un fel de legendă în comunitatea muzicală și dincolo de aceasta, atât datorită calibrului interpreților pe care îi atrăgeau, cât și pentru cât de limitat și select era publicul. Niciodată nu erau invitate mai mult de douăzeci de persoane la recitalurile lunare, și totuși o bună parte din lumea bună a New Yorkului pretindea că participă cu regularitate la ele. Unii oaspeți erau afaceriști care îl suportau pe Brahms pentru ca gazda lor să nu îndure pălăvrăgeli. Însă cea mai mare parte a publicului era alcătuită din noile cunoștințe ale lui Helen – alți muzicieni și scriitori. În primele câteva sezoane, activitățile de socializare de după reprezentații fură descurajate fără ocolișuri. După ce aplauzele se stingeau, Helen le mulțumea interpreților și musafirilor, după care ea și soțul erau primii care ieșeau din sală. Însă extinderea operelor caritabile ale lui Helen nu avea cum să nu se intersecteze cu seriile ei de concerte. La capătul vreunui recital de *Lieder*, câte un scriitor din public venea până la Helen pentru finalizarea unei discuții despre vreun program de înzestrare a unei biblioteci; după un ciclu de sonate pentru violoncel, unul dintre interpreți o aborda, în pauză, pentru a-i aduce în atenție o orchestră în nevoie de finanțare; după ce vreun cvintet de clarinetiști își termina programul, câte un tânăr compozitor, conștient că nu avea probabil să mai pună vreodată piciorul în

acea casă, își aduna curajul pentru a-i cere protecția. Cu timpul, aceste conversații se prelungiră treptat, ajungând până la urmă să facă parte din program. Helen începu să servească sucuri de fructe după fiecare interpretare – Prohibiția nu avea nimic de-a face cu moderația înnăscută a stăpânilor casei –, iar lumea începu să zăbovească până la miezul nopții. Benjamin nu rămânea niciodată la aceste petreceri aflate sub semnul cumpătării, care ajunseră aproape la fel de faimoase ca și concertele însele, fiind mereu cel dintâi care le ura tuturor noapte bună.

*

Disciplina, creativitatea și o constanță de mașinărie fuseseră factori esențiali în noul nivel de succes al lui Rask – însă nu unicii factori. Prosperitatea sa consona cu optimismul tumultuos al vremii. Lumea nu mai avusese niciodată parte de ceva precum creșterea economică a Americii din anii '20. Producția atinsese o culme absolută, la fel ca și profiturile. Locurile de muncă, deja numeroase, se înmulțeau și mai mult. Industria automobilelor abia dacă putea ține pasul cu nepotolita nevoie de viteză care cuprinsese întreaga națiune. Minunățiile industriale ale epocii erau lăudate la posturile de radio în lungul și în latul țării. Cu începere din 1922, cursul hârtiilor de valoare ajunse să crească vertiginos. Dacă înainte de 1928 puțini ar fi crezut cu putință ca cinci milioane de acțiuni să fie tranzacționate la Bursa din New York într-o singură zi, în a doua jumătate a aceluiași an pragul de sus aproape că deveni cel de jos. În septembrie 1929, indicele Dow ajunse la cel mai mare nivel din istorie. În acei ani, profesorul Irving Fisher de la Yale, autoritatea de vârf a națiunii în economie, declară că prețurile activelor atinseseră „ceea ce pare a fi un platou de creștere permanentă".

Grație reglementărilor tolerante ale guvernului și codelii sale de a tulbura minunatul vis colectiv, existau oportunități pentru oricine le vedea și știa să se folosească de ele. Prin intermediul băncilor sale, de pildă, Rask împrumută bani de la Rezerva Federală din New York cu o dobândă de cinci la sută, doar pentru a-i da cu împrumut la rândul său cu o dobândă de cel puțin zece procente, ba chiar de până la douăzeci de procente. Se întâmplă și că, în acea perioadă, tranzacțiile în marjă – cumpărarea de acțiuni cu bani

împrumutați de la agenții bursiere prin folosirea acelorași valori pe post de garanții – sporiră fulminant de la unu la șapte miliarde de dolari, un semn evident al faptului că publicul intrase în joc și că sumedenie de lume, în mare parte defel familiarizată cu piața de acțiuni, specula cu bani pe care nu îi avea. Și totuși Rask părea cumva să fie cu un pas înainte la orice cotitură. Primul său fond de investiții avea să preceadă proliferarea unor instituții similare la sfârșitul anilor douăzeci cu cel puțin jumătate de deceniu. Ca bonificație pentru faima sa de geniu financiar, Rask își evalua portofoliul cu mult peste prețul de piață al acțiunilor pe care le conținea. Nu doar asta, însă în dubla sa funcție de bancher de investiții și finanțator al mai multor fonduri izbuti să producă chiar unele dintre titlurile pe care le vindea – și emise în mod repetat bonuri de valoare pe care le cumpără în întregime (sau le distribui printre investitori preferați), tranzacționându-le apoi public cu până la optzeci la sută peste valoarea inițială de achiziție. Ori de câte ori voia să evite ochiul cercetător al Bursei din New York, făcea tranzacții în San Francisco, Buffalo sau Boston.

Orice om, bărbat ori femeie, se simțea îndreptățit să își ia tainul din prosperitatea care avea să dăinuie timp de zece ani după război și să se bucure de minunile tehnologice apărute odată cu ea. Iar Rask ajută la alimentarea acestui simțământ al posibilităților nelimitate prin crearea unor noi instituții de creditare și a unor bănci care ofereau bani gheață în condiții ispititoare. Băncile acestea (între care se mai înscenau rivalități ocazionale pentru atragerea clientelei) nu aduceau deloc cu instituțiile impunătoare clădite din marmură, cu funcționari scrobiți care intimidaseră timp de generații clienții. Dimpotrivă, erau spații prietenoase cu angajați primitori – și mereu se găsea o cale pentru un împrumut menit cumpărării unui automobil, unui frigider, unui aparat de radio. Rask făcu și experimente de finanțare a unor linii de credit și de plăți în rate pentru magazine și manufacturieri, așa

încât să le ofere direct clienților lor aceste instrumente de plată. Toate aceste datorii nenumărate și uneori peste măsură de încurcate (de la serviciile lui de împrumut, bănci mai mici și felurite alte instrumente de creditare) erau împachetate laolaltă și comercializate cu toptanul sub formă de valori mobiliare. Văzu, pe scurt, că relația cu consumatorul nu se sfârșea odată cu achiziționarea unui produs; din acel schimb se putea extrage un profit suplimentar.

Înființă și un fond de investiții destinat exclusiv celor cu venituri reduse. O sumă mică, doar câteva sute de dolari depuși într-un modest cont de economii, era suficientă pentru a începe. Fondul oferea echivalentul acestei sume (și uneori dublul ori chiar triplul ei) pentru a o investi apoi în portofoliul său, folosind acțiunile respective ca garanție. Un învățător sau fermier putea după aceea să-și achite datoria în rate lunare confortabile. Dacă toată lumea avea dreptul să se îmbogățească, Rask era cel care făcea ca dreptul respectiv să devină realitate.

Pe timpul suișurilor și coborâșurilor acestei perioade de creștere explozivă, pe parcursul unor frenezii tranzacționale alimentate fie de optimism, fie de panică, nu era neobișnuit ca o cotație să scadă sub prețul pieței. Dacă volumul tranzacțiilor era suficient de mare, asta ducea la întârzieri de peste două ore, făcând panglica de cotații inutilă deja în momentul în care ieșea din mașinărie. Însă în aceste momente de beznă deplină reușea Rask să se ridice cu adevărat, de parcă ar fi izbutit să atingă cele mai mari înălțimi doar zburând orbește. Și asta contribuia din plin la consolidarea statutului său legendar.

Viteza cu care își mărea Benjamin averea și înțelepciunea cu care Helen o distribuia erau percepute drept manifestarea publică a legăturii lor strânse. Asta, împreună cu felul lor retras de a fi, îi transformă în făpturi de basm în societatea din New York pe care o desconsiderau atât, iar indiferența pe care o arătau nu făcu decât să le mărească fabulosul statut. Viața lor de

familie nu se conforma însă pe deplin acestei povești a cuplului trăitor în armonie. Admirația lui Benjamin pentru Helen era vecină cu venerația. Părându-i-se intimidantă și de nedeslușit, o dorea într-un fel dintre cele mai mistice și caste. Îndoiala, un sentiment care nu îl încercase nicicând înainte de nuntă, începu să crească an după an. Dacă la muncă era întotdeauna sigur pe el și decis, acasă deveni șovăielnic și timid. Țesu în jurul ei speculații presărate cu legături cauzale contorsionate, iar acestea deveniră curând o vastă rețea de supoziții, pe care o deșira și refăcea iarăși după felurite tipare. Helen, simțindu-i ezitarea în apropierea ei, se străduia să îl mulțumească. Însă oricât ar fi încercat (și încercă, nu-i vorbă), nu reușea să răspundă pe deplin intensității sentimentelor lui Benjamin. Cu toate că o impresionau reușitele și o mișca devotamentul lui, și deși se arăta mereu binevoitoare, atentă, ba chiar gingașă cu el, persista acolo o forță măruntă, dar de nestăvilit, aducând mult cu respingerea dintre doi magneți, care o făcea să se retragă în proporție directă cu apropierea lui. Nu îl trata niciodată cu cruzime ori cu dezaprobare – dimpotrivă, era o tovarășă grijulie, ba chiar afectuoasă. Însă, chiar de la început, el își dădu seama că ceva lipsește. Iar ea, știind că el știe, încercă să compenseze asta în multe feluri bine chibzuite, însă insuficiente. Benjamin, cu asemenea ocazii, încerca mereu o satisfacție incompletă.

Izbutiră totuși, împrejurul acestui miez de disconfort silențios, să clădească un mariaj puternic. Poate că o parte din acea tărie venea tocmai din pustiul disonanței lor și din dorința de a-l compensa cumva. Dar e adevărat și că între ei exista o legătură. Știau amândoi că, în ciuda diferențelor, erau minunat de potriviți unul pentru altul. Până să se cunoască, nu mai întâlniseră pe nimeni care să le accepte fără întrebări felul aparte de a fi. Orice interacțiune în lume implicase întotdeauna o formă sau alta de compromis. Acum, pentru prima oară, încercau ușurarea de a nu trebui să se adapteze la solicitările și protocolul inerente în majoritatea

contactelor sociale – sau să își dedice o parte a atenției jenei care devenea copleșitoare ori de câte ori refuzau să urmeze aceste convenții. Încă și mai important, descoperiseră în relația lor satisfacția aprecierii reciproce.

Dacă cei doi Rask nu conteneau să fie o enigmă captivantă în cercurile care îi înconjurau îndeaproape, atenția publică se diminua direct proporțional cu distanța față de centru. Subiectele inventate despre viața cuplului de prin paginile mondene și ziarele de scandal se făcură mai scurte, sporadice și în cele din urmă dispărură de tot; hoardele de fotografi care dădeau târcoale reședinței familiei se răzlețiră; imaginile puține și neclare cu cei doi, folosite iarăși și iarăși prin articole pline de fantasmagorii, dispărură din gazete. Datorită afacerilor aflate în continuă extindere, Benjamin era menționat frecvent în presă, însă în mai puțin de un an încetară să apară referiri la doamna Rask, altele decât cele privitoare la activitățile-i de caritate. Singură în casă (ziua de lucru a lui Benjamin nu făcuse decât să se lungească), cel mai adesea nebăgată în seamă când ieșea pe stradă și după ce își găsise, pentru întâia oară, un grup de oameni care gândeau aidoma și cu care prietenia părea posibilă, Helen ajunse să trăiască în sfârșit genul de viață care i se păruse mereu de neatins.

În ciuda dorinței inițiale a lui Benjamin de a avea un moștenitor, nu li se păru necesar să își pună întrebări sau să discute despre motivele pentru care căsnicia lor nu producea odrasle.

*

Mulți dintre noi preferă să creadă că suntem subiecți activi ai victoriilor repurtate, însă doar obiecte pasive ale înfrângerilor pe care le suferim. Triumfăm, însă nu tot noi eșuăm cu adevărat – suntem trași în jos de forțe care ne scapă de sub control.

În ultima săptămână a lui octombrie 1929, celor mai mulți dintre speculatori – de la finanțiștii de calibru greu din centrul Manhattanului până la gospodina care își tranzacționa mâna de acțiuni la Bursa din San Francisco – le trebuiră doar câteva zile pentru a pendula de la situația de autori ai succesului propriu, neavând de mulțumit altcuiva decât iscusinței și voinței lor de fier, la cea de victime ale unui sistem măcinat de metehne și poate chiar corupt, singurul responsabil pentru prăbușirea lor. O cădere în cotații, o epidemie de frică, o frenezie a vânzărilor mânată de pesimism, o incapacitate generală de răspuns la solicitările de plată... Orice cauzase poticnirea care, la rândul său, deveni panică, un lucru era limpede – nici unul dintre cei care contribuiseră la umflarea bulei nu se simțea acum responsabil pentru spargerea ei. Ei erau victimele neprihănite ale unui dezastru de proporții aproape naturale.

Ca și în cazul Panicii din 1907, pe întregul parcurs al săptămânii crahului din 1929 președinții celor mai mari bănci din țară, împreună cu șeful Rezervei Federale din New York, plus liderii și partenerii seniori ai principalelor companii de investiții și agenții bursiere, se întruniră în secret pentru a încerca să găsească cea mai bună strategie de stabilizare a pieței. Din nou, ca în 1907, discuții prelungite pe tot parcursul nopții se ținură în biblioteca familiei Morgan, de data asta prezidate de fiul lui Pierpont, Jack. Și iarăși fu chemat

Rask pentru a-și oferi sfatul și asistența materială. Iar Rask, tot ca atunci, refuză.

În ciuda rețelei de sprijin organizate de bancheri, a intervenției industriașilor și asigurărilor date de politicieni și savanți care pretinseră, în repetate rânduri, că pe piață condițiile erau „fundamental solide", cotațiile își continuau prăbușirea. Pe 21 octombrie, într-o luni, se vândură aproximativ șase milioane de acțiuni, un record absolut care făcu să înghețe timp de două ore benzile de cotații bursiere la nivelul întregii țări. Acest volum istoric avea să fie pus în umbră de isteria tranzacționistă a zilelor următoare. Joi, pe 24, se tranzacționară aproape treisprezece milioane de acțiuni; pe 29, marți, mai bine de șaisprezece milioane. Banda telegrafului bursier se blocă timp de trei ore. Pe Wall Street dădură buzna gloate, iar oamenii se adunară pe la porțile băncilor și agențiilor de tranzacții din întreaga țară. În vreme ce fondurile de investiții naufragiau și se autocanibalizau, se iscă o maree de ordine de vânzare, dar fără cumpărători. Inevitabil, valul se sparse, lăsând în urmă un ocean neclintit de acțiuni fără valoare și o piață devastată.

Un singur om părea să fi fost imun la catastrofă. Le luă câteva zile colegilor perplecși ai lui Rask să își dea seama cu adevărat de situația lui. Curând își dădu seama și presa. Rask nu doar că trecuse neatins prin furtună; trăsese, de fapt, un profit colosal de pe urma ei. Cu discreție și prin intermediul subsidiarelor sale, pe parcursul lunilor de vară de dinainte de crah, începuse să își lichideze stocurile de acțiuni și să cumpere aur, marfă de schimb care, atrasă și devorată de speculație, devenise greu de găsit atât la Londra, cât și pe Wall Street. Și mai multă atenție atrase asupra lui precizia cu care vânduse rapid cantități uriașe de acțiuni ale companiilor care aveau să fie, mai târziu, afectate în mod deosebit, ba chiar distruse de criză. Negociase împrumuturi mărunte și repetate de acțiuni de la o multitudine de agenți când erau la apogeu și le vânduse imediat, cât încă se găseau pe culmea valorii. De parcă

ar fi știut că piața avea să se scufunde, așteptase pur și simplu până ce aceleași acțiuni atinseseră cel mai de jos nivel, le răscumpărase pe nimic și înapoiase acțiunile acum nefolositoare agenților, făcând cu această ocazie un profit gargantuesc. Ceva îți dădea fiori în rigoarea sistematică cu care acționase, de la țintirea companiilor până la coordonarea și discreția tranzacțiilor. Între timp, cu operațiunea în desfășurare, retezase toate legăturile rămase cu acele datorii pe care le ambalase și le vânduse drept bonuri de valoare; peste puțin timp, toți debitorii aveau să intre în incapacitate de plată. Își scosese capitalul până și din toate fondurile sale de investiții, inclusiv din cel dedicat oamenilor cu venituri reduse. Miercuri, 23 octombrie, un potop de dimensiuni biblice de ordine de vânzare inundă fără veste piața. Nimeni nu cunoștea sursa acestei izbucniri, însă când se închise Wall Streetul, la numai două ore după aceea, piața căzuse cu mai mult de douăzeci de puncte. Următoarea zi avea să fie ținută minte drept Joia Neagră. Cinci zile după aceea, de Marțea Neagră, indicele Dow se prăbuși cu optzeci de puncte, și până atunci acțiunile deja se depreciaseră cu echivalentul a jumătate din totalul produsului național brut.

În pustiirea deplină, printre dărâmături, Rask rămase singur în picioare. Și se ținu mai drept ca oricând, de vreme ce pierderile altor speculatori însemnaseră câștigul său. Beneficiase mereu de haos și tumult, cum dovediseră manevrele sale în timpul întârzierilor cotațiilor, dar ce se întâmplase în ultimele luni ale lui 1929 era nemaiîntâlnit.

Odată ce imaginea se limpezi întrucâtva, publicul reacționă în pripă. Chiar Rask fusese cel care meșteșugise declanșarea crizei, zicea lumea. Cu șiretenie, stârnise un apetit nesăbuit pentru îndatorare, știind în tot acest timp că nu putea fi nicicum onorat. Cu subtilitate, își lichidase stocurile și trăsese piața în jos. Cu iscusință, împrăștiase zvonuri și întărâtase paranoia. Fără milă, detronase Wall Streetul și îl luase în stăpânire declanșând isteria vânzărilor chiar în ziua de dinaintea

Joii Negre. Totul – pierderile pe piața valorilor mobiliare, incertitudinea, perspectivele pesimiste care duseseră la lichidări panicate și în cele din urmă crahul care avea să însemne ruina multora – fusese orchestrat de Rask. A lui era mâna aflată în spatele mâinii invizibile.

În ciuda discursurilor inflamate, a caricaturilor din reviste și ziare (unde Rask era zugrăvit, în mare parte, drept un vampir, un vultur hoitar sau un porc) și a proliferării unor expozeuri exagerate, dacă nu falsificate de-a binelea, despre cariera lui, nimeni întreg la minte nu credea că un om singur ar fi putut demola întreaga economie a unei națiuni – și, odată cu ea, pe aceea a unei bune părți a lumii. Și totuși mai oricui i se părea convenabil să aibă un țap ispășitor, iar excentricul aproape-pustnic se potrivea de minune cu rolul. Până la urmă, chiar dacă nu el se aflase la originea crizei, era dincolo de orice îndoială că Benjamin Rask se alesese din ea cu un profit incalculabil. În cercurile financiare internaționale, chiar și printre miriadele de dușmani pe care și-i făcuse, asta îl ridică la înălțimi dumnezeiești.

*

Dragă Helen,

Știi cât de consumat am fost cu munca – prelegeri, cronici, articole și celelalte plictiseli. Totul parcă se ridică împotriva scrisului meu. Și chiar am nevoie să termin manuscrisul ăsta. Tare îmi pare rău, dar va trebui să mă retrag politicos din programul de lecturi de la drăgălașa ta bibliotecă pentru tot restul sezonului. Urează-mi, rogu-te, noroc cu afurisitul de roman!

Toate cele bune,
Winnie

-

Stimată doamnă Rask,

Am nădejdea că aceste puține rânduri vă vor găsi sănătoasă. Timp de aproximativ trei ani am organizat o serie de concerte pentru oamenii muncii din Catalonia, aducându-i pe cei mai buni soliști și dirijori în fața lucrătorilor, fermierilor și studenților. Am finanțat Asociația Concertistică a Muncitorilor dând recitaluri private, foarte aidoma cu cel pe care urma să îl ofer săptămâna viitoare la domnia-voastră acasă. Aflând recent în detaliu despre teribila criză care vă zguduie în ultimele luni țara, socot că tăcerea ar putea fi mai cuviincioasă decât muzica. Prin această tăcere, sper să onorez grelele încercări îndurate de surorile și frații americani ai muncitorilor catalani pentru care în ultimă instanță ar fi fost menit recitalul de săptămâna viitoare. Sper ca domnia-voastră și invitații domniei-voastre să iertați această anulare de ultim moment.

Al dumneavoastră cu sinceritate,
P. Casals

-

Stimată doamnă Rask,

Mulțumesc din suflet pentru mesaj. Aș vrea să vă pot răsplăti pentru sprijinul dat în ultimul an sau doi. Dar știți bine că editorul meu s-a dat la fund și treaba în general e la pământ. Dacă stau să mă gândesc, poate că V-AM ȘI RĂSPLĂTIT până la urmă.

Să mă apuc de grădinărit și să-mi cultiv singur mâncarea nu-mi pare o noțiune chiar aiurea. Dacă nu asta, atunci zidăria. Dacă nu, Hollywoodul și scrisul pentru pelicule. Dar poate vine revoluția prima.

Toate cele bune dumitale și soțului,
Pep

-

Doamnă Rask,

Veți fi, sper, destul de amabilă să mă ajutați în rezolvarea unei dispute pe care am avut-o alaltăieri cu niște tovarăși într-ale poeziei. Unde credeți că i-ar fi așezat Dante pe savanții de pe Wall Street? În al patrulea, sau al optulea cerc al Iadului? Lăcomie, ori Înșelăciune? S-ar putea ca acesta să fie, de fapt, un subiect incitant pentru una dintre seratele dumneavoastră viitoare. Așterneți-vă pe foaie gândul, vă rog, dacă vă prisosește un minut. Dacă nu vă prisosește un minut, mă mulțumesc și cu un bănuț.

Al dumneavoastră în atât de multe feluri,
Shelby Wallace

-

H, dragă,

Scuze că anulez așa din scurt. E un frig năprasnic. Sper ca lectura de mâine să meargă bine.

Ca întotdeauna,
Maude

*

În lunile de după crah, aerul fusese absorbit din casă, lăsând în urmă doar un vid strâmt și țiuitor. Era de parcă însăși realitatea, independent de percepția oricui, fusese cuprinsă de amețeli. Oamenii din jurul lui Helen se făcură nevăzuți. Nu toți. Cei care încercaseră mereu să o abordeze doar pentru a se apropia de Benjamin văzură o ocazie în această punere la colț publică și se pretinseră sprijinitori de nădejde, îndeajuns de curajoși și de devotați ca să rabde furtuna alături de prietenii demonizați. Lui Helen îi păsă la fel de puțin ca întotdeauna de servilismul lor. Noile cunoștințe o părăsiseră în masă. Fără scriitorii și muzicienii care îi lărgiseră lumea pe parcursul ultimilor ani, se regăsi în ascunzișul tăcut și lăuntric unde stătuse pitită în copilărie și în prima tinerețe, aflându-și alinarea în vechile-i obiceiuri solitare, în cărțile, jurnalul și plimbările ei. Crezuse, în trecut, că acest spațiu interior era la fel de vast și de o serenitate la fel de inexplicabilă precum cea a cosmosului. I se părea, acum, îngust și plat. Nici unul dintre protagoniștii și spectatorii concertelor și lecturilor ei nu-i devenise, în adevăratul înțeles al cuvântului, prieten, însă împreună, cu toții, ca grup, se transformaseră într-o prezență necesară în existența ei. Își pierduse gustul pentru singurătate.

În vreme ce orașul se cufunda în depresia care urmă crizei, lui Helen îi veni din ce în ce mai greu să iasă din casă. Știa că să-și ferească privirea de la familiile ajunse la sapă de lemn, de la cozile la pâine, de la prăvăliile cu obloane coborâte și de la disperarea care se citea pe fețele din ce în ce mai trase era o formă grosolană de răsfăț, dar înțelegea și că angoasa simțită la confruntarea cu această realitate întunecată se număra la rândul ei printre comoditățile pe care și le permitea.

Helen se lovea de acest paradox ori de câte ori ieşea la plimbare – până la ceea ce avea să devină ultima ei aventurare la sud de parc. În acea după-amiază avu parte de ceva diferit. Începu cu senzaţia apăsătoare a unei scobituri în piept. Un freamăt în aer. Nu izbuti să înţeleagă de unde i se trage înfricoşarea până ce nu îşi dădu seama că era urmărită. Uitături fixe. Şoapte. Peste tot. Rânjete. Hlizeli. Şuşoteli. Peste tot. Era plauzibil, ba chiar de aşteptat ca unii să o recunoască şi să o dispreţuiască. Dar cu toţii? În fiece sunet rezona ura – orice claxon, orice fluierat, orice strigăt era un blestem. Ura se scurgea de la fiece fereastră – simţea ochi mijiţi aţintindu-se asupra ei de după orice perdea şi geam argintat de soare. Ura era încolăcită în orice grimasă, în orice gest al mâinilor – şi orice trecător era un jude necruţător şi obscen. Scuipase cumva la picioarele ei femeia cu valiză de carton care trecea strada? Îngăimase băiatul cu ziarele acele cuvinte brutale, între două titluri strigate? Îşi făceau bărbaţii aceia semne ca să o urmărească? Pentru prima oară, în toiul zilei, o cuprinse aceeaşi teroare care, din copilărie încoace, îi umpluse atât de adesea nopţile. Ştia că o parte a ostilităţii pe care o simţea păşind pe Lexington Avenue trebuie să provină – cum fusese în atâtea nopţi nedormite – doar din mintea ei. Însă o bună măsură era, neîndoielnic, reală. Incapacitatea de a face distincţia între cele două constituia cel mai bogat izvor al panicii sale. Lumea se înceţoşă; sângele îi era prea subţire; aerul, prea gros. Totul – parcă – îi dădea mâncărimi.

Avea să-şi amintească vag, mai târziu, cum se năpustise înapoi spre casă, cu fusta şi pantofii încurcând-o în timp ce trecea prin băltoace. Râsete.

Helen era gata să accepte cauzele adevărate ale episodului de teroare care aproape o pulverizase în acea după-amiază şi, în acelaşi timp, să facă totul pentru a-şi ispăşi păcatele. Avea să plătească pentru suferinţa care îl ajutase pe bărbatul ei să devină bogat peste măsură. Rămânerea ei în casă făcea parte din pedeapsă – deşi îşi dădea seama că această autosechestrare era, în mare

măsură, motivată de frică şi ruşine, fiind, aşadar, una egoistă. Totuşi, chiar dacă arareori mai ieşea, trudea neobosită şi se dedică trup şi suflet activităţii caritabile. Înfiinţă nenumărate locuri de muncă punând să se construiască locuinţe noi prin întreaga ţară (oferindu-le apoi, practic pe gratis, unor familii rămase fără adăpost), redeschizând fabrici şi ateliere a căror producţie o cumpăra uneori în întregime (distribuind-o apoi gratuit), creditând fără dobândă afaceri care promiteau să se menţină în activitate (fără a le sili vreodată să-şi plătească datoriile). Făcu toate acestea cât mai neştiută cu putinţă.

Averea lui Benjamin era atât de mare, încât putea să finanţeze întreprinderile altruiste ale soţiei fără să clipească. Deloc mişcat de realitatea dimprejur, nu simţea vreo nevoie sau obligaţie morală de a ajutora pe cineva. Viaţa lui, mereu limitată la birou şi la cămin, rămase neschimbată. Recesiunea era, pentru el, nimic mai mult decât un puseu sănătos de febră, după care economia avea să îşi revină, mai puternică decât oricând. Crahul, credea, fusese o lanţetă aplicată asupra unui abces. O sângerare pe cinste era necesară ca să înlăture umflătura şi să lase piaţa să atingă cele mai de jos niveluri ale abisului pentru a se reclădi pe fundaţii solide. Fu chiar citat cu spusele că, de vreme ce nici o bancă nu falimentase ca rezultat al crizei, situaţia putea fi socotită drept nimic altceva decât un proces de sănătoasă epurare.

Dacă o ajuta pe Helen în activităţi, o făcea doar din preocupare pentru starea ei. Se schimbase, se deteriorase chiar, destul de vizibil, pe parcursul ultimelor luni. Helen îl asigură că munca îi era unica alinare, iar el, nu fără a şovăi, continuă să îi finanţeze acţiunile, punând declinul ei pe seama lipsei de somn şi de odihnă. Şi avea întrucâtva dreptate. Helen abia dacă punea capul pe pernă, însă nu fiindcă ar fi absorbit-o lucrările caritabile. Munca era, mai degrabă, o binevenită abatere de la adevăratele cauze ale insomniei sale. Temerile care i se furişau în minte odată cu

întunericul nu mai erau abstracte și incoerente. Și nu mai erau alungate de lumina soarelui. Nici măcar neobositele activități umanitare, care țintеau sursele mai concrete ale tulburării ei, nu o ajutau să se liniștească. Fiindcă lucrul de care îi era acum groază, de când cu plimbarea aceea pe Lexington Avenue, era ca boala care îi posedase, transformase și devorase tatăl să nu se fi cuibărit și în creierul ei. Se simțea gândind diferit și știa că, în cele din urmă, nu avea să mai conteze dacă sentimentul are ca bază realitatea sau delirul. Ce conta era că se simțea neînstare să se oprească din a se gândi la gândurile proprii. Speculațiile se reflectau unele în altele, ca niște oglinzi paralele – și, la nesfârșit, fiecare imagine din tunelul cel vertiginos se uita la următoarea întrebându-se dacă e originalul ori o reproducere. Ăsta, își spuse, e începutul nebuniei. Mintea care devine carne pentru propriii dinți.

Fiindcă se simțea din ce în ce mai rătăcită în această nouă și tiranică arhitectură cerebrală și fiindcă nu mai avea încredere în ce gândea sau își amintea, începu să se bizuie pe jurnale, în care consemna cu rigoare zilnică. Spera ca viitorul sine, citind jurnalele, să poată folosi cele scrise ca unitate de măsură pentru scufundarea ei în delir. Avea să se vadă pe sine în pagină? Se adresa mai tot timpul sieși în notații, cerând persoanei proprii să creadă că ea, de fapt, scrisese în trecut acele cuvinte – chiar dacă sinele viitor avea să refuze să creadă; chiar dacă, citind, nu avea să își mai recunoască propriul scris.

Helen nu îi mărturisise niciodată temerile ei cele mai profunde lui Benjamin, și cu siguranță nu avea de gând să înceapă acum. Dată fiind profunzimea anxietății sale, se simțea ușurată că el, cel puțin, se întâmpla să fie atât de măcinat de propriile-i preocupări. În urma crahului, Senatul organiză audieri la Comisia pentru Activități Bancare și Financiare „în scopul investigării temeinice a practicilor din cadrul tranzacțiilor bursiere cu referire la cumpărarea, vânzarea, împrumutul și concesiunea acțiunilor cotate, valoarea sus-numitelor acțiuni și

efectele acestor practici". Înfățișarea lui Benjamin Rask înaintea membrilor celui de-al 72-lea Congres e cunoscută din documentele publice, iar versiunea imprimată a declarației sale, inclusă într-un volum de 418 pagini, e ușor de găsit pentru oricine ar dori să o examineze. Audierile îndeplineau funcția ceremonială de aducere în fața cetățenilor indignați a câtorva nelegiuiți bine cunoscuți, pentru ca cetățenii respectivi să poată clătina din cap la fotografiile lor din ziar, să lase să le scape câteva blesteme printre dinți și să uite apoi cu desăvârșire de ei. Nu era de așteptat ca transcrierile să fie parcurse cu adevărat de cineva. Puținii care o făcură, cu toate acestea, descoperiră că multe dintre presupozițiile legate de tranzacțiile lui Rask nu erau departe de adevăr. Răspunsurile sale la întrebările întortocheate și acuzatoare ale senatorilor se reduseseră, în cea mai mare parte, la „da, domnule" și „nu, domnule", însă confirmau că își scosese capitalul din cele mai volatile vehicule în lunile care precedaseră prăbușirea, că inundase piața cu ordine de vânzare în ziua de dinaintea Joii Negre și că speculase, în chip de-a dreptul spectaculos, crahul ce urmase. În ciuda retoricii inflamate a anchetatorilor săi, era ușor de văzut că nici una dintre acțiunile lui nu fusese ilegală.

*

Cu o simetrie perversă, pe măsură ce Benjamin urcă pe noi culmi, starea lui Helen se înrăutăți. Neputând să doarmă, își petrecea nopțile hoinărind prin casă. Benjamin încercă să-i țină tovărășie în aceste preumblări, însă fu refuzat; umplu casa cu servitori pe timp de noapte, însă ea îi concedie; îi aduse din Europa cufere pline cu cărți, însă Helen lăsă paginile netăiate. Instrucțiunile referitoare la acțiunile filantropice deveniră contradictorii și lipsite de noimă. Un singur tipar părea să persiste: schimburile de replici nerăbdătoare cu ajutoarele ei se terminau cu concluzia că respectivii pur și simplu nu făceau destule. Începu să scrie cecuri pentru sume extravagante și să autorizeze cheltuieli fără legătură cu realitatea. Benjamin interceptă aceste tranzacții și o lăsă să le dea ordine incoerente asistenților ei. Până la urmă însă, Helen păru copleșită. Aproape strivită de cifrele imense și de operațiunile complexe pe care le inventase pentru ea însăși, se retrase din munca-i imaginară. Paralizată de un soi de extenuare, începu să își ia mesele la ea în odaie. De fiecare dată însă, măsuța cu rotile era dusă de acolo cu platourile încă acoperite. Bea doar sucurile de fructe care fuseseră elementul original al recepțiilor pe care le dădea odinioară.

Benjamin și Helen lucraseră mult timp cu medici și chimiști farmaciști în căutarea unor tratamente mai bune pentru afecțiunile psihice. Benjamin înțelese acum că era cu putință ca soția lui să nu fi fost motivată exclusiv de altruism ori de amintirea tatălui. Îi era însă groază să implice pe oricine din afara familiei, mai ales că forma reținută de manie a lui Helen nu se potrivea cu nici unul dintre simptomele despre care citise. Asculta uneori la ușa ei. Tăcerea activă dinăuntru era

terifiantă. O întrerupeau sporadic foșnete de hârtii, care confirmau că Helen nu dormea, ci scria în jurnal, umplând pagină după pagină și caiet gros după caiet gros. Benjamin îi respecta prea mult intimitatea ca să își vâre nasul, însă o dată, când știa că Helen e în celălalt capăt al casei, îi cercetă jurnalele. Germana, franceza, italiana și poate alte limbi (se întrebă dacă erau cu adevărat limbi în toată legea) erau întrepătrunse în fiecare frază, formând împletituri pe care Benjamin, limitat la engleză, nu le putu descurca. Într-un caiet descoperi o fotografie a lui Helen din tinerețe pe care nu o mai văzuse. Era în picioare, într-un vălmășag de recuzită disparată și animale împăiate, uitându-se fix la cameră, cu ochii fremătând de sfidare. Benjamin se uită la fotografie o bucată de timp ciudat de lungă. Niciodată nu-și mai privise atât de mult soția în ochi. Și nici ea nu privise atât de mult într-ai lui. Când ieși din transă, băgă în buzunar poza, se asigură că toate hârtiile rămăseseră cum le găsise și părăsi încăperea. Însă de îndată ce ușa se închise după el, se opri, o deschise iar și se întoarse la masa de scris. Așeză fotografia la loc în jurnalul în care o găsise și abia apoi se depărtă cu pași repezi și muți.

Cam în aceeași perioadă – iar Benjamin nu putu găsi altă explicație decât aceea că îl simțise umblând prin hârtiile ei – Helen își ascunse toate jurnalele și începu să scrie din mers. Părea uneori să bâiguie, de parcă și-ar fi dictat sieși. Umbletul prin casă i se reduse la perimetre din ce în ce mai înguste, până când se limită la podeaua dormitorului ei. Într-o dimineață, Benjamin o văzu stând cu privirea ridicată spre treptele scării. Părea să se uite prin tavan, către cer. Atinse grijulie prima treaptă și-și retrase pe loc piciorul, de parcă și-ar fi înmuiat degetele în apă clocotită ori rece ca gheața. Se opri, apoi făcu iarăși mișcarea. Pauză și din nou. Încercă apoi treptele care duceau către sufragerie. Privirea îi era pierdută în genuni aflate dincolo de plafonul de jos. Oricât încercă, vârful papucului ei nu izbuti să treacă de muchia primei trepte.

Dacă lui Benjamin i se păruse dificil să se apropie de ea în timpul anilor mai fericiți de la început, acum era pierdut cu totul. Cu cât încerca mai mult, poticnit, să stabilească o legătură cu soția lui, cu atât mai departe se retrăgea ea. Și dacă el insista prea mult sau arăta vreun semn de îngrijorare, Helen se refugia în camerele ei și putea fi convinsă să iasă afară doar după zile întregi în care era lăsată absolut singură. După o asemenea încercare – venise cu niște cărți noi, oferindu-se să îi citească din ele – Helen se închise în cameră o perioadă deosebit de lungă. Sucul de fructe rămase neatins lângă ușă. Nu vru să răspundă la rugămințile cameristei. Dinăuntru se făceau auziți pași și foșnete de hârtii.

Trecuseră deja două zile în care Helen nu pusese nimic în gură când Benjamin hotărî să acționeze. Îi spuse, prin ușa închisă, că se vedea nevoit să forțeze încuietoarea dacă nu i se deschidea de îndată. După o serie de sunete care sugerau ezitarea, Helen deschise. Benjamin se dădu un pas înapoi, împietrit mai întâi de miros și apoi de imaginea care i se afla dinainte. Mai rău decât duhoarea de putreziciune era izul dulceag al parfumului împrăștiat din abundență prin cameră în încercarea de a o ascunde. Încercă să alunge mirosul clipind din pleoape și apoi, când ochii i se obișnuiră cu penumbra, văzu sângele de pe brațele și pieptul lui Helen. Originea rănilor era extrem de clară. Nu se oprea din scărpinatul jupuiturilor care supurau, rămasă așa în picioare, sfrijită și pierdută. Pielițele și veziculele eczemei urcau până în susul gâtului, iar lichenul roșu îi colonizase deja mandibula.

Priveliștea îi frânse inima lui Benjamin. Abia acum, văzând violența de la suprafață, putu înțelege tumultul interior. Plânse în biroul lui, însingurat.

Cea mai bună cale de acțiune, decise, era să vorbească cu doamna Brevoort, care ar fi fost în poziția unică de a compara starea fiicei cu cea a soțului ei, determinând astfel dacă boala lui Helen era de natură ereditară.

Mama și fiica luaseră distanță de-a lungul anilor. După ce aflase de dispariția tatălui ei, Helen se oprise

din a face orice efort ca să țină pasul cu stilul gălăgios de viață al doamnei Brevoort. Abia dacă mai punea piciorul în apartamentul mamei și nu o chema niciodată pe la ei. În loc de asta, Helen telefona cam o dată pe săptămână, iar doamna Brevoort se arăta mereu voioasă, vioaie și efervescentă în anecdotele pe care le spunea. Însă nu suna niciodată ea însăși, așa că Helen, ca să facă un experiment, încetă să îi mai dea telefoane. Trecuse aproape un an de când vorbiseră ultima oară. Cu acea ocazie, doamna Brevoort descrisese, cu multe amănunte, întrerupte de explozii de chicoteală, o farsă pe care i-o făcuseră ea și prietenele unui pălărier. De data asta, totuși, când Benjamin o sună pentru a-i relata situația din casă, adoptă un ton tragic și decise că trebuia să-și vadă pe dată fiica, nevrând să se lase convinsă că prezența ei avea s-o tulbure și mai mult pe Helen. Doamna Brevoort îi închise telefonul lui Benjamin, care o implora, și se ivi la ușa lui câteva minute mai târziu, stârnită de dramatismul întregii situații și vizibil mulțumită să se știe agitată și cu răsuflarea puțintel întretăiată.

Încă o dată, Benjamin se întrebă dacă era înțelept ca Helen să fie pusă față în față cu îngrijorările lui – nu voia decât să îi descrie mamei ei simptomele și să aibă confirmarea, sau nu, că aduceau cu cele ale bolii tatălui. Doamna Brevoort nici nu vru să audă. Fără să-și scoată mantaua și pălăria, se năpusti, alarmată și fermă, pe scări în sus, către odaia fiicei. Benjamin i se aținu pe urme. Soacra lui nici măcar nu se opri la ușă; o deschise fără să bată, cu un brânci subit. Doamna Brevoort și Benjamin încremeniră, bulversați de silueta care li se înfățișă.

Helen stătea în mijlocul camerei, cu fața spre ușă. Era ceva regal în simplitatea grecească a cămășii ei de noapte, ceva marțial în cicatrici și în părul încâlcit, ceva angelic în nemișcarea ei victorioasă.

După o clipă, făcu un pas înainte, își căută reflexia în ochii mamei sale și îi întinse o coală de hârtie. Doamna Brevoort băgă mai întâi de seamă petele lăsate de

cerneala proaspătă pe mănușile ei din piele de ied și abia apoi citi rândurile înșiruite pripit pe foaie.

Ți-am adulmecat mirosul.
Ți-am auzit pășirea.

Institutul Medico-Mecanic.
Mă veți depune în Elveția.

PATRU

Helen fu într-adevăr admisă la Institutul Medico-Mecanic, însă mama ei nu avu nimic de-a face cu aranjamentele sau transportul în Elveția. După ce își văzuse fiica într-o asemenea stare nedemnă, ieșise grăbită din casă și nu mai fusese în stare să o viziteze iarăși – era pur și simplu prea dureros, spunea, fără a-și șterge lacrimile, iar inima îi era pur și simplu zdrobită peste poate.

Benjamin fu cel care se ocupă, în persoană, de pregătiri. Crezu, la început, că dorința lui Helen de a fi dusă la Bad Pfäfers era o reacție la brusca apariție a mamei sale, că sosirea acesteia pusese sare pe rana dureroasă a pierderii tatălui în ghearele bolii care o cuprindea acum pe ea. Mai suspecta și că cererea fusese făcută doar ca un atac asupra doamnei Brevoort, și încă unul care izbutise din plin. Însă pe parcursul săptămânilor următoare, Helen rămase neclintită în solicitarea ei. La Bad Pfäfers avea să își afle pacea și, știa ea bine, să fie lecuită.

Benjamin își rugase deci asociații de la Haber Pharmaceuticals, din Berlin, să analizeze Institutul sub toate aspectele – de la situația financiară și infrastructură până la dosarele tuturor angajaților și profilurile pacienților internați. Dacă se gândise inițial să o ducă pe Helen acolo pentru scurt timp, ca să îi facă pe plac (deși nutrea nădejdea secretă și fără temei de a o vedea miraculos vindecată de șocul vizitei în acel spațiu care păstra pecetea traumei), după ce oamenii de la Haber îi furnizaseră informațiile începuse să creadă că Bad Pfäfers putea fi, de fapt, locul nimerit pentru soția lui.

Doctorul Bally, directorul care îl internase pe tatăl lui Helen, murise la vreo cinci ani de la război, așa că acum

doctorul Helmut Frahm se afla la conducerea instituției. Potrivit oamenilor lui Benjamin, sub oblăduirea doctorului Frahm, Institutul își câștigase o excelentă reputație în tratarea bolilor mintale, în special a tulburărilor emoționale – felurite forme de nevroză, fobii, variante acute de melancolie și așa mai departe. Înainte de război, clinica fusese mai degrabă o stațiune balneară cu o abordare vagă și prudentă a afecțiunilor nervoase, sprijinită pe cure de odihnă și hidroterapie. Acum însă oferea tratamente clinice mai bine țintite și inițiase un studiu de pionierat în aplicațiile psihiatrice ale sărurilor de litiu pe care Haber Pharmaceuticals îl urmărea cu un interes enorm. Recomandările doctorului Frahm, în principiu, erau impecabile, iar descrierile metodelor sale moderne și rezultatele cercetărilor sale farmacologice puteau fi găsite în multele lucrări publicate de el în germană, într-o serie de jurnale medicale dedicate specialiștilor, din care se atașaseră copii la raportul trimis lui Benjamin. Pe scurt, informatorii acestuia concluzionaseră că Institutul Medico-Mecanic era o instituție respectabilă. Obiectaseră, cu toate acestea, la ușoara înclinație spre psihanaliză pe care o arăta doctorul Frahm și își luaseră libertatea de a recomanda, în schimb, clinica doctorului Ladislau Aftus, din Berlin, a cărui muncă o cunoșteau nemijlocit. Doctorul Aftus lucra la un medicament nou și foarte promițător pentru Haber Pharmaceuticals, iar doamna Rask părea exact genul de pacientă care ar fi avut de câștigat de pe urma acestui tratament inovator.

Benjamin găsi încurajator raportul despre Frahm și institutul său. Chibzui o clipă la doctorul Aftus și noul său medicament – ar fi fost convenabil să țină starea lui Helen între hotarele domeniului celor de la Haber Pharmaceuticals, un mediu pe care îl controla. Însă șovăia să își aducă delicata situație de familie în contact cu afacerile. Iar Helen o ținea sus și tare cu Bad Pfäfers și Institutul. Poate că locul însuși avea o anumită valoare terapeutică, fapt care i-a convenit lui Benjamin din anumite motive. Bad Pfäfers era departe de orice

oraș mare, suficient de incomod pentru eventuale cunoștințe bine intenționate care, aflându-se peste vară în zonă, s-ar fi putut gândi la o vizită, și cu siguranță departe de ochiul presei.

Tot prin intermediarii săi germani, Benjamin solicită o aripă întreagă a Institutului Medico-Mecanic. După ce studie planurile sanatoriului, ajunse la concluzia că partea de nord a edificiului, departe de capelă și de băi, îngăduia cel mai adecvat nivel de intimitate. Reprezentanții lui avansară Institutului o propunere, evidențiindu-i condițiile. Domnul Rask voia ca pavilionul să fie golit de îndată de pacienți – și promitea să plătească o sumă care să acopere din plin tratamentele sistate și saloanele rămase goale, atâta timp cât era necesar. Clădirea avea să își păstreze totuși întregul personal, iar domnul Rask își rezerva dreptul de a aduce medici din afară, în orice moment, pentru a evalua starea de sănătate a soției. Câteva lucrări minore de renovare aveau să fie realizate cu promptitudine pentru a face aripa clădirii pe deplin autonomă față de restul Institutului și pentru a asigura confortul doamnei Rask. Toate modificările, pe care domnul Rask urma (se înțelegea de la sine) să le plătească, fuseseră însemnate și descrise pe planurile clădirii. La finalul documentului, directorului i se oferea o sumă substanțială drept compensație pentru orice încurcături ar fi putut isca aceste aranjamente.

Doctorul Frahm, în câteva fraze de o politețe seacă trimise agenților lui Benjamin, respinse oferta. Institutul nu avea nevoie de renovări, nu căuta sprijin la medici din afară și, din fericire, nu avea nevoie de asistență financiară. Benjamin, la rândul său, replică trimițând o misivă personală, încercând să îi lămurească doctorului Frahm urgența cazului și conotațiile personale pe care le avea Bad Pfäfers pentru soția lui. Promise, în încheiere, un stipendiu generos și fără restricții – ca și finanțarea construirii unui nou corp de clădire destinat oricărei ramuri a cercetării ar fi socotit de cuviință directorul. Doctorul Frahm nu răspunse. La

două săptămâni după primirea scrisorii lui Benjamin, în *Deutsche Medizinische Wochenschrift* apăru un scurt articol care punea la îndoială protocolul de cercetare al doctorului Frahm privind aplicațiile sărurilor de litiu și altor substanțe noi despre care comunitatea științifică avea informații disparate și neconcludente. Publicația afirma că este în desfășurare o anchetă în legătură cu metodele doctorului Frahm și promitea să revină cu informații de îndată ce deveneau disponibile rapoarte noi. La scurtă vreme de la publicarea acestui articol, Institutul începu să se confrunte cu lipsa multor substanțe de o importanță crucială în cadrul tratamentelor pe care le furniza. Medicamentele acestea erau cu toate patentate de Haber Pharmaceuticals.

Până la finele acelei luni, aripa nordică fu eliberată de pacienți și renovările începură.

Întocmai cum soția lui încercase să își abată atenția de la simptomele inițiale cufundându-se în necontenite activități caritabile, Benjamin fugi de mâhnirea sa fixându-și atenția asupra tuturor amănuntelor privitoare la Institut. Remobilarea pavilionului, asigurarea celui mai bun personal disponibil și pregătirea lui Helen pentru călătorie deveniră singurele sale preocupări. Pentru întâia oară în viață, afacerile ajungeau un obiectiv de fundal, o corvoadă – îi delegă operațiunile zilnice lui Sheldon Lloyd și deveni iritabil când era abordat cu întrebări legate de muncă. Găsea o oarecare alinare doar în strădaniile legate de boala soției. Se temuse mereu să nu o piardă pe Helen – să-i piardă interesul, să o piardă în favoarea altcuiva. Iar acum lucrul se întâmplase. Helen se depărtase de el, îl abandonase pentru ceva ce o atrăgea cu irezistibilă vehemență. Descoperi că era gelos pe boala ei, care îi solicita și căpăta întreaga atenție și energie – și admise, rușinat, că îi era ciudă pe Helen fiindcă făcea tot ce îi poruncea întunecatul ei stăpân.

Benjamin încercă să nu se lase pradă acestui resentiment irațional și inform, suprimându-și-l de îndată ce se ivi și nedându-i voie să îi afecteze relația cu

Helen. Se preschimbă într-un infirmier blând, înțelegând că iubirea lui se manifesta mai nimerit dacă și-o inhiba – era prezent, însă discret, atent, însă detașat. Slăbită de postirile îndelungi și de mania care nu o slăbea o clipă, Helen ajunse să fie, în cea mai mare parte a timpului, ținută la pat. Necruțătorul monstru roșu aplatizat care îi murseca pielea o făcea mai mereu să plângă. Doctori și infirmiere erau acum implicați în îngrijirea ei, în principal ocupându-se de problema subnutriției, punându-i comprese pe eczeme și administrându-i morfina care îi îngăduia o câtime de calm. Era ca într-o pâclă, mereu pe cale să adoarmă sau trezindu-se abia, însă prea surescitată și vorbăreață ca să se poată odihni cu adevărat. În cele câteva ocazii în care Helen îi solicită prezența sau fu conștientă de ea, Benjamin se arătă iscusit în a-i urmări monologul incoerent, zâmbind în momentele juste, indignându-se înțelegător ori de câte ori se cuvenea și răspunzând fără urmă de condescendență întrebărilor ei. Când vorbeau o lua întotdeauna de mână. Și câteodată Helen, cu toate că uitătura îi era ațintită asupra cine știe cărei năluci depărtate, îi mângâia degetul mare cu al ei.

*

Dimineața aducea cu ea tonuri mai intense de alb de la cușmele neclintite de zăpadă ale piscurilor din laturile văii, care mai apoi, în soarele din miez de zi, se preschimbau în săgetări orbitoare. Un clopot pastoral răsuna pe întinderea cerului, presărată cu sumedenie de nori mărunți și compacți, în vreme ce păsări nevăzute își cântau același dintotdeauna tril din două sau patru note. În aer se simțeau izuri de apă, piatră și lucruri răposate de mult, care, în chip obscur, își găseau iarăși calea spre viață din adâncul pământului îmbibat de rouă. În acel ceas singuratic, clădirile încetau să fie obiecte ale artificialului și trudei umane, dezvăluindu-și natura fosilizată și făcându-și cunoscută prezența minerală. Briza se dizolva în aerul mai rigid; coroanele arborilor, așa de verzi că păreau negre pe fundalul albastru al văzduhului, încetau să se mai legene. Și, pentru o clipă, nu mai era în ele nici o zbatere și totul se liniștea, fiindcă timpul părea să fi ajuns la destinație.

Atunci o soră medicală cu o compresă, un îngrijitor cu o greblă, un doctor cu o fișă, o servitoare cu o infuzie puneau iarăși totul în mișcare. Mâncărimea, extenuarea, cuvintele, gândurile din spatele lor și larma ființării ei, cu mult mai gălăgioasă decât lumea.

După ce fusese admisă la Institutul Medico-Mecanic, vizitase odaia tatălui ei. Toți pacienții rezidenți în mai modesta aripă estică, umedă și acoperită de mușchi din pricina umbrei perene a celor două piscuri abrupte, fură scoși în grădină cât dădu Helen roată prin saloane, însoțită de soț și de doctorul Frahm. În încăperea strâmtă care fusese cândva a tatălui ei, păru distrasă. Ochii i se aținteau parcă un pic dincolo de fiecare obiect. Degetele ei fură cele care luară contact cu spațiul, alunecând cu blândețe peste suprafețe sau atingând

cu codeală un lighean ori spătarul unui scaun, nesigură parcă de consistența sau temperatura lor.

Doctorul Frahm îi făcu semn lui Benjamin să iasă din odaie. Indignarea se întinse ca o undă pe chipul lui Rask; se întoarse cu spatele la doctor, pretinzând că nu-i sesizase gestul. Însă nu putu ignora palma lui Frahm de pe umărul său și accentul greoi cu care medicul îi ceru să fie lăsați singuri. Benjamin își aruncă privirea la mâna molatică de pe umărul său; doctorul Frahm o ridică pentru a-i arăta cu ea ușa; Benjamin își coborî ochii ultragiați și anunță că avea să aștepte afară.

Odată rămași singuri, Frahm o invită pe Helen să se întindă pe pat, aduse un scaun lângă căpătâiul de fier, se așeză și întrebă, în germană, ce imagine a tatălui ei era invocată în acea încăpere. Era bărbatul care îi dominase copilăria, sau invalidul din adolescență?

Helen părea mai calmă în germană. Deși o vorbea cu ușurință remarcabilă, avea totodată și lacune vaste, cum este îndeobște cazul cu cei care au învățat singuri și cumva la întâmplare o limbă străină. Fiindcă trebuia să se oprească adesea și să găsească formulări ocolitoare pentru a-și depăși golurile gramaticale și lipsurile lexicale, lăsă impresia că își domolise neliniștea, ori că ajunsese, într-o oarecare măsură, să și-o stăpânească. Însă germana ei, ca și celelalte limbi pe care le știa, provenea din surse neobișnuite, fără legătură cu vorbirea de zi cu zi – din cărți care nu mai erau la modă și din pălăvrăgeala afectată a aristocraților scăpătați și a diplomaților de salon. Asta dădea cuvintelor ei o calitate barocă, teatrală, care înlătura în bună parte iluzia sănătății mintale creată de rostirea mai lentă, fiindcă, în ciuda eleganței ei înnăscute, putea să sune ca o actriță proastă, care își aplicase prea mult machiaj.

Râse domol auzind întrebarea doctorului. Doar un neghiob ar face într-un asemenea fel distincție între trecut și prezent. Viitorul erupe în orice clipă, poftind să devină actual în orice decizie pe care o luăm; încearcă, din răsputeri, să devină trecutul. Asta distinge viitorul de simpla intenție. Viitorul se întâmplă.

Domnul Dumnezeu nu azvârle pe nimeni în iad; spiritele se prăvălesc singure acolo, potrivit lui Swedenborg. Spiritele se prăvălesc în iad din cauza liberului lor arbitru. Şi ce e o alegere, dacă nu o ramură a viitorului care se altoieşte pe tulpina prezentului? Tată trecut? Tată viitor? Helen râse iarăşi şi trecu la subiectul grădinăritului analizat din perspectiva alchimiei. Doctorul Frahm, totuşi, ştia că Swedenborg jucase un rol important în educarea ei şi insistă cu blândeţe asupra acestui punct de acces în copilăria lui Helen – continuând să dezvolte ideea lui Helen că tatăl ei îşi alesese singur iadul. Ea vorbi mai departe, cu ochii fixaţi pe o pată de mucegai care semăna cu un bujor negru.

Doctorul Frahm începu să reducă medicaţia pacientei la scurt timp după sosirea ei la Institut. Voia să îi observe simptomele în forma lor cea mai pură, fără vreo interferenţă, spunea, apoi să încerce doza minimă de săruri de litiu. După ce trecu printr-o abstinenţă graduală forţată, mania ei, în punctul când aproape că nu i se mai administrau deloc sedative, atinse punctul maxim. Benjamin ceru ca soţiei sale să i se dea iarăşi medicamentele. Psihiatrul, deloc tulburat de tonul lui ameninţător, declară că mai avea nevoie de câteva zile. Cam la o săptămână, în ciuda celor mai negre temeri ale lui Benjamin, apărură uşoare semne de stabilizare. Helen era încă incoerentă şi vorbea fără şir, da, însă eşuând, iarăşi şi iarăşi, să găsească o cale de ieşire din labirinturile sale verbale ajunsese sleită de puteri, lucru care, la rându-i, o calmase întrucâtva. Doctorul Frahm explică felul în care întorcea starea maniacală împotriva ei înseşi: insomnia şi activitatea mintală frenetică, împreună cu secătuirea naturală a anumitor hormoni şi activitatea fizică, urmau să aibă un efect narcotic. Era necesar ca Helen să fie stoarsă de energie; îi trebuia mişcare; îi trebuia aer.

Aşa ajunse Helen, după fiecare noapte fără somn petrecută vorbind cu surorile medicale tăcute, cu bentiţă în păr, să fie dusă în grădină la revărsatul zorilor

și lăsată singură pe un șezlong, cu fața către munți. Continua să își țină solilocviul, căutând să se elibereze de sub păturile în care era înfășurată strâns. La ivirea soarelui, totuși, monologul i se pierdea în bâiguieli sporadice, care, la rândul lor, se topeau în tăcere. Se bucura, cam vreun ceas, de extazul impersonalității – cel de a deveni percepție pură, de a exista doar în chipul a ceva care privește culmea muntelui, aude talanga, miroase aerul.

*

Benjamin nu-și găsea locul, izolat din elementul lui de mai multe straturi de înstrăinare. Niciodată nu mai fusese străin de locuri, și cu toate că își duplicase viața americană aproape la perfecție aducându-și cu el servitorii cei mai apropiați (ca și bucătarul și mobilierul și bună parte din accesoriile care îl înconjurau în New York), era iritat, ba chiar ofensat de orice „năstrușnicie" europeană care izbutea să ajungă la el. Limba germană, cu tonurile ei indescifrabile, zimțuite, era parte dintr-o vastă conspirație îndreptată contra lui. Dealurile nepopulate, orizontul vertical al Alpilor, natura abia îmblânzită care înconjura Institutul îl făceau să se simtă ca un proscris. Și cu toate că soția sa rămânea preocuparea de căpătâi, faptul că luase distanță de afaceri ajunsese să îl afecteze fizic – un amestec de amețeală și ușoară sufocare. Liniile telefonice nu ajunseseră încă la Institut, semnalele radio erau prea slabe în acea vale adâncă înconjurată de munți înalți, iar sistemul de relee pe care îl concepuse pentru a transmite informații de la New York și Londra la Bad Pfäfers era mult prea lent. Mișcările de pe piață ajungeau la el doar sub formă de „noutăți", adică felul în care se referă presa la decizii luate de alții în trecutul recent.

Redus la rolul de spectator al tărâmului speculativ, Rask își îndreptă atenția deplină asupra tratamentului soției sale. Din perioada negocierilor inițiale, când Benjamin încercase să obțină o aripă întreagă a Institutului, directorul arătase limpede că nu se lăsa intimidat de bogăția finanțistului. La momentul acela, Rask, sătul de obediența umilă a lacheilor și trepădușilor, găsise acest răspuns înviorător și chiar încurajator. Respecta pasiunea doctorului Frahm pentru arta sa, refuzul acestuia de a se încovoia în fața unor cereri din exterior

și indiferența la vulgarele stimulente pecuniare. Toate acestea îl făceau să creadă că Helen se află pe mâini bune. Acum însă, când nu se putea concentra decât asupra evoluției de zi cu zi a tratamentului, fermitatea și rectitudinea morală pe care le admirase la doctor deveniseră o sursă de resentiment și frustrare constante. Frahm îl evita și furniza doar rapoarte scurte și ocolite pe parcursul întâlnirilor lor, care erau invariabil întrerupte de câte vreo soră sau coleg solicitând atenția lui *Herr Direktor* – o găselniță demnă de milă pe care o știa orice secretară din New York. Sugestiile lui Benjamin, referințele și conexiunile lui cu lumea farmaceutică erau înlăturate cu, se convinsese, un anume dispreț. Contactele cu soția fuseseră reduse la minimum pentru ca ea să poată lua destul „aer". Ce era totuși cu metodele acestui doctor? Fără medicamente? Și ce erau acele săruri? Și toate conversațiile acelea. Despre ce erau ele?

Nimic în modul de lucru al doctorului Frahm nu părea normal sau previzibil. Fie se întâlnea cu Helen de mai multe ori într-o singură după-amiază, fie suspenda vizitele timp de câteva zile fără vreun motiv evident. Consulturile se puteau petrece oriunde – în camera ei, afară, la el în cabinet, în sala de sport – și se puteau sfârși, subit, după doar câteva minute. Toate aceste anomalii îl lăsau stupefiat pe Benjamin, care le punea pe seama unor toane lipsite de profesionalism și a unei lipse generale de metodă. Frustrat, îl abordă pe doctorul Frahm și îi ceru explicații.

Engleza medicului era academică, imperfectă și abruptă. În loc să stăvilească tiradele dezlănțuite ale doamnei Rask și să le redirecționeze către tărâmul normalității (ori să o îndoape cu sedative), spuse, dorea să îi încurajeze monologurile. Nu se putea opri din vorbit fiindcă nu se putea opri din a încerca să își explice boala – și dorința ei de a-și înțelege boala *era*, într-o mare măsură, boala însăși. Dacă asculta și o învăța pe ea să asculte, aveau să afle că pălăvrăgeala ei neîntreruptă e plină de instrucțiuni cifrate. Simptom,

boală și cură erau unul și același lucru. Ori de câte ori dădea peste unul dintre aceste momente revelatoare din discursul doamnei Rask, unde boala se punea în lumină, o întrerupere bruscă punea accent pe epifanie și o forța să se asculte pe ea însăși. De aceea atâtea ședințe durau foarte puțin. Și se desfășurau oriunde (și oricând) pentru a imprima în mintea pacientei că autoexaminarea nu e limitată de pereții unui cabinet, ci e un proces continuu. Cu aceste întâlniri tip „asalt" voia să o învețe să se prindă singură în ambuscadă.

Rask îl învinui pe doctor de freudism și zise că nu voia ca soția să îi fie expusă unor asemenea neghiobii. Frahm râse și alungă acuzațiile cu o fluturare a mâinii. Îl cunoscuse pe profesorul Freud, da, și învățase câte ceva din abordarea acestuia privind terapia prin cuvânt. Însă ce ignora domnul Rask, explică directorul în vreme ce era chemat de o soră medicală, era accentul pe care Institutul îl punea pe corp. Băile termale, exercițiile fizice, odihna indusă, drumețiile, curenții galvanici și faradici, *Luftliegekur*, o dietă strict vegetariană, contrologia, homeopatia și, mai ales, sărurile. Cum își dădea cu siguranță seama Herr Rask, corpul nu era, la Institutul Medico-Mecanic, redus la o metaforă. Bad Pfäfers nu era Viena.

În afară de obiceiul de a face plimbări lungi, Helen nu se ținuse vreodată de exerciții fizice regulate. Odată ce nu se mai află sub influența tranchilizantelor, totuși, rutina ei zilnică începu să se învârtă în jurul activităților enumerate de doctorul Frahm soțului său, și se implică din toată inima în ele. Cu cât își ostenea mai mult trupul, cu atât mai tăcută i se făcea mintea. Îi plăceau cu deosebire lecțiile de box care urmau după gimnastică. Exersând mișcările, simțea străfulgerări ale vechiului său sine în bezna nelămurită din interior. În fiecare după-amiază, înainte de cină, se cufunda în băile termale și moțăia în vreme ce mușchii calzi i se topeau în izvorul tămăduitor. Ușor-ușor, corpul ei o învăța cum să fie iarăși silențioasă. Uneori, după o zi bună, persista doar o tăcere gâfâitoare. Până și pielea i se

domolise. Poate din pricina apelor, eczema ei, care îi transformase toți porii în guri micuțe și urlătoare, dădea semne de remisiune. Nu mai era nevoie să fie înfofolită și oblojită mereu și ajunse chiar capabilă să își aplice singură unguentele cu camfor și mușețel.

Programul încărcat al lui Helen îngăduia două ore de vizită, una după micul-dejun și cealaltă la ceai, și le petrecea pe amândouă cu soțul ei. La început, prezența lui Benjamin nu păru să o afecteze în vreun fel. Abia dacă era conștientă de apropierea lui și continua să vorbească singură, de obicei în timp ce scria – doctorul Frahm aflase despre jurnalele ei și o încurajase să-și reia obiceiul de a face consemnări. Pe măsură ce trecu timpul și mintea păru să i se liniștească, Helen începu să se simtă în siguranță fără a fi nevoită să se înconjoare cu ziduri de cuvinte. Frazele ei aveau încă tendința de a se transforma în torente de asociații nestăvilite, dar își aveau izvorul în surse rezonabile și adesea ajungeau la un soi de concluzie, uneori chiar urmată de o pauză. Deveni posibil să se poarte cu ea ceva ce aducea a conversație. Odată cu această îmbunătățire, distanța care o separase mereu pe Helen de Benjamin se reinstaură și, poate, spori. Îl recunoștea, da, și era chiar politicoasă cu el, însă într-un fel care lui îi dădea fiori. Eforturile de mai demult de a încerca să parcurgă spațiul dintre ei încetaseră. Acele tentative afectuoase se aflaseră la baza mariajului lor, iar Benjamin fusese mișcat de strădaniile ei de-a lungul anilor, socotindu-le mai de preț decât dragostea spontană (care, credea, nu era o chestiune de alegere sau rezultatul trudei, ci doar un fel de vrăjitorie fatală care își reducea victima la o transă pasivă). Acum însă, nu vedea în momentele mai lucide ale soției decât bune maniere și considerație respectuoasă. Poate că cerea prea mult de la fragila ei convalescență, dar curenții subterani ai bolii păreau să o fi tras departe, făcând-o să iasă la iveală pe un țărm nou, depărtat, de unde era vizibilă doar ca un contur.

Benjamin ar fi acceptat detașarea lui Helen ca parte a procesului de vindecare sau chiar ca termen permanent

al recuperării sănătăţii mintale, dacă apatia ei ar fi fost universală. Însă, pe măsură ce îşi revenea, părea că răceala îi e rezervată doar lui. O văzuse, în ultimul timp, zâmbind în vreme ce schimba replici în germană cu infirmierele. Cu ele, în ciuda asprimii limbii, tonul ei se muiase. Le privea în ochi. Diverse gesturi îi făceau cuvintele să prindă viaţă. Odată, întorcându-se dintr-o plimbare scurtă, o zări aşezată pe iarbă cu doctorul Frahm. Chicotea.

*

Fără zarvă, servitorii americani ai lui Rask începură să pună lucruri în cuferele și sipetele pe care le aduseseră peste Atlantic. Benjamin decise că onorase solicitarea soției petrecând două luni la Bad Pfäfers, dar că se făcuse de acum vremea să revină la comandă și să determine direcția tratamentului ei. Simțind că Helen s-ar fi opus plecării (și știind că doctorul Frahm l-ar fi sfătuit și el să mai rămână), își continuă în secret aranjamentele. Doar în ajunul plecării avea să le comunice tuturor hotărârea sa. Își contactase deja asociații de la Haber Pharmaceuticals în ideea de a o duce pe Helen în Germania și de a o supune examinării și diagnosticării unor doctori recomandați de aceștia. Totul era aproape gata – o casă mobilată în Berlin, puținele lucruri pe care aveau să le ia cu ei, consemnul de a le fi trimise bagajele înapoi la New York. Nu le mai rămâneau decât câteva zile până la plecare când fu înștiințat că Helen dispăruse.

În jumătatea de oră dintre prima ei baie și micul-dejun, avusese loc o fractură de comunicare între infirmiera de gardă, care nu vorbea engleza, și cameristă, care nu vorbea germana. Fiecare crezuse că Helen se afla în grija celeilalte. Deveni curând evident că doamna Rask crease intenționat confuzia, ca să se poată furișa afară. Îndată ce doctorul Frahm fusese informat, acesta trimisese batalioane de infirmiere, îngrijitori și servitori să ia la cercetat aripa nordică. Își extinsese apoi căutările prin restul clădirii și în împrejurimi. După ce se încredințase că Helen părăsise incinta, îl anunțase pe domnul Rask.

Benjamin știa prea bine să nu își piardă cumpătul în ceas de nevoie. Cu vocea stăpânită pe care atâția din cercurile de afaceri newyorkeze nu reușiseră să o imite,

își trimise mașinile către satele aflate la nord și la sud de Institut, cu ordine (și bani gheață) de a-i implica pe locuitori în căutare. Helen nu ar fi putut să se cațăre pe munții abrupți de la est și vest; se ținuse probabil pe un drum și o apucase pe dealurile cu pante mai domoale din zonă. Sătenii, cercetând temeinic împrejurimile celor două drumuri care duceau la Institut, aveau să o găsească. Câteva ore mai târziu, plugari, lăptărese și ciurdari se răsfiraseră deja, luând la scotocit pante, păduri și vâlcele.

Cât aștepta vești, Benjamin îl convocă pe doctorul Frahm la el în odaie pentru a-l anunța că urmau să părăsească Institutul. Directorul păși înăuntru, se uită împrejur la bagaje și spuse că îl întrista să afle că zvonurile privind plecarea lor erau adevărate. Benjamin află cu indignare că fuseseră spionați și că se bârfise pe seama lor. Zvonurile ajunseseră probabil la soția lui și o împinseseră să fugă. Prin urmare, puse dispariția ei pe seama indiscrețiilor personalului și neglijenței directorului.

Doctorul Frahm ignoră aceste acuze și, în câteva fraze pătimașe, însă reci, încercă să explice cât progresase Helen, cât de bine răspunsese la săruri și cu cât se îmbunătățise înțelegerea lui în privința bolii mulțumită interacțiunilor cu ea. Era imperativ, declară, ca Helen să rămână și să își ducă la capăt tratamentul. Faptul că recrease evadarea tatălui ei trebuia socotit, oricât de ciudat ar fi părut, un semn de însănătoșire.

Benjamin îl făcu mincinos și șarlatan. Tocmai când doctorul dădea să replice că antipatia pe care el și Benjamin o simțeau unul pentru celălalt nu trebuia să stea în calea bunăstării doamnei Rask, în ușă se auzi un ciocănit. Unul dintre șoferi intră în cameră. Doamna Rask fusese găsită. Un argat o zărise bând apă dintr-un pârâu. În vreme ce Benjamin se năpustea afară, șoferul îi spuse că ar trebui să știe că bășicile de pe fața ei arată rău, rău de tot.

*

Aripa de nord își retezase legăturile cu Institutul. Porțile care dădeau spre restul ansamblului fuseseră zăvorâte; fuseseră concediate toate infirmierele și tot personalul local adiacent, de la bucătari la îngrijitori. Benjamin stabilise cartierul general al echipei sale americane în cel mai depărtat capăt al clădirii. Își reluă locul la căpătâiul lui Helen, dând o mână de ajutor surorilor medicale și cameristelor pe care le adusese de la New York. Însă erau prea puține de făcut, de vreme ce Helen se afla acum sub influența profundă a sedativelor. Benjamin decisese să i se administreze doze pe care le socotea, bazându-se pe experiențele trecute, cele mai tari cu putință, fără să depășească limitele siguranței. Când o aduseseră înapoi, se dovedise imposibil de calmat. Din amestecul zuruitor de germană și engleză, singurul lucru care putu fi desprins limpede era că vorbele ei nu izbuteau să țină pasul cu gândurile. Nu se lăsă atinsă de nimeni și fu, pentru prima oară de la declanșarea bolii, agresivă. Fața îi sângera de la scărpinatul compulsiv și refuza să lase să i se panseze rănile. Trebui pironită locului ca să i se administreze sedativul.

Doctorului Frahm nu i se îngăduise să o vadă pe Helen ori măcar să pună piciorul în pavilionul nordic de când o aduseseră înapoi. Dacă Benjamin începuse să preia controlul situației făcând bagajele și organizând călătoria în Germania, ultimele incidente îl făcuseră să revină la sinele său de neclintit. Nu aveau să mai fie tratamente bazate pe superstiții și ghiceli; gata cu „ședințele" private; se terminase cu spionatul și bârfitul; nu avea să mai fie nimic care să i se pară fără noimă, nimic care să îi eludeze autoritatea. Acum, aflat iarăși la cârmă, se uita înapoi la ultimele câteva săptămâni, când

acceptase prostește deciziile nevestei suferinde și se lăsase dus de șarlataniile lui Frahm, de parcă ar fi făcut parte dintr-un vis incoerent. Ar fi părăsit pe dată Elveția, însă Helen nu era în stare să călătorească. Trimise prin urmare un curier la Berlin, cu instrucțiuni pentru asociații săi de la Haber Pharmaceuticals. Aceștia nu trebuiau să precupețească nici un efort în găsirea celor mai buni specialiști și trimiterea lor de îndată – cu echipament și provizii – la Bad Pfäfers.

Mare parte din zi, Helen părea să plutească pe spate, pe jumătate cufundată în inconștiență, bâiguind în legea ei. Ochii păreau să-i fi rămas deschiși accidental. Pleoapele i se lăsau până la urmă, încetișor, când începea să moțăie, murmurând încă, și adormea preț de o clipă. Se trezea întotdeauna cu o inspirație violentă, de parcă ar fi rămas fără aer în întunecimea lăuntrică și s-ar fi zbătut să iasă la suprafață și iarăși în lume. În loc ca picoteala narcotică să o odihnească, părea să-i accentueze extenuarea. Chipul abia dacă îi era vizibil sub masca umflată a medicamentelor, presărat cu veziculele și pielițele eczemei. Compresele nu aduceau decât o ușurare temporară. Benjamin înțelegea că toate acestea – confuzia ei, deteriorarea ei fizică – aveau să fie rectificate de îndată ce sosea ajutorul de la Berlin. Îl tulbura, și știa că avea să îl bântuie mereu, priveliștea încheieturilor lui Helen. Își smulgea de pe față compresele și își scărpina până la sânge bubele, de parcă ar fi scormonit în ea însăși. Infirmierele îi puseră mănuși și încercară să îi limiteze mișcările cu cearșafuri bine înfășurate și bandaje strânse, însă fără să izbutească. Până la urmă, Benjamin sfâșie unul dintre halatele soției sale și, înghițindu-și lacrimile, îi legă de căpătâiul patului încheieturile cu fâșii de mătase. Ori de câte ori se trezea și se vedea legată, Helen era surprinsă, apoi furioasă, apoi de-o nespusă tristețe. Odată ce reușea să se liniștească, începea cu bolboroselile până ce iarăși o apuca moțăiala, iar ciclul se relua.

Timpul era o dâră în această monotonie a neliniștii. Singurele urme lăsate de zilele ce treceau erau

rămășițele acumulate ale abandonului, consecințe ale carantinei impuse de Benjamin. Ca să profite la maximum de resursele lor limitate, cameristele americane o transportau pe Helen în fiecare zi în altă încăpere, lăsând în urmă cearșafuri murdare, bandaje și bazinete. Șoferii făceau drumuri zilnice până în satele învecinate după verdețuri, lactate și alte produse esențiale. Însă Benjamin abia dacă punea ceva în gură. Își lăsă, pentru prima oară în viață, barbă. O ura, însă credea cumva că trebuia să fie acolo. Ca un soi de calendar. Avea de gând să o radă când soseau germanii.

Iar germanii sosiră. Benjamin ieși în întâmpinarea micului convoi – două camioane de culoarea ardeziei și un sedan negru. Camioanele conțineau provizii, echipament medical și șase infirmiere; din sedan se ivi doctorul Aftus. În vreme ce infirmierele descărcau cutiile și cuferele și le mutau conținutul în clădire, Benjamin îl conduse pe doctor în camera lui. După câteva politețuri, doctorul Aftus îi înmână lui Benjamin o scrisoare semnată de membrii consiliului director al companiei Haber Pharmaceuticals.

Stimate domnule Rask,

Nădăjduim că rândurile care urmează vă vor găsi în deplină sănătate.

Ne bucurăm să vi-l prezentăm pe domnul dr. Ladislas Aftus prin intermediul acestei scrisori. După cum vedeți din al său curriculum vitae (atașat aici), are cele mai înalte recomandări academice.

Cercetările curente ale dr. Aftus sunt centrate pe utilizarea pentilentetrazolului în tratamentul schizofreniei. Substanța este cunoscută pentru beneficiile sale ca stimulant în anumite maladii respiratorii și circulatorii. Însă domnul doctor a descoperit aplicații noi pentru ea. După o atentă analiză statistică, dr. Aftus a descoperit că epilepsia este antagonică și virtualmente incompatibilă cu schizofrenia. A concluzionat că o intensă concentrare a celulelor gliale în creierii epileptici trebuie să

fie cauza incidenței scăzute a schizofreniei. A mai concluzionat că inducerea artificială a episoadelor epileptice ar augmenta prezența celulelor gliale într-un creier schizofrenic, în acest fel vindecându-l. Și a descoperit că poate induce aceste convulsii cu un compus special pe bază de pentilentetrazol, care, utilizat în concentrații mari, produce convulsii foarte asemănătoare cu cele ale crizelor de grand mal. Experimentele noastre clinice, desfășurate recent la o clinică psihiatrică din Budapesta, au indicat o însemnată rată de succes.

În Terapia convulsivă, pe care Haber Pharmaceuticals este în proces de a o breveta, stă viitorul psihiatriei. Și credem că doamna Rask este un candidat ideal pentru aceasta. Dr. Aftus, evident, va putea să vă furnizeze detalii mai bine decât am putea noi vreodată și să clarifice orice eventuală nelămurire.

Gândurile noastre rămân alături de dumneavoastră și de soția dumneavoastră în aceste momente de restriște.

Ai dumneavoastră cu sinceritate,
Lorenz Rantzau
Wilhelm von Bültzingslöwen
Dieter Elz
Julius Birk
Reinhardt Liebezeit

*

Urmă o perioadă de așteptare în care lui Helen, iarăși, nu i se mai administrară sedativele, așa încât doctorul Aftus să îi vadă simptomele „la înflorire deplină". În acest timp, Aftus și Rask ajunseră să se cunoască. Poate fiindcă fusese instruit de colegiul director al Haber Pharmaceuticals să aibă o deosebită grijă de principalul lor investitor, doctorul Aftus era gata în orice moment să răspundă la întrebări și să discute orice aspect al tratamentului în cele mai mici detalii. Benjamin fu încântat de contrastul cu reținutul doctor Frahm și bălmăjelile lui criptice. Luă fiecare masă cu doctorul Aftus și fu informat în privința compoziției chimice a medicamentului și a felului în care era metabolizat. În engleza sa fluentă, dar solemnă, pseudoaristocratică, doctorul Aftus îi relată lui Benjamin cum decurseseră primele sale experimente cu camforul și cum lăsase deoparte acest convulsiv din pricina acțiunii sale lente, pe care atât pacienții, cât și medicii o socoteau terifiantă. Noul compus acționa rapid și era prin urmare mai puțin traumatizant, un aspect central al procedurii acesteia în particular și al filosofiei sale medicale în general. Benjamin se simți mișcat de accentul acesta pe compasiune și blândețe, fiindcă îi amintea de ardoarea principială cu care Helen se devotase cândva dezvoltării unor noi terapii psihiatrice. Doctorul îi oferi totodată și statistici exhaustive din experimentele clinice și îi furniză tabele, grafice și diagrame. Calculele, derivate din fapte empirice – cifrele acestea –, îi dădeau lui Benjamin un sentiment de siguranță: avea de-a face cu un tratament bazat pe observație, experimentare și legile imuabile ale naturii; era vorba despre o muncă științifică ce putea fi măsurată de standarde obiective.

Veni și ziua administrării primei injecții. Benjamin fu uluit când i se interzise accesul în odaia lui Helen. Îi ceru uneia dintre surorile medicale să îl aducă pe doctorul Aftus, iar peste câteva minute purtă cu acesta o conversație șoptită într-una dintre camerele libere alăturate. Înainte să apuce Benjamin să spună ceva, Aftus făcu un gest rugător ridicând mâinile și închizând ochii. Se codise să discute acest aspect mai din timp cu domnul Rask, însă nu era ușor să asiști la episoadele convulsive – mai ales dacă nu făceai parte din breaslă. Ar fi fost deplorabil ca asistarea la partea cea mai neplăcută a tratamentului să semene în mintea lui dubii privind enormele sale beneficii. Și, mai mult decât orice, nu ar fi fost rezonabil ca doamna Rask să fie scutită de neliniștea și îngrijorarea soțului ei? Procedura avea să fie scurtă, și domnul Rask putea să vină în vizită de îndată ce se sfârșea, iar soția lui apuca să se odihnească.

Benjamin își petrecu dimineața cu detalii privind organizarea călătoriei de întoarcere în Statele Unite. Doctorul Aftus îl asigurase că vor putea să plece curând, posibil în mai puțin de zece zile. Efectul terapiei sale convulsive era aproape instantaneu. Doamna Rask avea să fie slăbită, da, însă medicul se oferea să vină cu ei, să o îngrijească pe parcursul traversării Atlanticului și să continue la New York tratamentul, în confortul căminului familial. Nimic nu l-ar fi putut mulțumi mai mult pe Benjamin. Abia aștepta să se întoarcă la birou și să preia, din nou, frâiele afacerii sale. De căpătâi printre multele sale proiecte era o preluare completă a Haber Pharmaceuticals, care, date fiind descoperirile revoluționare ale doctorului Aftus, părea o investiție dintre cele mai promițătoare.

O infirmieră ciocăni în ușă, anunțând că doamna Rask era gata să-l primească, apoi plecă. În vreme ce își potrivea cravata, Benjamin își dădu seama că avea încă o barbă stufoasă. Își scoase cămașa și se bărbieri în pripă pentru soția lui.

Doctorul Aftus îl întâmpină la jumătatea culoarului și îi oferi o scurtă informare în vreme ce pășeau spre odaia lui Helen. Răspunsese mai mult decât favorabil la tratament. Începuse cu o doză mică pentru a-i evalua toleranța. Fusese un asemenea succes, încât lua în considerare mărirea cantității pentru a profita la maximum de fiecare ședință de tratament și pentru a scurta procesul. Când ajunseră în cameră, Aftus se opri în prag înainte să apese pe clanță. Domnul Rask trebuia să rețină că soția lui avea să se afle sub efectul fenobarbitalului, folosit pentru controlarea episoadelor convulsive, așadar, întrucâtva confuză. Poate chiar neînstare să vorbească. Și, mai presus de orice, era necesar să își amintească ce i se spusese în numeroase ocazii – că terapia convulsivă era bazată pe șoc și că doamna Rask avea să fie, prin urmare, ei bine, da, șocată.

Benjamin se apropie de pat cu o prudență reverențioasă. Fața lui Helen era întoarsă spre perete. Pieptul i se înălța și cobora ușor și parcă prea repede. Intenționat, Benjamin își târșâi cu zgomot pantofii pe gresie, încercând să își anunțe prezența. Helen se întoarse spre el. Chipul îi era o jalnică ruină. Ceva părăginit și abandonat, epuizat de ființare. Ochii ei nu căutau spre el, părând să se afle acolo doar pentru a privi în molozul interior. Benjamin se aplecă, îi sărută fruntea pârjolită și îi spuse că fusese nespus de curajoasă și de cuminte. Spera că zâmbește.

*

Un vacuum lipsit de sunet. Nimeni, în liniştea impermeabilă, nu îndrăznea să tulbure tăcerea neclintită a lui Helen. Fiindcă nu vorbea, toată lumea îşi ţinea gura; fiindcă nu se mişca, stăteau cu toţii pe loc. Surorile şi infirmierele deveniră umbre albe. Benjamin îşi lua mesele frugale singur în camera lui, unde îşi petrecea tot timpul. Sunetele care se propagau din alte părţi ale Institutului păreau că vin dintr-un mediu lichid, submarin – pacienţi glumind în limbi felurite îndreptându-se spre băile termale, tropotul şi bufnetele tălpilor păşind controlat pe urma unui instructor de gimnastică, din când în când muzică, zăngănitul casnic al îngrijitorilor. Disonantul concert al vieţii părea interpretat ca o provocare la adresa locuitorilor sechestraţi în pavilionul nordic şi a legământului lor de tăcere.

Doctorul Aftus îi descrisese lui Benjamin în amănunt (dar niciodată înainte ca informaţia să fie strict necesară) efectele primei injecţii cu pentilentetrazol. O relatare lipsită de ambiguităţi, brutală chiar. Aftus menţionase până şi faptul deplorabil că membrii comunităţii ştiinţifice îi confundau tratamentul cu un act punitiv de violenţă îndreptat contra celor cu minţile rătăcite – atât de intense se dovedeau convulsiile care, regretabil, erau esenţiale pentru terapia lui. Însă nimic din ce i se spusese lui Benjamin nu l-ar fi putut pregăti pentru starea de transă catatonică în care o găsi pe Helen după prima sesiune de tratament. Nu refuzase nicicând să dea piept cu vreuna dintre faţetele nevestei sale, oricât de dureroase ori lipsite de noimă le-ar fi considerat. Privise deschis suava lipsă de iubire pe care i-o arătase ea pe parcursul căsniciei; înfruntase felul în care luase distanţă de el înconjurându-se de scriitori şi

muzicieni; răbdase fără să clipească noul ei sine, posedat și desfigurat de boală. Însă carcasa abia suflând pe care o văzuse după tratament era mai mult decât putea îndura. Acea lipsă de prezență – cu toate că era, fizic, acolo – era întruchiparea cea mai literală și mai sinistră a fricii sale că Helen îl va părăsi. Nu se simți consolat de faptul că doctorul Aftus, anticipându-i șocul, îl asigurase că toate acestea erau de așteptat, reacții standard la terapia convulsivă, o reacție care, pe viitor, avea să fie considerată „de manual". Era nevoie de trei injecții pentru observarea unor rezultate clare, care, după cum i se garantase încă o dată, erau aproape miraculoase. Are să fie, obișnuia doctorul să spună, ca și cum Helen s-ar fi trezit deodată dintr-un vis lung. Uneori, o ușoară îmbunătățire putea fi percepută încă de la a doua injecție. Cu inima frântă, însă cu credința în Aftus intactă, Benjamin autoriză următoarea sesiune.

Se puse să aștepte pe o bancă de lângă intrarea principală în clădire. O jumătate palidă de lună se ițea pe cerul diurn; piscurile alpine păreau mai înalte; aerul subțiat și electric îi dădea amețeală. În afara anilor de școală, nu se depărtase niciodată de New York atâta vreme. Se săturase să se simtă străin – era sătul de natură, de Elveția, de inacțiune, de doctori, de primitul de explicații, de conformarea la explicațiile respective în vreme ce le refuza. Știind că urma să pornească spre casă într-o săptămână, devenise încă și mai intolerant cu cele care îl împrejmuiau. Ridică iarăși capul, ofensat, către luna atârnată aiurea.

Ușa se dădu în lături și una dintre infirmierele americane ieși poticnindu-se și suspinând. Se opri subit și se aplecă de șale, lăsându-și palmele pe genunchi, plângând și respirând întretăiat. În vreme ce clătina din cap, rostind „Nu!" către pământ, dădu cu ochii de Benjamin. Ar fi putut jura că, în clipita cât femeia trecuse peste surpriză și stânjeneală, în ochii ei licărise ura. Însă totul se derulase prea iute. Aproape imediat, îi întoarse spatele și o luă la fugă spre camerele

personalului. La puţină vreme, fu chemat în odaia lui Helen.

Trecuseră două zile de când o văzuse ultima oară. Zăbovi la intrare, întrebându-se dacă n-ar fi fost mai bine să aştepte următoarea injecţie şi îmbunătăţirile vizibile care ar fi trebuit să vină odată cu aceasta. Până la urmă intră. De data asta, Helen era sprijinită în perne şi cu faţa spre el când deschise uşa. Era o tentă abia sesizabilă de triumf pe trăsăturile ei extenuate? Involuntar, îi veni în minte că aceasta trebuie să fie expresia de pe chipul femeilor care abia au născut. Vedea şi mijirea unui zâmbet trist? Făcu câţiva paşi şi, fără urmă de îndoială, îşi văzu soţia îngânându-i numele. Îngenunchind lângă pat, o cuprinse în braţe (claviculă, umăr, spinare) şi plânse cu hohot, crezând, pentru prima oară de când o luase în stăpânire boala, că avea să se vindece.

Pe parcursul următoarelor trei zile, Helen rămase nemişcată şi fără să scoată o vorbă. Era în tăcerea ei ceva mai presus de orice îndoială, foarte aidoma cu muţenia unui animal. Şi totuşi, pentru Benjamin, îmbunătăţirea stării ei părea neîndoielnică. Chiar şi cuprinsă de o extenuare ceţoasă, era mai prezentă şi, dacă nu în contact deplin cu cele ce o înconjurau, măcar conştientă oarecum de ele. În scurtele intervale permise pentru vizite – doctorul Aftus era de neclintit când venea vorba despre odihnă – se uita la Benjamin, părea să îl recunoască, ba chiar să transmită, privindu-l, semne vagi de afecţiune. Când închidea pleoapele istovită, îi strângea uşor mâna într-a ei, ca şi cum şi-ar fi luat la revedere pentru puţin timp.

Majoritatea lucrurilor lor fuseseră deja împachetate şi trimise în camioane închiriate, în vreme ce casa lor din New York era pregătită pentru Helen potrivit îndrumărilor doctorului Aftus. Aveau să plece la trei zile de la următoarea injecţie. Acum, că încrederea în vindecarea lui Helen era pe deplin restaurată, atenţia lui Benjamin se mută iarăşi asupra muncii sale. Deşi nu avea informaţii din surse directe (suferea încă afrontul

de a trebui să citească ziare), simțea că remodelarea practicilor financiare, în curs în Statele Unite, oferea o puzderie de oportunități. Era momentul perfect pentru a se introduce în noua ordine care se coagula după crah. Și, firește, continua cu procesul de achiziție a Haber Pharmaceuticals. Trimisese deja un delegat la Berlin cu o scrisoare de intenție.

Deși nu era superstițios de fel, în după-amiaza celei de-a treia și ultime injecții a lui Helen de dinainte de plecare Benjamin își reluă locul pe banca din fața intrării. Era mulțumit să perceapă, după atâtea săptămâni de inactivitate, contracția timpului care se producea atunci când se pierdea în muncă. Întrebat, nu ar fi fost în stare să spună pe unde îi umblaseră gândurile pe parcursul acelei ore, și totuși în procesul lui mental se regăsea o claritate intraductibilă. În timpul acestei concentrări difuze care preceda toate mărețele sale idei de afaceri, lumea îi dispărea din simțuri. Până și sinele i se dizolva într-un șuvoi de cugetări impersonale. De aceea nu acceptă imediat prezența medicului, cu toate că ochii săi îl văzuseră cum se apropie agale. Doar când se așeză lângă Benjamin căpătă Aftus soliditatea realului.

Doctorul Aftus își împreună palmele, asigurându-se că fiecare deget al uneia îl oglindea precis pe al celeilalte, apoi își depărtă mâinile, trase aer adânc în piept și spuse că uneori statisticile și cifrele nu au noimă: fiecare pierdere e absolută și nu poate fi alinată de triumfuri trecute sau viitoare.

Benjamin clipi auzindu-i cuvintele.

După încă un oftat, doctorul Aftus urmă dându-i de știre că inima doamnei Rask, care răspunsese atât de bine până atunci, cedase. Știa că regretele sale cele mai profunde aveau să rămână pentru totdeauna insuficiente și se punea, firește, la dispoziția domnului Rask, dacă acesta ar fi decis să deruleze o investigație.

Munții, solul, corpul lui Benjamin fură sleite de substanță și greutate. Totul era găunos.

Nu se ridică; planeta se cufundă.

Benjamin intră în clădire și merse pe coridor până la camera lui Helen, surprins să își vadă picioarele mișcându-se și mâna apăsând clanța.

Infirmierele înghețară. Când el se apropie de pat, se dădură în lături.

Ca și cum ar fi fost pielița unui fruct delicat, ridică cearșaful. Nu era nimic care să arate odihnă pe chipul lui Helen. Toată durerea rămăsese pecetluită înăuntru. Trupul îi era cumva contorsionat. Benjamin făcu un pas înapoi, încercând să-l rearanjeze în minte.

Cineva menționă clavicula ei. Se răsuci către voce. Era sora americană care se năpustise afară din clădire înlăcrimată cu câteva zile în urmă. Spuse că doamna Rask avusese convulsii atât de violente, încât își rupsese clavicula.

*

Până să ajungă Benjamin la New York, se făcuse prea târziu pentru condoleanțe, cărți de vizită și slujbe memoriale. Puțini îndrăzniră să îi vorbească; și mai puțini cutezară să îi dea povețe. Cei care o făcură îi tot repetară că ar face bine să vândă casa – prea era înțesată cu amintiri, și nimeni nu putea să trăiască într-un asemenea loc bântuit, oricât de prietenoasă ori iubitoare ar fi fost năluca. Nu se obosi să le răspundă. Odăile rămaseră neatinse. Nu ca într-un muzeu. Nu ca și cum ar fi așteptat, răvășit de durere, să se întâmple în ele ceva miraculos. De fapt, arareori se mai aventura dincolo de apartamentul și biroul său. Fuseseră păstrate pur și simplu fiindcă, fără ele, universul ar fi fost un loc mai sărac. Așa cum era, conținea odăile lui Helen.

Casa, totuși, nu se număra printre preocupările de căpătâi ale lui Benjamin. Dacă ceva îi reflecta îndurerarea, era zelul avântat cu care se întoarse la munca lui. Încercă să execute una dintre intervențiile sale discrete și totuși decisive pe piață și se concentră îndeosebi pe manipularea valutelor. În urma promulgării Legii Urgenței Bancare, Rezerva Federală imprimase bani în cantități mari pentru a acoperi orice solicitare după criza de lichidități din 1933. Aproape simultan, guvernul suspendase standardul aur, lăsând dolarul la discreția piețelor străine. Folosindu-și vastele rezerve de aur din întreaga lume (și prevăzând decretele de reglementare a tranzacțiilor), Rask parie cu hotărâre împotriva dolarului, presupunând că, în urma cantităților mari de monedă emise de guvern, valoarea acestuia avea să se deprecieze. Făcu investiții majore în lira sterlină, marca germană și altele, ajungând până la yeni. Piețele, un moment, răspunseră influenței sale. Însă cu timpul economia reacționă favorabil la setul de

măsuri guvernamentale, așa că profitul lui Benjamin fu neînsemnat. Decise totodată că politica New Deal era sortită eșecului și că Wall Streetul va avea de suferit în urma reglementărilor introduse de Legea Valorilor Mobiliare. Bazându-se pe aceste intuiții, hotărî să joace același joc din 1929 și să orchestreze la scară mare vânzări în lipsă. Își dădu seama, în mijlocul manevrelor, că greșise. Piața răspundea bine strategiei guvernamentale, așa că Benjamin trebui să se lase păgubaș. Pierderile financiare nu se dovediră la fel de mari ca pagubele făcute reputației lui. Lumea finanțelor declară că speculațiile sale valutare fuseseră prinse de la început pe picior greșit și că lovitura sa bursieră eșuată, imitând succesul de altădată, arăta că nu are în mânecă decât același as ponosit. Publicul în general – sau cel puțin cititorul paginilor financiare din gazete – află cu indignare că domnul Rask pariase împotriva revirimentului economiei naționale.

În acest timp, doamna Brevoort se arătă exuberantă în postura de mamă îndurerată, explorând toate posibilitățile sociale ale doliului. Găsea o lumină neașteptată în cele mai negre genuni ale întunericului și se înconjura de prietene deosebit de văicărețe și cu ochii înrourați de lacrimi, punându-și astfel în evidență forma ei de tristețe arogantă, pe care o numea „respectabilă". Era cu putință să fi simțit mâhnire autentică dincolo de spectacolul cu veleități de farsă pe care îl juca în cercul ei social. Unii, în anumite circumstanțe, își disimulează emoțiile adevărate sub exagerare și hiperbolă, fără să își dea seama că stridenta caricatură dezvăluie măsura exactă a sentimentelor menite a fi ascunse.

După întoarcerea în țară a lui Benjamin, veni în vizită zilnic, indiferent dacă el era ori nu acasă. Organiza treburile gospodărești, tiraniza servitorii și își dădea ifose de stăpână a casei. El, cu toate acestea, se cufundă în muncă, nepăsător la purtările doamnei Brevoort și rareori disponibil pentru ea. Pe parcursul câtorva conversații avute în acea perioadă, doamna Brevoort

aduse vorba, mai mult decât o dată, despre posibilitatea de a se muta cu el în casă – lui Benjamin i-ar fi prins bine alinarea și tovărășia pe care le putea furniza cineva atât apropiat de Helen, cineva care o cunoscuse pe ea și îl înțelegea pe el. Insinuările acestea nu fură luate în seamă. În scurtă vreme doamna Brevoort și Benjamin o apucară pe drumuri diferite, până ce singura lor legătură rămase cea a facturilor pe care ea nu contenea să le trimită la biroul lui.

Odată cu trecerea timpului, Benjamin trebui să admită un fapt înfricoșător: moartea lui Helen nu îi alterase existența. Nimic, în substanță, nu se schimbase – era doar o diferență de intensitate. Doliul său era pur și simplu o expresie mai radicală a căsniciei: ambele erau rezultatul unei combinații perverse de iubire și distanță. Cât trăise Helen, nu fusese în stare să arunce punți peste genunea care îi separa. Eșecul nu se transformase nicicând în ranchiună și nici nu îl oprise să caute locuri noi de traversare. Acum însă, chiar dacă dragostea lui rămânea neschimbată, distanța devenise absolută.

Continuă să aloce fonduri întreprinderilor caritabile ale lui Helen și făcu repetate donații orchestrelor, bibliotecilor și asociațiilor artistice. Atașat de premii și burse, prenumele ei deveni sinonim cu excelența – să capeți un „Helen" era unul dintre cele mai de seamă onoruri la care putea aspira un compozitor sau scriitor, iar asta îi făcea lui Benjamin o nespusă plăcere. Operele ei filantropice având de-a face cu cercetarea unor noi metode psihiatrice fură, totuși, oprite. Era o lume în care nu mai voia să pătrundă. Deși în cele din urmă nu mai cumpără Haber Pharmaceuticals, își păstră acțiunile în companie – emoțiile nu îi întunecaseră niciodată capacitatea de a lua decizii de afaceri, iar acest caz nu era o excepție. În ciuda nereușitei doctorului Aftus, Benjamin tot socotea că Haber era profitabilă, și într-adevăr firma generă venituri constante și impresionante. Terapia convulsivă pregăti terenul pentru ceea ce, câțiva ani mai târziu, avea să devină terapia cu șocuri electrice. Însă până atunci Benjamin

avea să cârmească Haber către alte orizonturi decât cele farmaceutice (renunțând și la a doua parte a numelui firmei) pentru a se concentra asupra chimiei industriale și obținerii de contracte guvernamentale cu diverse state.

Dacă Benjamin s-ar fi mulțumit să își gestioneze conservator activele, averea încă i-ar fi fost comparabilă cu cea a unei țări mai mici. Însă în anii care urmară morții lui Helen, fascinația lui pentru genealogia incestuoasă a banilor – capitalul odrăslind capital odrăslind capital – rămase intactă. Încă rămânea un investitor eficient și încă era, când și când, capabil să arate ceva fler creativ. Și totuși, în ciuda continuei creșteri a portofoliului său, se răspândise percepția că se află în declin continuu, că abordările lui au ceva răsuflat. Nimic nu-i mai aducea profiturile din epoca sa de aur. Până la urmă, spuneau toți, nici nu îți trebuia un talent extraordinar ca să faci bani din atât de mulți bani. Unii îl credeau deconectat de la noua realitate politică. Alții erau de părere că nu își revenise după pierderea soției. Mulți se mulțumeau să îl declare îmbătrânit. Dar majoritatea erau de acord: își pierduse mâna. Aura sa mistică pălise. Dus era geniul care găsise profit acolo unde toți ceilalți găsiseră ruină. Vremea lui Benjamin Rask, se credea, apusese.

Chiar și așa, rămase la fel de dedicat afacerii. Și anii săi din urmă nu se deosebiră prea mult de cei dintâi, când își deschisese biroul în casa părintească de pe West 17th Street. Nu făcea decât să lucreze și să doarmă, adesea în același loc. Fără prieteni. Fără altceva care să-l abată. În afara unui trup încetinit și a unor mărunte probleme de sănătate, poate că nu exista decât o singură și substanțială diferență între sinele său de altădată și cel care devenise: în vreme ce tânărul de odinioară se crezuse în stare să renunțe la tot ca să își urmeze chemarea, vârstnicul de mai târziu era încredințat că dăduse o șansă vieții.

VIAȚA MEA

ANDREW BEVEL

Prefață

Mulți îmi cunosc numele, unii faptele, puțini viața. Asta nu m-a preocupat niciodată prea mult. Ce contează este bilanțul realizărilor, nu legendele despre noi. Și totuși, fiindcă trecutul meu s-a suprapus atât de adesea cu cel al națiunii noastre, în ultima vreme am ajuns să cred că datorez publicului împărtășirea unora dintre momentele cruciale ale istoriei mele personale.

Nu pot spune, la drept vorbind, că scriu aceste pagini pentru a satisface dorința, atât de frecventă la bărbații de vârsta mea, de a vorbi despre sine. De-a lungul anilor mi-a fost silă să fac relatări de orice fel. Ar trebui să fie o dovadă suficientă că nu m-am simțit dispus să îmi discut la scenă deschisă înfăptuirile. Zvonurile m-au înconjurat o bună parte din viață. Am crescut obișnuindu-mă cu ele și am avut grijă să nu neg cu nici o ocazie bârfa și poveștile. Negarea este mereu o formă de confirmare. Mărturisesc, cu toate acestea, că impulsul de a aborda și de a respinge unele dintre aceste ficțiuni a devenit presant, mai ales de când cu trecerea în neființă a preaiubitei mele soții, Mildred.

Mildred a fost prezența tăcută, constantă a vieții mele, care a făcut posibile atâtea dintre realizările care îmi aparțin. Consider de datoria mea să mă asigur că amintirea ei nu se va șterge și că exemplul ei senin de moralitate va rezista în timp. Zugrăvesc aici portretul drag al soției mele, resemnat în a ști că nu va izbuti să îi onoreze pe deplin demnitatea, candoarea și grația.

Un alt motiv m-a împins să îmi adun gândurile și amintirile în această carte. Timp de cam un deceniu am fost martorul unui deplorabil declin nu doar în afacerile din țara noastră, ci și în spiritul oamenilor ei. Unde cândva sălășluiau perseverența și inventivitatea, s-

au proţăpit acum apatia şi disperarea. Unde era odată stăpână autosuficienţa, se lăbărţează acum supuşenia de cerşetor. Omul muncitor a ajuns să întindă mâna după pomană. Un cerc vicios i-a cuprins pe bărbaţii noştri capabili: se bizuie tot mai mult pe guvern ca să repare mizerabila situaţie creată de acelaşi guvern, fără a-şi da seama că această dependenţă nu face decât să le perpetueze starea demnă de plâns.

Speranţa mea este că aceste pagini vor servi de aducere aminte a cutezanţei neobosite care a definit până acum poporul nostru. Mai sper ca vorbele mele să îl oţelească pe cititor nu doar contra regretabilei stări de fapt a vremii noastre, dar şi contra oricărei forme de răzgâiere. Poate că volumul de faţă îmi va ajuta compatrioţii să nu uite că prin suma unor acţiuni individuale îndrăzneţe s-a ridicat naţiunea noastră deasupra tuturor celorlalte şi că măreţia noastră provine doar din libera acţiune coordonată a unor voinţe singulare. În acest spirit îmi ofer eu publicului darea de seamă asupra vieţii mele.

Ştiu că zilele care mi se întind în faţă sunt mai puţine decât cele pe care le-am lăsat în urmă. Nu există scăpare de această realitate contabilă dintre cele mai elementare. Ne este repartizat fiecăruia un anumit stoc de timp. Cât de mult, doar Dumnezeu ştie. Nu îl putem investi. Nu putem nădăjdui la vreo recuperare a investiţiei. Putem doar să îl cheltuim, secundă cu secundă, deceniu după deceniu, până se termină. Şi totuşi, chiar dacă zilele noastre pe acest Pământ sunt numărate, putem spera întotdeauna să ne extindem, prin trudă şi perseverenţă, influenţa asupra viitorului. Astfel încât, după ce mi-am trăit viaţa cu un ochi aţintit asupra posterităţii în nădejdea de a face mai bune vieţile generaţiilor următoare, intru în aceşti ultimi ani ai mei nu cu nostalgie în privinţa celor ce nu mai sunt, ci aşteptându-le cu un fior de încântare pe cele ce urmează să vină.

New York, iulie al lui 1938

I. Originile

Sunt un finanțist într-o metropolă condusă de finanțiști. Tata a fost un finanțist într-o metropolă condusă de industriași. Tatăl lui a fost un finanțist într-un oraș condus de negustori. Tatăl lui a fost un finanțist într-un oraș condus de o clică indolentă și țâfnoasă, cum sunt cele mai multe aristocrații provinciale. Cele patru orașe sunt unul și același, New York.

Deși aceasta este capitala viitorului, locuitorii săi sunt prin natura lor nostalgici. Fiecare generație are propria idee despre „New Yorkul de altădată" și se pretinde moștenitoarea de drept a acestuia. Rezultatul este, cum altfel, o perpetuă reinventare a trecutului. Iar asta, în consecință, înseamnă că apar mereu New Yorkuri de altădată.

Descendenți timpurii ai coloniștilor olandezi și britanici care treceau la noi drept nobilime locală nu ar fi vrut să aibă nimic de-a face cu imigrantul german vânător, apoi negustor de blănuri și în sfârșit magnat imobiliar. Și nu simțeau decât dispreț pentru barcagiul transformat în oligarh al transportului de mărfuri naval și feroviar. Însă odată pătrunși în eșaloanele superioare ale societății, acești comercianți și constructori au început și ei să îi privească de sus pe nou-veniții de prin Pittsburgh și Cleveland, cu averile lor trăsnind a țiței și funingine. Fiindcă averea lor era mai mare decât și-ar fi imaginat oricine până atunci, au fost batjocoriți, ba chiar numiți tâlhari. Doar că, după ce au preluat orașul, acești industriași, la rândul lor, au început să îi ia la trei păzește pe bancherii care remodelau peisajul financiar al Americii și deschideau calea unei noi ere a prosperității, punându-le eticheta de speculatori și împătimiți după jocuri de noroc.

Domnul distins de astăzi este arivistul de ieri. Însă în spatele acestor caractere care se tot perindă se află o prezență constantă: finanțistul. Investițiile, împrumuturile, cesionarea și, în sens mai larg, administrarea eficientă a capitalului au fost baza pe care s-a sprijinit metropola în toate acele perioade, indiferent de mărfurile vândute ori cumpărate. Și totuși, după cum și orașul s-a schimbat de la o generație la următoarea, la fel s-a întâmplat și cu sensul cuvântului „finanțist".

Eu nu sunt istoric și nu am de gând să ofer o relatare academică despre evoluția finanțelor americane. Nici genealogist nu sunt, pornit cu dinadinsul să dezgrop toate detaliile din trecutul familiei mele. Paginile de față, mai degrabă, se vor limita la evenimente și personaje aflate la intersecția acestor două cercuri.

WILLIAM

Strămoșii mei au fost, în multe privințe, bănci ambulante înainte ca sistemul bancar să prindă cu adevărat rădăcini prin țara noastră. Șirul de afaceriști din familia mea a început nu mult după Declarația de Independență, într-o perioadă când, în afară de Prima Bancă a Statelor Unite, fondată în 1791, mai erau doar patru instituții financiare private. Mă simt onorat să pășesc pe urmele înaintașilor și port cu umilință sarcina de a le duce numele mai departe.

Străbunicul meu, William Trevor Bevel, și-a lăsat Virginia de baștină și a venit la New York cu intenția de a extinde afacerea familiei. Tatăl lui cultiva tutun pe o plantație modestă. Trăiau în îndestulare, însă William vedea mai mult potențial în acest negoț. De ce să se limiteze doar la exportarea de mărfuri produse în America? De ce să nu vină și în întâmpinarea tot mai crescutei cereri pe care o arătau proprietarii locali de pământ pentru bunuri importate din Europa?

Planurile lui William au suferit un blocaj temporar în urma embargoului din 1807 al lui Thomas Jefferson, care a pus economia noastră, într-o măsură mai mare decât pe cea britanică împotriva căreia era îndreptat, pe

butuci. În toiul războiului său cu Franța, Anglia recursese la capturarea de vase comerciale americane, confiscându-le încărcătura și obligând echipajele să intre în slujba Marinei britanice. Ca reacție, Jefferson a decis să poarte un război comercial. Gata cu bunurile englezești importate în America. Și, mai cu seamă, nici o marfă americană nu mai avea permisiunea de a ne părăsi țărmurile, cu destinația Anglia. Se nădăjduia schilodirea industriei britanice, atât de dependentă de materiile noastre prime. Doar că națiunea noastră a avut de suferit mai mult. Recolte întregi risipite. Plantatori forțați să își lase roadele muncii să se prăfuiască prin silozuri.

Lipsa de popularitate a acestei forme grosolane de intervenție guvernamentală era săritoare în ochi. Efectele sale erau discutate pe fiecare uliță și simțite în fiecare cămin. William a înțeles că situația nu mai putea să dureze. Și știa că embargoul va trebui ridicat la timp pentru alegerile prezidențiale din 1808. Însă până atunci mai era un an. A întocmit prin urmare un plan.

William a obținut un împrumut consistent punând ca gaj proprietatea tatălui său și apoi a obținut și mai mulți bani garantând cu acea sumă inițială. S-a înglodat în datorii cu intenția de a cumpăra de la cei care, precum părinții lui, nu izbuteau să își vândă marfa. Însă în loc de tabac, pe care nu ar fi fost capabil să îl depoziteze cumsecade, a achiziționat bunuri neperisabile, mai ales bumbac din sudul îndepărtat și zahăr din noudobândita Louisiana. Investiția a fost bazată pe presupunerea că avea să își poată vinde marfa în Europa odată ce embargoul ar fi fost ridicat și să își lichideze datoria rămânând în profit.

Producătorii de pretutindeni se zbăteau să își mențină moșiile în familie. William, de doar douăzeci și șase de ani, a fost întâmpinat ca un salvator. Prețurile au scăzut dramatic atunci când proprietarii de plantații au început să se lupte unii cu alții ca să își asigure o înțelegere cu el. Și cât a fost posibil a făcut tot ce i-a

stat în puteri ca să le fie de ajutor, aducând multor familii ușurarea de care aveau atâta nevoie.

Totul s-a petrecut la repezeală și a încetat să mai fie o afacere bună în doar câteva luni. Alți cumpărători i-au călcat pe urme, și curând nu au mai existat chilipiruri. Dar deja William se afla în posesia unui stoc de marfă impresionant. La puțină vreme s-a ridicat și embargoul. Avea să strângă un capital substanțial vânzându-și întregul inventar în Europa.

Aproape peste noapte străbunicul meu a devenit o autoritate financiară. Lumea venea la el atât pentru povețe, cât și pentru împrumuturi. Dobânzile lui erau întotdeauna mult mai scăzute decât cele practicate de puținele bănci existente. Și pe măsură ce împrumuturile s-au înmulțit și-a dat seama că ar putea începe să le tranzacționeze, creând astfel, aproape de unul singur, o piață secundară înfloritoare. Au ieșit de aici noi tovărășii profitabile și ocazii pentru investiții.

A fost un inovator și un vizionar. Experimentele sale cu valute pentru tranzacțiile făcute în Europa, de pildă, au fost înaintea vremii lui. A deschis calea pentru contracte la termene viitoare (prin care cumpărătorul și vânzătorul fixează un preț, imun la fluctuațiile pieței, pentru mărfuri care nici nu există momentan, precum recolte care nu au fost încă semănate) când acestea erau instrumente financiare exotice pe care prea puțini le încercaseră până atunci. A susținut, atât spre beneficiul său, cât și al țării, bonurile de tezaur emise pentru finanțarea Războiului din 1812, care aveau să ducă la primele bancnote ale națiunii, puse în circulație în 1815.

Mai multe exemple ale abilităților sale de afacerist.

Arată spiritul lui de înainte-mergător.

Chiar dacă la acea vreme exista o clasă de comercianți cu rădăcini solide în New York, iar metropola se învârtea într-o copleșitoare măsură în jurul banilor, se considera în același timp de la sine înțeles că discuțiile despre bani sunt de prost gust. În plus, implicarea în orice fel de întreprindere nu era privită cu ochi buni.

Un gentleman autentic ar fi trebuit să se dedice răgazului și tihnei. Însă structurile financiare care făceau posibilă tihna nu trebuiau discutate în public. Asta îl punea pe străbunicul meu într-o poziție stânjenitoare. Deși serviciile sale se bucurau de o apreciere fără rezerve, cei care beneficiau de ele îi întorceau spatele. Va fi nevoie de trei generații pentru corectarea acestei tendințe ipocrite, încă nerămasă cu totul de domeniul trecutului.

În tot ce a întreprins William a avut mereu grijă să își amintească de începuturile sale în timpul embargoului lui Jefferson. Experiența respectivă l-a învățat două lecții pe care și le-a însușit în profunzime. Prima, că niciodată condițiile ideale pentru o afacere nu vin pe tavă. Trebuie create. Dacă embargoul îi spulberase inițial visurile, a găsit o cale de a întoarce situația în avantajul lui. Și a doua descoperire majoră a fost că interesul propriu, dacă e bine îndrumat, nu trebuie neapărat să se despartă de binele public, după cum arată cu elocvență toate tranzacțiile pe care le-a desfășurat pe parcursul vieții. Aceste două principii (ne facem singuri starea vremii; câștigul personal trebuie să fie un avantaj public) m-am străduit întotdeauna să le urmez eu însumi.

Nu este singura asemănare dintre înaintașul meu și mine. Întâmplarea face ca străbunicul meu să fi avut înclinații artistice. A fost, de fapt, singurul din familie care a arătat asemenea tendințe, în afara mea. Fără a fi primit vreodată educație formală în artele frumoase, a fost un desenator desăvârșit. Deși nu am îndemânare nici cu cărbunele și nici cu tușul, îmi place să cred că i-am moștenit ochiul. Și colecția mea de artă, despre care voi ajunge mai târziu să vorbesc, ar trebui să stea mărturie în această privință. Dar există o altă asemănare încă și mai literală între noi. Printre multele schițe ale lui William sunt câteva autoportrete. Am unul în față chiar acum. Mă uit la el ca și cum aș privi în oglindă.

CLARENCE

În ciuda succesului său, ori poate din cauza lui, New Yorkul nu s-a deschis niciodată cu adevărat pentru William. S-a căsătorit prin urmare cu o rudă a unuia dintre asociații săi din Philadelphia. Louisa Foster i-a fost companioană iubitoare. A mai fost și o femeie practică cu gusturi excelente, care a ținut sub ochi toate mișcările din casa pe care și-au construit-o pe West 23rd Street. Și-au pierdut primii doi copii după câteva luni din cauza unei afecțiuni respiratorii rare. De aceea al treilea, Clarence, născut în 1816, a dus o viață mai degrabă retrasă. În timpul copilăriei abia dacă a ieșit din casă, unde era păzit de intensificările bruște ale vântului, de polen, de praf și de orice altă amenințare imaginabilă pentru plămânii săi.

Clarence a avut o minte matematică extraordinară. Pasiunea pentru cifre i-a sporit pe parcursul izolatei ajungeri la maturitate. Singurătatea și înclinația spre studiu l-au transformat însă într-un soi de sihastru. Deși nu mi-l amintesc pe bunicul, știu că suferea de o bâlbâială severă, lucru care, firește, îi făcea și mai dificile contactele sociale. Poseda toate calitățile asociate îndeobște bărbaților cu geniu intelectual. Era distrat, solitar și concentrat asupra muncii sale în detrimentul celor mai banale activități de zi cu zi, la care se dovedea fermecător de inept.

În pofida dorințelor soției sale, William și-a trimis fiul la Colegiul Yale. Universul ferit al studiului i se potrivea lui Clarence, care pentru prima oară se afla printre egali într-ale intelectului. A excelat la geometrie, algebră și calcul diferențial. Sfios și în cea mai mare parte lipsit de prieteni, a reușit chiar și așa să atragă atenția corpului profesoral și să devină un fel de legendă academică.

Tratatul lui de matematică. Titlu. Rezumat.

Aproape de absolvire a fost îndemnat să rămână și să își continue studiile pentru a deveni profesor de matematici, un titlu abia adăugat în catalogul Yale. Aproape că a făcut-o. Însă acasă la New York situația stătea pe un butoi cu pulbere.

Prețul bumbacului se prăbușise, în vreme ce prețul grâului, care susținea forța de muncă, crescuse ca urmare a unor recolte slabe. Fiindcă bumbacul era folosit drept garanție colaterală pentru majoritatea împrumuturilor, a urmat un val de insolvențe. Asta, împreună cu o creștere a ratei dobânzilor, a dus la Panica din 1837. I-au trebuit lui William o uriașă tărie și o șiretenie pe măsură ca să-și realoce investițiile. Doar mulțumită imensei lui dexterități a reușit să își apere moștenirea și să o predea, aproape intactă, lui Clarence. Dar mă tem că asta a avut un preț. Nu este improbabil ca panica să fi contribuit la infarctul care l-a luat de pe lume pe William la sfârșitul anului următor.

Recesiunea care a urmat panicii nu a lăsat timp de jelit. Clarence avea un talent ieșit din comun de a jongla cu cifrele. Avea și relațiile tatălui său. Avea un nume stimat. Avea capital. Îi lipsea totuși un lucru: abilitățile sociale. Nici o întreprindere nu poate izbuti pe deplin fără o înțelegere autentică a comportamentului uman. Și totuși pentru Clarence finanțele erau abstracțiuni matematice pure. De aceea, sub călăuzirea lui, familia a intrat într-o perioadă de stabilitate mai degrabă decât de expansiune.

Abordarea lui aparte, de o creativitate discretă. Era Libertății Bancare. Oportunități în fluctuațiile valutare etc. 2–3 exemple.

În ciuda personalității rezervate, Clarence s-a însurat de tânăr. Se poate să fi fost cel mai prielnic eveniment al vieții sale. Thomasina Holbrook, bunica mea, l-a iubit tocmai pentru toate acele calități ale lui care îl separau de restul lumii. Tommy, cum era cunoscută celor apropiați, a avut mereu grijă de el și i-a întâmpinat cu amuzament delicat excentricitățile, pe care le considera drăgălașe.

Mai mult despre Tommy.
EDWARD

După Războiul Civil afacerea familiei s-a confruntat cu cea mai de restriște perioadă din istoria sa. Clarence

a înțeles că e nevoie de o cotitură drastică. A redus din capitalul comerțului cu bumbac, tutun și zahăr al familiei, nu fiindcă prețurile scăzuseră ori fiindcă plantațiile fuseseră devastate de război sau confiscate de administrația federală, ci fiindcă așa se cădea să facă. A urmat în asta povețele tatălui său, potrivit căruia câștigurile personale trebuiau să fie una cu binele țării. Apoi a făcut un pas în spate și a transmis torța fiului său, tatăl meu.

Edward era în mai orice privință imaginea inversată a părintelui său. Dacă Clarence fusese retras, Edward era expansiv. Dacă cel dintâi nu făcuse un pas fără să calculeze amănunțit, celălalt acționa din impuls și avea o intuiție infailibilă. Bătrânul era scund și trăsăturile molcome păreau să îi reflecte blândețea sufletului, în vreme ce urmașul său avea o alcătuire trupească impozantă și musculoasă care dădea seamă de tăria caracterului său.

Nici dădacele și nici preceptorii nu l-au putut domoli pe Edward, și aproape toți îl descriau ca pe un copil rebel. Alerga în sus și în jos pe scările casei de pe West 23rd Street, lua toate odăile în stăpânire cu jocurile lui, zugrăvea pe pereți scene stranii, demonta mobilierul ca să își facă din el fortărețe. Conducător înnăscut, îi determina pe alți copii, ba chiar și pe adulți, să îi facă voia. Ce arată toate acestea este că de la cea mai fragedă vârstă a avut capacitatea de a modela după voie lumea.

Tommy, mereu intuitivă, a înțeles că problema nu era în purtările fiului. Doar că împrejurimile erau prea strâmte pentru el. A pus, așadar, să se construiască o casă de vară în Dutchess County. În La Fiesolana, o magnifică vilă în stil florentin așezată chiar pe malul fluviului Hudson, Edward se simțea în elementul său. Aici i s-a îngăduit să se dezlănțuie și i s-a dat frâu liber să își consume energia. S-a apucat de orice sport imaginabil, excelând în toate. S-a dovedit un călăreț înnăscut, iar din fragedă tinerețe a descoperit vânătoarea, care a devenit până la urmă pasiunea lui. Trofeele sale de prin toată țara le am încă în preajmă.

Curând La Fiesolana a devenit mai mult decât o casă de vacanță oarecare. A fost, până la sfârșit, adevăratul cămin al tatălui meu.

Clarence și-a trimis la Yale fiul lipsit de tragere de inimă. Atletic, impunător și plin de șarm rustic, tatăl meu a devenit curând centrul atenției la orice întrecere sportivă și întrunire. Era unul dintre acei bărbați aleși care, fără să o vrea, dau peste cap toate regulile bunei-cuviințe și etichetei, făcându-i cumva pe cei din jur să aprecieze asta. Însă deși s-a descurcat bine la învățătură cu efort minim, era nerăbdător să pătrundă în lumea reală și să își lase pecetea. La drept vorbind, tatăl meu nici nu avea nevoie de educație instituțională. Talentele îi erau pe deplin închegate de la naștere.

Clarence a fost dezamăgit, însă nu și surprins când fiul său a anunțat că nu va părăsi La Fiesolana pentru New Haven la sfârșitul verii pentru a-și începe al treilea an de studii. S-a ajuns la un compromis. Bunicul a cerut ca Edward să vină cu el la birou în fiecare zi. Tata s-a conformat în silă, dar a pătruns curând în spiritul lucrurilor.

Natura competitivă a muncii și succesul său imediat îl mulțumeau pe sportivul din Edward. S-a dovedit un om de afaceri înnăscut, cum o vor demonstra paginile dedicate vieții sale și moștenirii lăsate. Nu i-a luat mult să devină imaginea publică a companiei și să o cârmească pe o cale încă și mai profitabilă. Detalii.

La unul dintre multele evenimente sociale la care trebuia acum să participe i-a fost prezentată Grace Cox. Mulți o credeau cea mai bună „partidă" a vremii ei. Unii credeau la fel despre Edward. Așadar, nu a surprins pe nimeni să vadă că prima lor întâlnire a evoluat în curtare. Episodul curtenitor a dus rapid la logodnă și apoi la căsătorie.

Mai mult despre mama.

Grace a desăvârșit viața cea nouă a lui Edward. Cuplul a fost în centrul societății din New York timp de mai multe sezoane. Iar pe timp de vară își luau New Yorkul cu ei în La Fiesolana. Dacă limba aceea de

pământ de pe Hudson a prosperat spre a deveni ce este astăzi e în parte datorită faptului că prietenii și asociații și-au clădit casele pe parcele alăturate doar pentru a fi aproape de părinții mei.

Mai mult despre minunatele calități ale mamei, în capitolul următor. E destul să spun deocamdată că Grace și-a onorat numele. Frumusețea, eleganța și seninătatea ei vaporoasă îi dădeau un aer de autoritate blândă. Admirată de toți. Și în momentele de beznă ea a fost farul călăuzitor spre care s-au îndreptat oamenii spre a li se aduce aminte de însușirile lor cele mai de seamă și aspirațiile cele mai nobile.

Un asemenea moment a venit în 1873, la patru ani de la nunta părinților mei. În primăvara aceea, piețele din întreaga Europă s-au prăbușit. La scurt timp, Jay Cooke & Company, firma de investiții cea mai bine cotată a vremii, a dat faliment. A urmat un iureș de retrageri a banilor din conturi. Totodată, o penurie de lichidități, combinată cu o supraproducție de bunuri creată de explozia manufacturieră de după Războiul Civil, a dus la niveluri de deflație fără precedent. Anii de după aceea, de până la finele deceniului, au fost cunoscuți drept Marea Criză. Jurnaliști fără har au confiscat recent acest nume pentru a descrie ultima noastră recesiune, o vreme de încercări care pare aproape nevătămătoare comparată cu originalul din 1873.

Pe parcursul acestei perioade de restriște a început Grace să devină inima palpitândă nu doar a cercului de prieteni al părinților mei, ci și a câtorva asociații caritabile apărute pentru a atenua impactul crizei. Echilibrată și voioasă cu măsură, i-a alinat și înviorat până și pe cei mai neliniștiți dintre cei care o înconjurau. Câteva povestioare.

Între timp, Edward, cu intuiția sa fără greș, își ceruse înapoi banii împrumutați înainte de panică și negociase cu succes achiziția unor obligațiuni la Calea Ferată Centrală New York. Asta, împreună cu alte decizii îndrăznețe, însă abile, pe care le voi descrie mai încolo,

l-a lăsat pe tata cu bani gheață la dispoziție într-o vreme când lichiditățile erau greu de găsit. Se găsea acum în poziția unică de a ajuta la diminuarea contracțiilor economiei. Și încă o dată a dovedit, la fel ca înaintașii săi, că profitul personal și binele public nu sunt adversari, ci că în mâini pricepute pot deveni două fețe ale aceleiași monede.

Eu m-am născut în 1876, la câțiva ani după evenimentele descrise mai sus. A fost, din toate punctele de vedere, începutul celei mai fericite perioade a părinților mei. Au descoperit deliciile domestice și s-au retras în viața de familie. După câteva luni ne-am mutat în La Fiesolana împreună cu bunicii mei, Clarence și Tommy. Tata venea de la muncă la sfârșit de săptămână și pleca, dezolat, în zilele de luni, răscumpărându-și absențele prin puseuri de cumpărături făcute în oraș pentru a ne aduce daruri mie și mamei. Mă întristează că nu sunt în stare să îmi amintesc acele zile, dar îmi găsesc alinare în gândul că ultimii ani ai tatălui meu au fost totodată și cei mai binecuvântați.

Maladia care i-a pus capăt vieții se dezvoltase, nebăgată în seamă, de ceva vreme. O ruptură de anevrism l-a luat dintre noi într-o după-amiază, când se pregătea să plece la birou. Într-o clipită doar, familia mea a fost jefuită de fericirea atât de recent căpătată. Aveam patru ani.

Nu a durat mult până ce tragedia să lovească iarăși. Clarence, bunicul meu, a fost copleșit de durerea pierderii subite a fiului său. Întotdeauna retras, acum a început să refuze orice contact. Își petrecea zilele sub coroana unui stejar bătrân, uitându-se lung către râu. Acolo a încetat să-i mai bată inima frântă.

Treptat, mama a trecut peste mâhnire îndeajuns cât să se ocupe de casă și a devenit prezența iubitoare care mi-a modelat existența. A avut un rol activ în educația mea timpurie, supraveghindu-mi guvernantele și tutorii și urmărindu-le atentă programele de studiu. În această

perioadă am început să arăt o aptitudine neobișnuită pentru matematici.

Mama a găsit cei mai buni instructori cu putință pentru a-mi nutri talentele și a angajat profesori dintre cei mai reputați de la oraș. Încrederea ei în înzestrările mele, sporită neîndoielnic de dragostea maternă, a mers până într-acolo încât a adus până și un tânăr conferențiar de la Cambridge ca să îmi țină lecții. Însă și asta i s-a părut până la urmă insuficient, și la scurtă vreme după a opta mea aniversare m-a trimis la o școală din New Hampshire.

În multe privințe a fost o decizie justă, de vreme ce datorez acuratețea mea aparent spontană și ușurința de a lucra cu cifrele instrucției riguroase pe care am primit-o de la o vârstă fragedă. E un singur motiv pentru care îmi doresc să nu fi plecat niciodată de acasă. La jumătatea celui de-al treilea an de internat mama s-a îmbolnăvit grav. E una dintre durerile cele mai adânci ale vieții mele. Robustă ca întotdeauna, Tommy a rămas iubitoare alături de mine până ce am început facultatea. Cred că odată ce a văzut că mă găsesc pe calea cea bună în viață și-a îngăduit în sfârșit odihna.

II. Educația

Anii mei de școală și colegiu au dezvăluit o interesantă amalgamare genealogică: în mine, temperamentul tatălui meu s-a altoit pe spiritul bunicului. Fără să fiu tocmai un împătimit al traiului în campus, am dus totuși o viață socială activă. Și fără să fiu un studios retras, am reușit să excelez la învățătură, îndeosebi în domeniul matematicilor. Pentru asta am a-i mulțumi mamei mele. Ea mi-a văzut prima, devreme, aptitudinea înnăscută pentru cifre și mi-a alimentat talentul moștenit pentru algebră, calcul diferențial și statistică.

Orice finanțist trebuie să aibă cunoștințe temeinice de matematică, fiindcă domeniul financiar este firul călăuzitor care se întinde prin toate aspectele vieții. Este cu adevărat nodul unde se leagă toate crâmpeiele disparate ale existenței umane. Afacerile sunt numitorul comun al tuturor activităților și întreprinderilor. Acest lucru, la rândul său, înseamnă că nu există afacere care să nu-l intereseze pe afacerist. Pentru el totul e relevant. El este adevăratul om al Renașterii. Și de aceea m-am dedicat cunoașterii în orice tărâm se poate concepe, de la istorie și geografie până la chimie și meteorologie.

Am în privința afacerilor o abordare științifică. Orice investiție necesită o profundă cunoaștere a unei infinități de amănunte specifice. Pentru ca o acțiune să aibă succes este nevoie să devii specialist, câteodată peste noapte, în toate aspectele ei. Eu am spus mereu că adevărata mea muncă începe după clopotul de închidere, când parcurg coală după coală de rapoarte industriale, rezumate detaliate ale situației internaționale și articole despre ultimele inovații

tehnologice. Anii de studenție mi-au oferit o fundație solidă pentru acest soi de curiozitate disciplinată.

Capitolul de față va arăta că nici o investiție nu produce dividende mai mari decât educația. Încă trăiesc după această regulă de aur și mă socotesc un student perpetuu. Și de-a lungul anilor Mildred și cu mine am trudit fără odihnă ca să ne asigurăm că și alții vor căpăta oportunitățile pe care le-am avut eu.

PRIMII ANI

Tata. Descrie amintiri din pruncie cu el. A devenit iarăși copil construind cazemate, jucându-se în codru, născocind aventuri. Incidentul de pe malul fluviului.

Edward a fost cu adevărat fiul lui Tommy. Strateg strălucit. Coaliția lui din timpul Panicii din '73. Reinstaurează afacerea familiei. Chestiunea propriu-zisă a bondurilor CFCNY: trofeu.

Mama

MATEMATICA în detaliu. Talent precoce. Anecdote.

COLEGIUL

Descoperirea adevăratului sine.

Legarea de prietenii durabile și proba caracterului. La fel de esențial în afaceri ca și buna stăpânire a cifrelor.

Băieții. Anecdote pline de culoare. Archie, Cager, Dick, Fred, Pepper etc. Aluzie la Societate. Ton degajat. Umor?

Accident la călărie. Pironit la pat. Găsirea de perspective și concentrare. Sfârșitul distracțiilor juvenile.

Ochi deschiși la artă.

Prof. Keene prim mentor autentic într-ale matematicilor. A văzut talent și potențial. Omagiu.

Foşti colegi, bibliotecă etc.
UCENICIA

III. În afaceri

Exact un secol separă momentul de reuşită în afaceri al străbunicului de al meu. William şi-a găsit ocazia în timpul embargoului din 1807. Eu am profitat de şansa mea pe parcursul Panicii din 1907. Amândoi am văzut necesitatea de a ne ridica la înălţimea momentului în aceste vremuri de criză. Pe atunci William nu a ezitat să ipotecheze de mai multe ori domeniul familiei şi să îşi investească întregul capital. Şi exact ca el, nici eu nu am şovăit să uzez de capitalul pe care străbunicul îl dobândise şi pe care înaintaşii mei îl măriseră decenii de-a rândul.

Panica drept ocazie de a stabili relaţii noi. (Urmând exemplul lui Edward din 1873.)

SECŢIUNE SEPARATĂ: „O abordare raţională a afacerilor"?

Extinderea unor modele matematice concepute sub tutela prof. Keene. Adaptarea formulelor pentru comerţ. Fă accesibil pentru cititorul obişnuit.

Secţiune „Noi companii"?

Consolidare.

Sfârşitul lipsei de reglementare, începutul reglajelor guvernamentale: procese antitrust, strategii valutare, operaţiuni bancare centralizate, Comisia Naţională Monetară.

Prima înfruntare cu presa. Opinia publică. Valoarea tăcerii.

Portofoliul Bevel Investments. A limitat stocul aflat la dispoziţie şi a protejat valoarea acţionarilor.

Prezervarea viitorului național. Măsuri preventive.

SECȚIUNE SEPARATĂ: „Se adună norii"?

Insula Jekyll. M-am retras fiind în dezacord cu concepția privind trezoreria națională.

Fed. Am văzut primul, acționat în consecință.

Artă. Colecții etc.

Recesiunea din 1920–1921. Fed.

IV. Mildred

S-au scurs aproape douăzeci de ani de când Mildred a pătruns pentru întâia dată în viața mea și a schimbat-o pe vecie. În ea mi-am găsit nu doar singurul sprijin și confort, ci și inspirație. Nu am tendința să alunec pe panta lirică, însă nu mă pot opri din a spune că Mildred mi-a fost muză. Datorită ei, o carieră deja plină de succes s-a ridicat către noi înălțimi. Nu este o simplă coincidență că anii mei cei mai prosperi au fost în același timp și cei mai fericiți.

Există oameni a căror vedere e de o claritate excepțională. Pentru ei, nimic nu este vreodată prea complex sau misterios. Răspunsuri invizibile celor mai mulți le par limpezi ca lumina zilei. Raportarea lor la lume este elementară și, negreșit, corectă. Străbat cu privirea falsele complicații și descoperă adevărurile simple ale vieții. Mildred a fost binecuvântată cu o asemenea luciditate. Pe lângă asta, încercările anilor tinereții și sănătatea ei mereu fragilă îi dăduseră înțelepciunea inocentă și totuși profundă a celor care, precum copiii mici ori cei ajunși la adânci bătrâneți, sunt aproape de muchiile existenței.

Era prea delicată, prea bună pentru această lume și a alunecat prea curând afară din ea. Cuvintele nu reușesc să descrie dorul nestins pe care i-l port. Darul cel mai de preț pe care l-am primit vreodată a fost timpul în care i-am stat alături. M-a salvat. Altfel nu se poate formula. M-a salvat cu umanitatea și căldura ei. M-a salvat cu dragostea ei de frumos și bunătatea ei. M-a salvat construindu-mi un cămin.

O VIAȚĂ NOUĂ

În toamna lui 1919 soția unui partener de afaceri a dat un dineu pentru a le prezenta pe doamna Adelaide Howland și pe fiica acesteia, întoarse recent dintr-o lungă ședere în Europa. Nu cunoșteau pe mai nimeni în New York, și serata în onoarea lor era menită să le lărgească cercul social.

Circumstanțele călătoriei lor erau destul de puțin obișnuite. Ce începuse ca un circuit plăcut întru completarea educației fetei s-a transformat într-o ședere prelungită în străinătate. Mai întâi persistenta și, din nefericire, fatala boală de plămâni a domnului Howland și apoi declanșarea Marelui Război le ținuseră cu anii pe Bătrânul Continent.

Originare din Albany, mama și fiica au decis să rămână la New York, unde au debarcat în primăvara lui 1919. Aveau doar câțiva prieteni acolo, însă doamna Howland voia un început proaspăt pentru fiica ei și socotise că New Yorkul ar fi mai primitor pentru o străină. Fiindcă asta aproape că devenise copila după ce își petrecuse în afara țării anii formatori. Avea până și un ușor accent delicios care era imposibil de plasat. Deși cu timpul s-a atenuat, nu și l-a pierdut, din fericire, niciodată.

Este mult dincolo de abilitățile mele verbale descrierea trăsăturilor lui Mildred. Nu aș putea face niciodată dreptate eleganței ei delicate. Dar pot spune că m-a izbit de îndată ce prezentările au fost făcute. Această impresie nu s-a șters nicicând. Dimpotrivă. Cu cât am ajuns să o cunosc mai bine, cu atât i-a sporit frumusețea, fiindcă șarmul și grația îi erau manifestări exterioare ale spiritului. O imagine cât 1 000 de cuvinte: reprodu aici portretul lui Mildred făcut de Birley și expus la Fiesolana.

Mama ei i-a îngăduit să se plimbe cu mine prin Central Park. Nu pot spune că am ajuns să ne cunoaștem mai bine pe parcursul acestor preumblări fiindcă mi se părea că ne știam dintotdeauna. Totuși, pe întinderea acelei primăveri am schimbat detalii despre trecutul nostru și nădejdi pentru viitor. Însă niciodată ca doi

oameni care se prezintă unul altuia. Ci mai mult ca și cum doi vechi prieteni s-ar fi reunit după o lungă perioadă de absență. Senzația de apropiere a fost imediată și am fost sigur că îmi găsisem în fine gingașa tovarășă.

Fiindcă părinții ei fuseseră măcinați de greutățile bolii și războiului, Mildred se ocupase în cea mai mare parte singură de educația sa. Era atrasă de arte, iar bunul gust natural se dovedea cel mai bun mentor și profesor al său. Statutul bătut în cuie al unei piese nu însemna nimic pentru ea. Ignora opiniile criticilor și nu punea nici un preț pe dogmele academice.

Mai mult decât pictura îi plăcea literatura. Era o cititoare neobosită care își urma înclinațiile mai degrabă decât regulile dictate de străjerii gustului, deschizându-și astfel propriul ei drum. Mai mult.

Dintre toate artele totuși, cel mai mult avea la inimă muzica. Cel mai profund regret al vieții ei era că nu învățase să cânte la pian sau la vioară. Deplasându-se dintr-un loc într-altul în copilărie, nu avusese cum să ia lecții în mod regulat și se găsise arareori în împrejurări propice pentru a exersa la un instrument. Ar fi fost cu putință ca aceste obstacole să fie depășite, însă părinții ei ezitaseră să îi încurajeze tendințele artistice.

Prin muzică s-a făcut simțită în casa noastră prezența iubitoare a lui Mildred. Fără frumoasele ei înregistrări puse mereu la fonograf, fără micile ei recitaluri pe care le găzduiam când și când pentru o mână de prieteni, căminul nostru ar fi fost rece ca un muzeu. Căldura pe care o iradia era cea mai uluitoare calitate a ei și contribuția de căpătâi pe care a adus-o în viața mea. Vedea frumusețea din lume, și câtă vreme a avut putere în trupul ei delicat, misiunea i-a fost de a face ca și alții să o vadă.

Mult prea scurtul popas al lui Mildred printre noi a lăsat urme de neșters. I-a atins pe toți cu bunătatea și delicatețea sa. Exemple. Și știu că brațul ei generos se va întinde și către generațiile viitoare, mult după ce eu nu voi mai fi.

ACASĂ

Cu ani înainte de nunta noastră cumpărasem o casă pe East 87th Street, aproape de Fifth Avenue. Deși locul rămăsese întotdeauna gol, avusesem de la bun început planuri cu el. Cu timpul am achiziționat un șir de proprietăți adiacente. Intenția mea era să dețin ce mai rămânea din aria vestică a cvartalului meu și totodată fâșia nordică echivalentă de după colț, pe Fifth Avenue. Asta mi-ar fi îngăduit să construiesc o casă care să dea spre Central Park.

Întâmplarea a făcut ca la scurt timp de la nunta noastră să intru în posesia ultimei piese a acestui puzzle. În cele din urmă parcela noastră a fost completă. Oricine știe câte ceva despre imobiliarele din New York va înțelege că îndeplinirea acestei aspirații relativ modeste a fost unul dintre cele mai mărețe triumfuri ale carierei mele!

George Calvert Leighton și firma lui au întocmit planurile arhitecturale, șirul de case a fost demolat la iuțeală și am început de îndată săparea fundațiilor. Cât a durat această parte a proiectului, Mildred și cu mine ne-am mutat la Fiesolana. A fost încântată. Fiindcă petrecuse atâta timp în Toscana, a putut aprecia cu adevărat cât de perfect copiase în Dutchess County bunica mea, Tommy, ce avea Italia mai bun.

Odată ce Mildred s-a instalat acolo, insuflând viață și căldură în odăi cu atingerile ei ușoare, mi-am reluat activitățile în Manhattan. Eram ocupat pe atunci, fiindcă ajutam la cârmirea economiei afară din recesiunea care sugruma națiunea după Marele Război, așa cum am descris în capitolul III. De luni și până vineri, după orele de muncă, treceam pe la șantierul casei. Și la fiecare sfârșit de săptămână mă descopeream în drum spre La Fiesolana încărcat de cadouri menite să îmi răscumpere absența. Exact ca tatăl meu.

Casa a fost terminată doi ani mai târziu. Bucuria lui Mildred când s-a mutat în ea a fost, și pentru mine, cea mai copleșitoare bucurie pe care o încercasem până

atunci. Se delecta cu corvezile cele mai mărunte și își găsea mulțumirea cea mai mare în plăcerile cele mai simple ale vieții. Faptul că cea mai mare comoditate pe care și-o permitea era o ceașcă de cacao fierbinte la capătul zilei ar trebui să lămurească pe oricine în privința firii ei modeste, nepretențioase.

Mici istorioare de zi cu zi.

Destinul crud avea să facă astfel ca boala lui Mildred să atace la scurtă vreme după ce a ajuns să se simtă ca acasă în noua noastră reședință. O oboseală necontenită a fost primul simptom a ceea ce avea să devină o agonie lungă. Doctorii au prescris odihnă la pat și o dietă întăritoare, însă nici hrana și nici tihna din belșug nu au fost de ajuns cât să o revigoreze. La început nu a mai fost în stare să-și adune puterile nici cât să țină pasul cu obligațiile noastre sociale. Cu toate acestea, deși slăbită, izbutea încă să vadă de ale casei. Totuși, nu peste mult, nu a mai fost în stare să participe la reprezentațiile muzicale atât de dragi inimii ei.

De vreme ce nu se mai putea deplasa pe la săli de concert, a adus acasă muzica organizând mici recitaluri la noi în bibliotecă. Erau adunări lipsite de pretenții, informale. Un solist sau un ansamblu de cameră cântau în salonașul de la etajul al doilea, care avea o acustică excelentă. O mână de prieteni ni se alăturau adesea pentru aceste programe de după cină. Încă văd zâmbetul nostalgic al lui Mildred, privirea ei captivată și mâinile săltându-i ușurel în poală, de parcă ar fi dirijat.

Curând după ce am început să găzduim aceste mici concerte a fost nevoită să renunțe la mult iubitele ei plimbări prin parc. Însă asta nu i-a descurajat dragostea de natură. Își petrecea orele răcoroase ale dimineții în sera noastră și a căpătat un interes aparte pentru flori. Avea să primească, de-a lungul anului, specimene exotice din diferite părți ale lumii. Ochiul ei de pictor găsea încântări fără număr în aranjamente florale de toate mărimile și formele, multe dintre ele inspirate de tablourile pe care le aveam pe pereți.

O ocupație de-a ei deosebit de fermecătoare consta în reproducerea în cel mai mic detaliu a aranjamentelor florale care apăreau în unele dintre picturile noastre. O vază pe fundalul unei lucrări de Ingres, grădinile lui Fragonard, toate mănunchiurile și buchețelele lui, ghirlandele în culori vii ale lui van Thielen, cascadele de boboci ale lui Boucher... Pe acestea toate Mildred le-a adus literalmente la viață. Așa de mare îi era pasiunea, încât am cumpărat chiar niște lucrări de Heem, Ruysch, van Aelst și alți maeștri flamanzi specializați în flori doar pentru a veni în întâmpinarea încântătoarei îndeletniciri a lui Mildred.

Mai multe scene domestice. Micile atingeri. Anecdote.

Din cauza slăbiciunii a ajuns să fie limitată la odăile ei sau la un jilț confortabil din galeria centrală, unde se bucura să petreacă majoritatea după-amiezilor și serilor. Stătea așezată acolo cu o carte și o ceașcă de cacao fierbinte, înconjurată de muzică, artă și flori. Era o cititoare avidă, atrasă de toate genurile literare, de la poeți italieni la mari clasici francezi, citindu-i și pe unii și pe ceilalți în original. Însă pe măsură ce sănătatea i s-a deteriorat au început să îi placă romanele polițiste. Cu toate că Mildred arătase întotdeauna o evidentă condescendență în privința prestigiului recunoscut al vreunei opere anume, la început, ca un copil poznaș, și-a ținut ascunsă de mine nou-găsita pasiune. Apoi a pretins că o consideră nimic altceva decât o distracție sau un divertisment ușor jenant. Cărțile acelea nu erau literatură autentică, spunea. Poate că avea dreptate. Dar la drept vorbind, pe măsură ce a devenit tot mai fragilă, am găsit amândoi plăcere în ele.

Printre cele mai dragi mie amintiri din acei ani se numără cinele noastre împreună, când îmi povestea ce mai citise prin cărți. Nu mai țin minte cum a ajuns să fie așa, dar treptat am început să practicăm asta ca pe un soi de ritual. După ce sfârșea un roman care îi plăcuse mi-l rezuma cât mâncam de cină. Memoria îi era prodigioasă și arăta o perspicacitate demnă de Miss

Marple. Felul în care prefira fiece crâmpei de informaţie l-ar fi făcut de ruşine şi pe cel mai meticulos detectiv imaginabil. De la felul întâi şi până la desert îmi nara o carte întreagă, completată cu deducţii şi predicţii. Trebuie să spun că am învăţat să mă delectez cu acele mici enigme. Însă doar mulţumită relatărilor ei atât de pasionale. Era minunat să o văd aşa, luminată toată la faţă, pierdută în povestit. Era atât de captivată de intrigă, iar eu atât de captivat de ea, încât mâncarea ni se răcea în farfurii. Şi ce mai râdeam când băgam de seamă! Îmi cerea mereu să ghicesc cine e criminalul, dar eu fusesem prea distras uitându-mă la ea, şi niciodată nu erau majordomul sau secretara cei pe care îi dădeam ca suspecţi principali. Asta făcea să ne umfle încă şi mai tare râsul, în vreme ce eu mă prefăceam că o cert pentru că din pricina ei ni se răcise, vezi bine, mâncarea.

A rămas veselă, fără să se plângă câtuşi de puţin, şi în perioadele cele mai dificile. Şi niciodată nu s-a oprit din a avea grijă de acele invizibile şi totuşi minunate amănunte din jurul meu. Drăgălăşeniile mărunte care mi-au făcut viaţa mai bună, fără să-mi fi dat pe deplin seama. Deşi am iubit-o şi apreciat-o din clipa în care ne-am cunoscut, abia după ce a plecat am băgat de seamă cât de cuprinzătoare şi persistentă îi era influenţa în lumea mea de zi cu zi...

BINEFĂCĂTOARE

Nu este un accident că începutul activităţii de caritate a lui Mildred a coincis cu declinul sănătăţii sale. În înţelepciunea ei intuitivă a înţeles că orice moment contează. Dacă nu se putea face bine, să facă măcar bine lumii.

Sprijinul activ acordat de Mildred artelor în general şi muzicii în particular a început din momentul în care şi-a dat seama că nu mai este în stare să participe la concerte. E un lucru care m-a sensibilizat întotdeauna. Şi este o dovadă incontestabilă a abnegaţiei lui Mildred că s-a transformat într-o binefăcătoare atât de neobosită

exact de când nu a mai fost în stare să se bucure de roadele generozității ei.

Mai multe despre spiritul lui Mildred.

În 1921 a devenit sponsor al Operei Metropolitane oferind un dar deloc de neglijat. Ca expresie a gratitudinii, domnul Gatti-Casazza, directorul general, a trimis corul să cânte colinde de Crăciun sub fereastra noastră. Nu voi uita în veci lacrimile lui Mildred, o combinație de recunoștință și neîncredere uluită, când s-a uitat pe geam la cântăreții purtând costumele complete ale spectacolului Nașterii pe care îl puseseră în scenă doar pentru ea. Nu era decât primul dintr-o serie de asemenea gesturi pornite de la diverse instituții artistice și artiști individuali. Știind-o pe Mildred prea slăbită ca să participe la reprezentații publice, unii muzicieni au venit în persoană ca să își arate considerația. Aceste apariții aveau loc de obicei la ora ceaiului, când eu eram la muncă. Și așa era probabil cel mai bine, fiindcă absențele mele au ajutat-o pe Mildred să treacă peste timiditate și să cultive prieteniile artistice care aveau să devină atât de importante în viața ei.

În acei ani a devenit și o susținătoare activă atât a Orchestrei Simfonice, cât și a Societății Filarmonice din New York, oferind stipendii prim-violoniștilor din ambele orchestre. A făcut multe și pentru Concertele Filarmonicii pentru Tineri, o serie de matinee destinate întregii familii la inițierea cărora a participat în 1924. A fost de o importanță crucială pentru Mildred să se asigure că tinerii au parte de educația muzicală pe care ea nu o primise niciodată. De aceea am intrat în joc și eu când a decis să ajute Institutul de Artă Muzicală să achiziționeze casa de oaspeți a familiei Vanderbilt de pe East 52nd Street pentru a crea Școala de Studii Superioare Juilliard în același an. Mai multe detalii despre tranzacție și semnificația personală a preluării casei Vanderbilt.

Dragostea pentru muzică a lui Mildred nu a însemnat că și-a neglijat pasiunea pentru cărți. A devenit o ardentă promotoare a bibliotecilor publice.

Nu doar în metropolă. Ci și în orășele manufacturiere din zona orașului ei de baștină, Albany, unde cultura nu urmase industriei. Și peste tot prin țară. Ritualul de a cere unui copil să taie panglica în locul ei. A refuzat să folosească numele familiei pentru clădiri ori să își anunțe public generozitatea.

E muncă grea să împarți bani. Necesită sumedenie de planificări și strategii. Dacă nu este potrivit gestionată, filantropia îl vatămă pe donator și îl răzgâie pe primitor. Dezvoltă. Generozitatea este mama lipsei de recunoștință.

După ce acțiunile caritabile ale lui Mildred s-au extins am văzut nevoia de a le organiza într-o manieră rațională. De aceea am creat în 1926 Fondul de Caritate Mildred Bevel. Nu doar că i-am destinat sume considerabile, dar am gestionat și fondurile așa încât distribuirea banilor să se facă sistematic și să nu greveze asupra capitalului. Arhitectura financiară generală a FCMB. De ce a fost atât de inovativă. Pietre de temelie.

La întâlnirile obișnuite de dimineața din seră, înainte să plec la lucru, discutam cu Mildred cum să alocăm fondurile. Oh, cât se delecta! Fiorul pe care atâtea femei îl caută în episoade dezlănțuite de cumpărături extravagante, ea îl găsea, de două ori mai intens, în actul de a dărui. Nominaliza cauze și desemna instituții cu un entuziasm debordant, însă pleca urechea și la apelurile mele la rațiune și îmi urma călăuzirea ori de câte ori alegerile îi erau șubrede din punct de vedere financiar. Abordarea mea metodică trasa limite atât de justificatei ei pasiuni. M-am asigurat că nobilele ei eforturi capătă rezonanța și impactul cel mai mare cu putință. De enumerat câțiva beneficiari și cauze.

Dovada succesului Fondului de Caritate Mildred Bevel este faptul că acesta prosperă și în ziua de azi, făcând mai bune viețile atât unor artiști la început de drum, cât și unora consacrați prin întreaga țară. Și eu

RĂMAS-BUN

Gestionarea bolii lui Mildred a fost poate cea mai mare provocare a vieții mele. Starea i se înrăutățea, așa că am adus cei mai de vază medici din țară. Am discutat cu ei între patru ochi după fiecare consult, doar ca să mi se confirme de fiecare dată diagnosticele puse de cei dinainte. În unanimitate, doctorii s-au arătat surprinși de forța pe care o arăta, dată fiind starea avansată a malignității ei. Am atribuit asta cu toții spiritului ei pozitiv și viziunii optimiste asupra vieții.

De aceea am ferit-o de prognostic pe cât de mult am putut, încercând să mă arăt voios și să mă asigur că toate micile ritualuri și plăceri care erau sarea și piperul vieții ei rămân intacte. M-am temut pur și simplu că nu va avea puterea să îndure adevărul. Că faptele dezgolite i-ar distruge voia bună care o susținuse până atunci. Mă doare să afirm că nu am greșit în asta. Când i-am spus în cele din urmă ce diagnostic i se pusese, cuvântul însuși a umplut-o de groază, care la rândul ei i-a accelerat declinul.

Relatare scurtă și demnă a deteriorării rapide a lui Mildred.

După îndelungi consfătuiri cu doctori, atât în New York, cât și în Europa, am găsit un sanatoriu în Elveția unde anumiți pacienți cu maladii considerate incurabile își reveniseră aproape miraculos. Locul, o stațiune balneară izolată aflată undeva între Zürich și St. Moritz, mi-a stârnit interesul. Dar pe cât îmi repugna de mult să îi dau vești proaste lui Mildred fără a fi necesar, pe atât de puțin înclinat mă simțeam să îi ofer false nădejdi. Nimic nu e mai dăunător pentru bolnavi decât dezamăgirile.

Călătoria avea curând să fie mai mult decât putea duce Mildred.

Șovăielile ei. Goana contra timpului.

Punerea în ordine a afacerilor lui Mildred din New York. Asigurarea că biroul din New York rămâne deschis pe timpul plecării.

Urări de bine de la prieteni. Îmbarcare. Relatare scurtă a călătoriei.

Stațiunea avea o poziție izolată, bine dispusă între împrejurimi împădurite. Într-o vale de la jumătatea pantei montane, se deschidea către priveliști fermecătoare ale pășunilor de dedesubt. Aerul tare și proaspăt acționa ca un tonic, și încă de la început i-am văzut efectul revigorant asupra lui Mildred. Chipul ei și-a recăpătat culoarea, pasul ei a redevenit sprințar.

Peisajul european rural îi amintea lui Mildred de vremurile când era o fetiță. Câteva rânduri despre perioada petrecută în Europa cu părinții.

S-a simțit imediat ca acasă. Doctorii și infirmierele topiți după ea etc.

Analize. Rutină cotidiană. Cure balneare. Dietă, exerciții, plimbări ușoare etc. Durere.

La scurt timp de la sosirea noastră, după ce doctorii își terminaseră de făcut analizele, directorul instituției a cerut să mă vadă. Nu a fost necesar să vorbească. Știu cât se poate de bine cum arată un mesager care aduce vești proaste. După obișnuitele ocolișuri și preambuluri rostite cu gravitate, mi-a făcut favoarea de a mi-o spune verde în față. Un tratament era dincolo de capacitatea științei. Aș vrea să pot spune că am fost șocat. Directorul m-a asigurat, totuși, că luasem decizia corectă punând-o pe Mildred în grija lui. Sanatoriul și împrejurimile sale aveau să furnizeze cele mai bune cu putință condiții pe parcursul acestei perioade dificile. S-a dovedit a fi adevărat.

Mildred trebuie să fi simțit ori ghicit că boala îi era de nevindecat. Era la fel de drăgălașă ca întotdeauna, însă jovialitatea și veselia lăsaseră locul unei nou-aflate seninătăți și aplombului. O parte a ei se înălțase deja către un tărâm superior.

Exemple de înțelepciune inocentă la Mildred în perioada respectivă. Gândurile ei despre natură și Dumnezeu. Ultima plimbare împreună prin codri. Un incident nostim cu un animal.

O singură dată am cutezat să îi întrerup rutina silențioasă, când am reușit să aduc cvartetul de coarde de la Grand Hotel St. Moritz la sanatoriu pentru un recital

privat. Directorul şi câţiva medici ne-au fost alături pentru o seară de neuitat. Cerusem ca muzicienii să interpreteze câteva dintre piesele favorite ale lui Mildred. Numeşte câteva. Nu ar fi exagerat să spun că s-a simţit în al nouălea cer. La sfârşitul recitalului a părut plină de viaţă şi vigoare, aproape ca şi cum s-ar fi vindecat miraculos. Asemenea putere avea muzica asupra ei.

Uşoara îmbunătăţire a stării sale mi-a oferit imboldul să plec, fără tragere de inimă, într-o călătorie de o zi pentru a mă ocupa de o urgenţă care tocmai se ivise. Zürich, aflat la doar o sută de kilometri de staţiune, este sediul bursei elveţiene şi, nu mai e nevoie să o spun, una dintre capitalele bancare ale lumii. Afaceri presante necesitau prezenţa mea acolo. A fost singura oară când am plecat de lângă ea, şi îmi doresc să nu fi dat curs în veci acelei solicitări.

Îmi voi aminti mereu cum şi-a lăsat palma pe fruntea mea înainte să plec. Şi nu mă voi ierta niciodată pentru a nu fi înţeles că acest gest neobişnuit era felul ei de a-mi spune adio. Când m-am întors din oraş nu se mai afla printre cei vii.

V. Prosperitatea și dușmanii săi

Orice viață este organizată în jurul unui număr mic de evenimente care ori ne dau un brânci înainte, ori ne pironesc la pământ. Ne petrecem anii dintre aceste episoade beneficiind ori suferind de pe urma consecințelor lor până la apariția următorului moment de impact. Valoarea unui om este cântărită după numărul acestor circumstanțe definitorii pe care le poate crea pentru sine. Nu e nevoie să aibă negreșit succes, fiindcă poate exista o deosebită onoare și în înfrângere. Dar e necesar să fie actorul principal în scenele decisive ale existenței lui, fie că sunt epice ori tragice.

Orice ne va fi împărțit trecutul, ține de fiecare să dăltuiască prezentul în blocul inform al viitorului. Înaintașii mei dovedesc asta cu prisosință. Noi, Bevelii, am navigat prin numeroase crize, panici și recesiuni: 1807, 1837, 1873, 1884, 1893, 1907, 1920, 1929. Nu doar că le-am supraviețuit, dar am ieșit de cealaltă parte mai puternici, purtând mereu în suflet binele suprem al națiunii noastre. Dacă nici eu și nici strămoșii mei nu am fi înțeles că o economie sănătoasă, prosperă pentru toți, trebuie salvgardată, carierele ne-ar fi fost cu adevărat scurte. O mână care înhață pentru sine nu ajunge până departe.

De aceea mi se par scandaloase aceste acuzații defăimătoare, fără temei, îndreptate asupra practicilor mele de afaceri. Însuși succesul nostru nu ar trebui să fie o probă îndeajuns de convingătoare a tot ce am înfăptuit pentru țară? Prosperitatea ne atestă faptele bune.

După cum voi descrie aici cu amănunte de necontestat, acțiunile mele pe parcursul anilor '20 au

contribuit nu doar la crearea, ci și la prelungirea perioadei de dezvoltare pe care am cunoscut-o de-a lungul acelui deceniu. Și au ajutat la prezervarea sănătății economiei naționale. Ziariștii și istoricii din cale-afară de zeloși se referă la anii respectivi numindu-i „bulă“. Prin folosirea acelui cuvânt lasă de înțeles că perioada de abundență nu a fost decât o fantezie șubredă osândită să se facă fărâme. Însă realitatea este că perioada de prosperitate de care ne-am bucurat înainte de 1929 a fost rezultatul unor strategii economice concepute cu grijă, asupra cărora o succesiune de guvernări capabile au avut bunul-simț de a nu interveni. Nu a fost o „bășică“ trecătoare menită să se „fâsâie“. A fost îndeplinirea destinului Americii.

UN DESTIN DUS LA CAPĂT

După ce Lumea Veche aproape că se aruncase în prăpastia distrugerii, a devenit limpede că viitorul aparținea Americii. În vreme ce Europa era împovărată de datorii și sfâșiată de animozități naționaliste pe care Marele Război nu făcuse decât să le adâncească, Statele Unite pătrundeau într-un deceniu de o grandioasă prosperitate.

A fost o eră mustind de invenții, o nouă Renaștere. La sfârșitul războiului electricitatea punea în mișcare doar un sfert din activitatea manufacturieră a Americii. Zece ani mai târziu motoarele cu aburi aproape că se făcuseră nevăzute, iar producția noastră devenise aproape cu totul electrică. Becurile incandescente erau atotprezente. Mașinile de spălat, aspiratoarele și alte aparate de uz casnic veneau în ajutorul a trei sferturi din gospodinele americane. Filmele și radioul fără fir delectau milioane de oameni în timpul orelor de răgaz.

Producerea în masă a autovehiculelor a creat un cerc fenomenal al prosperității, în care consumul și munca se alimentau reciproc. Un număr de industrii adiacente, de la rafinării de țiței până la fabrici de cauciuc, au înflorit în jurul automobilului. Milioane de mile de șosea au fost asfaltate. Flotile de camioane au grăbit

fluxul comerțului. La începutul secolului erau cam 8 000 de mașini înregistrate în Statele Unite. Până în 1929 cifra avea să crească la aproape 30 000 000.

Însă cea mai măreață industrie americană era cea financiară. După deflația din 1920, explicată în capitolul III, a început o perioadă de creștere economică fără precedent. Cu inflația generală la zero, ratele dobânzilor au fost menținute reduse. Prețurile acțiunilor erau scăzute și dividendele, bune. Niciodată în istoria noastră nu a mai fost investit un asemenea procentaj ridicat din venitul național. Profiturile din prima parte a deceniului au ajuns până la 75 de procente, și bună parte din acest surplus s-a scurs în piața bursieră, crescând enorm valoarea participațiilor. Ca să furnizez un punct de reper, în 1921, imediat după recesiune, indicele Dow a coborât la cel mai scăzut nivel al său, 67. În 1927 a depășit pentru prima oară 200. Asta a fost forța care alimenta productivitatea americană. Așa au fost finanțate acele inovații tehnologice amețitoare și consumul lor. Președintele Coolidge n-ar fi putut-o formula mai bine: „Afacerea Americii o reprezintă afacerile".

Cum a început această epocă a abundenței? După recesiunea din 1921, ca o modalitate de a sprijini planul prosperității, m-am simțit dator să fac tot ce îmi stă în puteri ca să ridic piața și să refac încrederea pe care recesiunea o anihilase. La sfârșitul lunii martie a anului 1922 am achiziționat pe rând acțiuni în domeniile producției de automobile, căilor ferate, cauciucului și oțelului. În următoarele câteva zile am ridicat cotația United Steel la un record de 97 5/8. Asta a influențat creșterea acțiunilor siderurgiștilor independenți, ca, de pildă, Baldwin Locomotive, International Nickel, Studebaker și alții.

Expansiunea pieței de pe 3 aprilie 1922 a avut „o singură dată rival în toată istoria Bursei", cum avea să admită în următoarea zi până și *The New York Times*. Nedoritor să îmi recunoască meritele, ca întotdeauna,

The Times a declarat forța care coagulase piețele drept o „mișcare misterioasă".

Citez aceste tranzacții de la începutul lui 1922 doar pentru că sunt pietre de hotar istorice. Acea zi de aprilie a inaugurat o perioadă care nu a avut nimic de-a face cu o „bulă", ci a pus bazele unui viitor de o necuprinsă îmbelșugare. Pe parcursul următorilor ani am desfășurat multe operațiuni de acest tip care au permis unei puzderii de afaceri americane, manufacturieri și corporații să își crească emisiile de acțiuni și să se capitalizeze. Acesta îmi este palmaresul. Și acesta este contextul în care cititorul trebuie să privească anul 1929.

Robustețea financiară: mai multe fapte concrete și cifre. Să se facă accesibil pentru cititorul profan.

M-am ferit întotdeauna de politică și am refuzat toate funcțiile care mi s-au propus. Dar sunt mândru să spun că în acea perioadă am ajutat la cârmirea politicii monetare oficiale și a strategiilor comerciale în direcția justă prin furnizarea de sfaturi neoficiale ori de câte ori mi s-au solicitat. Relația amiabilă cu guvernul a început în 1922, când președintele Warren G. Harding ne-a convocat pe mine și pe alți oameni de afaceri la Casa Albă pentru a-l ajuta să își îndeplinească promisiunea din campanie de a aduce prosperitate poporului nostru punând „America pe primul loc".

Mulțumită adoptării unor reduceri de taxe și a unor tarife protecționiste pe care le solicitaserăm de mult, producția a ajuns la un record absolut și numărul locurilor de muncă a crescut constant în întreaga țară. În 1921 cea mai mare rată marginală de taxare a veniturilor era de 77 la sută. Până în 1929 aveam să reușim reducerea ei la 22 la sută. În loc să umple sipetele Washingtonului, acești bani s-au întors în afaceri, producând slujbe noi pentru americanii harnici. Mă bucur că am putut da o mână de ajutor la modelarea acestor strategii monetare și fiscale și că am ajutat la călăuzirea pieței pe calea cea dreaptă.

Succesul fabulos din 1926. Triumfuri fără precedent. Istoric.

În tot acest timp s-a edificat sub ochii mei nu doar destinul măreței noastre națiuni, ci și al meu. Eu și Mildred ne mutaserăm cu doar câțiva ani mai devreme pe East 87th Street. Pentru scurt timp, înainte să fie lovită de sfârșeala care avea să devină primul simptom al bolii ei, viața a fost

Paragraf scurt Mildred, bucuriile domestice. Căminul o alinare în vremuri de frenetică fericire.

METODA

S-au fabricat multe născociri despre rolul meu pe piață. Și prea multă vreme a discutat publicul „clarviziunea" mea privitoare la fluctuațiile cotațiilor, mai ales pe parcursul realizărilor mele istorice din 1926 și al evenimentelor care s-au desfășurat trei ani după aceea. Să fiu deci iertat, pentru o oprire scurtă întru clarificarea faptelor.

Se spune că educația unui copil începe cu câteva generații înainte de naștere. Cred că așa stau lucrurile, iar educația mea financiară a început cu mai mult de un secol în urmă, odată cu străbunicul meu William, de la care am moștenit simțul iscusinței antreprenoriale. Instruirea a continuat cu bunicul meu, care m-a înzestrat cu o minte matematică. A ajuns la final cu tatăl meu, care mi-a transmis ceva din intuiția lui fără greș. În preajma lui 1922 am închegat această zestre bogată într-o metodă de concepție proprie.

Truda mea adevărată începe după ce sună clopotul de închidere, când îmi încep cercetarea și analiza. Am ținut mulți ani scripte meticuloase și tabele cu date ale mișcărilor financiare și industriale din întreaga lume. Cum am scris în capitolul II, un adevărat om de afaceri e și un matematician desăvârșit. Însă interesele mele acoperă o arie atât de vastă, încât nu aș fi putut niciodată să gestionez abundența de informații colectate. Am recrutat prin urmare statisticieni și

matematicieni pentru a forma un veritabil rezervor de creiere. Sub directa mea supervizare, acești cercetători studiază arhivele cotațiilor, evaluează rapoartele industriale, prezic tendințe viitoare pe baza tendințelor din trecut și sesizează tipare în psihologia mulțimilor.

Supun apoi toate aceste fapte unei riguroase analize matematice și le confrunt cu modelele probabilistice și statistice pe care le-am pus la punct de-a lungul anilor. Punctul de pornire pentru acest sistem a fost munca din tinerețe sub tutelajul profesorului Keene de la Yale, descrisă într-un capitol anterior. Pe parcursul carierei mele am extins acele descoperiri și le-am ajustat la solicitările particulare ale finanțelor. Rezultatul a fost o rețea de o noutate radicală de calcule și algoritmi, adaptabilă unei largi varietăți de situații în afaceri.

Cititorul îmi va înțelege nevoia de discreție și mă va scuza că nu intru în detalii privitoare la acest subiect anume. E suficient să menționez că la capătul procesului respectiv concluziile îmi oferă o perspectivă informată asupra tranzacționărilor, operațiunilor cotidiene și planurilor de durată. Restul, ce se întâmplă în incintă, nu e altceva decât punerea în execuție a acelor decizii.

S-au inventat destule și pe seama capacității mele de a „zbura în orb“ în momente în care telegraful de cotații bursiere nu a izbutit să țină pasul cu volumul de tranzacții. Intuiția mi-a fost de un real folos pe parcursul carierei și ei îi datorez o bună parte a reputației mele. Însă pentru a avea constant succes ca investitor trebuie să urmezi reguli. Suplimentarea intuiției cu știința și interpretarea obiectivă a unui volum de date imens constituie sursa avantajului meu competitiv. Rezultatul e ceea ce a fost luat atât de adesea drept „profetizare“. De fapt, această combinație unică de instinct și metodă mi-a permis întotdeauna să mă ațin cu un pas în fața telegrafului bursier. Până și în aceste vremuri mai calme, cu surdina pusă de reglementări sufocante, încă sunt în stare să prosper mulțumită formulei mele. Voi vorbi însă despre

înfăptuirile mele prezente în ultimul capitol al acestei cărți.

UN DESTIN TRĂDAT

Piața are întotdeauna dreptate. Cei care încearcă să o controleze nu au niciodată. Și totuși, în a doua jumătate a anilor '20, la apogeul greu obținutului și binemeritatului succes al Americii, două forțe rău călăuzite au dat buzna în scenă, cu intenția de a face exact asta. Pe de o parte, speculanți tranzitorii și aventurieri căutând să facă un dolar la repezeală umflând nechibzuit prețurile pe bani împrumutați. Pe de alta, mașinăria greoaie a Rezervei Federale, încercând ineficient să îi domolească pe acești cartofori ai bursei prin măsuri artificiale, prost concepute și necoordonate, care nu au reușit decât să îi vatăme pe investitorii legitimi. Împreună, amatorii lacomi și birocrații împiedicați aveau să izbutească în cele din urmă să distrugă piața prosperității.

Evenimentele care au dus la colapsul din 1929 nu au reprezentat altceva decât pervertirea a tot ce fusese grandios în anii de dinainte. Creditarea flexibilă, locurile de muncă din belșug și stocurile ample de mărfuri nou-apărute erau indisolubil legate unele de altele. Încurajată de salariile care veneau la timp și de abundența din prima jumătate a deceniului, lumea a început să nu se mai teamă de datorii și să cumpere în rate automobile și aparatură casnică. Supradimensionarea creditării rezultată de aici nu a oprit pe nimeni.

Oamenii muncii au devenit consumatori. Și nu peste mult consumatorii au devenit „investitori". Fiindcă datoriile nu mai aduceau după ele stigmatul de altcândva, masele nu mai ezitau să joace bani care nu erau ai lor. Acești speculatori nou-veniți nu dețineau acțiunile pe care pariau. Mare parte din tranzacțiile lor erau făcute pe garanții, prin împrumuturi pe termen scurt. Cu rate mici de dobândă secundară, cămătari fără

scrupule au ademenit populația să se înfrupte din banii lor ieftini. Oameni care nici nu văzuseră înainte de 1924 o bandă de cotații bursiere au devenit peste noapte experți financiari. Niciodată nu păruse atât de ușor să „te îmbogățești". Nu îi păsa nimănui că aceste pariuri necugetate subminează fundațiile prosperității noastre obținute cu trudă.

Jocul la bursă a devenit sportul de interior preferat al Americii. Dezmățul speculativ a atras bancuri imense de peștișori mărunți cu visuri mărețe, întotdeauna cei mai iresponsabili actanți de pe piață. Milionari de carton s-au păcălit singuri încredințați că „dăduseră lovitura" și că își puteau multiplica la infinit prada. Bande de parveniți indisciplinați, turiști speculativi și indivizi de joasă speță încurajați de crupieri lipsiți de scrupule au început să se înfrupte din succesul afaceriștilor truditori.

Toată lumea se maimuțărea de-a finanțele cu bani de jucărie. Până și femeile erau acum pe piață! Ziarele de scandal dădeau „indicii" și „ponturi" de investiții la grămadă cu modele de croșetat, rețete și bârfe despre ultimele intrigi amoroase de la Hollywood. *Ladies' Home Journal* publica editoriale semnate de bancheri. Văduve și spălătorese, modiste și mame de familie de-a valma „jucau la bursă". Deși agențiile de brokeraj de renume aderau la consemnul strict al neacceptării doamnelor în calitate de clienți, sălile de tranzacții pentru femei s-au răspândit prin întregul New York, iar prin orășele gospodinele cu „intuiții" își neglijau îndatoririle casnice ca să urmărească piața la punctul bursier local și să își transmită telefonic ordinele la capătul zilei. Femeile reprezentaseră doar 1,5 procente din operatorii diletanți la începutul deceniului. La finele lui aveau să ajungă la aproape 40 de procente. Ar fi putut exista un indicator mai clar al dezastrului ce stătea să vină? Căderea din iluzia colectivă în isterie era doar o chestiune de timp. Am știut că e de datoria mea să fac ce pot ca să rectific situația.

Însă cum am indicat mai sus, a fost şi o a doua forţă în joc în aceşti ani: Rezerva Federală. Am arătat cât se poate de clar în capitolul III că m-am opus întotdeauna creării acestui corp de reglementare, dar dacă tot am fost împovăraţi cu el, ar fi fost de aşteptat ca măcar să domolească urcuşul speculaţiei. Şi totuşi Consiliul de Administraţie al Rezervei Federale a ezitat prea mult să tragă de frâie, apoi, într-o încercare disperată de a-şi corecta greşelile precedente, a tras prea tare. Între lunile ianuarie şi iulie ale anului 1928 Consiliul a crescut rata dobânzilor secundare de la 3,5 la 5 procente. Aceste măsuri au fost prea slabe pentru a pune capăt uzului de credit în distribuţia valorilor mobiliare, însă prea sufocante pentru sănătatea economică a naţiunii. A fost un exemplu clasic de încercare a statului de a corecta artificial o situaţie pe care piaţa ar fi rectificat-o natural, dacă ar fi fost lăsată să opereze liber.

Semnele încetinirii şi în cele din urmă ale prăbuşirii erau acolo pentru oricine avea ochi să le vadă. Apăruseră de ceva vreme dovezi ale recesiunii, precum îngreunarea dinamicii industriei auto şi supraproducţia altor bunuri de folosinţă îndelungată. Oricine îşi permisese un automobil, un frigider şi un radio le cumpărase deja. Preţul mărfurilor pe piaţă scădea. În plus, ratele ridicate instituite de Consiliul de Administraţie în acea perioadă puteau doar să afecteze condiţiile monetare din Europa şi să aducă atingeri comerţului american. O corecţie a valorii stocurilor era inevitabilă.

Şi totuşi în 1929 saturnaliile speculative au atins niveluri fără precedent. În acea vară indicele Dow aproape că s-a dublat, ajungând de la 200 la un record de 381,17. Asta nu mai era creştere. Era nebunie. Pe 3 septembrie 1929, Wall Streetul a înregistrat o culme a împrumuturilor prin intermediari. Cam tot pe atunci, într-o firavă încercare de a exercita mai multă presiune, Consiliul a crescut rata dobânzilor cu încă un punct întreg, ducând-o până la 6 procente.

Pe lângă asta: Rezerva Federală a ordonat băncilor să nu mai furnizeze bani pentru împrumuturile cu termen la cerere, sugrumând astfel cererea de valori mobiliare. Chiar credeau cei de la Fed că volumul uriaș de acțiuni proaspăt emise va fi cumpărat cu bani lichizi?

Înțelegând aceste condiții, pe 5 septembrie am început să îmi lichidez portofoliul. *Times* a raportat că, „din senin, o furtună de vânzări s-a iscat pe Wall Street", rezultând în „una dintre cele mai haotice ore din istoria Bursei". Cu amară ironie, aluzie la cele petrecute în 1922, am început cu acțiunile de la Steel, care au tras în jos la rândul lor General Motors și General Electric, apoi Radio, Westinghouse și American Telephone. Căderea abruptă a angrenat curând și alte companii decât cele de referință. Panglica de cotații a rămas în funcțiune până la cinci după-amiaza pentru a ține pasul cu cele 2 500 000 de acțiuni lichidate în acea zi.

Spun cu regret că demersurile mele nu au reușit să răcorească piața. Erau necesare alte măsuri drastice. Am fost mereu un paznic al interesului public, chiar și când a părut că acțiunile mele merg împotriva interesului public. Registrul meu de investiții pe termen lung în întreprinderi care au dus la prosperitatea Americii vorbește de la sine. În 1929 totuși, pe de o parte, dezgustat de lăcomia depravată care dădea peste cap tranzacțiile Bursei și sâcâit, pe de altă parte, de intervenționismul necugetat al Rezervei Federale, m-am simțit obligat să vând. Nu doar fiindcă era lucrul rațional de făcut în calitate de om de afaceri. Era în același timp încercarea mea, cetățean preocupat fiind, de corectare și epurare a pieței. Și exact ca strămoșii mei, am dovedit că profitul făcut în chip responsabil este totuna cu binele comun.

Așa cum prevăzusem, intervențiile Rezervei Federale au izbutit să trimită într-un final băncile și creditorii într-o spirală a panicii. Împrumuturile au fost cerute înapoi. Ce crescuse până atunci a intrat pe scădere. Curând valorile mobiliare care serviseră de garanții

pentru împrumuturi nu aveau să mai valoreze nici hârtia pe care erau imprimate.

Punctul cel mai de jos s-a atins pe 23 octombrie. În ultimele două ore de dinainte să se sune oprirea tranzacțiilor, indicele Dow a pierdut aproape 7 la sută față de valoarea din ajun. Un număr năucitor de acțiuni a fost aruncat pe piață. În dimineața următoare *The New York Times* a declarat că valul subit de lichidări fusese cauzat de „necesitatea ajustării nivelurilor de preț, rezultate din achizițiile publicului excesiv de entuziast". Până aici, toate bune. Însă articolul alunecă imediat în falsitate și conspiraționism. Neajungându-i să indice cauza reală a dezastrului, trebuie să adauge și un dram de intrigă. Ca să domolească „publicul excesiv de entuziast" pe care abia îl denunțase, *Times* continuă menționând o așa-zisă „manipulare concertată a pieței" și unele operațiuni clandestine aventuroase implicând „lichidări strategice menite să ducă la devalorizare, făcute de jucători puternici care, cu aceste vânzări în cascadă, au țintit anumite puncte vulnerabile".

Nu e nevoie de un Sherlock Holmes pentru a deduce că rândurile de mai sus mă indică pe mine. Însă după cum poate confirma oricine se pricepe la meserie, este cu neputință ca o singură persoană sau grup să controleze piața. Imaginea unei cabale pufăitoare din trabucuri trăgând sforile pe Wall Street dintr-un salon ferit e penibilă. Pe 24 octombrie, zi cunoscută și ca Joia Neagră, un număr uluitor de 12 894 650 de acțiuni au fost vândute la Bursa din New York. Pe 28, luni, prețurile au continuat să se ducă la vale. Indicele Dow a avut parte de cea mai drastică prăbușire din istorie, coborând 13 procente sau 38,33 de puncte într-o singură ședință de tranzacționare. În ziua ce a urmat, Marțea Neagră, toate recordurile au fost spulberate când 16 410 030 de acțiuni au fost aruncate la vânzare. Banda de cotații bursiere a fost întârziată două ore și jumătate la închidere. Aceste cifre uriașe confirmă într-adevăr că piața se confrunta cu forțe mai vaste decât un singur om, grup sau consorțiu.

La final, Dow avea să cadă cu 180 de puncte, aproape exact cât câştigase pe parcursul lunilor aberante de vară. Pentru mai bine de jumătate dintre împrumuturile făcute prin agenţii se ceruse restituirea imediată. În această avalanşă de lichidări nu existau cumpărători, indiferent de preţ. Eu îmi închisesem deja toate poziţiile, şi îmi dă o oarecare satisfacţie să spun că răscumpărându-mi o parte din stocuri am putut să intervin şi să ofer cel puţin o oarecare uşurare puzderiei de vânzători aflaţi în nevoie stringentă de cumpărători.

Acţiunile mele au protejat industria şi afacerile americane. Am ferit economia noastră de operatorii fără etică şi de distrugătorii de încredere. Am apărat, în acelaşi timp, libera iniţiativă de prezenţa dictatorială a guvernului federal. Am obţinut profit din aceste acţiuni? Fără îndoială. Dar la fel va obţine, pe termen lung, naţiunea noastră, eliberată atât de piraţii pieţei, cât şi de intervenţia statului.

VI. Restaurarea valorilor noastre

8 iulie 1932, Dow atinge un minim de 41.

Încă de la Panica din 1907, când până și cei mai distinși dintre colegii mei au sprijinit crearea Rezervei Federale, am fost împotriva acestei instituții. Acolo unde ei vedeau un mecanism de prevenție, eu vedeam forja din care aveau să fie scoase cătușele reglementării. Acum, 30 de ani mai târziu, în această eră a intervenției guvernamentale fără limite, istoria a dovedit că am avut dreptate.

Un șir de decizii proaste care au îmbolnăvit

Legile Bancare din anii 1933–1935. Factor perturbator antagonizând comunitatea de afaceri. Inamic al idealismului american. Uzurpare a puterii. Înșelare machiavelică a opiniei publice. Asalt nesăbuit asupra finanței

„Comisia Federală a Pieței Deschise". Glumă! Ori avem o „Piață Deschisă", ori avem o „Comisie Federală". Dar nu o putem avea pe prima îngrădită de a doua!

Realizări recente, de la dispariția lui Mildred. Prosperitate în ciuda mâhnirii și a condițiilor politice ostile. Listă.

VII. Patrimoniul

Absolut toate acțiunile noastre sunt conduse de legile economiei. Când deschidem ochii dimineața schimbăm odihna pe profit. Când ne băgăm seara în pat renunțăm la ore potențial profitabile pentru a ne reface forțele. Și pe parcursul unei zile ne implicăm în nenumărate tranzacții. De fiecare dată când găsim o cale să ne minimizăm efortul și să ne sporim câștigul, facem o convenție de afaceri, chiar dacă este cu noi înșine. Aceste negocieri sunt atât de adânc înrădăcinate în rutina noastră încât abia dacă sunt observabile. Însă adevărul este că existența noastră se învârte în jurul profitului.

Aspirăm cu toții la o avuție mai mare. Motivul este simplu și poate fi găsit în știință. Fiindcă nimic în natură nu este stabil, nu se poate pur și simplu păstra ce ai deja. Cum se întâmplă cu toate făpturile vii, prosperăm ori ne diminuăm. Aceasta este legea fundamentală care guvernează întregul tărâm al vieții. Și dintr-un instinct de supraviețuire își doresc toți oamenii

Smith, Spencer etc.

Biblia Bogăției, Individualismul American, Calea spre Avere, Individul și Voința Lui etc.

Testament Filosofic.

Etc.

MEMORII REAMINTITE

de
IDA PARTENZA

I

Ușile cu căptușeală groasă de lemn, închise unei mari părți a lumii de decenii, sunt acum deschise publicului de marți până sâmbătă între orele 10 și 18.

Ani și ani am evitat intrarea principală a Casei Bevel de pe 87th Street dintre Madison și Fifth Avenue. Când și când, plimbându-mă prin parc, surprindeam ițindu-se prin frunziș etajul de sus al clădirii. Calcarul înnegrindu-se cu anotimpurile; obloanele trase fără să țină seama de ele.

Cu aproximativ șase ani în urmă însă, am găsit deschise ferestrele altădată astupate. Un articol a apărut în Times *la câteva săptămâni după aceea, spunând că, după un litigiu prelungit pentru revendicarea reședinței, avea în sfârșit să înceapă lucrul la transformarea casei în muzeu, așa cum fusese menită să devină după moartea lui Andrew Bevel. La scurtă vreme, conacul a fost împânat cu schele și înfășurat în plasă. A început renovarea. După alți cam doi ani, în primăvara lui 1981, în toate publicațiile din New York au apărut articole despre Casa Bevel, cea mai nouă „bijuterie" a orașului, o „comoară" istorică, un „giuvaier" cultural.* The New Yorker *m-a rugat să scriu ceva despre redeschiderea casei, fără să știe că avusesem cândva de-a face cu ea. Am refuzat.*

Au mai trecut patru ani. Zarva stârnită în jurul casei Bevel s-a potolit, iar clădirea a devenit încă un punct în șirul de opriri necesare de pe Traseul Muzeelor. Am uitat și eu de Casa Bevel. Fiindcă locuiam în centru, îmi venea îndeajuns de ușor să evit clădirea și chiar să-i exilez din minte imaginea. Câteodată un șir haotic de asociații îmi purta gândurile înapoi către casă și îmi trezea iarăși curiozitatea. De câte ori vizitam un prieten sau mă aflam cu vreo treabă prin Upper East Side și întâmplarea mă

ducea către fâșia aceea de Fifth Avenue, mă opream lângă îngrăditura cu ornament complicat care separă grădina de trotuar și ridicam privirea către ferestre. Acele ridicole draperii noi, cu imprimeu. Și totuși, mișcată de o superstiție fără cuvinte, mă țineam mereu departe de intrarea de pe East 87th Street.

Apoi însă, cu câteva luni în urmă, cam pe când împlineam șaptezeci de ani, s-a întâmplat să citesc în Smithsonian Magazine *că Fundația Bevel adăugase recent actele personale ale lui Andrew și Mildred Bevel la colecție. „Arhivele includ corespondență, calendare de întruniri, albume, inventare și caiete, documentând viețile domnului și doamnei Bevel", se afirma în scurtul articol. „Aceste materiale ne oferă o perspectivă unică asupra istoriei unui cuplu a cărui moștenire filantropică modelează viața publică și culturală a Americii chiar și în zilele noastre."*

Poate fiindcă tocmai făcusem șaptezeci de ani, vestea – să aflu că aceste documente sunt disponibile – a avut asupra mea un efect profund. Nu mi-a păsat nicicând prea mult de aniversări ori de fetișuri zecimale de orice soi. Și totuși, nu mă puteam opri să nu mă gândesc la evenimentele care mi-au modelat viața scriitoricească pe parcursul a aproape cinci decenii. Iar documentele soților Bevel se află la începutul acestora toate.

Aceeași forță care mă ținuse atâta vreme la distanță de Casa Bevel mă trăgea acum către ea. Într-un ecou pe de-andoaselea, întrebări care mi se șterseseră din minte s-au întors, căpoase, de dincolo de liniște, făcându-se tot mai gălăgioase cu fiece repetiție. Evenimente, scene și oameni de care uitasem s-au întors cu o acuitate care punea la încercare realitatea fizică din jurul meu. Și poate fiindcă veneau de atât de departe și cu o atât de mare viteză, aceste întrebări și amintiri se loveau și uneori chiar străpungeau însăși imaginea pe care mi-o făceam despre mine însămi, solidificată de-a lungul anilor.

În mai mult decât un fel le datorez faptul că sunt scriitoare celor doi Bevel, chiar dacă Mildred murise de câțiva ani când l-am întâlnit pentru întâia oară pe Andrew.

Totuși, nu mi-am dat niciodată voie să spun povestea care mă leagă de ei. Posibil din cauză că mă temeam încă de represaliile lui Andrew, chiar și de dincolo de mormânt. Dar mai probabil fiindcă am simțit întotdeauna, într-un fel nearticulat, că relația mea cu domnul și doamna Bevel e una dintre cele două sau trei surse din care izvorăsc toate scrierile mele – o altă sursă fiind, previzibil, tatăl meu. Într-atât de mult din ce am scris de-a lungul deceniilor trecute e o versiune cifrată a istoriei acelei legături. Câteodată, în mijlocul câte unui proiect – un roman despre un fotograf stradal, un articol despre niște observatoare astronomice, un eseu despre Marguerite Duras –, pricep că iarăși e vorba despre familia Bevel. Nimeni în afara mea nu ar avea cum să observe această conexiune, evident. Totuși, aceste aluzii criptice și adesea involuntare mi-au alimentat munca încă de la bun început. Așa că iarăși, într-un fel imprecis, am crezut în toți acești ani că dacă mă adăp direct de la izvor, am să îl contaminez, ba chiar să îl fac să sece. Numai că acum, la șaptezeci, e altceva. Acum mă simt suficient de puternică.

Și iată de ce mă găsesc aici, înfruntând aceste uși deschise implauzibil, în această dimineață de toamnă. Ca să pun iarăși piciorul în locul unde am devenit scriitoare. Să caut răspunsuri la enigmele pe care crezusem că le voi lăsa nerezolvate așa încât să îmi hrănească munca. Și să o cunosc în cele din urmă, chiar dacă doar intermediată de hârtiile ei, pe Mildred Bevel.

Înăuntru e crepuscul. Două femei ezită la marginea întunericului, își abat îndelung uitătura pe o hartă și în cele din urmă dispar.

După ce mă holbez un timp la fațadă, îmi dau seama că nu la clădire mă uit, ci la amintirile mele care, precum hârtia de calc, o acoperă.

Am lucrat cândva în casa asta. Dar niciodată nu am folosit ușa mare. Am fost mereu primită pe intrarea de serviciu.

Asta a fost cu aproape jumătate de secol în urmă.

Dincolo de ușile lambrisate nu văd decât umbre.

Pășesc înăuntru.

2

Nu a fost nevoie să verific adresa exactă din anunțul dat în ziar. Deși venisem cu aproape o oră mai devreme, când am ajuns în Exchange Place șirul de femei tinere din afara clădirii se curbase deja pe după colțul cu Broad și aproape că ajunsese pe Wall Street. Câțiva trecători au încetinit ca să le arunce fetelor ocheade și, fără să se oprească vreun moment din mers, să glumească ori să comenteze câte ceva. Aproape toți și-au aranjat cravatele ori și-au potrivit sacourile, asigurându-se că arată frumușei și curățel înainte să-și arunce remarcile scabroase.

Clădirea uriașă, fumurie, ocupa cea mai mare parte a cvartalului. Fiindcă nu îi văzusem coama piramidală decât de pe faleza din Brooklyn, nu m-am putut abține să nu mă opresc și să nu ridic privirea. Muchii severe, limpezi străbăteau suprafețele plane de calcar doar pentru a fi întrerupte de cornișe de aramă cu modele excesiv de ornamentate, arcade gotice și busturi înfățișând gladiatori futuriști.

Lacom, în chip comic, edificiul pretindea pentru sine întreaga istorie – nu doar trecutul, ci și lumea ce avea să vie.

După colț era ridicat un alt mastodont. Eșafodajul țepos părea gata să împungă clădirile învecinate. Cumva, găunoșenia structurii o făcea și mai grandioasă. Ca niște canoe imposibile, traverse de oțel atârnând de cabluri invizibile navigau prin cer. Dedesubt, umbrele mărite se abăteau peste străzi, făcând câțiva trecători nedumeriți să ridice privirile către scurta eclipsă. M-a cuprins o amețeală subită când am băgat de seamă că una dintre grinzile care pluteau la înălțime era înțesată cu oameni.

Am simțit ceva în ceafă și, răsucindu-mă pe călcâie, mi-am dat seama că femeile care așteaptă de-a lungul zidului se uită la mine, gândindu-se probabil că sunt o provincială copleșită de admirație.

Mi-am ocupat locul în coada şirului, recunoscând câteva feţe de la alte cozi similare. Şi exact ca în acele ocazii, ne puseserăm toate hainele noastre cele mai bune. Pentru unele, asta însemna un taior de tweed cu model în spic de grâu, pentru altele, rochie de seară, chiar dacă era o dimineaţă de vară. Fusta mea era puţintel cam strâmtă. Nu se vedea, dar mă cam stingherea. Jacheta trebuise să rămână descheiată. Ambele piese vestimentare, atât de banale încât erau imune la schimbările modei, aparţinuseră mamei.

Dacă nu puneai la socoteală pâlcurile de prietene care pălăvrăgeau cu însufleţire, cea mai mare parte dintre noi rămâneam tăcute. Mi-am scos oglinjoara şi mi-am împrospătat rujul. Am văzut-o oglindită pe femeia din spatele meu cum face la fel. Până să îmi bag la loc în poşetă lucrurile, cel puţin alte cinci femei se alăturaseră şirului. Am deschis ziarul cu anunţul. Era o cronică la *Brighton Rock* a lui Graham Greene, carte de care nu auzisem – şi pe care încă nu am citit-o. Ţin minte asta doar fiindcă, potrivit cronicii, numele eroinei era Ida. Mi s-a părut semn bun.

Detaliul acesta avea să îmi facă mai uşor, decenii mai târziu, când căutam printre rolele de microfilme cu *The New York Times*, să stabilesc data acelei dimineţi. 26 iunie 1938.

Aveam douăzeci şi trei de ani şi locuiam cu tatăl meu într-un apartament tip vagon din Carroll Gardens. Eram periculos de rămaşi în urmă cu chiria şi datoram bani tuturor cunoştinţelor noastre. Cu toate că exista un puternic sentiment de solidaritate printre vecinii din mica enclavă italienească de lângă fluviu, dintre Congres şi Carroll Street (doar opt cvartale în lung şi trei pe lat), majoritatea prietenilor şi cunoscuţilor noştri erau la fel de strâmtoraţi ca noi, iar creditul nostru în vecinătate era aproape epuizat. Dându-mi seama de la o vârstă fragedă că ce câştiga tata ca tipograf nu avea să fie nicicum de ajuns ca să ne acopere cheltuielile de bază, mi-am găsit de lucru la prăvăliile de prin preajmă – să deretic, să aşez mărfurile în raft, să fac comisioane şi,

când m-am făcut mai mare, să lucrez după tejghea. Erau însă toate slujbe temporare, iar bănuții câștigați de mine arareori compensau salariul mizerabil de zețar al tatei.

Ca atâtea femei tinere de pe atunci, mă gândisem că dacă mă fac secretară, asta o să-mi îngăduie să îmi croiesc calea, „țac-țac-pac... spre independența economică", după cum suna o reclamă populară la Remington din acea vreme. Cu ajutorul unor cărți de la bibliotecă și al unei mașini de scris împrumutate, învățasem ceva contabilitate primară, stenografie și dactilografie, după care mă apucasem să îmi caut de lucru prin tot orașul. La început nu am reușit să trec cu nici un chip de primul rând de testări. Dar fiecare dintre acele interviuri de angajare eșuate era o lecție neprețuită și, odată cu trecerea timpului, m-am apropiat tot mai mult de angajare. Lucrasem cam un an pentru o agenție de ocupare a forței de muncă, și la sfârșitul acestei perioade ajunsesem să aștept la coada neclintită care ducea către acel zgârie-nori din Exchange Place.

3

Prima mea carte, o culegere de povestiri, a fost publicată când aveam nouă ani. Una dintre povestioare era despre o conspirație a peștilor și planurile lor dejucate de a-i destitui pe oameni și de a lua uscatul în stăpânire. Nefericita eroină a unei alte istorii era o fată care murea bucată cu bucată, mădular după mădular, până ce nu mai rămânea din ea decât un ochi. Era și o povestire despre o puștoaică de nouă ani care locuia pe vârf de munte cu tatăl ei, un hoț de bijuterii pe care fetița îl scăpa iarăși și iarăși din temniță.

Am unicul exemplar al cărţii aici, înaintea mea. E un volumaş strâns, format in octavo. Mai mult o plachetă, de fapt. Albastrul coperţii a pălit cu anii, făcând tuşul cuvintelor să iasă în evidenţă mai mult decât intenţionase concepţia originală. Cred că fontul e o variantă de Bodoni. Cuvintele sunt aşezate departe unul de altul pe acea suprafaţă măruntă de azuriu decolorat:

Şapte povestiri

IDA PARTENZA

A tipărit-o şi a legat-o tata. Într-un tiraj de un exemplar.

Imprima şi postere de felicitare, decorate adesea cu xilogravuri rudimentare, pentru zilele mele de naştere sau la sfârşitul anului şcolar. Uneori, fără vreun motiv, îmi făcea cărţi de vizită cu titluri stranii: „Ida Partenza, Mezzosoprană"; „Ida Partenza, Meteorolog"; „Ida Partenza, Diriginte General al Poştei". Cam în acea perioadă unele dintre compunerile pe care le scriam pentru şcoală au fost pe furiş colectate şi adunate într-un volum intitulat *Eseuri*.

Pentru un timp, tot pe atunci, tata şi cu mine am editat şi tipărit împreună un ziar, *Săptămânalul de Carroll Gardens*, o coală pliată care era departe de a fi săptămânală. Am intervievat prăvăliaşi, poliţişti şi vecini în căutare de subiecte – de obicei implicând naşteri, animale de companie pierdute, lume mutându-se în şi din clădirile învecinate şi aşa mai departe. Publicaţia includea de asemenea extrase din ştirile zilei (colecţionam între apariţii articole decupate din ziare într-un album), un roman foileton (pe care îl scriam sub pseudonimul Caroline Kincaid), un horoscop (inventat de la un capăt la altul) şi alte rubrici de tot

felul lipsite de consistență. Nici un exemplar din acest ziar cu viață scurtă nu a supraviețuit.

Ori de câte ori frunzăresc paginile din *Șapte povestiri*, se ivește aceeași întrebare. Mi-a păstrat tatăl meu numeroasele greșeli de ortografie din respect pentru scriitura mea, ori fiindcă pentru el erau invizibile? Suspectând ultima variantă, nu am îndrăznit niciodată să îl întreb. De la moartea lui am simțit în mod inexplicabil că acele greșeli de literă ne apropie. Că ne regăsim în ele.

Prin 1966, la câțiva ani de la moartea tatei, am scris un eseu despre el care avea să apară în a patra mea carte, *Săgeată în bătaia vântului*, titlu pe care l-am împrumutat (și adaptat puțintel) dintr-o antologie de poeme de Arturo Giovannitti. Cum relatez în materialul cu pricina, poetul acesta ne-a ajutat pe mine și pe tata să ne întărim legăturile. Când aveam zece sau doisprezece ani, am trecut printr-o etapă în care obișnuiam să îi citim opera, cel mai adesea după cină, și să râdem amândoi până ce ne dădeau lacrimile. Tatei îi displăcea intens Giovannitti, cu toate că poetul avea inimă bună și intenții încă și mai bune. Fiindcă literatura cea mai proastă, avea tata obiceiul să spună, este întotdeauna scrisă cu cele mai bune intenții. Așa că am fost învățată și eu să îmi displacă acele poeme.

Ultima stanță din „Utopia", adresată unui „Stăpân", va oferi o idee clară despre stilul lui Giovannitti:

Veni-va ea și ziua când de aur n-o să-ți pese
  Când din hoții și din omor vei conteni
Prieten astăzi eu, ce te dezmierd cu vorbe-alese
  În gura mare „ticălos!" te voi numi.

La cererea tatălui meu, obișnuiam să recit versuri de teapa asta într-un stil declamativ inflamat, cu emfază histrionică, asigurându-mă că accentuez toate cuvintele arhaice și rimele îndoielnice cu un accent italian ridicol și gesticulând de zor. Și ne sufocam de râs.

Acum, la ani de la publicarea acelui eseu despre tata, mă găsesc trecându-mi iarăși în revistă viața cu el. Și iarăși îmi vin în minte recitalurile noastre din poemele lui Giovannitti. Ceva s-a schimbat, totuși. Parodiile noastre făcute la masa din bucătărie apar într-o altă lumină. Hohotul meu frenetic și aproape violent capătă o altă rezonanță. Îmi dau seama acum că nu de poet râdeam.

Giovannitti s-a născut în regiunea Molise (de lângă Campania tatălui meu) în 1884 (cu doar cinci ani înainte de tata) și a părăsit Italia în 1900 (nu cu mult înaintea tatălui meu), plecând mai întâi în Canada, unde a lucrat pentru scurt timp într-o mină de cărbune (tata a petrecut o perioadă la o carieră de marmură din nordul Italiei), apoi în Statele Unite, unde a început imediat să colaboreze cu un ziar politic pentru imigranți, pe care, în scurtă vreme, a ajuns să îl editeze (tata a fost culegător la un asemenea ziar). A devenit activist și a ajuns curând de notorietate națională după ce a fost încarcerat pe nedrept în Massachusetts pentru contribuția la organizarea în 1912 a grevei în textile din Lawrence, ca reacție la condițiile brutale în care muncitorii din țesătorii, italieni majoritatea, erau supuși de American Woolen Company – la fabricile din Lawrence schimburile de treisprezece ore duceau adeseori la degete și mădulare retezate; punerea copiilor la muncă era lucru obișnuit; femeile erau constant abuzate de managerii lor și, rămase însărcinate, trudeau câteodată până în clipa când nășteau, în unele cazuri printre războaiele de țesut; speranța de viață era treizeci și cinci de ani. În timpul acestei greve prelungite Giovannitti a ținut discursuri înflăcărate și și-a recitat poeziile în fața muncitorilor. Unele poeme luau forma unor adresări religioase – dintre care cea mai cunoscută, „Predica despre cei simpli", a fost mai târziu inclusă în cartea pe care obișnuiam să o zeflemisim eu și tata.

După aproape o lună de grevă, Anna LoPizzo, țesătoare, a fost ucisă de un agent de poliție. Giovannitti a fost acuzat că incitase la o grevă care se lăsase cu vărsare

de sânge, deși se aflase la kilometri de locul în care fusese împușcată LoPizzo. A urmat un proces de două luni, timp în care a fost expus, împreună cu doi dintre tovarășii săi, într-o cușcă. A scris un lung poem în proză, „Cușca", despre această experiență. „Ca niște șoimi betegi, căzuți erau cei trei din cușcă... În zbor spre cuiburile de pe culme nu se mai înălțau nicicând... Ce straniu li se părea să se afle acolo din pricina celor scrise de morți în cărțile lor vechi." După ce muncitori din întreaga Americă au creat un fond pentru apărarea lui în instanță și i-au ales cauza ca pe un stindard al drepturilor proletarilor și al libertății cuvântului, a fost achitat. A publicat cam după un an *Săgeată în bătaia vântului*, cu o răscolitoare prefață de Helen Keller.

Admiteam în cartea mea că, adultă fiind, i-am dat dreptate tatei: poemele sunt, în cea mai mare parte, pe cât de bine intenționate, pe atât de groaznice. Și îmi mențin încă părerea. Acum însă, câțiva ani mai târziu, am făcut o descoperire. Uitându-mă în urmă, mi se strânge inima amintindu-mi de reprezentațiile date în bucătăria noastră. Fiindcă acum îmi dau seama de adevărul că tata era invidios. Nu îi păsase niciodată de poezie și nu avea standarde sau vreun sistem de referință cu care să judece opere lirice de orice fel. De ce îi cășunase atâta pe această carte anume? Nu din motive literare ori fiindcă Giovannitti nu fusese „decât un socialist". Nu putea să îndure, pur și simplu, că Giovannitti, care era aproape de vârsta lui și dusese o viață atât de aidoma cu a lui, ajunsese atât de cunoscut.

Erau aproape dubluri, însă acolo unde unul prospera și strălucea, al doilea trudea în obscuritate. Giovannitti era o persoană publică, un luptător eficient care organiza greve, vorbea cu elocință din închisoare, se adresa opiniei publice și scria cărți. Avea o voce. Și asta voia tatăl meu să iau în râs. Fusese regizorul acelui număr de vodevil, iar eu, interpreta – o caricatură vie a lui Giovannitti, reprezentat ca un italian de o grotescă pompoșenie care supracompensa pentru că nu era din partea locului și pentru accentul greoi prin folosirea de

cuvinte englezești arhaice și zornăitoare. Vocea pe care o creaserăm noi pentru poet fusese însoțită de gesticulări exagerate și de alte schimonoseli și avea tușele atât de groase, încât făcea personajul lui Chico Marx sau interpretarea dată de Paul Muni lui Tony Camonte din *Scarface* să pară, prin comparație, portretizări nuanțate ale italo-americanilor. Dar am ajuns să înțeleg că, prin această caricatură, tatăl meu – cu ambițiile sale de neatins, proclamațiile grandioase și accentul imposibil de eliminat – îmi cerea de fapt să îl batjocoresc *pe el*. De el însuși râdea. Iar acum, la atâta vreme de la moartea lui, asta mi-l face drag în feluri pe care el le-ar fi considerat detestabile.

Nimic la tata nu te ducea cu gândul la milă. Până și fața îi era aspră într-un fel pe care, copilă fiind, îl socoteam roman în sens imperial: nasul – un triunghi osos, buzele – o linie dură, fruntea – adesea înnegurată de hotărâre. În trupul lui zvelt avea ceva soldățesc.

Dacă nu admitea niciodată că ar fi avut vreun punct slab, cum să solicite compasiune? Până și greșelile lui dădeau seamă de spiritul său eroic. Dovedeau că lumea îl nedreptățise – și simpla lui prezență era o mărturie a rezistenței sale. De aceea opiniile lui rigide și adesea neinformate deveneau dogme irefutabile, mai ales când rațiunea și bunul-simț, la unison, le contestau.

După cum am scris în *Săgeată în bătaia vântului*, povestea spusă mie de tata despre anii de dinaintea călătoriei sale în America este în cel mai bun caz inconsistentă. Faptele care nu se pot contesta sunt puține. S-a născut în orășelul Oliveto Citra, în Campania, nu prea departe de Santa Maria Capua Vetere, locul nașterii lui Errico Malatesta, unul dintre fondatorii anarhismului. Dacă nu ar fi fost un tânăr preot să îl ia sub aripa lui, ar fi rămas probabil analfabet ca părinții și cei mai mulți dintre prietenii săi (până la sfârșitul zilelor lui avea să aibă scrisul ezitant și mâna nesigură în spatele unei pretenții teatrale de iscusință cu condeiul). A luat distanță de Biserică și s-a îndreptat spre politică în adolescența timpurie, când el și tatăl lui

s-au dus să lucreze câteva luni la cariera de marmură din Carrara. Avea să se întoarcă în sud un tânăr cu totul schimbat – înstrăinat de părintele său, de credință și de țară. Căpătase o ciudă persistentă pe statul italian adus de Risorgimento. Cuvântul însuși, „Italia", îl pronunța adesea cu dispreț, referindu-se prin el doar la puterea burgheză centralizată. După ce a vizitat orașe și sate învecinate, a cunoscut niște grupuri de anarhiști de pe lângă Oliveto Citra. Politica i-a cuprins viața. Pretindea că și-ar fi petrecut nopți întregi cufundat în cărți și zile bune umblând pe câmpuri, vorbind cu țărani și argați despre pământ și libertate. A devenit clar, în timpul producției de materiale de propagandă, că era un tipograf înzestrat.

Nu a durat mult până ce presiunea din jurul grupului său a început să crească. Câțiva dintre tovarăși au fost întemnițați, și se părea că autoritățile se apropie cu fiecare razie din ce în ce mai mult de tata. Fusese pus și pe lista neagră, fiindu-i, așadar, imposibil să își găsească de muncă. De aceea, până la urmă, a decis să pornească spre America împreună cu unul dintre prietenii săi cei mai apropiați din cercul anarhist.

Până în ziua de astăzi măsura și profunzimea implicării politice a tatălui meu rămân pentru mine un mister. Deoarece camarazii i-au murit și documentația e precară, cele istorisite de el sunt adesea unica mea sursă, însă a fost de fel un povestitor entuziast care arareori ezita să sacrifice adevărul pentru efecte dramatice. Ar putea fi chiar mai multe versiuni ale fiecăreia dintre relatările lui, pe care le croia după ascultători. În unele variante, participarea i-ar fi fost limitată la munca de tipograf și la ajutorul cu distribuirea documentelor clandestine și a manifestelor pe care le imprima. În altele, pretinde că ar fi fost implicat, mereu în feluri nedeslușite, în „acțiuni" contra „instituțiilor burgheze". Câteodată e în chip de neica nimeni, o simplă unealtă pentru cauză la fel ca tiparnița sa; alteori pare un personaj destul de proeminent, atât în Italia, cât și aici, la New York, unde pretindea că ar fi fost un apropiat al

lui Carlo Tresca și că ar fi ținut cuvântări întâmpinate cu ovații prelungite la Circolo Volontà de pe Troutman Street sau cu ocazia faimoaselor picnicuri din Ulmer Park. Unele istorisiri șoptite aduc vorba, vag, despre violență.

Nu s-a aventurat niciodată prea departe de țărmurile existenței insulare pe care și-a construit-o în Brooklyn. Rasismul și discriminarea împotriva italienilor, atât de adesea percepuți ca niște nelegiuiți tuciurii, au fost foarte reale și dincolo de stereotipii și bătaia de joc. Torentul de imigranți din Italia către Statele Unite de la începutul secolului a constituit, la acea vreme, cel mai mare exod de pe planetă. Iar reacțiile împotrivă au fost pe măsură. Linșarea a unsprezece italo-americani în New Orleans în 1891; Raidurile Palmer din 1919, având ca țintă activiști de stânga, cu un zel aparte în privința italienilor; Cota de Urgență, făcută lege de președintele Harding în 1921, care limita în fapt afluxul de imigranți italieni, primind însă și mai departe, cu brațele deschise, oameni din Europa nordică, urmată de și mai strigătoarea la cer Lege a Imigrației din 1924, semnată de Coolidge; asasinarea cu mijloacele legii a lui Nicola Sacco și Bartolomeo Vanzetti în 1927 – acestea au fost câteva dintre evenimentele care au modelat, în parte, viețile italo-americanilor din acea vreme. Nu mi-a mărturisit asta niciodată, dar știu prea bine că afronturile pe care a trebuit să le îndure atât de adesea (câteodată chiar cu mine de față) l-au făcut să se retragă și mai mult în micuțul perimetru italienesc din Carroll Gardens și mai adânc în grupul său anarhist. În afară de mușterii, contactele cu cei din afara comunității imediate erau reduse la număr. Eșuase pe insulița lui neguroasă de ranchiună, prins între țara pe care o părăsise măcinat de resentiment și pământul care îl primise fără a-l accepta vreodată pe deplin.

Este dincolo de orice îndoială că această poziție insulară a fost și rezultatul încăpățânării tatălui meu. Își crease o situație de marginal, de strămutat pe mai multe

paliere ale vieții. Munca lui întruchipa asta cu extremă claritate. Tatăl meu se mândrea cu faptul că meșteșugul lui era depășit. El culegea manual și i se păreau jignitoare sistemele automate. Înrâurirea umană, spunea, se pierduse. Linotipul și toate celelalte mașinării izgoniseră sufletul din pagină. Fiece rând trebuia *compus*, zicea el întotdeauna, fluturându-și ca un dirijor mâinile. Erau linii *melodice*, adăuga negreșit, în caz că paralela cu muzica i-ar fi scăpat interlocutorului. În vremea noastră nu mai era nevoie de talent, ci doar să împungi orbește litere și cuvinte într-o tastatură. Suficient de tânăr când se introdusese noua tehnologie, ar fi putut cu ușurință să o stăpânească. Însă refuzase. Omul devenise instrumentul mașinii. Avea de gând să se opună din răsputeri.

Bruma de bani pe care o făcea venea din tipărirea unor invitații împodobite, pe hârtie groasă, pentru nunți, botezuri, absolviri, praznice și alte ocazii. Și totuși îi era lehamite de munca lui. Gunoi burghez frivol. Iar dezgustul mergea dincolo de cei care îl tocmeau. Se extindea asupra instituțiilor din spatele acelor ceremonii și sărbătoriri. Biserică. Familie. Stat.

Chiar și așa, în ciuda tiradelor furioase, se pierdea întotdeauna în muncă și era încântat când o felicitare ori vreun plic pe care îl imprimase căpătau un aspect deosebit de îmbietor. Perfecționismul său fără compromisuri îi câștigase o reputație solidă prin întregul New York și dincolo de acesta. Însă treaba se urnea greu. Puțină lume avea mijloacele și cheful să dea petreceri în anii treizeci.

Între angajamente, imprima pliante și manifeste pentru grupul anarhist. Cu timpul pamfletele s-au făcut mult mai frecvente decât invitațiile elegante în *intaglio rilevato*. Așa încât, în timp ce lucram cu jumătate de normă la o brutărie de pe Court Street, făcând ceva contabilitate și inventar la sfârșituri de săptămână, am învățat stenografie dintr-un manual și să bat la mașina de scris pe o Smith Corona cu un „M“ lipsă

împrumutată de la brutărie, în speranța de a găsi o slujbă mai bine plătită.

Tata nu a fost de acord. Secretariatul era o ocupație înjositoare, zicea. Promitea independență, însă nu era decât un alt nod în curmeiul milenar al subjugării femeilor de către bărbați.

4

Coada a început să miște. Fiindcă eram primite în grupuri mai degrabă decât să ne prefirăm agale înainte, făceam câțiva pași la fiecare cinci sau zece minute. Aceste pășiri scurte aveau ceva exagerat de eliberator. Vedeam, cum ne apropiam de intrare, candidate intrând în clădire, însă niciodată ieșind. Am presupus (și am avut mai târziu confirmarea) că erau scoase pe o ușă din dos, probabil pentru a ne împiedica să aflăm ceva de la cele care terminaseră.

Chiar dacă, în cea mai mare parte, păstraserăm tăcerea cât așteptaserăm, cu cât ne apropiam de ușă, cu atât liniștea se făcea mai apăsătoare. Eram pe cont propriu. Și, deși în aer nu se simțea iz de ostilitate, fiecare contra tuturor celorlalte.

Ușierul, împopoțonat cu o emblemă de alamă a Bevel Investments de parcă ar fi fost o medalie, a numărat până la doisprezece împungând spre capetele noastre cu degetul arătător în vreme ce eram primite în vestibul. Ni s-a spus să așteptăm la un pupitru. Pereții de marmură verde se pierdeau către înaltul unui tavan îndepărtat. Ce nu era săpat din piatră era turnat în bronz. Nimic nu licărea, însă totul emitea o lucire palidă. Sunetele aveau o calitate tactilă, și toate ne străduiam din răsputeri să nu impietăm asupra spațiului cu vreun obiect audibil de-al nostru. După pupitru a apărut un bărbat și, la fel ca portarul, a

îndreptat spre noi, una câte una, condeiul. Am priceput că ne vrea numele. „Ida Prentice", am zis, simțind cum îmi zvâcnea în obraji sângele ca de fiecare dată când îmi foloseam numele fals.

Celor două femei mai în vârstă din grupul nostru, ca și unei fetișcane îndesate, li s-a arătat o ușă laterală; restul am fost conduse la un ascensor.

Ni s-a dat drumul din cușca liftului la etajul al cincisprezecelea sau al șaisprezecelea. Coborând privirea către hașurile străzilor pline de mașini mici și silențioase, fluviul cu remorcherele lui și, mai în spate, docurile și văzduhul umil al Brooklynului, mi-am dat seama că niciodată nu mai fusesem la o asemenea altitudine. Marele oraș părea ordonat și cuminte văzut de sus. Aveam să aflu după aceea că edificiul are șaptezeci și unu de niveluri.

Un set de uși duble de la capătul recepției s-a deschis pentru a dezvălui un spațiu larg saturat cu țăcănitul precis și furios al tastelor și cu mirosul întunecat, uleios de cerneală. Toți angajații erau femei. Deși mai lucrasem prin birouri de dactilografie, nici unul nu suferea comparație cu dimensiunile celui de aici. Îmi e greu să îmi amintesc cifrele exacte, dar trebuie să fi fost cel puțin șase rânduri cu aproximativ opt pupitre de fiecare. Și la fiecare pupitru, o fată cam de vârsta mea, cu capul ușor lăsat pe un umăr ca să vadă mai bine pagina pe care o copia. Întregul bust le era de fapt sucit spre dreapta, separat de mâini, care își păstrau orientată spre centru poziția. Centrul era mașina de scris.

Nu mai văzusem atâtea femei lucrând sub același acoperiș.

Am fost mânate pe culoarul dintre două șiruri de măsuțe și am dat colțul spre a descoperi, iarăși, șase rânduri de câte opt pupitre. La fiecare, din nou, câte o secretară absorbită de muncă. Nu erau însă așezate la mașini de scris, ci de socotit. Am simțit că mi se oprește inima. Văzusem dispozitive ca acelea doar prin cărți sau reclame din reviste și nu aveam idee cum se folosesc. Aici femeile păreau mai încete decât dactilografele.

Fiindcă se trăgeau în fiecare moment câteva manete, efectul era de vuiet mecanic necontenit. Am fost iarăși îndrumate pe unul dintre culoare. M-am simțit ușurată când am ajuns la capăt fără să ne oprim.

Am dat iarăși colțul spre a descoperi, pentru a treia oară, aceleași înșiruiri de pupitre. Din fericire, era încă un birou de dactilografiat, însă de data asta gol. Ni s-a repartizat fiecăreia câte o mașină de scris. Alături era o pagină cu fața în jos. Urma să ni se spună când să întoarcem pagina și să începem dactilografiatul.

Proba a început și s-a sfârșit într-un minut. Am știut că un minut a fost fiindcă mă testasem în repetate rânduri până ce ajunsesem să interiorizez acel segment de timp. Am știut și că scrisesem cam 120 de cuvinte și făcusem câteva greșeli neînsemnate.

Ni s-au dat apoi hârtie și stilou, cerându-ni-se să ne pregătim pentru dictare. Ni s-a spus că acesta era unul dintre aspectele cele mai importante ale postului, și că oricine avea să avanseze spre următoarea etapă trebuia să fie o stenografă impecabilă. O femeie a citit un text intenționat labirintic, conceput să ne încurce. Nu mai știu în ce consta, însă era, în esență, o bolboroseală de tipul: „Aceste obligații contractuale admise de părțile contractante stipulează, în interiorul limitărilor și prevederilor descrise în clauza prestabilită, că, potrivit celor cunoscute de ele, părțile sus-menționate vor acționa potrivit cu îndatoririle enunțate anterior". Și citit foarte repede.

De cum a început, fata de lângă mine a făcut o greșeală, și-a rupt foaia și a început pe o coală nouă. I s-a cerut pe dată să plece.

Testul a continuat preț de alte câteva minute. După ce s-a sfârșit, am predat paginile și am fost escortate înapoi în sala recepției și instruite să așteptăm cât ni se notau stenogramele.

5

Tata nu și-a spus niciodată imigrant. Era un *exilat.* Pentru el însemna o distincție crucială. Nu el alesese să plece; fusese alungat. Nu venise în Statele Unite ca să prospere; revolta împotriva înseși ideii de prosperitate fusese cea care îl împinsese către America dintru început. Vedenii cu străzi îmbrăcate în aur nu îi luminaseră nicicând visele, și era surd la evanghelia destoiniciei și chibzuinței; predica, mai degrabă, că orice proprietate e furt. Nu era nimic în comun între el și compatrioții săi cu cugete mai mercantile, și se asigura că subliniază fără oprire asta.

În calitate de exilat autodesemnat, vederile lui asupra pământului de baștină, cât și asupra țării adoptive erau adeseori contradictorii – un amalgam de resentiment și nostalgie, de gratitudine și antipatie. Susținea că detestă națiunea care îi ucisese și persecutase camarazii și care îl izgonise. Și totuși Statele Unite nu puteau în nici un caz oferi ceva care să se apropie măcar de cântecele, felurile de mâncare și tradițiile din Campania – și făceau cu toate parte din viața noastră de zi cu zi prin ceea ce fredona, gătea și povestea. Își declara lipsa de considerație pentru tâmpiții care li se predaseră lui Mussolini și borfașilor lui cu cămăși negre. Și totuși îi trata pe americani cu condescendența părintească arătată adesea celor grei de cap și animalelor de casă ascultătoare. Le purta pică părinților lui fiindcă nu se ținuseră de graiul strămoșilor și acceptaseră, voluntar, „bolboroseala toscană“ care reprezenta opresiunea statului centralizat. Însă chiar dacă în ideea de a protesta la adresa „italienei“ îmbrățișase engleza, o socotea încă o limbă cu deficiențe expresive, limitată în vocabular și rustică în construcții, fără să conceapă nicicum că aceste lipsuri erau, de fapt, chiar ale lui. Invariabil contradicțiile personale erau rezolvate cu declarații universal demolatoare: „Eu nu am țară. Și nici

nu-mi trebuie. Rădăcina relelor, cauza fiecărui război – dumnezeu și patria."

Deși îi era recunoscător, avea suspiciuni în privința noțiunii americane de libertate, pe care o vedea drept un sinonim strict la conformism sau, mai rău, ca pe simpla posibilitate de a alege între variante diferite ale aceluiași produs. Se înțelege de la sine că obiecta privitor la consumerism și la alienarea care îl alimenta – într-un cerc pervers, muncitorii își mențineau slujbele dezumanizante atât ca să producă bunuri în excedent, cât și ca să le cumpere. Din acest motiv îl bucurase Marea Criză, în credința că, mulțumită ei, masele exploatate aveau să se trezească în sfârșit la conștiința adevăratelor circumstanțe istorice și condiții materiale, precipitând astfel o revoluție.

Mai presus de orice, detesta capitalul financiar, pe care îl socotea sursa tuturor inechităților sociale. Ori de câte ori se nimerea să ne plimbăm pe țărm, întindea brațul către partea sudică a Manhattanului, trasând cu degetul linia orizontului și explicând că nimic din acelea nu există cu adevărat. „Un miraj", zicea. Cu toate clădirile înalte – numai oțeluri și betoane –, Wall Street e, îmi spunea, o ficțiune. Auzisem discursul de multe ori și îi știam toate frazele principale, motivele, ritmurile urcătoare, cadențele și finalul grandios pe de rost.

– Banii. Ce sunt banii? Mărfuri în formă complet iluzorie.

O înclinare gravă din cap, o frunte brusc încruntată, un oftat.

– Nu-mi plac marxiștii. Vorbesc așa, cu cărămizi de sens, reduc lumea la o singură explicație. Ca religia. Nu, marxiștii nu-mi plac. Dar Marx...

Din nou făcea mutra aceea, de parcă l-ar fi torturat un peisaj de o excesivă frumusețe.

– A avut dreptate cu asta. Banul e marfă a închipuirii. Nu poți mânca ori purta bani, și uite că reprezintă toată mâncarea și hainele de pe lume. De-aia-s o născocire. Și asta îi transformă-n măsura cu care

punem valoare pe celelalte mărfuri. Ce înseamnă asta? Înseamnă că banul devine marfa universală. Dar ține minte: banii sunt scorneală; marfă în formă pur iluzorie. Și asta-i de două ori adevărat pentru capitalul financiar. Stocuri, acțiuni, obligațiuni. Crezi că vreuna din chestiile pe care le vând și le cumpără bandiții ăia de peste apă reprezintă valoare reală, concretă? Nu. Nu, nici vorbă. Valori mobiliare, acțiuni și tot gunoiul ăla sunt doar pretenții pe valoare viitoare. Deci dacă banul e închipuire, capitalul financiar e închipuire în închipuire. Asta neguțează toți criminalii ăia: scorneli.

În anii adolescenței m-a cuprins un impuls straniu care a refuzat să îmi dea drumul până târziu, în viața adultă – nevoia imperioasă de a stârni la tatăl meu aceleași reacții care mă speriaseră copilă fiind. Odată ce se lansa în vreo tiradă de-a lui, nu mai putea fi contrazis. Nu îl tulbura posibilitatea erorii; nu lua niciodată în calcul perspective diferite; arareori se gândea că vreo chestiune ar putea fi abordată și altfel. Obișnuitele neînțelegeri și contradicții care sunt sarea și piperul oricărui schimb viu de idei însemnau, pentru el, afronturi personale. Cuvintele lui nu erau argumente supuse dezbaterii; erau fapte. Deși se pretindea anarhist, din punctul acesta de vedere, era un autoritarist: nu exista loc de întors când venea vorba despre convingerile sale, care erau prezentate ca niște axiome matematice. Punerea la îndoială a oricăruia dintre aceste principii isca episoade de mânie explozivă. Insistențele dincolo de acel punct duceau la o tăcere căpoasă, ultimul și incontestabilul său argument. În parte deoarece, cu timpul, reacția ajunsese să îi fie mai mult extenuantă decât amenințătoare, în parte fiindcă era o formă ușoară și distractivă de rebeliune, să îl provoc pe tata a devenit pentru o perioadă un sport intens practicat. Nu întotdeauna cu intenție (mă trezeam adesea în mijlocul unei certe fără să știu de unde începuse), și se putea inflama urât, numai că uneori pur și simplu nu mă puteam abține. Trebuia să-i

răspund cu arțag, chiar și cu prețul de a-i îndura apoi, cu zilele, ostilitatea rece.

– Dar dacă fac comerț cu închipuiri, cum pot fi criminali? Închipuirile ar trebui să nu facă nici un rău, nu-i așa?

Era stilul tipic de obiecție avansată doar ca să îl înfurii. Nu era exclus să pun paie pe foc cu vreo întrebare retorică adiacentă, cu iz arogant.

– Vezi contradicția, sper...

– Închipuirile nu fac rău? Uite la religie. Nu face rău? Uite la masele asuprite care se mulțumesc cu un codru de pâine fiindcă au acceptat minciunile ce li s-au aruncat în cârcă. Istoria e doar închipuire – închipuire cu armată. Și realitatea? Realitatea e născocire cu buget nelimitat. Asta-i tot. Și cum e finanțată realitatea? Cu încă o scorneală: banul. Banul e în miezul a tot și toate. O iluzie pe care am fost de acord cu toții să o întreținem. În unanimitate. În alte chestii putem avea păreri diferite, credință ori afilieri politice, însă încuviințăm cu toții ficțiunea banului și faptul că abstracțiunea asta reprezintă bunuri concrete. *Orice fel* de bunuri. Poți să cauți. E totul în Marx. Banul, zice el, nu-i un singur lucru. Este, potențial, *toate* lucrurile. Și din cauza asta nu are legătură cu nici un lucru.

– Stai. Ori e una, ori cealaltă. E banul toate lucrurile, sau nici unul? Fiindcă dacă...

– De asta, aproape că răcnea acoperindu-mi glasul, banii nu spun nimic despre cei care-i au. Nici un cuvânt. Banii nu spun nimic despre proprietar. Invers decât să ai, nu știu, talent, care definește o persoană. Relația banilor cu individul e complet accidentală.

– Dar există vreun fel de proprietate sau calitate individuală care *nu* ar fi accidentală pentru tine? Unde tragi tu (sau Marx) linia? Să zicem că am un anumit talent. Să zicem că-s o violonistă înzestrată. Ai putea să spui că talentul muzical mă definește fiindcă îl am de la naștere: dar nu e nașterea mea purul efect accidental al întâlnirii dintre tine și mama? Ce e esențial în asta?

Menționarea mamei (și afirmația că relația lor, departe de a fi un eveniment predestinat, fusese doar o întâmplare) era întotdeauna un atac calculat, iar tăcerea pe care o păstra apoi tata dovedea că fusese eficient.

Liniște.

Și iarăși liniște.

– Ai terminat? întreba după ce se chinuia să zâmbească. Mă lași să termin acuma? Sau vrei să mai adaugi? Aștept.

– Tata, nu așa merge o discuție. Când lumea poartă o discuție...

– Așa. Să mă anunți când ai terminat. Te ascult. Dă-i înainte.

– Am terminat.

Nimic.

– Te rog, zi mai departe, tata.

– Fiindcă banii sunt toate lucrurile (sau pot fi orice lucru), ceva ciudat se întâmplă cu persoana care îi are. Cum zice Marx, e ca și cum cineva ar găsi, din absolută întâmplare, piatra filosofală. Știi ce-i piatra filosofală?

– Da, știu ce-i aia o piatră filosofală.

– Piatra filosofală îți dă toată cunoașterea. Integral. Toată cunoașterea, toate științele. Închipuie-ți că cineva găsește piatra asta. Are noroc. Ajunge deodată să ia toată cunoașterea, oricum ar fi el ca individ. Chiar dacar fi un idiot sadea. Toată câtă e. Toată cunoașterea.

– Da, da. Am înțeles.

– Să ai bani te pune în aceeași poziție în privința avuției sociale cum îl pune piatra pe omul respectiv în privința cunoașterii. Știi de ce?

– Nu forțezi un pic? Adică, dacă...

– Îți spun eu de ce. Îl citez pe Marx aici. Fiindcă banii reprezintă existența divină a mărfii. Produse reale concrete (pantofii ăștia, codrul ăsta de pâine) sunt simple manifestări terestre ale respectivei idei divine (toți pantofii posibili, pâinea care n-a fost coaptă încă). Banul este, cum zicea Marx, dumnezeul mărfii. Și ăla, zicea trasând cu palma întoarsă un arc ce cuprindea partea centrală a Manhattanului, e orașul lui sfânt.

Fiindcă schimbasem cu tata asemenea replici de nenumărate ori, am decis să îi spun verde în față despre concursul pentru postul la Bevel Investments. Da, eram în urmă cu chiria și datori la majoritatea prăvăliilor din cartier, dar admit că îmi extrăgeam o anumită satisfacție din ideea de a lucra la o firmă de finanțe. Mă delectam cu provocarea. Și fiindcă ne trebuiau și bani, mi-am spus că tata nu are decât să își înghită principiile.

Purtam hainele mamei în dimineața primei întâlniri. Asta ne făcea mereu pe amândoi să ne simțim vizibil stingheriți, așa că nu m-am mirat când ochii i s-au întors iarăși către presă de îndată ce m-a văzut în odaie. Îmi păstrasem proclamația pentru ultimul moment posibil, chiar înainte să ies din casă. Ar fi trebuit să mă exprim direct și concis.

– Candidez pentru o slujbă pe Wall Street, am declarat.

Intenția îmi fusese să-i spun asta și basta. Să las forța propoziției scurte să îl încremenească. Poate chiar să îl trezească la realitatea faptului că aveam nevoie disperată de bani. Însă nu am izbutit să îmi urmez planul. Nu a făcut decât să înșiruie mai departe literele de plumb.

– Salariul e chiar bun, din ce înțeleg, țin mine că am adăugat, dându-mi pe loc seama că, justificându-mă înainte ca el să fi reacționat măcar, pierdusem.

Își dăduse și el seama, tot ce se poate, și probabil de aceea nu scosese o vorbă și nici măcar nu ridicase ochii de la tiparniță.

Și nu a răspuns nici la câteva ore după aceea, când m-am întors acasă și i-am spus că fusesem singura din contingentul meu de douăsprezece fete care trecuse în etapa următoare, un interviu față în față.

M-am dus la bucătărie și am spălat vasele care stătuseră toată dimineața în chiuvetă.

6

M-am întors în Exchange Place după două zile. De data asta nu mai era coadă. Am intrat frumușel pe ușă, mi-am spus numele, am înaintat până la biroul de marmură verde, mi-am rostit numele și mi s-a dat un petic de hârtie, cerându-mi-se să i-l înmânez liftierului. Probabil că dusese mai multe aspirante deja la etajul respectiv, fiindcă în loc să despăturească hârtia, nu a făcut decât să se uite la hainele mele și să apese un buton.

Am fost lăsată la un etaj inferior care arăta a arhivă sau registratură. Pereții erau ticsiți, până aproape de tavan, cu teancuri de dosare și cutii. Era o atmosferă studioasă. În cele din urmă o femeie a ridicat privirea de pe registru și a pășit în întâmpinarea mea, scuzându-se totodată cu voce șoptită. În vreme ce se apropia, zâmbitoare, mi-am dat seama că e cea mai în etate femeie pe care o văzusem în clădire. Trecuse bine de patruzeci de ani. După ce am confirmat că mă aflu acolo pentru post, m-a dus către un pupitru din spate, întrebând tot soiul de fleacuri ca să mă facă să mă simt mai în largul meu. Mașina de scris era înzestrată cu o coală smântânie cu antetul verde-vânătoresc al firmei Bevel Investments. Era evident papetărie scumpă, groasă, filigranată și cu granulație frumoasă. Lângă mine mai era o candidată care folosea același tip de hârtie. Femeia cea prietenoasă mi-a explicat că trebuie să scriu o scurtă autobiografie. Un autoportret, i-a spus. O pagină și gata. Jumătate de oră. Mi-a urat succes și s-a întors la masa ei.

Dădusem nenumărate probe de secretariat. Incluseseră toate stenografie ori scris după dictare. Însă nici măcar o dată nu mi se ceruse să scriu ceva original, darămite despre mine însămi. Surpriza, totuși, nu a durat mult. Nedumerirea a lăsat loc groazei – o uscăciune efervescentă pe care încă o simt bolborosind în mine în situații primejdioase. Fata autodidactă a

unui anarhist italian n-ar fi avut nici o șansă la Bevel Investments.

Aproape fără să stau pe gânduri, am început să bat la mașină cu o siguranță inexplicabilă. Locuiam în Turtle Bay, o zonă în care nu pusesem niciodată piciorul, dar al cărui nume îmi plăcuse mereu – și nu era în Brooklyn. Tatăl meu, domnul Prentice, era lucrător comercial la o mercerie. În câteva tușe melodramatice, însă demne, am narat moartea mamei. Îmi găsisem alinare în caritatea bisericească (am izbutit să menționez că aș fi o vajnică episcopaliană) și în literatură. După aceste propoziții scurte, știind că celelalte fete aveau să consemneze o relatare liniară despre viețile lor, am decis să abordez situația cu cutezanță. Am spus că de vreme ce mare parte a vieții mele se întindea în viitor, mă simțeam îndemnată să scriu o autobiografie a aspirațiilor. Restul textului era o combinație dintre dorințele mele cele mai sincere (călătoritul și scrisul) și ce am crezut că este de așteptat de la ambițiile unei femei (soție și mamă). Stilul era îndeajuns de înflorit cât să iasă în evidență fără a depăși o limită. Am terminat cu o cugetare asupra timpului și despre cum ține de fiecare dintre noi să ne dăltuim prezentul în blocul inform al viitorului – sau ceva de genul acesta.

Odată ce am isprăvit, în cameră s-a lăsat liniștea. Nici una dintre femeile din arhivă nu folosea o mașină de scris. Iar candidata de lângă mine, abia atunci mi-am dat seama, plecase deja. Doamna de treabă a observat tăcerea și s-a apropiat. M-a cuprins pe după umăr cu brațul și, din nou, mi-a pus întrebări liniștitoare conducându-mă înapoi spre ascensor. Cât am așteptat, a cerut să îmi vadă textul. L-am citit odată cu ea, abia venindu-mi să cred ce scrisesem. Încuviințările ei din cap cât l-a parcurs m-au îmbărbătat. Mi-a înapoiat pagina cu vorbe aprobatoare. A sosit liftul, și i-a spus liftierului să mă ducă la un etaj aflat la jumătatea înălțimii clădirii. Înainte să se închidă ușile, mi-a făcut cu mâna, cu degetele încrucișate în semn de noroc.

Când ușile s-au deschis iar, au făcut-o pentru a dezvălui o încăpere ca din povești, cu mult mai confortabilă decât vreuna dintre cele în care mă aflasem vreodată. Erau acolo încă patru sau cinci candidate cu pagini smântânii, dintre care cele mai multe m-au întâmpinat cu o aplecare a bărbiei și un surâs (una dintre ele era fata care bătuse la mașină lângă mine). Încă îmi amintesc ce am simțit așezându-mă pe marginea scaunului de catifea, căscând gura la decorațiunile sobre, simțind aerul răcoros trecându-mi mângâietor peste fluierele picioarelor și ascultând sunetele cu viață scurtă din încăpere înainte de a fi absorbite de mocheta groasă și de tapiseriile plușate – am simțit că nu îmi cunosc orașul.

Cu toatele, deși evitam să ne uităm una la alta și ne corectam imperfecțiuni invizibile ori imposibile de pe haine, simțeam ceva similar, cred. Toate, cu o excepție. Era singura care purta o vestimentație adecvată, nu doar potrivită cu sezonul și asortată cromatic, ci și impecabil croită. Chipului ei îi lipsea ceva pentru a afișa pe deplin un dispreț suveran. Mi-am dat seama după un timp că era din cauza absenței aproape totale a sprâncenelor. S-a ridicat și s-a plimbat de câteva ori prin încăpere, aparent cu singurul scop de a dovedi că se poate ridica și învârti prin încăpere – că nu o intimidează defel, că aparține acelui loc. Una dintre aceste mici parade a purtat-o către măsuța secretarei. I-a susurat câteva cuvinte, țuguindu-și buzele în ceva ce nu era un zâmbet. Au chicotit în șoaptă.

Afară pe fereastră două macarale oscilante păreau cât pe ce să își izbească brațele unul într-altul – o iluzie a perspectivei. S-a auzit un ciocan pneumatic, apoi altul. Circulare scrâșnind. Huruitul unui buldozer îndepărtând molozul. Zgomotele toate ajungeau în sala de așteptare sub forma a doar ceva mai mult decât un zumzet – de parcă șantierul ar fi fost un loc de joacă, iar toate uneltele și utilajele, jucării.

Ușa s-a deschis. O aspirantă în taior cafeniu a ieșit. Deși avea mâna goală, postura îi era a cuiva care strânge

la piept un obiect de valoare. Părea îndurerată. Cu ochii plecați, a pășit spre ascensor; cu ochii plecați, s-a oprit să îl aștepte. Secretara i-a spus femeii bine îmbrăcate că poate intra în birou. Scormonindu-și prin poșetă, femeia s-a făcut că nu o aude. Secretara a spus, iarăși, că e așteptată înăuntru. De data asta femeia i-a aruncat secretarei o uitătură acră. Și-a închis poșeta și a intrat în birou. Liftul a venit în cele din urmă, iar fata în taior cafeniu s-a grăbit să intre și să se lipească de un perete lateral al cabinei, unde a devenit invizibilă.

Spre deosebire de fata intervievată înaintea ei, femeia cea bine îmbrăcată se putea auzi de unde eram noi, chiar dacă vorbele în sine erau nedeslușite. Vorbea tare și animată, întrerupându-se ici și colo cu izbucniri în râs. Lăsa doar pauze scurte în care, era de presupus, vorbea cealaltă persoană. Secretara a început să împăturească hârtii și să le îndese în plicuri. Noi, celelalte, ne-am prefăcut că nu observăm nimic, dedicate pe deplin stingherelii noastre.

Pălăvrăgeala femeii s-a întrerupt dintr-odată. Un moment de tăcere. A pornit iarăși vorba, dar a părut să fie întreruptă. O pauză. A vorbit acum cu voce mai scăzută, atât ca volum, cât și ca ton. O ultimă pauză, apoi ușa s-a deschis atât de brusc, încât aerul a zguduit teancul de plicuri de pe pupitrul secretarei. Femeia a ieșit.

– Ei bine, sper să găsiți printre *astea* una mai potrivită, a zis împungând către noi cu bărbia disprețuitoare. Unchiului meu îi va plăcea la nebunie când va afla.

A chemat liftul, așa că se făcuse acum vremea ei să aștepte acolo, indignată și lezată. Ascensorul a sosit la o bucată bună de vreme după chemarea înăuntru a următoarei candidate.

Mi-a venit rândul cam după o jumătate de oră.

Văzusem asemenea exemple grandioase și austere de Art Deco în filme – birourile stereotipe ale capilor industriei, ale finanțiștilor și magnaților din presă, zugrăviți cu toții drept despoți fără inimă. Linii paralele

se urmăreau una pe alta în traiectorii unghiulare de la mobilierul cromat până la podeaua de piatră cu modele, în sus pe pereții cu lambriuri de lemn, către cadrele ferestrelor și afară spre oraș, continuând să se întindă pe fațadele clădirilor înconjurătoare și dincolo, urmând răscrucile străzilor până hăt, în zare.

Un bărbat cu aer pretențios, ochelari și chelie arătând ca o vrăjitoare – față îngustă, ochi gălbui, o aluniță pe bărbia încârligată – a arătat spre un scaun și s-a așezat totodată de partea cealaltă a mesei de lucru. Alături de o brichetă voluminoasă de alamă era o plăcuță cu numele lui. Shakespear. „Fără *e* final", cum aveam mai târziu să îl aud repetând zi de zi. Am simțit abia acum izul puternic de țigări și de mentă în aerul răcit până la îngheț.

– Ia loc, te rog, domnișoară...

A frunzărit prin hârtii, a bifat ceva și a scris câteva cuvinte.

– Prentice. Proba dumitale de dactilo a fost impresionantă.

– Mulțumesc.

Ciocanele pneumatice s-au auzit iarăși.

– Și stenografia... Da, impresionant.

– Mulțumesc.

– Îmi dai voie?

A arătat spre „autobiografia" mea bătută la mașină, pe care i-am întins-o.

S-a îndeletnicit un timp neobișnuit de lung cu citirea ei. Odată ce a terminat, a pus-o laolaltă cu celelalte testări ale mele, a notat grabnic ceva într-un registru deschis pe tăblie și a ridicat privirea spre mine.

– Deși înțelegem că vremurile sunt destul de grele și că multe dintre voi, fetele, vă înscrieți pentru orice slujbă disponibilă, vrem la rândul nostru să ne asigurăm că angajăm pe cineva care nu doar *are nevoie* de poziția asta, ci o și *vrea*. Dumneata o *vrei*?

– O vreau.

– De ce?

Nu m-aş fi aşteptat să răspund cum am răspuns. Nu făcea parte din plan. Nu aducea deloc cu ce pregătisem din timp. Cuvintele au ţâşnit pur şi simplu.

– De ce să lucrez într-un loc care face un lucru, când aş putea lucra la o companie care face toate lucrurile? Fiindcă asta înseamnă banii: *toate* lucrurile. Sau cel puţin pot deveni toate lucrurile. Banul este marfa universală prin care măsurăm toate mărfurile celelalte. Şi dacă banul e zeul mărfurilor, acesta, şi aici am trasat o arcuire cu palma întoarsă care cuprindea biroul şi trimitea către clădirea dimprejur, este templul său.

O lungă tăcere.

– Aş dori să te întorci luni după-amiază pentru un ultim interviu. Prezintă-te la recepţie la ora cinci fix. Îţi vor spune încotro să te îndrepţi.

7

Asta este singura fotografie cu mama, făcută înainte să se mărite. Are cam aceeaşi vârstă pe care o aveam şi eu când cu interviul pentru Bevel Investments. Poate ceva mai tânără. Poartă o rochie cu guler înalt cu un şir de nasturi albi pe mijloc, îmbrăcăminte sigură pe sine în banalitatea ei, bleumarin în imaginaţia mea. Are părul prins într-un coc lejer. O moliciune îndrăzneaţă îi defineşte chipul. Această blândeţe semeaţă i se citeşte şi în ochii cenuşii. Mi-a părut mereu rău că faţa ei nu a ajuns să trăiască într-a mea.

Această unică poză a colonizat cele câteva amintiri pe care le am cu ea. Cu timpul am priceput că în aproape toate scenele pe care eram în stare să le invoc mama apărea în aceeaşi rochie şi cu acelaşi păr. Era imposibil de oprit simplificarea imaginii mamei mele, care a devenit acum cam tot ce mi-a mai rămas. La plimbare prin Carroll Park, îmbăindu-mă, coborând pe Sackett

Street, punându-mă în pat, poartă necontenit această ipotetică rochie bleumarin cu nasturi până sus și părul prins. Mi se pare răvășitor de trist că o femeie poate dispărea într-o asemenea măsură, fără să lase vreo altă urmă decât o fiică ce abia și-o mai amintește.

Cu anii, între cărți, am lucrat la un roman despre ea. Rămâne atât nefinalizat, cât și cea mai mare greșeală din viața mea scriitoricească. Fiindcă am trudit atât de mult și fără succes la acea carte, mama a căpătat, pe vecie, textura și greutatea unui personaj conturat pe jumătate în minte. Am ajuns până și să îmi privesc cu neîncredere iubirea pe care i-o port.

Se știu puține concret. S-a născut într-un sătuc din Umbria și a venit în America însoțită de fratele mai mare și de un văr. Tata a zis că avea talent pentru limbi străine și că a învățat rapid engleza, pe care o vorbea cu o eleganță extraordinară. A fost o cusătoreasă desăvârșită și a avut mulți clienți prin vecini, care o plăceau cu toții.

A început să se vadă cu un tânăr, Mattia. Fratele și vărul nu încuviințau – Mattia era anarhist, iar lor nu le trebuia bucluc în America. Nu știu cum s-a întâmplat (am aflat despre asta aproape accidental și am pus laolaltă povestea pe parcursul anilor), dar nu a durat mult până ce mama să se înamoreze de cel mai bun prieten al lui Mattia, tovarășul cu care acesta traversase Atlanticul și înfruntase primele greutăți în New York.

A rămas curând însărcinată cu mine și s-a mutat cu tatăl meu. Mattia s-a făcut cumva nevăzut; unchiul meu și vărul lui au plecat în nu știu care orășel din Vestul Mijlociu. Este puțin probabil ca ea sau rudele ei să fi fost satisfăcuți de refuzul tatei de a se supune instituției burgheze a căsniciei. Și totuși cred că părinții mei au dus viață bună amândoi. Tata a susținut mereu sus și tare că o pereche mai fericită nu s-a pomenit. Ar putea fi adevărat. Multe din amintirile mele, reale sau fictive, au în centru o familie voioasă. Când eram doar eu cu ea, îmi vorbea în italiană. Mare parte din cuvinte le-am uitat și, odată cu ele, sunetul vocii ei.

A pierit ca atâtea femei pe parcursul istoriei – dând naştere. Copilul, băiat, s-a născut mort.

Aveam şapte ani, dezorientată în tristeţea mea. Luni şi luni am simţit, fără contenire, forma aceea dezolantă şi strivitoare a dorului de casă ştiută doar de copii.

Mi-ar fi greu să spun ce am făcut în acel interval. Timp de un an am încetat pur şi simplu să mă duc la şcoală. Mi-am trecut zilele trândăvind şi dând ocoluri prin cartier. Am jucat dame cu tata. L-am ajutat la presă. Cu timpul am descoperit filiala din Clinton Street a Bibliotecii Publice din Brooklyn. Este imposibil să pun degetul pe momentul în care am devenit clientă fidelă, dar trebuie să fi avut nouă sau zece ani când am început să îmi petrec după-amiezile în sala de lectură şi căutând cărţi de împrumut. Poveştile cu detectivi mi-au devenit obsesie. Mai întâi au fost Conan Doyle, S.S. Van Dine şi Agatha Christie. Aceste cărţi (şi o bibliotecară prietenoasă) au dus la altele. Dorothy Sayers, Carolyn Wells, Mary Rinehart, Margery Allingham. Până târziu în adolescenţă acestea au fost femeile care mi-au purtat de grijă în absenţa mamei.

Mă alina ideea de ordine din romanele lor. Totul începea cu crimă şi haos. Orice noimă şi sens erau puse la încercare – personajele, acţiunile şi motivaţiile lor păreau de neînţeles. Dar după o scurtă instăpânire a nelegiuirii şi neorânduielii, ordinea şi armonia erau fără greş restaurate. Totul se limpezea, totul se explica şi totul se făcea bine în lume. Ajungeam să simt o pace imensă. Şi, poate chiar mai important, aceste femei mi-au arătat că nu trebuie să mă conformez noţiunilor stereotipe despre universul feminin. Istoriseau nu doar despre legături romantice şi desfătări domestice. Era violenţă în cărţile lor – o violenţă pe care o controlau *ele*. Autoarele acestea mi-au arătat, prin puterea exemplului, că puteam scrie ceva periculos. Mi-au arătat că nu e nici o recompensă în a fi de încredere sau ascultător: aşteptările şi pretenţiile cititorilor se află acolo pentru a fi cu intenţie zăpăcite şi subminate.

Acestea au fost autoarele care m-au făcut să îmi doresc o carieră de scriitoare.

De fapt, repovestirea acestor cărți a fost o parte esențială a educației mele literare. La cină îi naram romane întregi tatei, împănate cu deducții și predicții. Vrăjit, urmărea intrigile până la ultimul detaliu, și am învățat cum să îl îndrum pe cărări greșite și să îl fac să umble după cai verzi pe pereți pentru a-i spori uimirea de la dezvăluirea finală. Așa de captivat era, că uita și să mai mănânce.

– Uite! Mâncarea mea! Iarăși rece! E numai vina ta, zicea adesea la final, mustrându-mă în glumă în vreme ce râdeam amândoi.

Până la urmă, exact ca în romanele polițiste pe care le citeam la bibliotecă, un soi de ordine nouă s-a iscat din pustiirea care urmase morții mamei, una cu logică și ritualuri proprii. Acest nou regim, în lipsa unui cuvânt mai potrivit, rezultase din necesitate.

Tata nu se ocupase niciodată cu corvezile domestice, în afară de gătitul „felurilor speciale", ceea ce crea o extraordinară cantitate de muncă pentru oricine i-ar fi fost în preajmă. Matrița lui se găsea în odaia din mijloc a apartamentului nostru stil vagon, și curând granițele dintre munca lui și viața noastră de familie, dintre baie și bucătărie, dintre mâncare și gunoi, dintre curat și murdar s-au estompat și au dispărut. Pe mine cădea să țin lucrurile în funcțiune. În vârstă de opt ani și însărcinată cu toate treburile casei. Dacă nu spălam, nu existau așternuturi curate; dacă uitam să mătur, urmele tălpilor noastre deveneau vizibile în praf; dacă lăsam strachinile în chiuvetă, în chiuvetă rămâneau; dacă nu puneam deoparte materialele și sculele tatei, focare cleioase de tuș contagios se multiplicau pe pereți, prin paturi și pe haine.

După moartea mamei am găsit acest rol nou, pe care l-am jucat fără pricepere și într-o manieră, firesc, improvizată. Devenisem gospodina casei. Tatălui meu, anarhistul, i se părea la fel de firesc să mențină intact statu-quoul sexelor.

Pe lângă fotografia asta nu au mai rămas multe de la mama. Țin minte câteva obiecte din sertarul ei – o pensulă, o trusă de manichiură, câteva medalii cu sfinți pitite după lenjeria ei, un ceas stricat cu cadran de sidef, inelul placat cu aur și cu piatră albastru-deschis pe care nu îndrăznise să îl poarte nicicând (și pe care eu nu îl dau jos niciodată) și niște haine. Nu am nici o îndoială că tata, care nu a locuit cu vreo altă femeie după mama, a iubit-o foarte mult. Însă nu din iubire sau din incapacitatea de a se „desprinde" lăsase neatinse lucrurile din sertarul ei. Nici nu îi trecuse prin cap vreodată să facă curat acolo.

8

Pe durata concursului și interviului la Bevel Investments am învățat în primul rând un lucru pe care am avut ocazia să îl verific de multe ori de-a lungul vieții mele: cu cât e mai aproape cineva de centrul puterii, cu atât mai silențios se face. Autoritatea și banii se înconjoară de tăcere, și se poate măsura cuprinderea influenței cuiva după liniștea capitonată care ajunge să îl învăluie.

În zona recepției de la ultimul etaj erau patru secretare, dintre care două vorbeau fără oprire la telefon. Lume intra și ieșea pe cele două uși laterale, oprindu-se când și când pentru conversații scurte, purtate în șoaptă. Conțopiștii făceau să circule documente. Și totuși nu se auzea nimic în afara câte unui murmur izolat. Era de parcă, împreună cu mobilierul intimidant, mochetele pe care se evita pășirea și lambriurile de lemn cu ornamente opresive, încăperea ar fi fost prevăzută cu o pedală de amortizare.

M-am bucurat să văd că fata cea chinuitor de sfioasă în hăinuță cafenie de la ultimul rând de interviuri

ajunsese în această etapă și ea. Ne-am zâmbit, am luat loc vizavi de ea și de o altă tânără în rochie de culoarea lavandei, candidată și ea, vezi bine. Privirea a început să mi se plimbe de la una la cealaltă. Arătau remarcabil de aidoma. Păr identic negru și drept, aceiași ochi căprui, înălțime comparabilă, talie similară. Fețele lor erau versiuni doar un pic diferite ale aceleiași idei de față. Fața mea. Fiindcă uitându-mă la ele mi-am dat seama că și eu sunt o variație a ideii aceleia. Toate trei eram întruchipări diferite ale aceluiași tip.

Fata cea timidă a aflat că e așteptată în birou. În vreme ce pleca, am prins-o pe candidata în rochie de culoarea lavandei holbându-se la mine, iar din expresia intensă, care amesteca neîncrederea cu indignarea, și din vehemența cu care și-a ferit uitătura după ce ochii ni s-au întâlnit, mi-am dat seama că observase și ea tulburătoarea asemănare dintre noi. Însă acest moment stânjenitor a trecut repede. Aproape imediat după intrarea în birou, fata cea sfioasă a ieșit, din nou cu privirea înfiptă în pământ. Următoarea am fost chemată eu.

La capătul depărtat al unui birou în tonuri șterse, care mă ducea cu gândul la un bazin de înot (și intrând în incinta lui m-am simțit ca și când aș fi pătruns într-un element diferit), după o masă de lucru, cu spătarul scaunului rotativ întors către mine, stătea un bărbat care se uita pe fereastră, dincolo de care, privindu-l la rândul său, se afla un sudor cocoțat pe o grindă ce părea să plutească în văzduh. M-a cuprins un val rece de amețeală și am înghețat lângă ușă. Fiecare dintre cei doi părea să fie hipnotizat de celălalt. Însă când sudorul și-a potrivit șapca și salopeta, continuând să se holbeze la omul din scaun, mi-am dat seama că, pentru el, geamul era o oglindă impenetrabilă.

Cutezanța sudorului și lipsa lui neștiutoare de considerație (fără să îi pese de abis, se tot dichisea în oglindă cu ochii îndreptați, fără să fie conștient de asta, spre bărbatul puternic din scaunul rotativ) se poate să mă fi inspirat să procedez cum am procedat. Oricine va fi fost

așezat acolo era fără doar și poate plictisit de temenelele bâlbâite ale subordonaților. Am decis că are să aprecieze o abordare îndrăzneață – pe cineva care să inițieze conversația.

– În curând n-o să mai aveți cine știe ce priveliște, am zis.

– Mă aștept să nu mai văd fluviul până la finele lunii.

– Și clădirea pare că va fi mai înaltă decât asta.

– Va fi, a zis rotindu-se cu scaunul ca să se uite la mine.

Pe fața lui Andrew Bevel nu se citea nici o intenție. I-o văzusem prin ziare de multe ori, era un chip care renunțase la orice expresie. Imitându-i aerul impasibil, m-am prefăcut deloc afectată de prezența lui.

– Îmi pare rău s-o aud.

M-a surprins că în glas nu mi se simțise nici un tremur.

– Să nu îți pară. Amândouă îmi aparțin, și o să mă mut în cea nouă îndată ce e gata. Te rog.

A arătat spre scaunul aflat de cealaltă parte a biroului.

Drumul până acolo a fost lung.

– Nu ești Ida Prentice, a zis de cum m-am așezat.

Am simțit că mă îmbujorez și mi-am dat seama că voi pierde curând terenul câștigat cu atitudinea încrezătoare inițială.

– M-am gândit cumva că n-aș fi ajuns aici în calitate de Ida Partenza.

– Mă gândesc cumva că ai dreptate. Dar mă bucur, desigur, că ai ajuns aici.

– Mulțumesc.

De aproape am descoperit că fața lui Bevel părea făcută din două chipuri: partea de sus uimitor de juvenilă, cu ochi foarte albaștri și pistrui aproape imperceptibili, se arăta în disonanță cu buzele subțiri și rigurozitatea bărbiei.

– Tatăl dumitale e tipograf. Locuiești cu el cam pe-acolo. A arătat cu degetul peste fluviu, înspre Red Hook. Regretele mele în privința mamei dumitale. Mi-

am pierdut și eu părinții, pe amândoi, la o vârstă fragedă.

Am sperat că fața nu mă trădează, dar izbutise să mă intimideze.

– Povestea personală pe care ai inventat-o în micul dumitale eseu a fost, totuși, foarte convingătoare.

A ridicat foaia de culoarea smântânii care se aflase pe tăblia mesei.

– Se pare că viața mi-e aproape la fel de publică pe cât e a dumneavoastră.

A râs, neclintit, pufnind pe nări.

– Ciudat lucru, ai reușit să ajungi drept în miez. Asta are de-a face pe deplin, chiar așa, cu viața mea publică. Să am una e o consecință nedorită a muncii mele. Am încercat s-o sufoc, s-o strivesc. Crește la loc. De fiecare dată. Cu forțe proaspete. Așa că am decis să preiau controlul asupra ei. Dacă tot e să am o viață publică, aș prefera să fie în circulație versiunea mea.

Grinda cu sudorul s-a mișcat trecând în spatele lui. Observând că mi se schimbă direcția privirii, Bevel s-a răsucit spre fereastră.

– Mă întrebam de ce durează atâta, a zis întorcându-se iarăși spre mine. În orice caz. Nu e despre mine, de fapt. Are a face cu soția mea.

– Condoleanțele mele pentru pierderea suferită.

– Mulțumesc. Fixația publică privind viața mea e una. Dar când obsesia asta îmi atinge și murdărește soția, asta-i o afacere complet diferită. Ea – imaginea ei, amintirea – nu va fi pângărită.

Și-a țuguiat buzele parcă pentru a se încredința că indignarea rămâne pecetluită în interior, apoi a scos o carte dintr-un sertar și a așezat-o pe birou.

– Ai citit asta?

A împins spre mine cartea. Am luat-o. Avea învelitoare verde-salvie, iar caracterele erau negre și gri – o aluzie la nuanțele de pe bancnote. Nu avea nici un fel de ilustrație sau ornament. Scria, simplu,

Obligațiuni

roman

HAROLD VANNER

Acum, bătând la mașină cuvintele, mă uit la chiar același volum pe care mi l-a dat atunci Andrew Bevel. Învelitoarea s-a ferfenițit cu timpul, clapele abia se mai țin de cotorul albit de soare. Însă pe sub zdrențe coperta își păstrează culorile care s-au șters de pe învelitoare. Unele dintre secțiunile legate sunt oarecum separate de restul, ca niște fascicule puse împreună. Mi se pare că fragilitatea asta șade bine cărții.

– Nu, am răspuns răsfoind.

– Ei bine, ești în acest caz unul dintre puținii norocoși. A ieșit cam cu un an în urmă. Condeierul ăsta, domnul Harold Vanner, fusese aproape uitat. Nu că eu aș fi avut de unde ști. Dar mi s-a spus că a avut o perioadă proastă. După câteva romane cu succes moderat scrise cu vreo zece ani în urmă, a căzut în dizgrație. Nu i se vindeau cărțile. Băutura. Dipsomanie, s-ar părea. Obișnuita istorie sordidă. Apoi, la scurtă vreme după moartea soției mele, a început să scrie chestia asta. A întâlnit-o pe ea, pe Mildred, de câteva ori. În societate. Superficial. Ca atâția alții. Cred că și cu mine s-a întâlnit de câteva ori.

S-a răsucit iar ca să evalueze scurt progresele grinzii. Nu se mai vedea acum, însă straniu lucru, dată fiind înălțimea, de dincolo de fereastră se auzeau voci.

– Oricum ar fi fost, a scris cartea de față. A primit cronici favorabile. Se pare că toți cunoscuții mei au citit-o; încă se vorbește despre ea. Eu nu sunt critic. Nu mă interesează literatura. Nici măcar articolele nu le-am citit. Dar pot să îți spun de ce cartea asta e o senzație: fiindcă e pe față despre soția mea și despre mine. Și fiindcă ne face să avem o imagine proastă.

S-a uitat la mine, așteptând poate o reacție. Mi-am spus că tăcerea ar fi mai bună decât orice întrebare sau remarcă.

– Prietenii și cunoștințele îmi tot spun ce rău le pare pentru cartea asta. Îți dai seama cât de iritant e? Fiindcă știu că arătându-și înțelegerea mă înștiințează că au citit gunoiul ăsta. Și toată lumea își dă seama că-i despre noi. O să vezi și singură. N-ar putea fi despre altcineva. În parte fiindcă sunt presărate pe-acolo niște detalii vag corecte, lumea crede că e o sursă de încredere. Ba sunt chiar și reporteri care se țin după pistele și indiciile din carte, încercând să pună cap la cap anumite scene și pasaje. Îți vine a crede? Evenimentele imaginare dintr-o lucrare de ficțiune au acum o prezență mai puternică în lumea reală decât faptele autentice ale vieții mele.

Un fel de furie începea să i se adune pe chip. A tras aer adânc în piept.

– Să o spun pe de-a dreptul. Nu e altceva decât mizerie calomnioasă. Defăimare oportunistă. Practicile mele de afaceri sunt zugrăvite extrem de eronat. Am o imagine de cartofor. Par un escroc. Și susține că-s terminat. Că-s bătrân și mi s-a dus vremea. Că mi-am pierdut mâna și că sunt într-un declin precipitat. Uită-te pe geam. Clădirea asta nouă ți se pare un semn de înfrângere?

A făcut o pauză sumbră.

– În orice caz, toate astea sunt irelevante. Sunt obișnuit să se arunce cu mizerie în mine. Dar Mildred... Ce i-a făcut lui Mildred canalia... Cea mai gingașă dintre femei înfățișată ca o plecată cu...

A scuturat din cap.

– Nu voi permite ca această făcătură nerușinată să devină povestea vieții mele, ca această fantezie dezgustătoare să murdărească amintirea soției mele.

Am pus cartea înapoi pe birou, nevrând să fiu asociată cu ea prin proximitate.

– Avocații mei se ocupă deja de domnul Vanner. Dar mă tem că a sosit momentul să iau cuvântul. Zvonuri de toate felurile m-au înconjurat întreaga viață. Am ajuns să mă învăț cu ele și să am grijă ca niciodată să nu neg bârfele și basmele. Nerecunoașterea este întotdeauna o formă de confirmare. Îmi repugnă

declarațiile publice de orice fel, însă făcătura asta se cere înfruntată cu fapte. Și fapte voi furniza. Aș dori ca dumneata, domnișoară Partenza, să mă ajuți să îmi scriu autobiografia.

Ne-am uitat o clipă unul la celălalt.

– Dar, domnule, eu nu sunt scriitoare.

– Doar Providența știe că ultimul lucru pe care îl vreau e un scriitor. Naiba să-i ia pe toți. O secretară îmi trebuie mie. Știu că ești o stenografă și dactilografă extraordinară. Eu voi vorbi; dumneata vei scrie după dictare. Și din eseul dumitale aici de față văd că te pricepi la vorbe, a zis privind iarăși pagina. „Să ne dăltuim prezentul în blocul inform al viitorului." Ai și o înclinație pentru povestit care s-ar putea să fie de folos.

Și-a privit ceasul.

– Să începem săptămâna viitoare. Acasă la mine. Între timp trebuie să îți solicit discreția. Nici un cuvânt despre asta nimănui.

– Desigur.

– Vorbește cu fetele afară. O să-ți dea toate detaliile. Mulțumesc, a zis încercând un zâmbet. Și ia cartea cu dumneata.

În vreme ce pășeam spre ușă, l-am auzit pe Bevel ridicând un receptor.

– Zi-i celeilalte fete să plece.

9

Jack mânca sendvișuri și bea bere cu tata când am ajuns acasă. Nu mă puteam obișnui și basta cu mustața lui. Părea falsă, de parcă și-ar fi lipit-o pe o față care rămăsese, altfel, neschimbată din copilărie.

Îl știam pe Jack încă din vremea când se numea Giacomo. Familia lui se mutase în cartier la scurt timp

după moartea mamei mele. Pe atunci, în durerea mea, eram de neatins și deloc interesată în a-mi face prieteni noi, însă după câțiva ani, în adolescența timpurie, ne-am dat pentru scurt timp întâlniri. La acea vreme întâlnirile însemnau plimbări lungi la sfârșit de săptămână pe străzile pustii de lângă fluviu, pe parcursul cărora el calcula silențios cel mai bun loc pentru următorul sărut, în vreme ce eu încercam să îmi dau seama dacă mă mai vreau ori nu sărutată. A durat câteva săptămâni, apoi am apucat-o fiecare pe calea lui și în principiu ne-am evitat reciproc prin zonă. A plecat până la urmă să facă facultatea la Chicago, lucru care mi s-a părut impresionant. S-a întors după doi ani, o persoană diferită. Ca într-un vis, era și nu era el. Se alesese cu o garderobă nouă, un vocabular lărgit și mustața aceea. Facultatea devenise o pierdere de vreme, a zis. Adevărul se afla acolo, pe străzi. Era nerăbdător să dea piept cu lumea reală și să își lase pecetea. Am început să ne vedem într-un fel lipsit de presiune, nedeslușit. Cred că dorința de a mă topi de amor era mai puternică decât dorința pe care o simțeam pentru el.

Fruntea tatei s-a întunecat o clipă când m-a văzut iarăși în hainele mamei, dar a înălțat îndată paharul și mi-a cerut să mă alătur lor. Jack mi-a făcut parte din sendvișul lui.

– În orice caz, termin rapid povestea, a zis tatăl meu. L-au prins pe Paolo, așa că nu mă pot întoarce, și chiar în față e grupul ăsta de oameni pe drum. Unul din ei e un carabiniere. Îl văd. Dar el nu m-a văzut.

Jack asculta cu un surâs captivat.

– Ce să mă fac? a dat din umeri tata.

– Da, ce-ai făcut?

– Îi dau înainte, cu speranța că iese bine. Îmi trebuie o poveste pentru carabiniere. Poate că mi-am lăsat tașca la piață o clipă și cineva mi-a plantat acolo pamfletele. Dar țin minte că aveam și arma. Explicam unul din lucrurile astea, poate. Dar două? Nu.

– Dar carabiniere nu te văzuse. N-ai fi putut să arunci taşca şi arma ca să le recuperezi mai încolo?

Jack nu a observat străfulgerarea de iritare din ochii tatălui meu.

– Nu, a zis iute tata, apoi şi-a dres vocea şi-a reluat istorisirea cu entuziasmul iniţial. Deci merg mai departe, cu arma desfăcută aşa, peste braţ.

Şi-a atârnat un prosop de bucătărie peste antebraţ.

– Cum i-am văzut pe vânători că fac. „O să trec pe lângă carabiniere", gândesc eu, „şi-i fac cu mâna ca un vânător plecat la o partidă", ştii?

– Ca lumea.

L-am rugat pe Jack să-mi treacă solniţa, şi mi-a întins-o.

– Ah! Nu, nu, nu! a ţipat tata la el. Pune-o jos, jos, jos! Ce fel de italian eşti? Nu se dă sare din mână în mână. Ghinion teribil! Şi ai şi vărsat un pic! a zis aruncându-şi peste umăr sare câtă ai lua între două degete. Aşa. Ar trebui să fie destul.

Şi-a domolit tonul.

– Deci ajung aproape. Mă vede. Eu transpir. Carabiniere se uită acuma drept la mine. Eu zâmbesc şi asud. Carabiniere începe să păşească spre mine. Şi nu-i doar de pamfletele din taşcă. Mai e şi de informaţiile despre grupul meu. Aşa că transpir. Văd acum că în mână carabiniere are şi el arma lui.

– Nu!

– Şi tot mergem unul spre altul. Îmi face cu mâna. Lumea de la marginea drumului se mişcă. Văd acum că stau în jurul unei movile mari şi negre pe pământ. „E încărcată arma?", întreabă carabiniere. E agitat. „Nu, domnule", zic. „Da' gloanţe ai?", face. Decid să mă ţin de povestea cu vânătorul. „Cum nu", zic, „am ieşit la vânat." „Bun", zice carabiniere. „Vii cu mine." Şi când ne apropiem de oamenii de pe drum, vedem că stau lângă un cal. Un cal prăbuşit. Rănit.

– Ce?

– Da. E rănit. Îţi dai seama că-l doare. „Mi s-a blocat arma", zice carabiniere. Dar ştiu din privirea lui. Îmi

dau seama. Arma nu e blocată. Îmi spui că un cal și-a rupt piciorul *și* că arma aia e blocată. Nu-i blocată deloc. Iubește calul ăla și nu are inimă să-l împuște. Și eu mă prind că-i așa.

Tata s-a oprit ca să se asigure că Jack e prins cumsecade în mrejele istorisirii.

– Acum. Cartușele sunt în tașcă. O las jos. O deschid. Caut după gloanțe, care-s sub teancul de foi volante și documente, închid geanta și încarc arma. Îmi tremură nițel mâinile. Când termin, îi întind arma lui carabiniere.

– De necrezut.

– Stai. Carabiniere nu o ia.

Pauză.

– Îmi zice mie: „Fă-o tu".

– Ce? Îți zice să o faci tu?

– Da. Mă obligă pe mine. Fiindcă iubește calul ăla. Îmi dau seama. Și el nu poate. Dar nu pot nici eu, a izbucnit în râs tata. Nu pot să omor un cal! Se uită așa cu ochii negri în sus, respiră, cere îndurare. Nu pot să omor calul ăla!

– Și ce s-a întâmplat?

– Îi zic lui carabiniere, arătând spre cal: „Domnule, bunul vostru prieten are nevoie de dumneavoastră". Și mă uit la lumea adunată în jur. „Așa-i?", îi întreb. Și unii încuviințează din cap. „Nu-l poți dezamăgi pe prietenul cel bun", îi zic. Și n-are ce face. Știi. Lumea vorbește. Un carabiniere care n-a putut să împuște un cal? Închipuie-ți numai! Așa că ia arma. Îi tremură mâinile mai mult ca mie. Țintește, tot tremurând. Și apoi, după ce stă așa mult, împușcă în cap calul.

Pauză dramatică.

– După care îmi dă înapoi arma, îmi mulțumește, iar eu o iau la picior.

– Incredibil. Pur și simplu incredibil, a zis Jack scuturând din cap. Ida, tu știai povestea asta?

– Da.

– Incredibil, a zis iar și s-a uitat din nou la tatăl meu. Ar trebui să pui pe hârtie scenele astea, știi?

– Da' de unde!

– Nu, sunt relatări importante. Te-aș putea ajuta, cine știe? Să le scriem împreună. Să le publicăm.

– Ei, lasă... Vom vedea.

Tata s-a ridicat și și-a trecut peste piept palma ca să se curețe de firimituri, lăsându-le să cadă pe dușumeaua bucătăriei.

– Dar povestea nu s-a sfârșit! Lupta continuă! De fapt, ar trebui să mă duc la o întrunire.

– Stai, am zis. Înainte să pleci, am vești. Am căpătat o slujbă.

– Acu'-acu'? a întrebat Jack. De aia arăți așa de drăguță. Felicitări! Unde?

– A, la un birou. Să scriu după dictare, să bat la mașină, știi, genul ăsta de chestii. Dar e un post permanent. Și se plătește foarte bine.

– Vești minunate, a zis Jack cuprinzându-mă cu brațul de după umeri.

– Bun, a mormăit tatăl meu, aș face bine s-o iau din loc.

A plecat și, cât am șters masa, i-am spus lui Jack cât de recunoscătoare îi eram pentru că venise, îi adusese bere tatei și îi ascultase vechile pățanii. Însemna așa de mult pentru el. M-am apucat de spălat vasele.

Jack s-a apropiat, s-a lipit de mine, m-a pupat pe gât și m-a cuprins în brațe.

– Berea și prânzul erau pentru noi, mi-a șoptit la ureche. Am crezut că tatăl tău o să fie plecat și nu am știut că lipsești.

– Ești dulce.

M-am răsucit, cu mâinile încă în chiuvetă, l-am sărutat în treacăt și m-am întors la vase.

– Cred că am niște vești bune și eu, de fapt. *Eagle* și *Herald Tribune*. Foarte interesați de articolele pe care li le-am arătat. Dar e prea curând ca să fiu sigur. Totuși... foarte promițător.

M-am întors cu fața la el, ștergându-mi mâinile.

– Și abia acum îmi spui? *Eagle* și *Herald*? Jack! E minunat! Ți-am spus că până la urmă o să se rezolve. Ce

articole le-ai trimis?

– Ușurel, ușurel. Cum am zis: e încă devreme. Dar, știi, ținem pumnii. Chiar arată promițător.

M-am apucat să șterg vasele. Iarăși, Jack m-a luat în brațe din spate.

– Avem atâtea de sărbătorit, a murmurat.

– Atâtea de sărbătorit, da. Numai că, uite, am de citit cartea asta astăzi pentru șeful meu cel nou. Ce zici, te scot la cină când primesc primul salariu? Într-un loc dichisit. Mereu am vrut să ne ducem la Monte's.

S-a dat un pas mai încolo, iar eu m-am întors spre el la timp ca să îi surprind buzele contorsionate, scurt, a iritare, înainte de a i se turti iarăși într-o expresie neutră.

– Ar trebui, de fapt, să o iau la picior, a zis uitându-se la ceas. Mai am să mă văd cu un redactor de la *Mirror*. Și-n gaură de șarpe căutăm!

– Sunt tare mândră de tine.

– Nu încă. Dar curând.

M-a sărutat și a plecat.

10

La început, *Obligațiuni* nu a fost doar literatură; a fost probatoriu. Iar eu nu eram doar o cititoare; eram detectiv.

Trebuia să găsesc indicii acolo. Oricât de superficial, Harold Vanner îi cunoscuse pe cei doi Bevel. Unele elemente din roman trebuiau să se fi bazat pe realitate. Firește că nu aveam cum separa faptele de ficțiune pe atunci (și chiar după următoarele întâlniri cu Bevel distincția avea să rămână neclară), bănuiam însă că îngropat în text se află un grăunte de adevăr. Ce știa cu adevărat Vanner despre Andrew și Mildred Bevel? De ce se obosea cineva atât de puternic și de ocupat ca

Bevel să se pună contra unei bucăți literare? Trebuia să fie un lucru anume în roman pe care Bevel avea nevoie să îl suprime și să îl respingă. Era oare lucrul acela în văzul tuturor? Găsise Vanner ceva din pură coincidență, sau îi trimisese lui Bevel vreun mesaj criptat în volumul său? Se aflau acolo câteva fapte vitale pe care romanul le dăduse în vileag, intenționat sau nu, despre oamenii din care se inspirase. Poate că adevărul sălășluia în acele distorsiuni și imprecizii care îl sâcâiau atât pe Bevel.

Pe măsură ce citeam însă, proza însăși, mai mult decât conținutul, a devenit centrul atenției mele. Nu semăna deloc cu cărțile pe care fusesem obligată să le citesc la școală și nu avea nimic de-a face cu romanele polițiste pe care aveam obiceiul să le împrumut de la bibliotecă. Mai târziu, ajunsă în sfârșit la colegiu, aveam să pot detecta influențele literare ale lui Vanner și să îi evaluez romanul dintr-un punct de vedere formal (chiar dacă nu se afla în bibliografia nici unuia dintre cursurile pe care le-am frecventat, de vreme ce opera nu i se mai tipărea și devenea deja destul de greu de găsit). Însă pe atunci nu mai avusesem experiența unui asemenea limbaj. Și cartea îmi vorbea. Era pentru întâia oară când citeam ceva care exista într-un spațiu nelămurit dintre intelectual și emoțional. Am ajuns de atunci să identific acest teritoriu ambiguu drept domeniul exclusiv al literaturii. Am și înțeles la un moment dat că ambiguitatea asta putea să funcționeze doar în conjuncție cu o disciplină extremă – precizia calmă a frazelor lui Vanner, vocabularul nepretențios, reținerea în a pune la lucru dispozitivele retorice pe care le identificăm drept „proză artistică", păstrându-și în același timp un stil distinctiv. Luciditatea, părea să sugereze, este cel mai bun ascunziș pentru înțelesuri mai adânci – foarte aidoma cu un lucru transparent pus la grămadă cu altele. De atunci gustul literar mi s-a schimbat, iar *Obligațiuni* a fost înlocuită de alte cărți. Vanner însă mi-a prilejuit prima ocheadă în acea regiune evazivă dintre rațiune și sentiment și m-a făcut să o vreau schițată în scrierile proprii.

Aveam mai apoi să citesc unele dintre cronicile apărute după publicarea cărții. Cu toate că majoritatea erau mai mult sau mai puțin elogioase (*The Nation* o includea printre „Cărțile notabile ale anului" și ajunsese pe „Lista cu cărți de Crăciun pentru cititorii lui *Harper*"), reacțiile nu erau atât de unanim pozitive pe cât susținuse Bevel. *The Atlantic* publicase unul dintre articolele entuziaste de la un cap la altul. Într-un fragment, scria:

> Canonul nostru este saturat de tematica de clasă, de consumul strident, purtările încorsetate și excentricitățile nereținute care vin odată cu averea. Puține romane însă, precum *Obligațiuni*, zăbovesc asupra procesului propriu-zis de acumulare a capitalului. Dar până și aceste narațiuni care încearcă să critice bogăția și inegalitatea sfârșesc aproape întotdeauna prin a fi orbite de lăcomia ostentativă pe care au năzuit să o demistifice – o capcană pe care dl Vanner o evită cu dexteritate.

Erau însă și opinii nemiloase. Unii critici disprețuiau cartea socotind-o pastișă în toată regula („epigonică", potrivit formulării din *The New Republic*) și scoțând în evidență influențele incontestabile din Henry James, Constance Fenimore Woolson, Amanda Gibbons și Edith Wharton. *The New Yorker* numea volumul un simplu *succès de scandale* care căpătase notorietate doar pentru că era un evident *roman à clef* (ambele expresii franțuzești apar în materialul critic) bazat pe un cuplu proeminent, însă tainic, despre care toată lumea voia o poveste – fie ea adevărată ori falsă.

De îndată ce am terminat de citit *Obligațiuni*, am luat-o de la început. Din scurta întrevedere cu Bevel îmi și dădeam seama că între el și Rask erau diferențe, o intuiție pe care aveam să o pot confirma pe parcursul multelor noastre conversații din următoarele săptămâni. Omul real era mai deschis la vorbă, mai puțin evaziv și

rezervat decât încarnarea sa ficțională. Lăsau impresia, cu toate acestea, că s-ar înrudi de departe.

Pasajele descriind tranzacțiile financiare ale lui Rask au solicitat ceva mai mult efort, dar chiar dacă pe atunci nu eram familiarizată cu mulți dintre termenii din romanul lui Vanner, descrierea generică a operațiunilor a fost îndeajuns de clară. Deși acțiunile lui Rask sfidau imaginația mea morală, nu mă îndoiam că fuseseră modelate după manevre reale. Și pe parcursul întâlnirilor noastre Bevel însuși avea să o confirme. De câteva ori, cu mândrie de sportiv, mi-a spus cum a fost el în stare să gândească mai iute decât competitorii și să îi transforme în pradă, și cum mai târziu, în 1929, păcălise întreaga piață, o asmuțise împotriva ei înseși și făcuse din asta o avere. Lucrând pentru Bevel, urma să parcurg ziare și cărți din acea perioadă, iar acestea aveau să îmi confirme și să îmi descrie, în amănunt, o bună parte dintre operațiunile financiare care se găseau atât în roman (cu câteva imprecizii și inadvertențe), cât și în relatările lui directe (cu unele înfrumusețări și retușuri care să-l pună într-o lumină mai bună). Nu doar asta: am descoperit că atât Vanner, cât și Bevel parafrazau din belșug unele dintre aceste publicații în relatările lor.

Helen, soția lui Benjamin Rask, era pentru mine centrul absolut al cărții. Am ajuns rapid să mă identific cu ea. Aveam amândouă o tendință spre solitudine. Eram amândouă în general lipsite de prieteni. Ambele aveam tați excesiv de protectori și disfuncționali, măcinați de dogme nedigerate. Eram și ea și eu tinere încercând să creștem în crevase înguste, sperând să le spargem și să le sporim pe parcurs dimensiunile. Și simțeam că Vanner, păstrând întotdeauna o distanță respectuoasă, o înțelesese – și, prin ea, pe mine. Poate fiindcă povestea avea o asemenea rezonanță personală, ultima parte a cărții mi s-a părut din ce în ce mai enervantă cu fiecare citire. De ce trebuise să o distrugă pe Helen? Și, mai presus de orice, de ce o făcuse nebună? Își luase evident tot soiul de libertăți cu

povestea lui Mildred Bevel și ar fi putut să-i ofere orice fel de soartă. De ce tocmai asta? De ce să-i facă mintea țăndări?

Uitându-mă în urmă după atâția ani, încă îmi amintesc efectul principal al primului contact cu romanul. După ce l-am citit, m-am simțit pregătită pentru întâiul interviu cu Andrew Bevel. Mai mult încă: cu toate că era o operă de ficțiune, cartea mă convinsese că mă aflu în posesia unui adevăr esențial despre viața lui. Încă nu deslușeam ce adevăr anume ar fi fost, însă asta nu mă împiedica să cred că am, cumva, un as în mânecă.

II

O casă de bilete sub medalioanele și ghirlandele de ipsos. Lângă șemineu, stindarde făcând reclamă unor expoziții de tot felul. „Aur, argint, bronz: artele decorative americane la trecerea între secole." „În vizuina iepurelui: ilustrații din cărți victoriene pentru copii." Odorizant cu parfum floral. Dincolo de vestibul, sala – acum un magazin de suveniruri. Un preș cu modele inegale furișându-se în sus pe trepte. Aceleași candelabre de perete aurite. Aceeași servantă cu tăblie de marmură. Aceleași scaune cu spătar drept, însă cu frânghiuță roșie legată de la o rezemătoare la alta.

Mă surprinde cât de teritorială și indignată mă simt. Arhitecții care au renovat casa și au transformat-o în muzeu au decis previzibil să impieteze asupra atmosferei generale beaux-arts *folosind cuburi de sticlă cât se poate de contemporane și să îmblânzească excesul întortocheat al designului original cu linii drepte și disciplinate. Toate notele explicative sunt date cu un caracter sans-serif, menit cu siguranță a fi lipsit de reverență în austeritatea sa anacronică.*

Iritabilitatea și posesivitatea de care dau dovadă mă uluiesc, fiindcă prima oară când am pus piciorul aici locul mi s-a părut obscen. Ar fi trebuit să mă bucur văzându-l pângărit. Și totuși această încarnare a Casei Bevel nu face decât să adauge un strat nou la exasperarea pe care o simt în privința ei.

Magazinul de suveniruri mi se pare deosebit de insultător. Mă agasează chiar, irațional, tânărul de după tejghea. Mă dau mai aproape, dorindu-mi, din motive neștiute, să-mi scot la iveală năduful. O piesă ridicolă din vremea Prohibiției se aude încetișor pe fundal. Văd un amalgam de stilouri, căni și cărți poștale împodobite cu reproduceri

ale obiectelor din colecție și cu sigla muzeului. Un zid lăturalnic e dedicat amintirilor din Freneticii Ani Douăzeci – pălării de pai, șaluri cu pene, sticluțe la purtător, mănuși de satin, portțigarete, costume de epocă. Lângă secțiunea în cauză e proțăpită o gondolă dedicată lui Francis Scott Fitzgerald. Exemplare din toate cărțile lui. Biografii și studii critice. Marele Gatsby *în felurite limbi.*

Sigur că nici măcar un exemplar din Obligațiunile *lui Harold Vanner.*

Prin intermediul lui Vanner am văzut la origini această casă. I-am citit cartea cu câteva zile înainte să pătrund pentru întâia oară aici. Deși descrierea lui e cam scurtă, percepția mea inițială a acestui loc a fost puternic condiționată de cuvintele lui. Către sfârșitul primei părți a romanului său, încarnările ficționale ale domnului și doamnei Bevel s-au întâlnit în fine. Vanner oferă ocheade iuți, nu cu totul precise, în conac și înregistrează reacțiile lui Helen Rask la el.

„Nu reuși să se lase fermecată", scrie Vanner despre avatarul lui Mildred. „Nimic, atunci când ajunse pentru prima oară la casa plină de fast a domnului Rask, nu o făcu să simtă vreun fior de dorință ori măcar vreo încântare vagă, de moment la gândul unei existențe eliberate de orice constrângeri materiale."

Și exact așa am avut de gând să reacționez când am venit aici prima oară în tinerețe. Eram hotărâtă să fiu indiferentă și disprețuitoare. Am eșuat. Casa era pe atunci la deplina ei înflorire și mi-a făcut tot ce fusese concepută să îmi facă. M-a făcut să mă simt nedemnă. Stângace și necurată. Ca o cerșetoare, chiar dacă nu ceream nimic. Am fost copleșită, da. Însă fiind fiica preferată a tatălui meu, m-am simțit în același timp scârbită și mânioasă – atât de casă, cât și de reacția mea de supușenie. La mări și țări de apatia lui Helen.

Acum, cât mă mai preumblu înainte să urc scările spre bibliotecă, experiența cu casa e și mai contradictorie. Nemărginita mea posesivitate indignată („Știu cum arăta cândva cu adevărat *locul ăsta") se contopește cu*

indiferența pe care nu am reușit să o simt în tinerețe (acumularea seacă de opere de Holbein, Veronese și Turner nu e chiar o galerie, ci mai mult o simplă cameră cu trofee) și cu un tăios sentiment de nostalgie (revenirea într-un loc plin de semnificații după câteva decenii dezvăluie cât de necunoscut își poate fi cineva sieși).

Sui treptele uitându-mă împrejur, încercând să compar impresii trecute și prezente. Să înșirui un inventar al picturilor, sculpturilor, statuetelor, porțelanurilor, vazelor, pendulelor și candelabrelor? Să descriu sălile somptuoase? Să le numesc funcția și la ce ceas al zilei erau menite fiecare a fi utilizate? Să încerc o redare a dimensiunilor lor? Să mă opresc de-a fir a păr asupra țesăturilor bogate, pietrelor scumpe și soiurilor unice de lemn întrebuințate prin casă? Să încerc o clasificare a diferitelor piese de mobilier? Să menționez mărcile de mașini care se înșiruiau cândva pe alee? Să spun câți servitori lucrau aici în anii treizeci? Să le descriu diversele îndatoriri?

Îmi vin în minte materialele legate de Marele Gatsby *puse în vânzare la magazinul de dedesubt. Nu simt pic de dorință să mă pierd în descrierea unor bogății neprețuite. Ca Vanner, nu mă simt înclinată să stărui asupra opulenței locului. Sunt aici pentru documente. Nimic altceva.*

În susul scărilor fac stânga și străbat holul cel lung. Câteva uși sunt deschise, lăsând vederii încăperi cu picturi și obiecte decorative expuse în spatele unor funii de catifea. Țin minte exact ce ușă dădea către dormitorul lui Mildred. Acum, ca și atunci, e închisă. La capătul coridorului, biblioteca.

Au mutat lucrurile. Acum sunt mai puține cărți aici (majoritatea sunt probabil la păstrare în depozit) și mă bucur să văd șirurile de pupitre utilitare cu becuri funcționale și scaune de nădejde, concepute pentru muncă adevărată. Câțiva mușterii răsfoiesc albume voluminoase de artă și își iau notițe. Bibliotecarul-șef îmi iese în întâmpinare și ne întoarcem la masa lui, unde mă prezintă celor doi colegi. Îi întind scrisoarea prin care cer

acces la materialele nepuse la dispoziția publicului, iar el o acceptă, scuzându-se pentru această formalitate necesară.

Îl întreb ce fel de documente și cărți sunt solicitate mai adesea. Îmi spune că majoritatea vizitatorilor sunt universitari ori studenți care cercetează cuprinzătoarea colecție de artă. Evaluatori de la case de licitații vin aproape în fiecare zi.

– De fapt, spune, ca scriitoare, sunteți în minoritate aici.

Vorbim despre materialele pe care le caut. Când cer hârtiile lui Mildred Bevel, cei trei bibliotecari își aruncă priviri și chicotesc.

– O, vă doresc numai bine, zice șeful, în vreme ce bibliotecarii ceilalți dau din cap înțelegători. Doamna Bevel avea un scris de mână îngrozitor.

– Le zicem manuscrisele Voynich, spune cel mai tânăr dintre ei cu un zâmbet șugubăț.

Glume de bibliotecari. Manuscrisul Voynich e un volum din secolul al cincisprezecelea inscripționat pe pergament și păstrat în Biblioteca de Cărți Rare și Manuscrise de la Universitatea Yale. Puține se știu despre ceea ce pare a fi, dacă e să judeci după ilustrații, un tratat despre specii necunoscute de plante și o cosmologie. Manuscrisul ar putea să provină de mai oriunde din Europa Centrală și este scris într-un alfabet inventat care a lăsat perplecși generații de cărturari. În ciuda unor considerabile investiții de timp și resurse, lingviștii, criptologii, ba chiar și agențiile guvernamentale din lumea întreagă nu au izbutit, deocamdată, să îl descifreze.

Bibliotecarul-șef se hlizește și el, dar revine rapid la tonul profesional.

– Sunt atât de multe în dosarele doamnei Bevel pe care nu am reușit să le pricepem. Și asta a afectat felul în care sunt catalogate documentele ei. Am fost nevoiți să grupăm lucruri bazate exclusiv pe format, în loc de subiect. Ne cerem, așadar, scuze dinainte dacă veți descoperi în cutii un conținut întrucâtva eterogen.

Mă așez la un pupitru, îmi scot caietul și un creion (cerneala nu este permisă aici) și aștept să îmi vină cutiile.

2

Mi s-a spus să folosesc intrarea de serviciu, care dădea într-un mic vestibul pentru angajați, unde am fost așezată pe un scaun. M-am bucurat că mă aflu în acest spațiu intermediar înainte de a intra în spațiile de locuit. Una dintre cameriste m-a prezentat domnișoarei Clifford, șefa personalului, o femeie cu aere de bunică zglobie care mi-a oferit o ceașcă de ceai pe care eram prea agitată să o accept. Mi-a întins-o totuși, spunându-mi „scumpete".

Un majordom care părea că o face pe majordomul într-un film a intrat și, adresându-se încăperii mai degrabă decât mie, mi-a rostit numele, s-a răsucit pe călcâie și a plecat. Domnișoara Clifford mi-a luat ceașca și m-a îndemnat să îl urmez. Majordomul m-a purtat pe un culoar, apoi pe scări în sus și după aceea pe un coridor îngust. Parcă eram în culisele unui teatru. Nu s-a uitat în urmă nici măcar o dată ca să se asigure că îl urmez. Într-un târziu, am trecut de o ușă care ducea în casa propriu-zisă. M-am simțit ca o intrusă de îndată ce am pus piciorul pe mochetă. Am traversat un salon interminabil. Majordomul a bătut la o ușă și am fost introdusă în biroul lui Bevel.

Între limitele abilităților sale de expresie, mi-a făcut o primire călduroasă. Am schimbat câteva politețuri și mi-a cerut să iau loc la masa de lucru, în spatele mașinii de scris.

– Înainte să începem, a zis luând niște hârtii de pe o măsuță lăturalnică, e o obligație legală importantă pe care o avem de îndeplinit. Trebuie să semnezi foile acestea. Afirmă, în esență, că sub nici o formă și circumstanță nu poți discuta, transmite sau comenta în privința vreunuia dintre lucrurile care vor fi menționate aici. Am vrut să îți prezint acest document în persoană pentru a-ți da măsura seriozității cu care privesc chestiunea. Dacă respecți regulile, n-o să ai nici un motiv de îngrijorare. Documentul de față nu va avea

absolut nici un efect asupra vieții dumitale. Dar mă tem că nu vom putea începe dacă nu îl semnezi.

Am semnat fără să citesc hârtiile. Nu aveam de ales – și, pe atunci, nici intenția de a-i divulga vreunul dintre secrete.

Nu este exclus să fiu încă obligată la confidențialitate de acea înțelegere. Documentul în speță nu a apărut deocamdată pe parcursul cercetării hârtiilor din lotul Bevel. Consilierul juridic al proprietății mi-a spus că firma de avocatură angajată atunci de companie nu mai există. Și până aici am de gând să merg cu chestiunea.

– Ai citit deja cartea. Nu e nevoie să o discutăm. Știu că ai ajuns să înțelegi, pur și simplu făcând o vizită la locul meu de muncă, faptul că sunt un om de afaceri respectabil. Vom vorbi pe larg despre asta, firește. Dar îți dai seama, desigur, cât de justificată îmi este furia și cât de repede trebuie să lucrăm. Întrebări.

– Nu am.

Știam că nu ar fi înțelept să îi pun vreuna dintre nenumăratele întrebări pe care le aveam despre romanul lui Vanner în raport cu existența reală a familiei Bevel.

– Bine. Uite cum vor decurge lucrurile. Eu îți spun dumitale povestea mea simplu, așa cum îmi vine. Dumneata o vei trece pe hârtie și, când e necesar, vei prelucra frazele ca să fim siguri că întregul are noimă. Elimină redundanțele și contradicțiile. Așază evenimentele în ordine (știi că există în conversație tendința de a sări de la unele la altele). Asigură-te că nimic nu sună prea strident sau obscur pentru cititorul obișnuit. Câte o înfloritură, poate, când și când. Știi dumneata, acele mici retușuri. Ca să se citească ușor. Eu îți voi furniza povestea, natural, dar detaliile mărunte și șlefuitul ți le las dumitale.

– Firește.

Să îi corectez stilul și, de fapt, să *îi scriu* cartea erau aspecte ale slujbei pe care nu le anticipasem. Lucrurile se vor mai limpezi pe parcurs, am decis.

– Am nădejdea și că vei furniza o... influență feminină în pasajele privitoare la doamna Bevel.

Am dat din cap a încuviinţare, încă încercând să îmi vin în fire.

– Şi dacă tot mi-am menţionat soţia, e o chestiune covârşitor de importantă privind acel roman pe care l-ai citit. Ceva ce nu ar trebui să uiţi nicicând. Am mai spus şi o repet, soţia mea nu a suferit niciodată de afecţiuni mintale de vreun fel. Mildred a fost o femeie cu mult discernământ, cu o fire senină. Cum să fie defăimat într-un asemenea hal cineva atât de bun şi de fragil ca ea? E ca şi cum ţi-ai bate joc de un copil.

S-a oprit şi s-a uitat mai întâi la ungherul în care peretele se întâlnea cu tavanul şi apoi la mâinile lui.

– Şi cum ar putea să lase de înţeles cineva că am fost în vreo măsură răspunzător de moartea ei? Cum a putut şarlatanul ăla să conceapă, nu mai spun să tipărească, ideea că aş fi fost în stare să o supun unor experimente medicale sărite de pe fix? Îţi dai seama că nu pot lăsa această naraţiune să persiste.

Ochii i s-au întors spre mine ca pentru a se asigura că vorbele respective mi se întipăriseră bine în minte.

– E adevărat că a murit într-un sanatoriu elveţian. Dar am pierdut-o din pricina cancerului.

– Îmi pare nespus de rău.

M-a oprit cu o palmă ridicată.

– Nu-i nevoie. La lucru.

– Domnule Bevel, dacă nu aveţi nimic împotrivă, aş prefera să iau loc acolo, pe sofaua aceea. Maşina de scris n-o să-mi trebuiască. O să stenografiez şi o să transcriu mai târziu totul.

A fost luat prin surprindere.

– Cred că această conversaţie, cum aţi numit-o, va curge mai bine într-o ambianţă mai puţin protocolară, am zis.

O pauză gânditoare.

– Prea bine. Dacă ţi-e mai uşor dumitale aşa…

A făcut un gest spre divan şi s-a aşezat pe un jilţ în faţa mea.

– Să începem.

3

La ieșirea din casă, majordomul mi-a înmânat un plic și m-a înștiințat că în el se află primul meu salariu săptămânal, plătit în avans, împreună cu o sumă menită unor prime cheltuieli. Îmi trebuiau poate o nouă mașină de scris ori provizii de papetărie. Sau mi-ar fi prins bine, cine știe, un rând de haine noi? Țin minte că s-a delectat cu tactul său lipsit de tact când și-a emis ultima sugestie.

Am traversat Fifth Avenue și am găsit o bancă liniștită în parc unde să pot inspecta conținutul plicului.

Din cauza felului în care fusesem crescută, ajunsesem să consider banii un lucru murdar. Murdăria fizică de pe bancnotele unsuroase de un dolar și de cinci care îmi treceau de obicei prin mâini avea și un aspect moral, de vreme ce bancnotele erau literalmente „pătate cu sudoarea maselor exploatate". Cu trecerea anilor, lepădându-mă de dogmele tatei, repulsia mea etică s-a muiat în indiferență. Nu mai sunt în favoarea sau împotriva banilor în manifestarea lor fizică – îi văd doar ca pe un vehicul tangibil prin care desfășurăm schimburi comerciale.

Și totuși în acea zi în Central Park plicul părea să conțină mai mult decât bani. Nu mai avusesem niciodată în mână atâția. Zece bancnote de douăzeci de dolari (chiria noastră, pe atunci, era de cam douăzeci și cinci pe lună). Erau noi-nouțe și se agățau unele într-altele. Întrebându-mă care e de fapt adevăratul miros al banilor – și nu al puzderiei de mâini care îi atinseseră pe parcursul anilor –, mi-am vârât nasul în plic. Mirosea exact ca tata. Însă dincolo de tuș mai era și un iz de pădure. O aromă slabă de pământ umed și ierburi necunoscute. De parcă bancnotele ar fi fost un produs al naturii. Prefirându-le în interiorul plicului, am observat că aveau serii consecutive, ceva ce nu mai văzusem până atunci. Asta m-a făcut să mă gândesc, cu o intensitate întrucâtva corporală, la milioanele de

bancnote de douăzeci de dolari imprimate înainte și după ale mele și la nesfârșitele posibilități pe care le reprezentau. Obiectele pe care le puteau cumpăra, problemele pe care le puteau rezolva. Tatăl meu avusese dreptate: banii erau o esență divină care se putea întruchipa în orice manifestare concretă.

În aceeași zi am pornit cu treabă prin Brooklyn. Oricât mi-ar fi displăcut majordomul, nu se înșelase: aveam nevoie de haine noi. Pe lângă asta, nu era exclus ca Bevel însuși să îl fi instruit să îmi spună că îmi trebuie îmbrăcăminte nouă. Am decis să fac asta imediat, de vreme ce știam că tatăl meu va fi plecat în acea după-amiază și nu voiam să mă vadă cu pungi de cumpărături.

Mi-a luat ceva efort ca s-o conving pe vânzătoarea de la Martin's, de pe Hoyt Street, că deși voiam să arăt bine, nu aveam poftă să atrag atenția asupra veșmintelor mele. M-a tot pisat cu întrebări despre șeful meu și despre cum era munca la birou. I-am dat răspunsuri evazive și, invariabil, am ales ținutele pe care le lăsase deoparte pe motiv că nu-l au pe vino-ncoa.

– O tânără așa de atrăgătoare ca dumneavoastră... Nu ar trebui să vă ascundeți sub hainele astea sure, a zis înainte de a capitula în fața dorințelor mele cenușii și lipsite de zvâc.

Următoarea oprire am făcut-o la proprietăreasă. Singurul motiv pentru care nu fuseserăm încă evacuați era că o iubise pe mama și se simțea prin urmare obligată față de mine. Însă pe tata nu-l avea la inimă în aceeași măsură în care nu-i plăcea nici tiparnița lui semiclandestină. Și cu fiecare zi în care întârziam cu chiria, deveneam tot mai mult fiica tatălui meu. Mereu dura cam un ceas să o plătim. Voia banii, dar se simțea totodată stingherită să-i ia și invariabil obligată să mă țină mult la ușă ca să schimbăm bârfe despre vecini. Această iluzorie apropiere se răcea după două săptămâni și pierea cu totul până la sfârșitul lunii.

Ceva similar se petrecea la prăvăliile unde cumpăram pe caiet. Dacă mie îmi fusese rușine să tot iau pe

datorie timp de săptămâni și uneori chiar luni, prăvăliașilor le era acum jenă să ia banii pe bună dreptate ai lor. Stângăcia asta ducea la conversații lungi pe felurite subiecte banale, după care eram expediată cu câte o mică tratație.

Am avut o cină liniștită cu tatăl meu, care nu a întrebat de unde se ivise toată acea mâncare în cămară.

În următoarea zi am cerut ajutorul lui Jack ca să fac rost de o mașină de scris. Mă gândisem că o să ne dea o ocupație (timpul petrecut împreună devenise treptat ceva fără țintă) și că i-ar plăcea ocazia de a se umfla în pene cu abilitățile jurnalistice. Îmi spusese că lucrase pentru câteva ziare mici în Chicago și presupusesem din descrierea îndatoririlor lui că era priceput la mașini de scris și alte aspecte ale muncii la birou.

Ne-am întâlnit la o papetărie din centrul Brooklynului, aproape de tribunale, care vindea, închiria și repara mașini de scris. Jack, cu capul dat pe spate și o țigară atârnându-i dintre buze, a pus o grămadă de întrebări și a încercat diverse dispozitive. Era limpede, totuși, că nu știa nimic despre bătutul la mașină. A testat câteva modele, țăcănind „alalalalalalalalala“ cât de repede putea cu arătătoarele. Cât a vorbit Jack cu unul dintre vânzători, am încercat la repezeală câteva mașini, sperând să nu mă vadă. Tocmai când decideam pentru un Royal portabil la mâna a doua (cu toate că „e“-ul era cam înecat în tuș, cu un ochi înnegrit, iar punctul pe „i“ adesea nu apărea), s-a apropiat înainte să îmi dau seama și să mă opresc din bătut. Nu a scos o vorbă, i-am simțit însă resentimentul. Nu a ajutat nici să mă vadă că refuz plata în rate și că plătesc cei 27,50 de dolari cu bani peșin.

Pe drumul de întoarcere mi-a povestit despre promițătoarele lui subiecte, investigații și intuiții. Începea să cunoască o mulțime de lume pe la diferite jurnale, iar speranța îi era că în curând totul are să se lege – mai trebuia doar să găsească subiectul potrivit pentru redactorul-șef perfect de la ziarul perfect. Atâta îi

trebuia: să i se deschidă o ușă. După care îl aștepta cariera de publicist.

– E doar o chestie de timp, a zis. Dar timpul devine... A făcut o pauză stângace. Costisitor.

M-am oprit și mi-am dus palma la gură, oripilată.

– Îmi pare așa de rău. Nu pot să cred că nu ți-am oferit, am zis întinzând mâna după geantă.

– A, nu! N-am vrut să zic...

– Hai să nu trecem iar prin toată povestea.

I-am întins niște bani; a rămas cu privirea înțepenită în trotuar.

– Te rog. Ia-i. De dragul meu.

A băgat rapid în buzunar bancnotele, fără să ridice ochii măcar, îngăimând cuvinte de mulțumire și promisiunea că îmi va înapoia datoria. Ne-am văzut de drum.

– Dar spune-mi despre slujba ta cea nouă, a spus, revenind la tonul său normal. Ce-i cu mașina de scris? N-o să lucrezi la un birou?

– Încă nu sunt sigură. Ieri am lucrat la reședința lui. Zice că nu îi mai place să se ducă în oraș. Lucrează de acasă în fiecare după-amiază. Și de aceea am nevoie să bat notițele acelea după ce ajung înapoi. Poate mai încolo o să ne întâlnim la birou. Nu știu.

– Ia stai. Ai fost acasă la el?

– Da.

– Singură?

– Păi... are tot personalul în preajmă.

– Dar ați fost singuri, voi doi.

– Da.

– Nu-mi place.

Am pășit mai departe în tăcere. Îmi aducea aminte de hoinărelile noastre tăcute de-a lungul apei, în care se cufunda în calcule despre momentul potrivit ca să mă sărute.

– Și cine-i tipul, până la urmă?

– Un afacerist.

– Are și nume afaceristul?

M-am oprit iar.

– Uite ce-i. Nu o să-ți cer să ai încredere în mine. Nu o să-ți dau nume care nu-ți trebuie, doar ca să te poți simți bine. N-o să spun nimic ca să te împac.

Când am pornit iar, cu Jack bosumflat la câțiva pași în urmă, mi-am dat seama că rostisem acele ultime propoziții plat, cu un calm inexpresiv. Exact ca Andrew Bevel.

4

Când l-am văzut următoarea dată, Bevel avea un guturai strașnic. Nu renunțase totuși la întâlnirea noastră. De vreme ce era bolnav, nu avea să se simtă din cale-afară de rău pentru că pierde vremea cu „chestia" în loc să aibă o activitate reală, a zis. Era o zi din cele mai proaste ca să fii răcit – o după-amiază fierbinte și umedă de vară newyorkeză.

I-am predat transcrierile dactilografiate ale primei întâlniri. Aveam impresia că îi croisem cuvintele în propoziții dure, tăioase. Textul suna, credeam eu, bărbătos. Se arăta în unele privințe nerăbdător cu canoanele stilistice, un lucru menit să fie o denunțare tacită, însă vehementă a romanului lui Vanner. Nu mă depărtasem în nici o privință de evenimentele pe care le prezentase în relatarea lui.

A citit paginile pe loc. Mi s-a părut că le parcurge prea repede ca să îmi poată aprecia subtila severitate.

– Așa, a zis și și-a suflat nasul.

Transpira. Era poate iritat.

– Chiar iei notițe exacte. Faptele sunt, în esență, unde trebuie. Ar mai fi câteva lucruri de modificat. Ajungem și acolo. Problema este că asta nu mă reflectă pe mine.

– Vă asigur că am rămas aproape de...

– Cum tocmai am spus, iei notițe exacte. Dar dacă voiam pe cineva care doar să îmi înregistreze cuvintele, aș fi folosit un dictafon. În transcrierea dumitale se pierd prea multe. Totul e plat. Și plin de îndoieli. Înțelegi cu adevărat cu ce mă ocup eu?

– Nu.

– Mulțumesc pentru că nu ai încercat să răspunzi. Treaba mea e să am dreptate. Întotdeauna. Dacă greșesc vreodată, trebuie să mă folosesc de toate mijloacele și resursele ca să modific și să aliniez realitatea potrivit cu greșeala, pentru a înceta să mai fie o greșeală.

– Ar trebui să notez asta pentru cartea dumneavoastră.

– Nu-mi dau seama dacă ești sarcastică ori naivă. Oricum ar fi, nu mă face să regret că te-am angajat.

Și-a suflat iarăși nasul și a ridicat un receptor.

– Ceai, a zis și l-a lăsat la loc în furcă. Paginile dumitale sunt prea ezitante.

– Le voi rescrie.

– Bine. Nu știu câtă vreme o să fiu în stare să fac asta azi, cu răceala asta, dar e un lucru despre părinții mei. Nu, nu-i nevoie să iei notițe încă. Nu vreau să onorez acele afirmații scandaloase din roman cu un răspuns. Aș vrea totuși să știi că totul e fals. Închipuirea că tatăl meu ar fi avut o viață dublă în Cuba. A avut într-adevăr o manufactură de tabac – cum a avut multe alte afaceri. Dar să concepi că s-ar fi gândit vreodată să pună piciorul la sud de graniță...

Aici a fost cât pe ce să râdă.

– Iar mama...

În ușă s-a auzit o bătaie. Majordomul cel antipatic a intrat cu un serviciu de ceai pentru o singură persoană. Grav, silențios, i-a turnat lui Bevel o ceașcă și a ieșit.

– Mama mea, a reluat Bevel după închiderea ușii. Fumătoare, ea? Trabucuri? Cu asemenea... *prieteni*? Numai pentru asta merită Vanner tot ce capătă.

Tuse.

– Iarăși, nu e un lucru pe care aș vrea să îl abordez direct.

Căldura, tusea și ceaiul îl făcuseră să asude din belșug.

– Să ne întoarcem la acțiunile mele caritabile.

Mi-am luat suportul de scris și m-am așezat pe o altă sofa. Mi se părea important, cumva, să arăt că locul unde mă așez ține de alegerea proprie.

– De ce nu-mi spuneți câte ceva despre părinții dumneavoastră mai întâi?

Exasperarea absentă de pe chip s-a ivit în forța cu care a pus ceașca la loc pe tăviță. Comisesem o greșeală. Însă avusesem de câștigat în trecut arătându-mă decisă. Poate că puteam ispăși insistând asupra erorii.

– Poate pierderea dumneavoastră ar putea explica felul în care v-ați bazat pe înaintași pentru inspirație. Și ar fi o bună imagine de fundal pentru întreaga muncă filantropică. Arătați-mi ce v-a împins inițial către acele gesturi caritabile.

– Influența feminină.

Se mai înmuiase întrucâtva?

– Nu pari să fi fost atentă. Vreau pagini în forță, nu dulcegării.

Și-a șters fruntea, arătând dintr-odată secătuit și pustiu. Poate că avea febră.

– Dar îți înțeleg punctul de vedere, presupun. Ce ai vrea să știi?

– Ce-ar fi să îmi povestiți câteva amintiri timpurii. Câteva paragrafe cu scene din copilărie ar fi numai bune pentru spart gheața. Să arate cum ați ajuns bărbatul care sunteți azi. Care credeți că e prima imagine cu mama dumneavoastră?

A urmat o pauză. A tușit, și-a tamponat fruntea. Parcă mă treceau și pe mine sudorile. Tăcerea prelungă era stânjenitoare. Dar am refuzat să o rup.

– Când a murit.

Iarăși pauză.

– Când a murit, m-am întrebat asta. O căutare după ouă de Paște, cred.

Tăcerea a început să prindă iarăși formă.

– Era o femeie foarte iubitoare. Ceea ce i-a făcut dificilă absența. Și deșteaptă. Foarte deșteaptă era. A descoperit talentul meu precoce la matematici. Adesea asista la lecții și îmi corecta institutorii. Semăna în asta cu Mildred. Amândouă femei excepționale.

A râs pufnind în felul său obișnuit, pe amândouă nările.

– Armate de institutori concediați. Unul după altul. Nici unul nu făcea față talentelor mele, zicea ea. La un moment dat, a început să îmi spună mie să îi dau afară. Trebuia să îi informez că au fost puși pe liber și să explic de ce – ce nu reușiseră să mă învețe și așa mai departe. Cred că aveam șase sau șapte ani prima oară când a trebuit să o fac.

A pufnit sardonic în râs, sau poate și-a eliberat de fluide nasul congestionat.

Părea sleit.

– E un exercițiu fără rost. Și mi-e rău. Mă tem că am temperatură. Întoarce-te miercuri cu paginile rescrise. Și o să vorbim despre operele mele caritabile.

5

Nu ne-am văzut în următoarea zi de miercuri. Bevel era încă bolnav. M-am folosit de răgazul suplimentar ca să îmi rescriu paginile inițiale, încercând să îi urmez indicațiile. Era adevărat că prozei mele îi lipsea forța prezenței lui. Însă forța aceasta nu se găsea exclusiv în maniera de a vorbi; era în același timp efectul cumulat al mai multor aspecte diferite ale personalității, al spațiului care îl înconjura și al intimidantelor prejudecăți care se puteau nutri în privința lui. Fiindcă forța și hotărârea lui nu erau doar verbale, nu puteau fi imitate doar prin intermediul cuvintelor și au refuzat să prindă viață pe pagină.

Toate încercările dădeau greș. Cel mai aproape de vocea lui Bevel obțineam o caricatură. O dorință aproape irepresibilă de a-l cunoaște pe Harold Vanner a pus stăpânire pe mine. El trebuia musai să aibă unele dintre răspunsurile pe care le căutam, de la întâmplările majore până la detaliile mai mărunte. M-ar fi putut ajuta, cine știe, și cu scrisul. Nu putea fi atât de greu de găsit. Însă ce i-aș fi spus? Că fusesem tocmită să ajut la scrierea unei cărți al cărei scop principal era să îi dezavueze și să îi distrugă romanul? Și chiar dacă din vreun motiv miraculos Vanner m-ar fi ajutat, Bevel ar fi aflat neîndoielnic de întâlnirea cu el și acesta ar fi fost sfârșitul angajamentului meu, dacă nu și mai rău – mai era și acel document pe care îmi ceruse să îl semnez.

Coșul mi se umpluse cu hârtii mototolite. Îmi adulmecam panica.

Din acea disperare ascendentă s-a ivit prima rază de lumină. Nu aveam să mai încerc capturarea vocii lui Bevel. În loc de asta, aveam să creez vocea pe care și-o dorea – vocea pe care voia să o audă.

După ce am umplut încă un coș cu ciorne fără valoare, mi-am dat seama cât de plin de sine îmi este planul. Cum puteam eu, de una singură, să găsesc un ton îndeajuns de grandios încât să îl captiveze pe Bevel în măsura în care să creadă că se poate auzi el însuși acolo? Aveam nevoie de ajutor.

M-am dus la sediul Bibliotecii Publice din New York, în Bryant Park, și am petrecut o zi întreagă răsfoindu-le catalogul și uitându-mă la autobiografii scrise de „Bărbați Americani de Seamă". Benjamin Franklin, Ulysses S. Grant, Andrew Carnegie, Theodore Roosevelt, Calvin Coolidge și Henry Ford sunt o parte dintre numele cu care țin minte că m-am ales în urma căutărilor printre fișe. Dacă vocea proprie a lui Bevel, transcrisă fără vreo înfloritură sau alterare, nu era îndeajuns, aveam să însăilez pentru el una nouă din vocile celelalte. Și toate urmau să fie închegate laolaltă de mândria și lăudăroșenia tatălui meu. Ca o creatură

de-a lui Victor Frankenstein, Bevel al meu avea să fie asamblat din mădularele acestor feluriți bărbați.

Am reușit să împrumut o parte dintre aceste cărți de la Biblioteca Publică din Brooklyn, și în următoarea săptămână le-am parcurs într-un chip haotic, alandala, sărind de la una la alta fără pic de metodă, făcând notații la întâmplare, fără să le trec sursa. Nu fusesem învățată să fac cercetare de arhivă sau cum să mă folosesc judicios de o bibliografie. Și ăsta s-a dovedit un lucru bun. Fiindcă mulțumită abordării mele sălbatice și de o neștirbită lipsă de organizare, cărțile au început să se dizolve unele într-altele. Ce era individual la fiecare dintre ei – fățarnica pietate autopropulsoare a lui Carnegie, decența organică a lui Grant, pragmatismul fără ocolișuri al lui Ford, scumpetea la vorbă a lui Coolidge și așa mai departe – a lăsat locul unui lucru pe care credeam, la acea vreme, că îl au în comun cu toții: socoteau fără greș, fără urmă de îndoială, că vorbele lor *necesită* ascultare, că *merită* să aibă public, că dările de seamă despre viețile lor lipsite de pată *trebuie* ascultate. Arătau cu toții aceeași siguranță neclintită ca și tatăl meu. Și am înțeles că asta era siguranța pe care o voia Bevel în pagină.

Absorbită de muncă, abia dacă mai ieșeam din cameră. Nu mi-aș fi putut dori o coordonare mai bună. Pe parcursul respectivei săptămâni eu și tata căzuserăm într-o tăcere ostilă. Era supărat pe slujba mea de pe Wall Street, așa aveau să rămână lucrurile până ce făceam primul pas spre împăcare, ceea ce ar fi însemnat să îi spun, cumva, că el avusese dreptate și eu greșeam. Ceva similar se petrecea și cu Jack. Nu mai venise să mă vadă de când cu altercația noastră de după ce cumpărasem mașina de scris. Nu este exclus să fi crezut amândoi că mă sechestrasem în cameră fiindcă eram afectată. În loc să lucrez, și-or fi închipuit că stau posacă, în coconul meu de resentiment contra lor.

Tata exercita un monopol emoțional. Fericirea lui nu tolera nici o abatere. Când era binedispus, toată lumea musai să se delecteze cu poveștile lui lungite, să râdă la

glumele lui și să ia parte cu voioșie la orice proiect îi venea în minte – renovări de case dezastruoase, servicii de imprimerie nonstop, excursii în Bronx în căutarea unui măcelar italian de care adusese vorba nu mai știu cine. Însă când i se înecau corăbiile sau era nedreptățit, îi făcea pe toți să plătească pentru asta. Încă nu am văzut o față mai hotărâtă decât chipul lui furios. Din păcate, hotărârea aceasta era fixată doar asupra sieși – era hotărâtă în hotărârea ei. Odată ce intra în starea cu pricina, am impresia că vedea drept trădare orice fel de compromis, de parcă întreaga lui ființă s-ar fi putut eroda și spulbera în vânt prin admiterea vreunui cusur. Am locuit cu tatăl meu timp de mai bine de douăzeci de ani și am rămas aproape după ce m-am mutat de acasă. Nici măcar o dată, în acele decenii, nu și-a cerut vreodată iertare pentru nimic.

Cu câteva zile înainte de următoarea ședință cu Bevel, am terminat de scris prefața autobiografiei. Dacă textul nu suna exact ca el, surprindea felul în care credea el că *ar trebui* să sune. Nu este exclus ca o parte din excesiva încredere în sine cu care îl înzestrasem pe fictivul meu Bevel să se fi lipit de mine, dar căpătasem convingerea că îi găsisem vocea – și că va funcționa.

Am ieșit din camera mea peste poate de încântată și am dat peste tata, la matriță, alimentându-și mânia principială ca exemplu pentru absolut nimeni. L-am îmbrățișat și l-am pupat pe obraz.

– Haide. Nu fi supărat.

– Supărat, eu? Nu-s supărat. Tu ești aia care a stat închisă în odaie cu zilele.

– Am avut de lucru. Știi că am avut de lucru.

Nici un răspuns. A pus pe cadru un șir de litere plumbuite.

– Și înțeleg că nu-ți place serviciul pe care l-am găsit.

– N-am zis eu asta. Sunt vorbele tale.

– Nici eu nu mă înnebunesc după niște chestii de acolo. Dar e slujba pe care s-a nimerit s-o obțin.

– Nu-mi pune vorbe în gură.

– Ai spune că un lucrător la banda de asamblare de la Ford e capitalist? Ai spune că un muncitor care lucrează la forjă la U.S. Steel e imperialist? Nu sunt chiar ei oamenii pentru care lupți? Care-i diferența dintre oamenii ăia și mine?

Și-a lăsat deoparte sculele. În entuziasmul meu uitasem că dacă era să o dregem cumva, el ar fi trebuit să aibă dreptate și eu să greșesc. Acum avea să stea îmbufnat încă o săptămână. Însă imposibilul s-a întâmplat.

– Ai dreptate, a zis, ba chiar a repetat-o. Ai dreptate. Vino încoace, fă-mi niște cafea și spune-mi despre serviciul ăsta al tău.

6

– Bun. O să fac unele corecturi mai târziu. Să continuăm.

Atât a spus Andrew Bevel după citirea noii versiuni a textului său. Și altceva nici că îmi trebuia.

Ne-am petrecut prima jumătate a acelei întâlniri cartografiind întregul volum, capitol după capitol. Devenise clar deja că nu îmi va spune povestea vieții lui în ordine cronologică și că nici nu va epuiza câte un subiect în parte înainte de a trece la următorul. Totuși, având mintea organizată și metodică a unui contabil, Bevel voia să știe unde avea să își aibă locul fiecare eveniment. Am înjghebat prin urmare o schelărie generală, nu foarte diferită de structura golașă a noului său zgârie-nori. Era treaba mea, când îmi băteam la mașină însemnările după fiecare ședință, să decid de care capitol țin și să le țes într-o narațiune coerentă.

După o prefață scurtă cartea avea să înceapă cu un capitol despre înaintași, urmat de altele despre educație, despre afacere și așa mai departe. Adesea, când Bevel se

lăsa dus de val, se apuca de sărit înainte și înapoi prin capitole, cerându-mi să trec pe foaie unele propoziții izolate, cuvinte-cheie ori doar câte un nume, urmând ca mai apoi să revină cu completări. Miezul cărții era alcătuit din secțiunile care îi făceau dreptate soției și din cele care insistau pe extraordinarul său talent în afaceri.

Era, în același timp, de imensă importanță pentru el să ilustreze multele căi prin care investițiile lui însoțiseră, ba chiar contribuiseră la prosperitatea țării – chiar și în mijlocul crahului din 1929. Și-a dat multă silință să arate cum strămoșii săi, încă de la bunicul care trăise pe timpul mandatului lui Jefferson, realizaseră un mariaj între câștigul personal și binele patriei. Acesta, insista Bevel, era centrul practicilor sale de afaceri. „O mână egoistă nu se întinde până departe", spunea adesea. Ori: „Profitul și binele comun nu sunt decât două fețe ale aceleiași monede". Ori: „Prosperitatea noastră e dovada virtuții noastre". Averea avea, pentru el, o dimensiune aproape transcendentală. Nicăieri nu se vedea asta cu mai multă limpezime decât în legendarul său șir de triumfuri din 1926, ajungea adesea să repete. Deși țintind profitul, acțiunile lui avuseseră invariabil în gând propășirea țării. Afacerile erau o formă de patriotism. Ca urmare, viața lui privată devenise, tot mai mult, una cu viața națiunii. Și asta, mi-a spus, nu fusese întotdeauna ușor pentru Mildred.

– Era foarte rezervată. Uite o mărturisire pentru dumneata: m-a surprins că a fost de acord să se mărite cu mine. Nu mi-aș fi imaginat niciodată că ar fi dispusă să ia în considerare implicarea în toate... astea.

Și-a rotit privirea împrejur de parcă ar fi încercat să își dea seama ce anume înseamnă „astea".

– Nu pot... La drept vorbind, nu știu ce m-aș fi făcut fără Mildred. Unde aș fi fost.

În aceste cuvinte îndeajuns de banale se simțea o profunzime neobișnuită.

– Ea... vreau să spun...

Blocajul verbal al lui Bevel mi s-a părut cel mai elocvent lucru pe care îl comunicase până atunci. Omul

a cărui treabă era să aibă întotdeauna dreptate, bărbatul care nu se complăcuse nicicând în îndoială, nu-și mai găsea acum cuvintele.

– Ați vrea să ne oprim câteva momente?

Tăcerea vătuită s-a adâncit.

– Ea m-a salvat. Altfel nu se poate spune. M-a salvat cu umanitatea și căldura ei. M-a salvat clădind pentru mine un cămin. Probabil că acum nu se mai vede, însă locul ăsta, a zis cu o mișcare blândă și unduitoare a mâinilor, se simțea cândva ca o casă. Acum, pe zi ce trece, devine tot mai mult și mai mult un muzeu. Încremenit. Însă locul era cald nu cu multă vreme în urmă. Ea... Mildred avea... Era mereu muzică. Ea era... Ar trebui să vorbim despre asta. Mereu aveam muzică.

Nu-și găsea, a doua oară, cuvintele.

– Frumusețe, da. A fost o iubitoare de frumusețe. Și bunătate. Frumusețe și bunătate. Asta iubea ea. Și... aducea în lume ceva. Ea mereu...

A rămas cu privirea ațintită în trecut, iar eu nu am cutezat să îl trezesc din reverie. Începeam să pricep că descrierea pe care o făcuse Vanner soției sale în roman îl determinase să își scrie autobiografia ca reacție.

În ușă s-a auzit o bătaie ușoară. Majordomul a intrat cu ceai, însă Bevel l-a oprit înainte să pună pe masă tava.

– Suntem doi.

– Prea bine, domnule.

S-a răsucit pe călcâie și a ieșit.

– Aș vrea s-o fi cunoscut, am zis temându-mă să nu impietez asupra a ceea ce păruse un moment de autenticitate și, până la un punct, intimitate.

– I-ar fi plăcut de dumneata. Lingușitorii o plictiseau.

În contradicție deplină cu spiritul ultimei propoziții a lui Bevel, m-am simțit nespus de mândră și măgulită.

– Mildred era binecuvântată cu o excepțională claritate a viziunii. Pentru ea, nimic nu era vreodată din cale-afară de complex ori misterios. Se raporta la lume

într-un fel elementar și, fără greș, corect. Vedea prin complicațiile false și deslușea adevărurile simple ale vieții. După cum găsești dumneata o cale să distilezi aceste lungi conversații ale noastre în pagină, cred că vei reuși, călăuzită de mine, să surprinzi și spiritul lui Mildred.

– Mulțumesc. O să fac tot ce pot.

– Tocmai am zis, mi se pare, că în entuziasmul ei era ceva copilăresc. E adevărat. Dar e la fel de adevărat că din fragilitate purcedea un soi de înțelepciune. Poate că ceva din ea știa că timpul ei aici are să fie scurt. Sănătatea, vezi dumneata, i-a fost întotdeauna delicată. De aceea nu am fost binecuvântați cu vreun copil.

– Cum v-ați cunoscut?

– În felul obișnuit. Nu e o poveste răscolitoare, de fapt. Mildred tocmai sosise din Europa cu mama ei, doamna Howland. După atâția ani petrecuți în străinătate (aproape toată viața lui Mildred de până atunci) nu aveau prieteni aici. La vremea întoarcerii lor finalizam unele afaceri cu o anumită persoană (numele sunt irelevante) care m-a rugat, ca favor, să particip la un dineu pe care îl găzduia în onoarea doamnei Howland și a fiicei sale. Aversiunea mea pentru apariții în public de orice fel e bine știută. Dar de data asta era vorba de muncă. Și am fost așezat alături de Mildred.

– Țineți minte despre ce ați vorbit?

A făcut o pauză lungă și s-a holbat la spațiul de deasupra capului meu.

– Noi... Ea a vorbit despre muzică.

– Ce fel de muzică îi plăcea? am spus gândindu-mă la gusturile muzicale sofisticate ale lui Helen Rask din romanul lui Vanner. Cine era compozitorul ei preferat?

– Ah, îi plăceau toți cei mari, știi dumneata. Beethoven... Mozart...

A părut pe cale să intre în detalii, dar nu a făcut-o.

– Ca să fiu absolut sincer, nu mă pricep deloc la muzică. Unele din recitalurile la care am asistat împreună mi-au plăcut, deși nu aș fi în stare să îți spun mai multe despre ele. Alte reprezentații abia dacă sunau

a muzică. Mereu am crezut că majoritatea spectatorilor doar se prefăceau că le gustă. Însă din felul în care vorbea Mildred despre bucățile astea, era clar că înțelege ce e cu ele. Nu e nevoie să te pierzi în detalii irelevante, totuși. Uite ce trebuie să pricepi despre Mildred, a zis în final. În afară de muzică, era o făptură simplă. Și sensibilă. Însă cumva din acea simplitate îi venea imensa adâncime. Simplă și profundă, știi dumneata.

Am încuviințat din cap fără să înțeleg cu adevărat ce vrea să spună.

– Asta încerc eu să redau. Profunzimea simplă a celor care sunt pe muchia existenței. Copilăria și boala ei fatală. Nu uita să folosești asta: „muchia existenței".

Am lăsat să se scurgă câteva momente.

– Ați găzduit concerte aici, în casă? Precum cele din...

Mi-am amintit de interdicția de a face referire la cartea lui Vanner, însă era prea târziu. Bevel mi-a aruncat o uitătură îndeajuns de lungă cât să își transmită iritarea fără să recurgă la gesturi.

– Rareori în primii ani. Însă treptat, pe măsură ce slăbiciunea nu i-a mai îngăduit lui Mildred să iasă, a început să aducă acasă muzica. Serate restrânse în salonul de muzică de la etajul al doilea. Am sprijinit aceste concerte, natural, și am ajutat la aducerea celor mai buni interpreți. Dar în cea mai mare parte m-am ținut la distanță. Bună parte din muzica asta suna exact ca în momentele de dinainte de concert, când muzicienii își acordează instrumentele. Totuși, chiar dacă mare parte din chestiile respective îmi displăceau, admiram cutezanța și siguranța de sine a lui Mildred.

– Nu a ținut cumva, din întâmplare, un jurnal? am întrebat amintindu-mi de însemnările în mai multe volume groase pe care le ținea în roman personajul bazat pe Mildred.

– Nimic în afară de câteva calendare unde își nota întâlnirile cu amicii – și concertele, firește.

– Credeți că aș putea să vorbesc cu prieteni de-ai ei sau cu vreo câțiva dintre muzicienii aceia? M-ar ajuta să obțin o imagine mai deplină.

– Domnișoară Partenza, scriu cartea de față pentru a opri proliferarea de versiuni referitoare la viața mea, nu ca să le multiplic. Îți spun și ți-o repet, nu vreau mai multe perspective, alte opinii. Trebuie să fie povestea *mea*.

– Înțeleg.

– Pe lângă asta, Mildred era extrem de rezervată. Și cu sănătatea ei fragilă abia dacă avea cât de cât viață socială. Ducea o existență foarte retrasă, dedicată căminului și artelor. De aceea, în parte, ne-am și înțeles atât de bine – amândoi ne bucuram de spațiul nostru personal. Sigur că se întâlnea cu reprezentanți ai instituțiilor implicate în munca ei de caritate. Dar nu cred că ar trebui să deranjăm directori de muzee și decani de universități cu asta. Până la urmă, contactele ei cu oamenii aceia au avut o natură extrem de practică. Mă foarte îndoiesc că ar putea să arunce vreo lumină asupra personalității lui Mildred. Pentru asta mă ai pe mine.

– Am înțeles. Mulțumesc.

– Tot ce trebuie să știi e că a fost bună la suflet și că a iubit artele. Asta trebuie adus la viață în paginile pe care le scrii.

Iarăși, o bătaie în ușă, după care majordomul a intrat cu ceaiul.

– Ia te uită cât e ceasul, a zis Bevel. Am de dat un telefon. Scuză-mă. Sună, te rog, la birou ca să stabilești următoarea întâlnire. Bună treabă, domnișoară Partenza.

Și zicând acestea a plecat.

Majordomul s-a uitat la mine.

– Așadar. Încă mai doriți ceaiul? A rânjit. Duduie?

Jack a apărut cu un buchet frumos și rustic de trandafiri. Nu îmi mai adusese flori până atunci. Și-a ascuns fața jucăuș după bobocii roșii, luându-și o expresie de căință. Tata, care stătea cu mine în bucătărie, a râs și a început să îl zeflemisească.

– Aha, te-a prins deci... Flori, hm? Și încă trandafiri. Înseamnă pasiune. O, uite că treaba devine serioasă! Dar stai. Să număr. Șase? Nu, nu, nu. Niciodată să nu aduci trandafiri în număr cu soț, a zis și a extras din buchet unul. Uite. Florile cu număr par sunt pentru înmormântare. Cele cu număr impar sunt pentru iubire.

Jack a îngânat o cerere de iertare când am luat florile. Adusese și o sticlă cu vin uluitor de acru făcut de niște prieteni de-ai lui din Long Island.

Conversația a luat iute direcția politicii. Poate încurajat de vin, tata a fost deosebit de înfocat în acea după-amiază.

– A venit vremea pentru acțiune. Mussolini strivește sub cizmă Italia, Franco masacrează Spania, Stalin îi omoară pe ai lui cu epurările, Hitler se pregătește să devoreze Europa. Da, a venit vremea pentru acțiune, a zis și s-a uitat pe fereastră. Cum am ajuns aici? Cum? Ne-a mai rămas să alegem între forme diferite de teroare. Teroare și imperialism. Asta-i tot. Imperialism fascist. Imperialism sovietic. Imperialism capitalist. Sunt singurele noastre alegeri acum, se pare. A venit timpul pentru acțiuni radicale.

Încă nu știu ce voia să spună cu „acțiuni". Cât de real era cuvântul. Cât de în serios trebuia luat. Cel mai probabil, nu într-atât de serios pe cât i-ar fi plăcut tatălui meu. Deși nedeslușitele relatări din trecutul lui conțineau unele referiri la violență, nu am crezut niciodată cu totul că fusese implicat în vreunul dintre evenimentele pe care le descria atât de neclar. Nu este nimic imprecis și nebulos când vine vorba de violență,

și mi se părea îndoielnic faptul că narațiunile îi erau atât de pâcloase. Totuși, el și tovarășii lui se cufundau adesea în tăcere, parcă dinainte înțeleși, ori de câte ori discuția o apuca pe anumite făgașe (în special când se aducea vorba despre zilele petrecute în Italia). Asta mă ducea la gândul că aveau într-adevăr la activ fapte îndeajuns de groaznice ori compromițătoare cât să ceară o muțenie imediată și unanimă. Și totuși, trimiterile repetate la „violența insurecțională", insistența pe „propaganda faptelor", referirile glumețe la capsule cu fulminat de mercur, aluziile grotesc de indiscrete la Luigi Galleani și la atentatul cu bombă din 1920 de pe Wall Street și toată voioșia și chicotelile când venea vorba de posibilitatea vărsării de sânge mă făceau să cred că erau toate doar lăudăroșenii. Cine s-ar fi băgat în asemenea lucruri pentru ca apoi să vorbească așa despre ele?

Oricare ar fi fost versiunea spre care înclina tatăl meu la un moment dat, directiva rămânea pentru mine întotdeauna la fel. Nu trebuia să repet nimic din ce auzeam și nici să aduc vorba în fața cuiva, vreodată, despre convingerile lui politice. Crescând, asta ajunsese pentru mine o sursă atât de neliniște, cât și de entuziasm. Până la urmă, tatăl meu vorbea aproape exclusiv despre politică, ceea ce făcea dificil de răspuns până și la cele mai banale întrebări despre el – de parcă orice spuneam ar fi putut să îi trădeze încrederea. Era adevărat însă și că încredințarea acestui mare secret mă făcea adesea să simt un tremur de încântare.

Ce au în comun toate tendințele, ramurile și așchiile anarhismului – și nu sunt deloc puține – este opoziția lor la orice formă de ierarhie și inegalitate. Nu ar trebui să fie surprinzător, atunci, că nu există arhive cuprinzătoare ale mișcării, de vreme ce ordinea instituțională necesară pentru păstrarea unor asemenea documente se găsea în evidentă contradicție cu crezurile mișcării. De aceea încercările mele de a determina rolul tatei, atât în Italia, cât și în America, duseseră doar în fundături. Însă lipsa probelor nu este

doar un rezultat al caracteristicilor mișcării. Anarhiștii erau persecutați sistematic în Statele Unite, unde serveau de țapi ispășitori pentru anxietăți politice și, în cazul italienilor, chiar rasiale. Pe parcursul cercetărilor mele despre trecutul tatei am aflat că între 1870 și 1940 au fost publicate cam cinci sute de periodice anarhiste în Statele Unite. Că nu rămâne mai nici o urmă din acest vast număr de publicații și din cel încă și mai vast al oamenilor aflați în spatele lor arată cât de temeinic au fost radiați anarhiștii din istoria americană.

Din toate aceste motive este aproape imposibil pentru mine să știu la ce se referea tata când spunea „acțiuni radicale". Dar îmi amintesc că Jack părea mișcat de discurs.

– M-am tot gândit, a rostit Jack după o pauză de meditație. Poate că locul meu e în Europa. Să relatez de acolo. De pe linia frontului. Ca Hemingway. Poate chiar să mă *alătur* liniei frontului. Brigăzile Internaționale. Știți? Să *fac* ceva. Pasul ăsta bătut pe loc mă omoară.

M-am uitat la amândoi, cum stăteau cu privirile pironite sumbru în pahare, și m-am cutremurat de jenă. Bombasticismul lor. Nerăbdarea de băieței. Dacă ar fi știut ei cum se iau de fapt deciziile, dacă ar fi putut ei să audă câtă surdină avea de fapt adevărata voce a autorității, dacă ar fi reușit odată să vadă la ce distanță incomensurabilă se afla de ei orice crâmpei de putere adevărată...

Și apoi iarăși m-au cuprins fiorii jenei. De data asta pentru mine. Fiindcă mi-am dat seama că tocmai îi pusesem pe tata și pe Jack în balanță cu Andrew Bevel. Îi permisesem să mă convingă de superioritatea lui.

Tata a dat pe gât ultima dușcă de vin, a anunțat că are niște fluturași de dus undeva, a salutat cu un gest de clovn și a ieșit.

Jack m-a luat de mână, a așteptat ca tata să coboare treptele și să tragă după el ușa de la intrare, apoi m-a condus la mine în cameră. Dușumeaua era tapisată cu

note stenografiate; patul era înțesat cu pagini bătute la mașină. A cules una până să apuc să îl opresc.

– Dă-mi aia, te rog, am zis grăbindu-mă să fac un teanc din foile dactilografiate (stenogramele nu mă preocupau, fiindcă nu ar fi reușit să le descifreze).

A început să citească.

– „Un destin dus la capăt"... E un soi de roman sau ceva?

I-am smuls din mână foaia.

– Pentru numele Cerului!

– Îmi pare rău.

– Presupun că nu pot face nimic ca lumea. Îmi exprim îngrijorarea că nu ești în siguranță cu șeful tău, și te rățoiești la mine. Îți aduc flori și încerc să-mi cer iertare (deși n-ar trebui), și nici așa nu-i bine. Mă arăt interesat de munca ta, și devii isterică.

– Îmi pare rău. Doar că documentele astea sunt confidențiale.

– Țin la tine. Asta e tot.

– Îmi pare rău.

Mi-am coborât privirea spre pantofi, cu gândul la aspiranta cea stingheră în taior cafeniu și la ochii ei necontenit lăsați în pământ.

– Vino încoace, a zis și m-a îmbrățișat. Vrei să ne giugiulim un pic?

Nu voiam. Lipsa mea de reacție și ușoara rigiditate erau suficiente cât să-l lămurească.

Mi-a dat drumul cu un pufnet și a plecat.

Am făcut sul paginile dactilografiate și le-am vârât în mâneca unui trenci, în străfundul șifonierului.

8

La o plimbare prin zona Wall Street făcută la sfârșit de săptămână, poți avea impresia că afacerile lumii au

fost puse în ordine o dată pentru totdeauna, că epoca trudei a ajuns în cele din urmă la capăt și că omenirea a trecut în stadiul următor.

Lui Bevel îi displăcea forfota din centrul Manhattanului din zilele de lucru. Fiindcă își evita biroul pe parcursul săptămânii, își punea adesea colaboratorii cei mai apropiați să se prezinte sâmbătă dimineața ca să se pună netulburat la curent cu hârțogăria. Îmi ceruse să ne vedem după una dintre aceste reprize silențioase de muncă la birou. Avea în el o anume efervescență.

I-am predat ultimele pagini scrise, toate despre Mildred – viața ei casnică, primele simptome clare ale bolii și cum sănătatea precară o îndemnase să găzduiască acasă concerte. Stăruisem asupra gustului ei sofisticat și lipsit de compromisuri care o făcuse să favorizeze artiști de o modernitate radicală.

– Da. Bine. Pasajele domestice o surprind cu adevărat pe doamna Bevel. Ar fi câteva remarci, totuși. Paragrafele astea despre ideile experimentale, netradiționale ale lui Mildred despre muzică trebuie să dispară, a zis tăind jumătate de pagină. N-am vrea să o creadă cineva arogantă sau afectată. Simplifică. Fă ca dragostea ei pentru arte să fie abordabilă pentru cititorul obișnuit.

Aveam să primesc instrucțiuni similare pe parcursul următoarelor săptămâni. Cu fiecare paragraf tăiat sau frază îndulcită mi se accentua senzația că trădez.

– Ar trebui să punem mai multă greutate pe suavitatea drăgălașă a lui Mildred. Îmi dau seama că „suavitate“ și „greutate“ pot să pară termeni contradictorii. Dar la drept vorbind, pe asta ar trebui să punem accent. Natura ei delicată. Fragilitatea. Bunătatea ei.

– Sigur. Poate aveți și câteva istorioare ilustrative.

– O, cred că te-ai descurca mult mai bine dumneata.

Nu mi-am stăvilit o uitătură perplexă.

– Păi... cu atingerea dumitale delicată sunt sigur că vei găsi nuanța potrivită.

– Mulțumesc. Dar dacă mi-ați putea furniza câteva exemple care să arate căldura și bunătatea doamnei

Bevel… Lucruri de zi cu zi, fiindcă de obicei majoritatea…

– Întocmai: câteva istorioare de zi cu zi. Ar trebui să subliniezi pentru cititori superba ei sensibilitate și felul în care înclinațiile ei artistice se întrepătrundeau cu toate aspectele vieții noastre de familie. În mod regretabil, nu am avut niciodată prea mult timp pentru cărți și recitaluri, așa că nu sunt în stare să furnizez o bogăție de amănunte. Dar, iarăși, e mai bine așa: nu am vrea ca cititorii noștri să o creadă fandosită ori, ferească sfântul, snoabă. Ceea ce, firește, nu era. Și cu certitudine nu vrem să apară vreo excentricitate artistică ce ar putea fi luată drept vreun soi de… manie.

S-a oprit ca să se asigure că implicațiile și importanța acestui fapt mi se întipăriseră în minte.

– Fă o atmosferă casnică. Femeie fiind, o să te descurci mult mai bine zugrăvind acel tablou. O să revizuiesc paginile odată ce ai terminat, natural.

De data asta am făcut ce mi-a stat în puteri ca să îmi ascund absoluta nedumerire.

– Înainte de a începe am de împărtășit o veste excelentă, a zis el așezându-se mai bine în scaun. După negocieri îndelungi am reușit în cele din urmă să scot din circulație cartea scandaloasă a domnului Vanner. Fiindcă e un roman, plângerea mea penală privitoare la calomnie și defăimare a fost respinsă. Am încercat o abordare neconflictuală, însă nici domnul Vanner și nici editorul dumisale nu mi-au acceptat oferta generoasă de a-i prelua contractul. Ieri, cu toate acestea, după discuții prelungite ale căror detalii ți se vor părea cu siguranță anoste, am izbutit să obțin un pachet majoritar de acțiuni la editura lui. Cartea domnului Vanner se va tipări în continuare fără oprire, prin urmare contractul său cu nou-achiziționata mea editură nu va ajunge niciodată la final.

– Nu sunt sigură că înțeleg.

– Câtă vreme cartea se vinde, domnul Vanner va fi legat de prevederile contractului curent. Și cartea se va

vinde. Fiindcă voi cumpăra integral toate volumele din toate tirajele. Şi le voi trimite la topit.

Nu părea să existe o reacţie sau răspuns corect la aşa ceva.

– Dar dacă scrie o altă carte în care dă asta în vileag?

– Poate să scrie câte cărţi ori articole pofteşte. Dar pot să te asigur că nici un editor sau publicist din acest oraş (şi nici din Londra, New Delhi sau Sydney, că veni vorba) nu se va atinge de lucrările lui. Asta dacă îşi mai găseşte timp să scrie. Deocamdată trebuie să fie îngropat în numeroasele procese pe care i le-au aruncat avocaţii mei în cârcă. Nu ţinem să câştigăm vreunul, desigur. Dar va ţine de el şi de avocaţii lui, dacă şi-i permite, să probeze că nu e un plagiator şi un escroc.

– Nu e destul că scoateţi cartea din circulaţie?

A mijit ochii. A lăsat întrebarea mea în suspensie o bucată de timp.

– Sugerezi că acţiunile mele sunt lipsite de justificare?

Izbutisem într-un sfârşit să îl enervez.

– Spui dumneata, poate, că mă mână ciuda, răzbunarea sau, mai rău chiar, că îmi găsesc o desfătare perversă în cruzime? Mi se pare că nu înţelegi despre ce este munca noastră aici. Mi se pare că nu înţelegi nimic din ce se petrece.

– Ba da.

– Aşa să fie?

– Modificarea şi alinierea realităţii.

Nu eram, în acel moment, cu totul sigură că expresia se aplica situaţiei. Dar ştiam că celor mai mulţi bărbaţi le place să îşi audă citate cuvintele.

– Exact. Iar realitatea trebuie să aibă coerenţă. Cât de inconsistent ar fi să se găsească urme de Vanner într-o lume unde Vanner nu a existat deloc?

Pentru prima oară de când îl ştiam pe Andrew Bevel, mi-a trecut prin minte că ar trebui să mă tem.

Almanahul subversiv era un calendar cu sărbători anarhiste, în care toate comemorările religioase și patriotice fuseseră înlocuite cu date relevante pentru cauză – ziua de naștere a lui Bakunin, execuția lu Giordano Bruno, căderea Bastiliei, greve și insurecții felurite din lumea întreagă și așa mai departe. Tatăl meu era unul dintre furnizorii din New York ai acestui *almanacco sovversivo*. Tipărise chiar și o ediție „de lux" în tiraj mic, o contradicție pe care nu am îndrăznit niciodată să i-o menționez.

După 1 Mai, cea mai importantă dată din calendar era 23 august, ziua în care Nicola Sacco și Bartolomeo Vanzetti fuseseră linșați de stat. (Data avea și o însemnătate aparte pentru tata, fiindcă 23 era numărul lui norocos și îi atribuia calități puternice și mistice.) Eram în iulie acum, adică un interval de activitate febrilă – pe lângă munca obișnuită, tata mai trebuia să termine și multe tipărituri comemorative ce se cereau trimise la timp pentru ocazia respectivă. Mereu îi dădusem o mână de ajutor pe parcursul acestor săptămâni istovitoare, însă anul acesta m-am sechestrat în camera mea, încercând să transform năluca nelămurită a lui Mildred Bevel într-o ființă umană cu carne pe ea.

Ne vedeam pe la gustări luate la repezeală în bucătărie, unde mâncam tartine și fructe, în picioare, fără să folosim farfurii și trecându-ne unul altuia unicul și ruginitul nostru „cuțit bun" – tot „cuțitul cel bun" rămânea, chiar dacă lama se zgâlțâia în mâner și vârful, rupt după folosința în orice scopuri imaginabile, se făcuse pătrat. Refuzase la început să discute despre munca mea pentru „mașinăria de speculații". Deși tăcerea lui rece era de obicei dureroasă, de data asta m-am bucurat de ea, știind cât de în serios lua Andrew Bevel confidențialitatea și în ce fel se ocupa de cei care îi trădau încrederea. Însă după ultima noastră discuție

despre slujbă tatăl meu se mai înmuiase întrucâtva. Şi pe măsură ce văzuse cât de sârguincioasă eram, respectul lui pentru mine crescuse. „Munca“ era standardul cu care măsura vrednicia unei persoane, şi cred că ajunsese într-un târziu să mă socotească o „muncitoare“, cea mai de preţ onoare pe care i-o putea acorda cuiva – toţi cei pe care îi admira, vii sau morţi, erau „muncitori adevăraţi“.

Odată cu respectul venise şi o nou-descoperită curiozitate. Prânzurile noastre pe fugă au început să se întindă pe măsură ce întrebările se înmulţeau. La început nu aveau de-a face decât cu partea tehnică a postului meu. Nu e remarcabil, se întreba, că amândoi am ajuns să lucrăm cu caractere? O dactilografă şi un tipograf, lucrând cot la cot. Am descoperit, stând aşa la taclale, multe aspecte pe care meseriile noastre le aveau în comun şi am discutat felul în care ne modelau percepţia asupra lumii. I-am spus, de pildă, că ajunsesem să simt diferit timpul. Cuvântul pe care îl băteam pe foaie era mereu în trecut, pe când cuvântul la care mă gândeam se afla întotdeauna în viitor, ceea ce lăsa ciudat de pustiu prezentul. Putea concepe asta: în timp ce vâra câte un caracter pe cadrul de compoziţie, ochea şanţul şi faţa următorului. „Acum“ părea să nu existe. Mi-a spus şi că cea mai mare influenţă a muncii sale în viaţa proprie fusese că lucrând învăţase să vadă lumea de-a-ndoaselea. Era chestia principală pe care o aveau în comun zeţarii şi revoluţionarii: ştiau că matricea lumii e inversată, însă chiar şi când realitatea li se prezenta cu susul în jos, o puteau desluşi dintr-o privire.

Aceste conversaţii destul de abstracte sau generale au devenit mai precise curând. Tatăl meu intenţiona să ştie mai multe despre ce presupune munca mea. De vreme ce nu voiam să mint, am încercat să evit răspunsurile directe şi mi-am umplut relatările vagi cu detalii irelevante, înzestrându-le cu mai multă substanţă decât aveau de fapt. Însă el continua să insiste şi cerea mai multă claritate – nu din vreun impuls inchizitorial, ci

din interes autentic. Era o intensitate sinceră în curiozitatea lui pe care nu o mai arătase până atunci. Și mă durea să nu pot avea cu el o discuție adevărată. Odată ce tata a ajuns să priceapă că ascund ceva, căldura și camaraderia au început să se sleiască. A început iarăși să se baricadeze după muțenia lui dușmănoasă.

Într-o seară, am pregătit o cină cumsecade și, de data aceea, am pus masa. Deși a fost plăcut surprins și recunoscător, a avut grijă să exprime, în maniera lui lemnoasă, că nu va fi îndeajuns ca să îl împac. Pe la jumătatea mesei noastre silențioase am lăsat din mână tacâmurile, am tras o gură bună de aer și mi-am cerut iertare. Nu fusesem deschisă cu el. O parte din mine se temea de felul în care are să reacționeze la adevăr, am spus. Și nu era tot. Mă făcuseră să semnez hârtii care mă obligau la confidențialitate deplină. Dar cum să nu am încredere în propriul meu tată? Am început apoi să însăilez o minciună complicată, implicând transcrieri de întruniri strict secrete unde se discutau scheme de afaceri complexe și preluări conspirative cu complicitatea Washingtonului. Am folosit mulți termeni financiari pe care abia ce îi învățasem de la Bevel, nesigură în privința sensului lor, dar convinsă că tatăl meu are să fie și mai puțin familiarizat decât mine cu acele cuvinte.

M-a ascultat cu o încordare încremenită.

Chiar dacă mi-am spus că nu fac decât să ne apăr pe amândoi cu aceste povești, m-am simțit o trădătoare. În loc să-i fiu loială tatălui meu, mă dădusem de partea unuia dintre inamicii săi jurați.

III

Bibliotecarul-șef îmi aduce trei cutii cenușii de arhivă conținând dosare care, la rândul lor, conțin hârtii, documente și, în unele cazuri, pachețele înfășurate în hârtie maro și legate cu sfoară care conțin carnete și caiete fragile, care conțin câteodată foi desprinse și chiar jurnale subțiri sau calendare împinse printre pagini.

Devine clar, trecând prin materialele acestea, că nu le-a mai citit nimeni de când au fost puse la păstrare. Când desfac pachețelele, sforicica lasă o cruce alburie pe ambalaj. Deplasarea unei tăieturi din ziar strecurate într-un caiet revelează dedesubt o decolorare care datează de decenii. O urmă de panglică, neatinsă de ani mulți, a lăsat în hârtie o ușoară adâncitură. Sunt foi lipite unele de altele. Cotoare crăpate. Margini și colțuri de coală se ferfenițesc pe pupitru.

Sunt prima care atinge multe dintre documentele de aici de când le-a avut Mildred Bevel în mână. Asta mă face să simt o apropiere de ea pe care distanța imposibil de parcurs dintre noi o accentuează paradoxal.

Fișele cele mai timpurii au ca dată anul 1920, cel al căsătoriei dintre Andrew și Mildred. Nimic din viața de dinainte. Poate că ea și mama ei nu au reușit să aducă din Europa mai mult decât obiecte indispensabile; poate că a vrut să înceapă o pagină nouă.

Scot la iveală prima agendă de întâlniri, cu coperți roșu-burgund și margini marmorate. „Pusey & Company, 123 West 42nd Street, Imprimerie & Papetărie. Prese Plate & Cu Paisprezece Cilindri Întotdeauna La Lucru." Tatăl meu nu suporta presa cu cilindri.

De-a lungul primului an se pare că Mildred încearcă să umple paginile agendei, cu toate că are activități puține și abia dacă iese pe afară. Paginile au formă de grilă: o linie

pentru fiecare zi și câte o căsuță pentru dimineață, prânz, după-amiază și seară. Scrie în repetate rânduri „acasă". Îi simt plictiseala. Câteodată are „de probat", însă și asta devine „de probat acasă".

Cum a spus și bibliotecarul, scrisul ei de mână este aproape impenetrabil. Mă ajută că în agenda asta sunt doar câteva cuvinte care se repetă frecvent, fiindcă așa învăț să îi descifrez caligrafia. „S"-ul la ea este doar o linie diagonală, abia se poate deosebi de „f"-uri, „i"-uri și „t"-uri, care sunt aidoma unele cu altele. „N"-ul ei este un „v" inversat. Îmi notez asta, știind că textele mai lungi vor fi mai greu de descifrat. Scrisul ei are ceva runic.

În Obligațiuni, *îmi amintesc fără veste, Vanner descria jurnalele pe care le-a ținut zi și noapte Helen Rask pe parcursul căderii psihice, întrebându-se dacă viitorul ei sine avea să-și recunoască propriul scris.*

Deși sper să găsesc într-o cutie versiunea reală a acestor jurnale, mare parte dintre documentele de la început nu ies în evidență cu nimic. În primele luni Mildred pare să fi făcut câteva tentative de ieșire în societate. Niște după-amiezi cu o doamnă Cutting, altele cu doamna Bartram, doamna Kimball sau doamna Twichell – unele dintre numele acestea sunt doar ghiceli și aproximări. De câteva ori se vede cu grupuri restrânse alcătuite din aceste femei și din altele. Câteva „supeuri", niște programări la dentist. Eforturile îi devin însă din ce în ce mai sporadice, și până la urmă Mildred pare să fi renunțat cu totul atât la vizitarea, cât și la primirea noilor cunoștințe. Calendare goale. Carnete cu adrese anemice. Totuși, fiindcă acestea din urmă au paginile în ordine alfabetică, le găsesc de ajutor ca să învăț ciudatul scris de mână al lui Mildred. Încep să țin sub observație variațiile fiecărei litere. Este adevărat că scrisul ei e greu de citit. Tot adevărat este și că, după ce petreci suficient timp cu aceste cuvinte și te uiți la ele în context, unele pot fi descifrate. Însă nimeni nu pare să-și fi pierdut timpul cu aceste documente. Nu s-au deranjat niciodată.

Fiindcă l-am cunoscut pe Andrew, mă gândesc cât de singuratică și sufocată de plictiseală trebuie să se fi simțit

Mildred. În același timp, îi admir fermitatea sfidătoare. Toate ușile din New York, cum altfel, i se deschideau. Ar fi putut să vadă pe oricine, să se ducă oriunde. Artiști, politicieni, toate numele mari ale zilei. Petreceri, gale, dineuri. Găsesc ceva atât eroic, cât și demn de uimire în refuzul de a ceda vreuneia dintre evidentele tentații. Într-un fel, respingerea ei nu pare disprețuitoare. Nu pare nici rezultat al timidității sau fricii.

Sigur că eu o înzestrez pe Mildred cu aceste atribute. Tot ce am sunt niște agende mai mult goale, ce mi-a spus acum cincizeci de ani Bevel și romanul lui Vanner.

O schimbare radicală se produce la începutul lui 1921, totuși. Începe să participe la concerte. Ori cel puțin începe să consemneze aceste ieșiri. Nu este întotdeauna clar care sunt piesele muzicale – uneori numește atât compozitorul, cât și interpretul; alteori scrie simplu „concert". Pe parcursul lunilor următoare și al anului următor observ o deplasare dinspre „operă" spre „recital". E un „87" lângă unele recitaluri, ceea ce trebuie să indice că evenimentele sunt găzduite aici, la ea acasă.

Șirurile și coloanele mai înainte goale din agendele de întâlniri devin presărate (niciodată saturate) cu nume. Deși rămân multe săptămâni fără activități, pare acum să aibă ceva ce aduce a viață socială. Cunoștințele ei nu sunt însă, în cea mai mare parte, doamne din înalta societate newyorkeză. Primește și câțiva bărbați (uneori doar bărbați), printre care se numără și unii dintre cei mai proeminenți muzicieni ai momentului. Nu sunt decât o admiratoare fără educație muzicală formală, însă până și eu recunosc câteva nume dintre cele menționate de-a lungul anilor. Dirijorul Bruno Walter apare cu o anume frecvență. La fel violoniștii Fritz Kreisler și Jascha Heifetz. Pianiștii Artur Schnabel și Moriz Rosenthal. Compozitorii Ernest Bloch, Igor Stravinski, Amy Beach, Mary Howe, Raimund Mandl, Ottorino Respighi și Ruth Crawford se numără printre cei pe care îi pot recunoaște. Posibil chiar Charles Ives. Mai târziu, într-o agendă din 1928, dacă nu cumva citesc eronat, dau peste Maurice Ravel.

Dacă aceste nume sunt izbitoare, e aici ceva încă și mai remarcabil. În toamna lui 1923 găsesc, cu majuscule entuziaste și lipsite de ambiguitate, „LIGA COMPOZITORILOR – ÎNFIINȚARE – 10 000 $". E pentru prima oară când apare în hârtiile lui Mildred o sumă de bani conectată la o instituție culturală.

Mă ridic, mă apropii de dulăpiorul de lângă masa bibliotecarilor și mă uit prin fișe. Biblioteca are în posesie o broșură de douăzeci și opt de pagini intitulată Liga Compozitorilor: o trecere în revistă a interpretărilor muzicale și o cercetare a activităților generale din 1923 până în 1935. *Solicit documentul, care sosește câteva minute mai târziu.*

Citind introducerea acestei subțiri dări de seamă, aflu că este prima organizație din Statele Unite dedicată exclusiv muzicii contemporane. În 1935, la doisprezece ani de la înființare, consiliul director este saturat cu celebrități precum Aaron Copland, Serghei Prokofiev, Marion Bauer, Béla Bartók, Martha Graham, Leopold Stokowski și Arthur Honegger, printre mulți alții. Dintre cei douăzeci și șapte de membri ai Consiliului Auxiliar, douăzeci sunt femei. Pe timpul vieții lui Mildred – și cel mai probabil cu sprijinul ei financiar –, Liga a comandat, sponsorizat și prezentat în premieră piese de Schönberg, Stravinski, Webern, Ravel, Krenek, Berg, Șostakovici și Bartók, pentru a numi doar câțiva. Totuși, în ciuda abundenței de compozitori europeni, Liga socotea „de o deosebită importanță travaliul de prezentare publică a unor talente americane proaspete, îndeosebi prin intermediul unor recitaluri mai puțin formale". Casa lui Mildred trebuie să fi găzduit multe dintre concerte, care probabil aduceau cu cele descrise de Vanner în roman. Ele erau cel mai probabil interpretările „netradiționale" care „abia sunau a muzică" pe care îmi ceruse Andrew Bevel să i le scot din memorii.

În autobiografia lui Bevel, dulcea, bolnăvioara, sensibila Mildred adora melodii drăguțe și cam atât. Ca un copil cu o cutie muzicală. Din descrierea lui aproape că o vedeai mișcând din bărbie cu un surâs și ochii închiși,

ținând măsura, un pic în afara ritmului, cu mâinile pe păturica din poală. În caracterizarea condescendentă a soțului ei, Mildred era o simpatică diletantă care se bucura de muzică așa cum se bucură alte femei de croșetat ori de colectat broșe. Simt o rușine reînnoită că l-am ajutat să-i zugrăvească o asemenea imagine.

Nimic care să semene cu imaginea aceea inocentă, copilăroasă și reducționist „feminină" nu iese la iveală din carnetele și calendarele pe care le-am studiat. Potrivit lor, la un an după nuntă, Mildred iese din izolare și începe să se vadă cu unii dintre cei mai de seamă compozitori, interpreți și dirijori ai secolului douăzeci. Chiar dacă lui Andrew nu-i păsa de muzică, chiar dacă l-o fi sâcâit chiar, nu ar fi meritat totuși o mențiune? Cine ar omite faptul că soția avea obiceiul să găzduiască muzicieni de la Pau Casals și până la Edgard Varèse? De ce să o prezinte drept o fetiță superficială?

Mildred pare să fi fost dornică să se țină departe de presă. Găsesc doar câteva tăieturi din ziare unde e menționată, în treacăt, ca binefăcătoare ori participantă la vreo festivitate, un nume printre altele. Pasiunea ei și contribuțiile filantropice au fost chestiuni de natură personală. Presupun că membrii cercului ei – oamenii din înalta societate – știuseră de viața ei culturală, și nu-mi pot reprima gândul că acesta e unul dintre motivele pentru care Bevel m-a ales pe mine, o fată din Brooklyn, să fac treaba.

Scrisul lui Mildred s-a deteriorat și mai mult până prin 1925. Dârele lăsate pe hârtie seamănă adesea cu niște șiruri de zgârieturi. Unele pagini sunt prea feroce ca să mă încumet să încerc. Este frustrant că vorbele îi devin din ce în ce mai impenetrabile pe măsură ce începe să se arate interesată de politică și mersul societății.

Deschid un album nedatat cu tăieturi din ziare. Adnotări dense înconjoară multe dintre extrase.

„Probă radio peste Atlantic: germanii vor încerca să trimită înscrisuri și fotografii prin aer instantaneu"; „Emisie de obligațiuni contestată: planul lui Smith de 100 000 000 $, o «pomană electorală» de cheltuit prin tot statul,

spune el"; „2 000 000 $ în aur aici din Japonia: 9 000 000 $ exportați în total din septembrie pentru protecția cursului"; „Încă un minim pentru cerealele furajere: porumbul și ovăzul se vând sub prețul din 1924–1925"; „Noul bec electric scade costul curentului: fabricanții au agreat un standard care va reduce numărul de modele de la 45 la 5".

Mi-am petrecut cu paginile acelea o bucată bună de timp. Exact ca activitățile muzicale ale lui Mildred, aceste decupaje nu se asortează cu soția casnică și copilăroasă descrisă de Andrew. Acea încarnare a doamnei Bevel este incompatibilă cu cineva care se dedă la comentarii politice (fie și în particular) sau arată vreun interes, fie și de moment, pentru evenimentele zilei. Albumul acesta îmi pare că nu își găsește locul nici în versiunea lui Mildred zugrăvită de Vanner. Helen Rask, sihastra tăcută, nu ar diseca și comenta niciodată știrile. Și tocmai fiindcă imaginea asta a ei care se întrevede din album diferă atât de drastic de portretul făcut de cei doi bărbați, simt că abia acum deslușesc o frântură din adevărata Mildred Bevel.

Odată ce-am terminat cu prima cutie, decid să iau o pauză de la runele lui Mildred și să cer ultimele dosare ale lui Andrew Bevel din anul 1938.

Nu e cine știe ce de văzut, probabil fiindcă secretariatul de la birou a păstrat majoritatea scriptelor. Asta, până la urmă, e o colecție de documente personale, iar Andrew Bevel abia dacă a avut o viață a lui. Calendare, agende, liste cu cadouri – obiecte care includ sfeșnice, mese de biliard (pentru trei persoane diferite), butoni (pentru două persoane) și o undiță.

Al patrulea dosar pe care îl scot din grămadă face încăperea să se estompeze.

Iată „e"-ul distinct de pe mașina mea portabilă Royal, cu ochiul înnegrit de excesul de tuș.

Iată-mi „i"-ul ce rămânea adesea fără punct.

Uite și paginile cu îndoituri discrete.

Iată simbolurile de corectură pe care le-am conceput atunci și încă le folosesc.

Iată-mi notițele curățele, mai mult școlărești decât profesioniste.

Iată-mă pe mine aici, la douăzeci și trei de ani, mai vie decât în orice poză.

Mă uit peste pagini una câte una. Sunt ciorne ale autobiografiei lui Bevel, precum și câteva dintre notele lui la textul meu. Comentariile îi sunt în general lipsite de cuvinte: taie un rând, elimină un paragraf, mută un pasaj încercuit din capătul în coada foii cu o săgeată abruptă. Prin pagini sunt împrăștiate câteva asteriscuri indicând secțiuni de discutat în persoană pentru a semnala inexactitățile, a corecta tonul sau a aborda alte chestiuni prea lungi ca să le formuleze în scris.

Mă opresc asupra unui pasaj care descrie cum și-a pornit bunicul lui afacerea:

> *William a obținut un împrumut consistent punând ca gaj proprietatea tatălui său și apoi a obținut și mai mulți bani garantând cu acea sumă inițială. S-a înglodat în datorii cu intenția de a cumpăra de la cei care, precum părinții lui, nu izbuteau să își vândă marfa. Însă în loc de tabac, pe care nu ar fi fost capabil să îl depoziteze cumsecade, a achiziționat bunuri neperisabile, mai ales bumbac din sudul îndepărtat și zahăr din nou-dobândita Louisiana.*

Mă gândesc la tatăl meu. Spunea întotdeauna că orice dolar tipărit pe hârtie e jumulit din vânzarea unui sclav. Încă îl mai aud. „De unde vine toată averea de aici? Acumulare primitivă. Furtul originar al pământului, al mijloacelor de producție și al vieților umane. Prin toată istoria, originea capitalului a fost sclavia. Uite la țara asta și la lumea modernă. Fără sclavi, nu-i bumbac; fără bumbac, nu-i industrie; fără industrie, nu-i capital financiar. Păcatul originar, de nenumit." Am continuat să citesc ciornele. Firește, nici o menționare a sclaviei aici.

Da, pe atunci mie și tatălui meu ne trebuiseră banii; da, Bevel era intimidant și eu, tânără. Dar nu mă

consolează cu nimic.

Ajung la secțiunea despre Mildred. După ce i-am răsfoit hârtiile și am început să intuiesc câte ceva din adevăratul ei sine, mă chircesc de jenă la gândul scenelor triviale pe care le-am inventat pentru ea. Sunt șocată să văd măsura în care și-a dat afară Andrew nevasta din autobiografie – și rușinată de complicitatea mea. Apar câteva segmente, complet inofensive din punctul meu de vedere, pe care le-a eliminat în pripă. Din ce am aflat parcurgându-i astăzi hârtiile, pasajele prezentau o versiune extrem de diluată a lui Mildred. Și totuși, după moartea ei, soțul a socotit că prezența femeii ar trebui și mai mult redusă. Decizia lui Bevel de a scrie o autobiografie a fost declanșată, în măsură covârșitoare, de dorința de a spăla numele soției și de a arăta că nu era bolnava psihic izolată din romanul lui Vanner. Însă citind aceste pagini, pare că mai mult decât să o răzbune pe Mildred a vrut să o transforme într-un personaj deloc remarcabil, cuminte – exact ca nevestele din autobiografiile Oamenilor de Seamă pe care le-am citit atunci ca să construiesc vocea lui Bevel. Să o pună la locul ei.

Poate că același lucru a încercat și Harold Vanner să facă. De ce să prezinte acea imagine șuie a lui Mildred în roman? E o întrebare pe care mi-am tot pus-o, iar și iar, de prima dată când am citit Obligațiuni. *De ce s-o facă smintită, când ea era în mod evident lucidă? De-a lungul anilor mi-am prefirat mai multe răspunsuri în minte – gelozie, răzbunare, răutate pură –, dar în absența unor detalii despre viața lui Vanner, mă întorc fără greș la aceeași concluzie: i-a frânt mintea și trupul fiindcă astfel îi ieșea o poveste mai bună (una pe care nu s-a putut abține să nu o istorisească, chiar dacă a înjosit-o pe ea și, până la urmă, l-a distrus pe el). A îndesat-o între cadrele stereotipului eroinei lovite de soarta crudă, obligată să ofere spectacolul distrugerii proprii. Să o pună la locul ei.*

Următoarea cutie adusă conține registre financiare ale operelor de caritate făcute de Mildred. La fel cum pasiunea pentru muzică atât de palpabilă în agendele de întâlniri contrazice imaginea de diletantă și de cuconiță

convențională proiectată de Andrew, aceste documente nu o prezintă nicidecum pe Mildred ca pe o filantroapă nesăbuită ori pasivă. Aici avem pe cineva care nu doar că știe întocmai cui i se alocă banii oferiți, dar își și folosește contribuțiile pentru a da formă instituțiilor pe care le sprijină. Granturile respective par a fi bine restricționate, iar Mildred specifică în fiecare caz cum să fie cheltuite dividendele rezultate din suma principală donată.

Totul stă scris cu cerneală vineție. Folosește un sistem de socoteli pe care nu reușesc să îl pricep întru totul, parțial fiindcă scrisul ei de mână e așa de greu de citit (iar cunoștințele mele contabile sunt limitate la ce am învățat singură acum cincizeci de ani), dar mai ales deoarece metodele lui Mildred sunt extrem de personalizate. Nu apar bilanțuri obișnuite. Abordarea ei îmi aduce aminte de simbolurile mele pentru corectat, pe care nu le înțelege nimeni altcineva. Amândouă, se pare, am fost nevoite să ne creăm unelte și sisteme ca să ne ocupăm de treburi pentru care nu am primit o educație formală.

Pe lângă donațiile despre care mi-a spus Bevel (previzibil, către Operă, alte câteva orchestre și instituții culturale bine cotate), Mildred oferă burse pentru învățăcei într-ale artelor și științelor, lărgește o bibliotecă sau creează o serie de granturi. Odată cu trecerea vremii, prinde curaj și are mai multe fonduri la dispoziție. Nu mai donează bibliotecilor, ci le construiește chiar ea. Din datele de pe tabele și din unele scrisori pare limpede ca nașterea Orchestrei Simfonice din Albany să fi fost rezultatul direct al darurilor sale.

Deja prin 1926, majoritatea contribuțiilor par să treacă prin Fondul Caritabil Mildred Bevel. Asta ar putea explica de ce arhivele ei financiare personale dispar cam în această perioadă. Andrew mi-a spus, țin minte, că înființase pentru ea Fondul. L-a făcut să sune ca un cadou. În relatarea lui, scopul era să furnizeze o metodă donațiilor impulsive și haotice ale lui Mildred. A pretins că ar fi înzestrat și gestionat Fondul și că obișnuia să țină în frâu dezmățul caritabil al soției. Documentele de aici

relevează exact opusul – imaginea lui Mildred e cea a unei filantroape chibzuite, disciplinate.

Când ajung la corespondență, îmi dau seama că aici e grosul arhivei lui Mildred: șaisprezece dosare cu scrisori adresate doamnei Bevel. Nici măcar una semnată de ea. Deschid plicuri mai mult sau mai puțin la întâmplare și cercetez conținutul. Sunt, cele mai multe, scrisori de mulțumire. Muzicieni din toată țara mulțumindu-i pentru piane, violoncele și viori; dirijori din orășele recunoscători pentru instrumente și finanțarea orchestrelor; primari și congresmeni mulțumindu-i pentru câte o filială de bibliotecă; o scrisoare de la guvernatorul Al Smith, cu mulțumiri pentru aripa de umanioare clădită la Troy în beneficiul Universității Statului New York.

După crahul din 1929 se observă o mutație în conținutul unor scrisori. Pe lângă mecenatul ei cultural, este limpede că a fost implicată în ajutorarea celor care pierduseră totul în criză. Accentul apare acum pus pe clădiri de locuit și pe împrumuturi pentru afaceri. Proprietari de fabrici, prăvălii și ferme îi scriu ca să îi transmită cât de bine le-a prins ajutorul dat lor și comunității. Aceste scrisori sunt însă copleșite de reînnoita rafală de gratitudine de la același gen de beneficiari pe care i-a favorizat în trecut – biblioteci, instituții muzicale, universități.

Au mai rămas câteva cutii doar. Speranța de a găsi ceva care să aducă a jurnalele menționate de Vanner în carte se subțiază. Bevel pretindea că n-au existat, iar dacă totuși au existat, trebuie să fi fost distruse ori eliminate din colecție. Se prea poate însă ca Mildred să nu fi ținut niciodată un jurnal – ca acest obicei să fie doar o latură a întruchipării ei fictive.

Din multe calendare și carnete au fost smulse pagini. Concerte (mai puține). Formule sau calcule scurte, indescifrabile. Nume. Serate restrânse acasă. Sunt destul de sigură că ochesc numele lui Harold Vanner pe trei dintre aceste liste de invitați.

2

– Ida.

Un tinerel în sacou vărgat, dar, ciudat lucru, fără cravată ori pălărie, mă aştepta lângă uşa apartamentului.

– Cine eşti?

– Hai înăuntru să vorbim.

– Cine eşti?

– Deschide uşa, hai să vorbim în hol. N-ai vrea să te vadă oamenii lui Bevel cu mine.

M-am uitat în jur. Doar câteva chipuri familiare prin zonă. Am refuzat să deschid uşa, dar am vorbit în mica firidă laterală a intrării în imobil. Aveam în mână cheia, cu tija iţindu-se printre degete ca un pumnal.

– Tatăl şi iubitul meu sunt sus. Dacă mai înaintezi un pas, ţip.

– Ce dramă faci!

S-a rezemat de perete şi şi-a vârât mâinile în buzunare ca să îmi arate că nici gând nu are să mă atingă.

– O s-o dau scurt. Uite ce ştiu io. Ştiu că eşti secretara lui Andrew Bevel. Ştiu că te duci acasă la el de câteva dăţi pe săptămână, totdeauna după-amiaza, şi stai până se înserează bine. Câteodată mai mult. Ştiu că eşti singură cu el în birou. Ştiu că îţi spune de viaţa lui. Ştiu că îţi notezi.

S-a oprit să vadă cum mă afectează cuvintele lui; i-am răspuns cu o uitătură opacă.

– Asta-i ce ştiu. Şi uite ce vreau. Vreau o copie după tot ce scrii. Chestia pe bune. Cum vezi, ştim totul despre tine. Şi-o să ne prindem dacă ne duci cu preşul.

– Şterge-o de-aici!

– Un moment. Mişcarea e asta: tu-mi dai ce vreau, io nu spun la FBI de presa comunistă a lui tac-tu, de mişculaţiile lui politice şi de activităţile antiamericane. Drăcie, ai putea să-l şi spionezi pe Bevel în contul lui. Ar fi jale să-l vedem deportat.

– Cine ești?

– E-o sifonărie pe Metropolitan cu Union. Dacă nu ești acolo miercuri la 1.30 după masă cu foile mele, vorbesc cu amicul de la FBI. *Capisce*, donșoară Partenza?

A plecat.

Îmi tremurau genunchii. În plămâni, un vid sufocant. M-am uitat la cheia ieșită printre degete. Dedesubtul fricii, abis de epuizare. Mi-am venit în fire și am urcat la tata.

3

Taie asta. Trebuia să-i spun adevărul lui Bevel. Era cea mai bună opțiune. Un bărbat necunoscut voia informații despre el. Fusesem timorată. Amenințată. Dar dacă Bevel credea, și nu fără temei, că lăsasem deja ceva să îmi scape? Cum îi puteam dovedi că nu îi trădasem încrederea? La drept vorbind, nu prea știam nici un secret vinovat de-al lui. La drept vorbind, conversațiile noastre fuseseră banale mai degrabă – discutaserăm despre viața lui în câteva trăsături schițate, vorbiserăm vag despre niște operațiuni de afaceri de-ale lui, iar el dăduse glas, și mai vag încă, unor relatări superficiale despre soție. Atâta tot. Dar nu asta era chestiunea în cauză. Semnasem hârtiile pe care mi le dăduse Bevel. Știam ce le face acelora care îi invadează spațiul personal. Eu și tatăl meu am fi fost zdrobiți, șterși de pe fața pământului.

– Te plictisesc?

– Îmi pare rău, domnule. Ați putea, vă rog, să repetați ultima propoziție?

– Nu.

– Îmi pare rău.

Taie asta. Mă săturasem până în gât să spun că îmi pare rău.

– Fiindcă ne întâlnim aici, la mine acasă, la această oră, şi bem împreună ceai, s-ar putea să fi rămas cu impresia că mă aflu în timpul meu liber. Eu nu am timp liber.

M-am uitat la covor, retrasându-i din ochi tiparele labirintice.

– N-o să se mai întâmple.

– Cititorul mediu trebuie să-mi înţeleagă bine rolul. Probabil că nici n-ar fi existat o Piaţă Coolidge fără mine. Chiar preşedintele mi-a zis-o. Taie asta. Am astupat găuri, am pus umărul şi am protejat de jucători publicul investitor cât am putut şi eu. Rezultatul a fost cea mai de necrezut piaţă în creştere din istorie. Cel mai măreţ impuls dat vreodată industriei americane şi afacerilor americane. Oricine se uită la economie cu atenţie după recesiunea din 1920 până în 1927 poate să vadă acolo mâna mea. Cum am făcut să crească o serie de acţiuni-cheie pentru ca, prin influenţă, să determin creşterea întregii pieţe. Să luăm cazul U.S. Steel, Baldwin, Fisher şi Studebaker din 1922. Acolo a fost începutul pieţei prosperităţii. Şi mi s-a datorat mie. Mie. Sigur că până şi *asta* a fost percepută ca o conspiraţie. Alexander Dana Noyes sau unul dintre slugoii lui de la *Times* i-au spus o „mişcare misterioasă", în loc să-mi recunoască pur şi simplu meritele. Taie asta.

Andrew Bevel nu avea să ezite. Pe mine şi pe tata ne păşteau zdrobirea şi ştergerea de pe faţa pământului. Ar fi putut chiar crede că întreaga schemă a şantajului era ideea mea – că eu născocisem povestea cu tipul fără cravată şi în costum dungat de seară pentru a-l extorca pe el, Bevel. Da, cel mai probabil că aşa avea să gândească. Că sunt de vină doar eu.

– Cum ziceam, aşa a fost începutul. Dar trebuie să ne uităm de fapt la 1926. Când, în istoria lumii finanţelor, a mai existat un succes ca al meu din 1926? Când? Deloc surprinzător, au existat acuzaţii de fraudă, acesta

fiind unicul mod în care jurnaliştii nătângi îmi puteau justifica realizările, singurul fel în care aşa-zişii romancieri îmi diluau cu explicaţii realizările fără precedent. Asta e bine, dar tai-o. Să mai spun că operaţiunile din anul acela au implicat tranzacţii pe toată întinderea pieţei? Cum ar putea o pungăşie să cuprindă o asemenea arie vastă de valori mobiliare? Doar ideea că cineva ar putea influenţa sau controla toate companiile care tranzacţionează la Bursa din New York e de tot râsul. Am ridicat întreaga naţiune odată cu mine. Şi în loc să îmi mulţumească, presa m-a atacat samavolnic. Am încurajat şi în mare parte am fost impulsul prosperităţii acelor ani. Aşa că să nu aud idei nătânge despre un consorţiu conspirativ de acţionari. De parcă aveam eu timpul şi cheful să stau la taclale cu alţii. Taie asta.

Însă putea să fie şi un test. Poate Bevel însuşi îl trimisese pe tipul fără cravată ca să vadă cât de uşor aş ceda. O încercare. Să vadă cum fac faţă situaţiei. Să vadă cât sunt de credincioasă şi autonomă. Dacă aşa stăteau lucrurile, care era reacţia cea mai justă? Poate că cel mai bine ar fi fost să nu anunţ absolut nimic. Poate voia să îmi port singură de grijă. Să rezolv problema de capul meu. Taie asta. Omul fără cravată putea fi mai puternic decât mă gândisem dintru început. Poate reprezenta vreun finanţist rival. Poate era de la guvern. Poate menţionase un amic fictiv cu relaţii ca să ascundă faptul că el însuşi era de la FBI.

– Unii mă învinuiesc că mi-am aruncat balastul din cală înainte de octombrie 1929. E vina mea că am citit pe zid scrisul mâinii nevăzute? Uite, am prevăzut că deflaţia o să se sfârşească în 1921 şi că era de aşteptat o creştere a preţurilor. Şi am avut dreptate. Nimeni nu pare să fi detectat acolo o conspiraţie. De ce? Păi, fiindcă predicţiile mele le plăceau. Apoi am anticipat panica prosperităţii de doi ani mai târziu şi iarăşi am avut dreptate. Dar în '29 am fost un baubau, însuşi instigatorul evenimentelor pe care le prevăzusem. De

ce? Doar fiindcă nu le-a plăcut ce aud. Au decis deci că eram capul unei scheme lipsite de scrupule. Taie asta.

Ce aveam de dat? Umflatul în pene al lui Bevel. Tranzacţii relatate de presă cu ani în urmă. Spusele ceţoase, incoerente despre o soţie pe care nu lăsa impresia că ar fi cunoscut-o. Şi asta oricum avea să devină public destul de curând. Urma să apară totul în cartea lui Bevel. Conţinut în bună parte fictiv. Bevel îmi ceruse să născocesc pentru el o voce. Îmi ceruse să umplu câteva spaţii goale despre soţie cu istorii inventate de mine. Atunci de ce să nu îi livrez tipului fără cravată o altă ficţiune, exact cum făcusem când mă presase tatăl meu pentru detalii despre slujbă? Da, asta era soluţia. Creasem un Bevel fictional pentru adevăratul Bevel; creasem un Bevel fictional pentru tata; mi-ar fi fost uşor să creez încă un Bevel fictional pentru şantajistul meu.

– Acţiunile mele au permis unei multitudini de firme americane, manufacturieri şi corporaţii să îşi sporească emisiile de acţiuni şi să se capitalizeze. Să luăm United States Steel. Au schimbat obligaţiuni pe acţiuni obişnuite, reuşind să scape complet de îndatorare. Aici a fost un efect direct al activităţilor mele. Ăsta îmi este palmaresul. Asta am făcut eu. Acesta este fundalul pe care trebuie să îl avem în vedere când ne uităm la prăbuşirea din 1929. Dacă am fost silit să lichidez din portofoliu, am făcut-o nu doar pentru a-mi conserva situaţia, ci şi pentru a conserva sănătatea financiară a naţiunii noastre, atacată atât de gloata de speculanţi, cât şi de reglementatorii guvernamentali. Dar vom lăsa asta pe data viitoare. Mă aştept să te găsesc în formă mai bună atunci.

– Îmi pare rău.

Transcrie și reformulează cuvintele lui Bevel. Inventează o viață pentru Mildred. Compune o ficțiune pentru tipul fără cravată. Îmi spuneam că munca m-a ținut sechestrată în casă pe parcursul următoarelor zile. Numai că era frica. Mi-am mutat masa de lucru din dreptul geamului într-un ungher, și acolo, gheboșată peste mașină, am trudit la aceste subiecte narative.

Către finalul acestei săptămâni de sihăstrie mi-am dat seama că scrierea unei povești scornite de la un capăt la altul pentru șantajist devenise o sursă majoră de inspirație pentru celelalte fire de poveste pe care le torceam pentru Bevel. Aceste narațiuni se îmbogățeau și se alimentau unele pe celelalte. Ce era într-una o fundătură se dovedea un bulevard spațios în alta. Trebuind să inventez evenimente de la cap la coadă pentru bărbatul fără cravată, am putut împrumuta din acele pagini umplutură pentru anumite fisuri care fuseseră obstacole majore în autobiografia lui Bevel ori în portretizarea lui Mildred. În același chip, ce se dovedea neviabil în volumul de memorii intra în paginile destinate șantajistului. Pasaje pe care le scrisesem și care îmi plăcuseră, dar al căror stil nu se armoniza cu restul; expuneri lungi și tehnice pe care Bevel le tăiase; scene secundare pe care le compusesem și nu îi plăcuseră lui – toate aceste paragrafe și pagini erau distorsionate, făcute inofensive și, speram, imposibil de urmărit până la sursă înainte de a fi întrețesute în relatarea pentru șantajist.

Scrierea tuturor acestor texte în același timp necesita mai multă documentare. Îmi dădeam deja seama că scriu în volute prea largi și că poveștilor le lipsesc acele detalii mărunte (un obiect banal, un loc anume) și accesorii verbale (numele unei mărci, vreun tic) folosite adeseori pentru a-i mitui pe cititori ca să creadă că ceea ce citesc este adevărat. Am întâmpinat fără tragere de inimă gândul că va trebui să ies din apartament și să mă întorc la sediul mare al Bibliotecii Publice din New York. Cu trusa de machiaj pe care o foloseam atât de arareori mi-am desenat niște sprâncene dese, mi-am

înroşit obrajii şi am încercat să adaug un pic de vârstă feţei. Mi-am acoperit şi capul cu o basma legată sub bărbie şi m-am îmbrăcat cu haina de ploaie lăbărţată a tatei, care mă ajuta să par mai bătrână şi mai mărunţică. Nimic din cele de mai sus nu a făcut călătoria cu metroul în Manhattan mai puţin chinuitoare. Din romanele mele poliţiste ştiam că cel mai rău lucru pe care îl poţi face când te simţi urmărit este să întorci capul. Chiar şi fără basma şi trenci tot aş fi fost udă leoarcă de sudoare.

Iarăşi, lipsa mea completă de metodă mi-a fost de mare ajutor. Am luat din discursurile lui Woodrow Wilson, din bizarul tratat despre prosperitate al lui Roger Babson, din *Autobiografia* lui William Zachary Irving, din *Individualismul american* al lui Herbert Hoover, *Educaţia* lui Henry Adams (poate singura dintre cărţile Oamenilor de Seamă care mi-a şi plăcut) plus alte volume despre istoria finanţelor. Dintre acestea, cel mai influent a fost *Oamenii misterioşi de pe Wall Street* de Earl Sparling. Crescută cu ficţiune detectivistică, am găsit titlul foarte atrăgător. Era o colecţie de portrete ale unor finanţişti, scrisă în 1929. Jesse Livermore, William Durant, fraţii Fisher, Arthur Cutten, Andrew Bevel... Se aflau cu toţii acolo. Multe întrebări de-ale mele îşi aflau răspunsul în acele file, şi m-am inspirat în voie din ele ori de câte ori trebuia să descriu vreo operaţiune financiară obscură. M-am uitat şi la felul în care se scrisese despre Bevel şi tranzacţiile sale în *The Wall Street Journal*, *The New York Times*, *Barron's*, *Nation's Business* şi alte publicaţii.

Pentru detaliile care să dea contur laturii personale a poveştii lui Bevel destinate şantajistului, părea logic să mă bizui pe ficţiune. Iarăşi, mi-am notat o serie de titluri, pe care mai târziu aveam să le împrumut de la Biblioteca Publică din Brooklyn. Am încercat să citesc *Trilogia dorinţei* a lui Theodore Dreiser, însă nu am răzbit decât prin *Financiarul* şi jumătate din *Titanul*. Agenţii de bursă şi bancherii ghinionişti ai lui Nathan Morrow şi descrierile făcute de el orgiilor de cheltuieli

ale anilor douăzeci și-au găsit locul în paginile mele. Din *Mânuitorii de bani* a lui Upton Sinclair am învățat să îl schițez pe Bevel în tușe severe și malițioase, și tot acolo mi-am găsit inspirația pentru luxul pe care-l etalam pe fiecare pagină destinată șantajistului – iahturi, birouri cât palatele, conace.

Fiindcă aceste romane erau întrucâtva depășite, m-am îndreptat către presă. Multe dintre numerele din *Fortune, Forbes* și alte reviste similare păstrate la bibliotecă prezentau portrete amănunțite ale oamenilor de finanțe, ale industriașilor și familiilor patriciene. În aceste articole despre Morris Ledyard, familia Gould, Albert H. Wiggin, Rockefelleri, Solomon R. Guggenheim, clanul Rothschild și James Speyer am găsit detalii ale unor tranzacții comerciale, descrieri de reședințe, itinerare de călătorie, relatări despre petreceri somptuoase și o vastă arie de obiceiuri, purtări neobișnuite și distracții pe care le-am pus pe seama celor doi Bevel. Am citat și din reclamele la bunuri de lux, unele de care nu auzisem nicicând, care alcătuiau grosul acestor publicații. Bevel era purtat prin oraș de un Maybach-Zeppelin cu un motor de doisprezece cilindri precum al unei aeronave, însă gonea cu nu mai puțin de 170 de kilometri pe oră într-un Super Sport Delage atunci când se ducea la Glen Cove, unde era ancorat iahtul său transatlantic cu motor diesel, de o sută de metri lungime, achiziționat recent de la șantierele din Bath. Uneori se deplasa cu aeroplanul său Fokker, dotat cu salon și bar, sorbind pe drum vinuri de Bordeaux rezervă specială.

Era mult mai greu să descopăr cărți care să ajute cu povestea lui Mildred. După citirea cronicii la *Obligațiunile* lui Vanner care le menționa pe Edith Wharton, Amanda Gibbons și Constance Fenimore Woolson, le căutasem imediat lucrările. Însă, fiindcă o precedaseră pe Mildred cu o generație sau două, scenele din New York sau descrierile clicilor de expatriați americani din Europa lăsau senzația unor vremuri apuse. După ce m-am sfătuit cu bibliotecarii, am citit, la nimereală, tot ce

mi s-a părut că m-ar putea inspira, de la *Etiquette* a lui Emily Post la *Fată rea* de Viña Delmar. M-am concentrat însă, dacă abordarea mea zvânturată putea fi socotită concentrare, asupra autoarelor americane mai mult sau mai puțin contemporane ale căror opere ar fi putut să fie pertinente. Printre ele îmi amintesc scriitoare care nu aveau nici în clin, nici în mânecă unele cu altele, precum Dawn Powell, Ursula Parrott, Anita Loos, Elizabeth Harland, Dorothy Parker și Nancy Hale. Doar câteva s-au dovedit relevante pentru scopurile mele – și nici una nu capta atmosfera de bogăție în surdină în care voiam să o plasez pe Mildred. Chiar și așa, cu toate că nu pot spune că mi-au plăcut toate, unele dintre autoarele descoperite în timpul acestor explorări intense au devenit fundația canonului meu personal, cum am scris în *Înainte de cuvinte* – deși nu am dezvăluit nicicând în cartea mea cum am ajuns să le cunosc.

Scrisul despre Mildred (în oricare dintre versiuni) a fost, de departe, aspectul cel mai provocator al muncii mele. Nu aveam pe ce mă baza. Dacă nici una dintre cărțile pe care le citeam nu era de ajutor, descrierile ambigue și intenționat vagi ale lui Bevel nu făceau decât să adâncească golul din centrul portretului ei. Părea cert că rolul lui Midlred pe scena muzicală a New Yorkului fusese mai important decât era Bevel dispus să admită. Însă nimic nu sugera că suferise de afecțiunile mintale grave care îi distruseseră personajul geamăn, pe Helen Rask, în romanul lui Vanner.

Două lucruri a trebuit să suprim din orice frază scrisă despre ea. Mai întâi, incontestabila complexitate a personalității ei, întrezărită printre ofuscările lui Bevel și tentativele lui de a-i face imaginea mai „accesibilă". În al doilea rând, convingerea mea că îi înțeleg suferințele – până la un punct măcar. Traiul cu Bevel. Sufocarea. Singurătatea. Calcularea fiecărei acțiuni și reprimarea fiecărui impuls.

Ajunsă la acest blocaj, m-am dus cu gândul la Harold Vanner. Îmi plăcuse mult de tot felul în care o zugrăvise

pe Helen Rask, şi poate că aveam să îmi pot găsi inspiraţia în alte personaje feminine de-ale lui.

Dacă teama pe care o simţisem la ieşirea din Brooklyn se destrămase după ore petrecute printre cărţi şi reviste, a revenit cu valuri imense de groază când am scotocit prin fişet în căutarea operei lui Vanner. Am luat la puricat sertăraşul VAM-VAR cu fişe, oprindu-mă necontenit în acelaşi loc şi simţind că mi se zdruncină inima de fiecare dată când aveam confirmarea golului:

Vann, William Harvey. *Note despre Scrierile lui James Howell.* 1924.
Vannereau, Maurice. *L'Ornière, pièce sociale en 1 acte.* 1926.

Era de neconceput ca Biblioteca Publică din New York să aibă în colecţie un eseu obscur al unui critic necunoscut, ba şi o piesă de teatru neştiută aparţinând unui autor francez complet nebăgat în seamă, însă nici una dintre cărţile autorului care ar fi trebuit să se găsească între cele două nume. Nici un Vanner. Nimic. Nici măcar un titlu. Am întrebat un bibliotecar. Mi-a spus că tot ce au apare în fişele acelea. Ştiam însă că este cu neputinţă ca una dintre cele mai mari şi mai cuprinzătoare colecţii de cărţi din lume să nu aibă nici măcar un titlu de-al lui Harold Vanner. Scrierile din tinereţe avuseseră un oarecare succes, iar *Obligaţiuni* făcuse vâlvă. Exista o singură explicaţie. Bevel, unul dintre donatorii majori ai Bibliotecii, modificase şi aliniase realitatea.

Haosul este un vârtej care se roteşte mai iute cu fiecare lucru pe care îl înghite. Trudind fără contenire cu zilele, nu mai aveam vreme să mă ocup de casă. Vase în chiuvetă şi prosoape pe duşumea, conserve desfăcute şi exemplare vechi şi mucegăite din *Cronaca Sovversiva*, coji de pâine şi cotoare putrezite de măr, muşte şi urechelniţe, cârpe mânjite cu tuş şi o cadă înfundată. Nimic din toate acestea nu îl stânjenea câtuşi de puţin

pe tatăl meu. Curăța porțiunea care îi trebuia, își ștergea ustensilele de cămașă, își făcea un sendviș sau lucra la compunerea unei pagini, după care se muta de acolo, lăsând totul vraiște în urmă. Au fost zile de desfătare pentru el. Era bucuros că petrecem timp împreună, lucrând. Veselia lui este singura amintire plăcută pe care o am din acea perioadă.

Jack a apărut într-o după-amiază, cu scuze, explicații și cereri. L-am lăsat să vorbească și m-am mulțumit să dau din cap a încuviințare. După ce a sfârșit, l-am rugat să privească roată prin apartament și, luptându-mă cu o explozie de furie care ar fi dus, o știam, la lacrimi, l-am întrebat dacă crede că am timp pentru nevoile lui. Chiar s-a uitat prin casă. Și când am crezut că era pe punctul să plece, și-a dat cămașa jos, a pus-o în gentuță și s-a apucat, în indispensabili, să facă curat prin bucătărie. Era ultimul dar pe care îl așteptam de la el, așa că m-am simțit mișcată. I-am spus că nu e nevoie să facă nimic, că e în regulă – acele lucruri care e de așteptat să le spui.

– Nu, nu. Hai acuma, a zis cu o fermitate dintre cele mai drăgălașe. Tu ai treabă. Du-te. Mă ocup eu.

L-am sărutat, abia recunoscând această versiune nouă a lui Jack, însă copleșită de recunoștință, și m-am întors la mine în cameră trecând prin atelierul tatei. Se chinuia cu matrița, încercând să regleze cine știe ce angrenaj greu de apucat. I-am spus că Jack numai ce sosise, însă m-a ignorat și, blestemând mașinăria, s-a străduit mai departe să ajungă la piesa care îi dădea dureri de cap.

Două ore mai târziu, aproape că terminasem de scris paginile false. Sunau credibil. Inclusesem tot jargonul pe care Bevel îl elimina de obicei din autobiografie (zicea mereu că vrea să ajungă la un public larg, la „omul de rând“ sau „cititorul obișnuit“) și l-am încâlcit într-o bălmăjeală întortocheată, însă plauzibilă, de la care nu s-ar fi putut ajunge nicicum la vreo operațiune financiară autentică. M-am gândit că șantajistul meu are să aprecieze ceva ce nu poate înțelege pe deplin. Toate

acele digresiuni tehnice erau întrețesute într-o narațiune mai captivantă a vieții lui Bevel. Versiunea se conforma oricărei așteptări pe care mă gândisem că ar putea-o avea majoritatea, educată de filme și romane, despre un magnat precum Bevel. Erau acolo descrieri luxuriante și detaliate ale casei și proprietăților sale; apăreau demnitari străini și limuzine; se pleca de azi pe mâine în Europa și la Palm Beach; aveam actrițe și șampanie, senatori și caviar. Am pigmentat textul și cu elemente luate de la Gatsby: saloane dedicate muzicii în stil Marie Antoinette, cabinete de relaxare și căzi încorporate în pardoseală. Plus, firește, doza potrivită de plictis și disconfort moral în privința acestora toate.

Se făcuse aproape ora mesei de seară, iar eu abia dacă mâncasem de dimineață. Ar fi fost drăguț să iau ceva special pentru scumpul de Jack și tatăl meu. Un pui fript. Poate și niște vin. După ce am făcut sul paginile terminate și le-am îndesat în mâneca trenciului, m-am pregătit să ies. Tata era încă la presă. M-am oprit pe drum în bucătărie, unde am constatat că Jack făcuse o treabă de mâna întâi. Am trecut la baie, unde am dat peste el îngenuncheat pe gresie, chinuindu-se să desfunde cada. L-am pupat pe creștet și i-am spus că pregătesc cina.

– Știu că nu-i momentul potrivit, a zis ridicând sfios privirea. Când ești așa de ocupată și restul. Dar... Mă întrebam dacă nu mi-ai putea bate articolul ăsta la mașină. I-l arăt cuiva de la *The Sun*. Și ar da mult mai bine. Nu-i grabă. Am aici paginile, dar dacă nu poți...

Era prima oară când Jack îmi cerea deschis ajutor ori îmi recunoștea abilitățile.

– Sigur! Orice vrei. N-ar trebui să dureze.

– Mulțumesc. O să dea mult mai bine așa, a spus iarăși. Îți las paginile pe pupitru.

Am colindat din prăvălie în prăvălie, revizuindu-mi în cap falsa autobiografie. Unele detalii puteau fi compromițătoare și trebuiau șterse; anumite particularități stilistice puteau fi recunoscute și trebuiau schimbate; un pasaj lăsat deoparte era, dacă mă gândeam mai bine,

eficient și ar fi trebuit probabil reintrodus. M-am grăbit să mă întorc acasă înainte să îmi uit corecturile.

Jack lucra încă la cadă; tata încă mormăia înjurături la tiparniță. Am lăsat pungile cu de-ale gurii pe blatul din bucătărie și m-am dus la mine în cameră să îmi scriu notele. Un plic cu articolul lui Jack îmi poposise pe masa de lucru. L-am lăsat nedeschis și m-am întors la versiunea pentru tipul care mă extorca. Am corectat câteva propoziții și am tăiat un paragraf ori două. Pasajul eliminat pe care aș fi vrut să îl aduc înapoi trebuie să fi fost într-una dintre mingiuțele de hârtie boțită cele mai aproape de suprafață în coșul meu de gunoi. Goală. Încă una. Goală. Alta. Goală. Majoritatea paginilor date la coș dispăruseră, înlocuite cu foi nescrise.

Îngrozită și cu inima frântă, m-am prefăcut că mă delectez cu cina. A fost nevoie de toate sforțările ca să îmi împiedic ochii să alunece fără oprire către ghiozdanul lui Jack.

5

Singura consolare după descoperirea furtului paginilor date la coș: erau toate părți ale ficțiunii pe care o compuneam pentru șantajistul meu. Nimic din acele pagini nu ar fi putut să-l compromită pe Andrew Bevel ori să ducă înapoi la mine. Ușurarea adusă de această înțelegere cântărea mai mult decât supărarea și tristețea pe care le simțeam gândindu-mă la Jack. M-a înțepat iarăși inima la descoperirea că îmi păsa mai mult de Bevel – regulile lui, standardele lui, amenințările lui – decât de prieteni și de familie. Durerea de a fi fost trădată de cineva atât de apropiat părea irelevantă comparată cu consecințele încălcării confidențialității. Și totul se făcea de două ori mai

descurajant fiindcă era adevărat: durerea pierderii unui prieten însemna o nimica toată pe lângă mânia lui Bevel. Atât de întinsă îi era puterea. Averea lui izbutea să modifice realitatea din jur. Şi asta includea până şi oamenii – iar percepţiile lor despre lume, ca a mea, erau prinse şi ele în atracţia gravitaţională a bogăţiei lui Bevel şi schimonosite de ea.

De la prima întâlnire cu el simţisem că trebuie să opun rezistenţă forţei lui. Asta nu fiindcă mă simţeam rebelă. Mai degrabă, intuisem şi căpătasem rapid şi confirmarea că stima lui pentru mine depindea într-o măsură însemnată de eficienţa cu care reuşeam să rezist enormei lui influenţe. Păream amândoi să apreciem (cu toate că acest cuvânt este, neîndoielnic, excesiv) şedinţele noastre cel mai mult când reuşeam să îmi depăşesc temerile, să arăt ceva tupeu, ba chiar să îl înfrunt în privinţa unor chestiuni neînsemnate. Cutezanţa era la fel de importantă ca eleganţa, fireşte. Nu îndura grosolănia, însă anumite acte de insolenţă moderată, ambiguă îl amuzau sau, cel puţin, îi stârneau curiozitatea. În aceste ocazii, paradoxal, purtările sale rigide, pe care am ajuns să le văd ca pe o dovadă a unei frici profunde de ridicol, păreau să se mai dezgheţe întrucâtva. Şi în aceste momente reuşeam să cârmesc şedinţele noastre pe un traseu mai productiv.

Eram hotărâtă să recâştig respectul pierdut pe parcursul ultimei noastre întrevederi. Cu descoperirea trădării lui Jack şi întâlnirea pe care urma să o am cu tipul fără cravată, era crucial să îl am de partea mea pe Andrew Bevel şi să aflu cum ar fi reacţionat la potenţiala publicare a hârtiilor furate.

– Trebuie să spun că descrierea pe care i-o faci doamnei Bevel este chiar mulţumitoare, a zis după ce s-a uitat peste noile pagini. Mulţumitoare, chiar aşa.

S-a întors la început şi le-a frunzărit iarăşi.

– O să primeşti notele mele, ca de obicei, a zis şi s-a oprit o clipă. Dacă stai să te gândeşti, poate că ar trebui să insistăm pe o modalitate de petrecere a timpului care i s-ar fi potrivit cel mai bine lui Mildred.

Şi-a dus la buze arătătorul şi s-a uitat prin încăpere până ce a văzut un aranjament floral pe o măsuţă de lângă fereastră.

– Flori. Iubirea ei pentru flori. Cum le asorta, cum făcea buchete şi aşa mai departe. O scenă micuţă şi drăguţă. Vorbeşte cu domnişoara Clifford, şefa personalului casei, înainte să pleci. O să-ţi spună ea ce fel de buchete să descrii. Ori poate să îţi arate sera.

Nu am ridicat ochii de pe foaie, prefăcându-mă absorbită de luarea notiţelor. Nu era momentul potrivit să îmi arăt uluirea.

– Ai izbutit, prin puterea imaginaţiei dumitale şi... simpatie feminină, să surprinzi bună parte din existenţa privată a lui Mildred. Şi fiindcă Mildred a fost o persoană privată, asta înseamnă *cea mai mare parte* a vieţii ei.

– Mulţumesc. Tocmai ca să îmbogăţesc detaliile despre viaţa privată a doamnei Bevel, mă gândeam că poate astăzi aţi vrea să umblăm prin casă împreună cât vorbim. Abia dacă am aruncat vreo privire, iar un tur cu dumneavoastră ca ghid ar fi nepreţuit. Am putea include ici-colo câte o descriere de odaie sau tablou... Un fundal în culori mai vii pentru viaţa dumneavoastră personală. Şi a doamnei Bevel. Cititorul obişnuit se dă în vânt să tragă cu ochiul prin casele astea impunătoare, ştiţi?

Reuşisem să îl fac să se simtă uşor stânjenit – sugestia mea era în principiu bună, dar în acelaşi timp contrară obsesiei lui pentru spaţiul personal. Şi chiar la stânjeneală sperasem.

– A, da. Sigur că da.

A încercat să îşi ascundă ezitarea sub politeţe. Faptul că socotea necesar să fie curtenitor cu mine reprezenta un imens, neaşteptat triumf.

– Dar să nu uiţi, te rog, că nu vreau o descriere ostentativă a locului, a zis înainte să pornim. Ar fi de prost gust.

M-a călăuzit pe scări în jos până la holul cu pardoseală de marmură, astfel încât să pot percepe

„progresia casei". Am trecut pe lângă câțiva servitori. Unii făceau curat; alții pășeau grăbiți în costume din trei piese. Orice rang ar fi avut, își fereau cu toții privirile. Era de parcă ar fi fost instruiți să își vadă de ale lor și să îl ignore pe Bevel.

Mi-a arătat mai întâi picturile. Se oprea scurt în fața fiecărui tablou, arăta la plăcuța de pe rama aurită, rostea numele artistului și pornea mai departe: Corot, Turner, Ingres, Holbein, Bellini, Fragonard, Veronese, Boucher, van Dyck, Gainsborough, Rembrandt. Mi-am luat notițe.

Am ajuns la un coridor cu geamuri care dădea spre o seră.

– O să las asta în seama domnișoarei Clifford, când te vezi cu ea privitor la flori. Nu știu mai nimic despre plante, a zis în vreme ce ne plimbam pe latura serei. Aici, în spate, îmi petrec toate după-amiezile.

A deschis o ușă revelând un birou larg cu alte câteva spații de lucru adiacente. Pereții din toate încăperile erau acoperiți cu table înțesate până la refuz cu cotații bursiere și formule matematice, iar la mese, cam o duzină de bărbați în spatele unor aparate de socotit înotau prin condici, cărți, documente și puhoaie de hârtii. Atmosfera era mai calmă aici decât la sediul din centru al Bevel Investments. Aproape lăsa senzația unei biblioteci.

– După ce se închide piața, lucrul începe aici. De fapt, îmi place gândul că asta e munca adevărată. Concluziile trase aici îmi direcționează schimburile, operațiunile zilnice și planurile pe termen lung. Restul, ce se întâmplă la sediu, nu e decât punerea în executare a deciziilor luate aici. Toți bărbații pe care îi vezi sunt statisticieni și matematicieni. Recrutați de la universități de prin toată țara. Un adevărat rezervor de creiere. Studiază date bursiere și bilanțuri industriale, prezic tendințe viitoare din cele trecute, detectează modele în psihologia mulțimilor, concep modele pentru o operare mai sistematică. Rapoarte, informări și perspective despre orice corporație ori concern care

este sau ar putea ajunge în raza mea de interes sunt evaluate aici.

S-a uitat în ochii mei până a trebuit să îi îndrept altundeva. Încă îmi amintesc uitătura lui albastră. Încerca ori să extragă ceva de dincolo de pupilele mele, ori să introducă prin ele ceva în mine.

– Vezi dumneata, intuiția m-a servit bine de-a lungul carierei, și ei îi datorez o uriașă parte a reputației. Suplimentarea intuiției cu știința și interpretarea obiectivă a unui volum de date imens constituie sursa avantajului meu. Combinația asta unică e lucrul care mi-a permis să fiu mereu cu un pas înaintea panglicii cu cotații.

S-a oprit, a aruncat o privire cuprinzătoare asupra angajaților și s-a uitat la ceas.

– O ținem de obicei așa până la ora nouă.

– Oamenii aceștia lucrau aici când doamna Bevel…?

Nu am fost capabilă să-mi duc la capăt întrebarea lipsită de tact.

– Sigur că nu.

Am părăsit birourile, iar Bevel m-a ghidat prin spațiul nelocuit de la parter. A făcut o pauză ceremonioasă într-un cabinet pe ai cărui pereți se aflau capete de elan și de bizon, un urs împăiat, pielea unei pume, cu dinți rânjiți și toate cele, și alte trofee de vânătoare. Prezidând peste acestea, deasupra, erau două portrete în ulei ale unui bărbat solid, cu trăsături aspre, care părea cumva să ascundă cu greu că era fericit. Pictura din stânga îl înfățișa în costumație completă de vânător, în mână cu o carabină și un mănunchi de fazani inerți. În tabloul din dreapta, bărbatul era în haine de lucru, cu condeiul în mână, ridicând privirea dintr-un document.

– Cum știi, sunt foarte mulțumit de pasajele despre predecesorii mei, a zis Bevel înainte să ieșim din cameră. Acum probabil că poți descrie fața tatei. Nu e o idee rea turul ăsta de casă, până la urmă. La drept vorbind, ca să înțelegi cu adevărat istoria familiei, ar trebui

să vizitezi La Fiesolana. Acolo își are reședința spiritul nostru. Voi face aranjamentele.

– Mulțumesc. M-ar ajuta imens.

Nu a făcut niciodată aranjamentele.

Galerii, un salonaș pentru dimineață, holuri, o mică bibliotecă, studiouri, sufragerii, un cabinet retras. Era neobișnuit de tăcut, iar pasul său alert sugera că vrea să termine cu turul.

– Multe dintre picturile noastre sunt împrumutate pe la muzee momentan, a zis arătând cu bărbia spre un perete gol. A fost dorința doamnei Bevel ca publicul să se bucure de ele.

– Ați făcut recent și alte schimbări prin casă?

– În afară de birourile de la parter și operele date cu împrumut, totul rămâne neatins. În amintirea lui Mildred.

Am urcat la etaj. Sală de bal, alte galerii, dormitoare. Era și o cameră de muzică, însă nimic altceva decât un salon mare cu un pian și o harpă – nu aducea deloc cu sala privată de concerte din romanul lui Vanner. Biblioteca, cu volumele somptuoase așezate în rafturi la înălțimi inaccesibile, era croită pentru o persoană căreia nu îi păsa de cărți. Și încă nu reușeam să detectez atingerile casnice ale doamnei Bevel. Poate că Andrew Bevel confunda docilitatea pe care i-o atribuia cu căldura.

Bevel s-a oprit în fața unei uși aflate în partea dinspre parc a unui coridor.

– Aici au fost odăile lui Mildred, a zis cu solemnitate.

Ne-am uitat lung la pragul ușii de parcă am fi stat la mormântul ei. După o pauză de reculegere de o durată acceptabilă am hotărât că sosise momentul optim pentru a fi îndrăzneață și controlat impertinentă.

– M-ar ajuta tare mult să văd cum a trăit. Printre lucrurile ei aș găsi multă inspirație. Aș culege detalii, lucruri mărunte zilnice care ar da mai multă viață poveștii. Ar face-o mai credibilă.

– Poți să te uiți prin toată casa, dar ușa asta rămâne închisă.

– Îmi pare rău. Eu doar…

– Nu ai de ce să-ți ceri iertare. Îți înțeleg curiozitatea. Există totuși lucruri pe care aș prefera să le țin pentru mine.

Bevel m-a călăuzit mai departe prin casă în liniște.

– În timpul uneia dintre primele noastre întâlniri ați destăinuit niște amintiri despre mama dumneavoastră, am spus până la urmă. Ați menționat că ceea ce aveau în comun ea și Mildred, pe lângă firile lor iubitoare, era inteligența. Au fost amândouă femei foarte deștepte, ați zis.

S-a oprit și s-a uitat la mine. În ochi i s-a aprins o scânteie din ceva ce am crezut că e iritare. Dar nu am simțit de data asta că enervarea îi era îndreptată spre mine. A pășit mai departe; m-am ținut după el.

– Cum ați zice că se manifesta inteligența lui Mildred?

– Ei, știi dumneata. Într-o puzderie de detalii mici. Nu-i ușor să conduci o asemenea gospodărie, cu atâta servitorime și tot restul. Și gustul ei în muzică, evident. Dar am discutat despre asta deja și am acoperit tot ce ar putea fi de folos pentru carte. În plus, sincer să fiu, e nevoie de cineva înzestrat ca să țină pasul cu mine, a zis cu un pufnet de râs. Nu e ușor. Deloc nu e ușor să ții pasul cu mine. Poate să incluzi în carte asta? Într-o manieră moderat amuzantă. Și apropo, nu te descurci nici dumneata rău, să știi.

Am simțit cum mi se înroșesc obrajii, în vreme ce nevoia de a-l înghesui și pune la colț pe Bevel s-a risipit.

Am ajuns la al treilea și ultimul nivel. Întreaga parte din spate era alcătuită din camerele servitorilor; partea din față, dând către parc, era pentru oaspeți.

– Un număr de persoane, printre care mulți oameni de vază, au fost găzduite aici de-a lungul anilor. Poate ar trebui menționate câteva nume în carte. Presupun că cititorilor le place să audă asemenea chestiuni. Totuși, la drept vorbind, nici pe mine și nici pe Mildred nu ne-a bucurat să avem în casă musafiri pe durate lungi. Cu cât ia mai multă lume parte la viața ta de zi cu zi, cu

atât mai îndreptățiți se simt să împrăștie basme despre tine. Mereu m-a lăsat perplex asta. Ai crede că apropierea zămislește încredere.

– Spuneți că până și prietenii dumneavoastră au răspândit zvonuri despre dumneavoastră și soție?

– *În special* prietenii. Asta cred ei că înseamnă prietenia: libertatea de a te transforma într-un subiect de conversație.

Aveam ocazia să aflu cum ar fi reacționat dacă hârtiile furate cu relatarea ficțională a vieții sale ar fi văzut vreodată lumina tiparului.

– Tratați toate bârfele și vorbele pe la spate cu aceeași forță cu care vă ocupați de Vanner și romanul lui?

– Drăguță, nu. N-aș mai fi în stare să mă ocup de afacere dacă ar trebui să răspund la orice tâmpenie publicată în vreo fițuică de seară. Durează prea mult să iau urma tuturor zvonurilor și să le resping. Cu Vanner e altceva. Ce a scris el despre soția mea și despre mine e altceva. Și impactul lui e altceva. Ți-aș fi totuși recunoscător dacă ai evita să-i rostești numele de acum încolo.

Turul se terminase. Bevel s-a întors la birourile de la parter, iar eu am fost condusă afară. Nimic în privința hârtiilor furate nu mă mai îngrijora. Eram în stare, până la urmă, să țin pasul cu Bevel.

6

Am ajuns din vreme la sifonărie ca să îmi pot alege un locșor sigur, undeva la vedere și aproape de ușă. Îndată ce am intrat însă, l-am văzut pe bărbatul fără cravată. În același costum vărgat, ședea la masa cea mai izolată din incintă și avea înainte un profiterol. Încăperea era în mare parte pustie, însă m-a îmbărbătat priveliștea unor copii care sorbeau la tejghea din pahare

cu lapte bătut. Am parcurs distanța până la tipul fără cravată și m-am așezat de cealaltă parte a mesei.

– Ai face bine să ai paginile mele, a zis arătând spre poșetă cu lingura.

– Și cum știu că se termină aici? Cum știu eu că o să mă lași în pace după asta?

– Păi, scumpete, a zis cu dicția poticnită în cocoloșul de înghețată pe care și-l plimba împrejurul limbii. O să fie nevoie să ai încredere-n mine.

Brusc, uitându-mă la el cum se delecta cu profiterol la o sifonărie, m-a pălit revelația. Acum, că îl vedeam în elementul lui natural, mi-am dat seama că nu era un conspirator care lucra pentru vreun ziar lipsit de scrupule, nici de la guvern sau altă putere sus-pusă. Nu era decât un puștan din Brooklyn. Care mânca înghețată purtându-și singurul costum bun.

– Auzi, am zis băgând mâna în geantă. Uite zece biștari.

S-a oprit din mâncat și a încremenit la vederea banilor.

– Știu cine te-a trimis aici, am continuat. Spune-i numele, și ăștia zece dolari sunt ai tăi. Dacă nu, mă ridic și plec. Și n-ai ce face în privința asta.

– Auzi, donșoară Partenza, știm de tăticu-tău comunist. Dacă nu…

M-am ridicat și am făcut câțiva pași.

– Jack, a zis.

Am rămas în loc. Ce am simțit în momentul acela rămâne, până în ziua de azi, standardul după care îmi măsor ura. M-am întors și m-am oprit lângă masă, privindu-l de sus.

– Cum a aflat despre Bevel?

– Cum stăm cu ăia zece biștari?

I-am dat banii.

– Te-a urmărit. Nu i-a plăcut să te știe singură cu nu știu ce tip la el în casă, așa că s-a ținut coadă. Numai ca să vadă cine-i. N-a fost greu să-și dea seama al cui e conacul ăla. După aia, la tine acasă, s-a nimerit să citească o bucățică din chestia pe care o băteai la mașină

pentru Bevel. Părea că-i scrii povestea vieții. Jack s-a gândit c-ar putea-o vinde la vreun ziar. Cui dă mai mult. Să facă rost de-o slujbă grasă și să mănânce bani cu lingura.

A arătat spre înghețată și s-a hlizit ca un idiot.

– Spune-i lui Jack că Bevel i-a luat urma. Pe mine m-a trimis doar ca să confirm. Zi-i că ar face bine să uite de publicatul foilor pe care mi le-a furat. Zi-i că Bevel știe tot și s-a pornit după el. O să-l distrugă. Am văzut cum i-a aranjat pe alții. Spune-i că ar face bine să plece din oraș. În clipa asta.

7

În conformitate cu instrucțiunile pe care mi le dăduse Bevel la ultima noastră discuție, stabilisem să mă văd cu domnișoara Clifford ca să îmi arate florile din seră.

Când am întâlnit-o în vestibulul angajaților, mi-a oferit o ceașcă de ceai pe care am refuzat-o și care mi-a fost oricum adusă, exact ca în prima mea zi aici. După un pic de conversație politicoasă am întrebat-o despre poziția ei, nesigură cu ce se ocupă o șefă de personal. Mi-a explicat că mare parte din servitorime se afla sub supravegherea ei și că răspunderea ei de căpătâi era să se asigure că în casă totul se petrecea „natural". Am întrebat-o dacă îl ținea sub ochi și pe majordom. Nu. Mi-a aruncat o privire lăsând să se înțeleagă că aveam aceeași opinie despre omul cu pricina, dar că nu era dispusă să o discute. A schimbat cu eleganță subiectul, întrebându-mă despre munca mea. S-a arătat impresionată că îmi petrecusem atâtea ore de vorbă cu domnul Bevel.

Încurajată de felul ei prietenos de a fi, am decis să pun în practică un plan pe care îl concepusem vag de-a

lungul ultimelor zile.

– Ar trebui probabil să vizităm mai întâi încăperile doamnei Bevel, nu credeți?

– Încăperile doamnei Bevel? Credeam că am să îți arăt florile.

– Da, și dormitorul ei. Domnul Bevel termină un capitol despre doamna Bevel, și m-a rugat pe mine să îi descriu împrejurimile. Cred, așadar, că ar fi mai bine să începem cu odaia ei. Ar da tonul pentru restul, nu credeți?

A ezitat o clipă.

– Presupun că are noimă.

S-a aplecat să-mi culeagă ceașca, dar am apucat-o prima și am așezat-o în chiuvetă.

– Ah, mulțumesc, scumpo. Foarte drăguț din partea ta. Mergem?

Pașii noștri răsunau concis pe vastitatea de marmură a holului.

– Domnului Bevel i-ar plăcea să dau o notă feminină paginilor despre doamna Bevel. M-ar ajuta să aflu mai mult despre obișnuințele ei. Poate aveți să îmi destăinuiți niște istorioare? Mici povești despre viața ei de zi cu zi?

– Îmi pare teribil de rău. Aș vrea să fi avut plăcerea de a o cunoaște pe doamna Bevel, dar am fost angajată după dispariția ei.

Respirația i se întretăiase parcă de la urcatul treptelor.

– Înțeleg. Mi-ar plăcea, dacă ar fi posibil, să mă puneți în legătură cu oameni care au lucrat aici și au cunoscut-o. N-o să dureze mult, promit.

Am străbătut un coridor lung. Covoarele groase și draperiile ne reduceau vocile la o șușoteală sfioasă.

– Ei bine, vezi tu, am fost *cu toții* angajați după ce s-a dus doamna Bevel. La scurtă vreme după serviciul funerar, domnul Bevel a decis să vândă locuința asta. Prea multe amintiri. Cred că un timp s-a mutat la hotel. A concediat toți servitorii și a închis casa. Cu lunile, poate chiar un an. A respins ocazie după ocazie

de a o vinde. Şi la urmă, când a fost făcută o ofertă acceptabilă, ei bine... Prea multe amintiri.

Ne-am oprit în mijlocul coridorului. Domnişoara Clifford şi-a tras sufletul.

– Aveau de gând să dărâme casa şi să construiască cine ştie ce clădire de apartamente oribilă. Domnul Bevel nu a putut s-o facă. Nu a putut vedea cum dispare căminul pe care îl împărţise cu doamna Bevel. S-a mutat înapoi şi a tocmit personal nou, a zis coborându-şi vocea. Dar îl ştii pe domnul Bevel. N-ar vrea să afle că stau aici şi dau din gură despre treburile lui.

Mi-a strâns cu blândeţe umărul între degete şi m-a călăuzit mai departe.

– În orice caz, a reluat cu voce normală, am ajuns.

Domnişoara Clifford a arătat spre uşa lui Mildred.

– Înţeleg că a rămas exact cum a lăsat-o doamna.

A deschis uşa şi am intrat amândouă.

Nu mai văzusem un astfel de spaţiu. Dormitorul, între un salonaş şi o garderobă, era ca un nor cu muchii ascuţite – tot numai bleu şi cenuşiu şi raze de soare şi cumva mirosind a ozon. Un pat rectangular. O noptieră care era un cub. O măsuţă de cafea care era un cerc. Într-un colţ, câteva curburi limpezi alcătuiau un fotoliu. Tot mobilierul era atât de elementar, încât îmi apare în memorie ca lipsit de culoare. Nimic altceva decât linii abstracte.

Salonul principal era la fel de senin şi neîmbâcsit. Masa de lucru şi scaunul ei fuseseră realizate cu minimul absolut de elemente necesare pentru ca o masă să fie masă şi un scaun să fie scaun. Etajere goale, cu excepţia câtorva sculpturi mici – fiecare, o formă pură îngheţată. Câteva rafturi modeste cu cărţi traversau peretele cel mai scurt.

În uşa deschisă am auzit un ciocănit uşor. O cameristă avea nevoie de ajutorul domnişoarei Clifford.

– Doar un minuţel, drăguţă, mi-a spus ieşind odată cu camerista. Uită-te împrejur, apoi o să te duc la seră.

M-am învârtit încoace și încolo prin încăperi. Nu erau spațiile „suave" și „călduțe" ale cuiva care clădise „un cămin" pentru soț. Nu erau locuința unei copile-mireasă cu sănătatea șubredă. În contrast cu restul casei, aici stăruia un fel de calm monastic – pe care, retrospectiv, îl recunosc drept atmosferă modernă, de un avangardism auster. Puținele mobile își derivau eleganța din funcționalitatea lipsită de stridențe. Și intensitatea locului venea din impresia că orice obiect (și așezarea acestuia) era necesar logic.

Am dat târcoale prin camere încercând să mă simt ca Mildred, însă fără să am habar ce înseamnă asta. Nici urmă de jurnalele intime pe care, potrivit romanului lui Vanner, le ținuse toată viața. Erau puține ascunzișuri în încăperile ascetice cu rafturile și tăbliile în bună parte goale. Ca o toantă, m-am uitat până și în șifoniere, unde hainele erau puse pe umerașe în huse protectoare, pipăind mânecile și buzunarele unor pardesie de parcă și ea (ca mine) și-ar fi ascuns prin ele foile scrise.

Rafturile bibliotecii ar fi putut ascunde indicii, deși eram sigură că voi găsi cărțile necitite, poate chiar cu paginile netăiate. Mă înșelam. Erau toate subliniate abundent cu creionul, cu pagini îndoite, pătate de cafea ori ceai. Unele volume în franceză, altele în germană, ba chiar și în italiană, lucru care m-a făcut să mă simt nejustificat de apropiată de Mildred. Multe purtau autografele autorilor – ale căror nume nu le cunoșteam pe atunci și prin urmare nu le-am reținut. Harold Vanner nu se număra printre ei. Am răsfoit volum după volum, oprindu-mă pe ici, pe colo la pasaje subliniate, sperând că îmi vor spune ceva despre cititoarea lor.

M-am apropiat de masă, am luat loc și m-am uitat la bucata de parc pe care Mildred o văzuse probabil zi de zi. Am zărit banca de sub copac unde mă așezasem după prima ședință cu Bevel și îmi numărasem plata. Sertarele mesei erau descuiate. Coli de hârtie, sugativă, creioane. Sugativa mi-a atras atenția. Era plină cu puzderie de cuvinte, numere și simboluri trasate și retrasate haotic unele peste altele cu cerneală vineție.

Totul era pe dos, firește. M-am gândit la tata și la adevărul lui inversat.

Am băgat în buzunar sugativa chiar înainte ca domnișoara Clifford să se întoarcă și să mă ia ca să-mi arate florile.

8

Scrisoarea trimisă prin curier era bătută la mașină și laconică. Însă tot ce arăta intenția de a o face impersonală avea efectul paradoxal de a-și scoate în evidență autorul. Doar Andrew Bevel ar fi pus pe cineva să dactilografieze o invitație la cină și s-o formuleze astfel. Nu e timp să ne vedem. Lucrăm la cină. Haine de lucru.

Același șofer care adusese de dimineață plicul m-a luat cu mașina seara și m-a dus pe East 87th Street. Am simțit, când am urcat în spate, priviri lungi împungându-mă de după geamurile fumurii și aproape că am auzit șușotelile care aveau să circule șerpește prin cartier în următoarea zi.

Odată, când munceam la brutărie, am auzit o discuție amuzantă între doi mușterii. „Există o lume mai bună", era încredințat unul. „Dar e mai scumpă." Replica mi s-a întipărit în memorie nu doar fiindcă era o abordare drastic diferită a utopiilor tatei, ci și fiindcă indica natura nepământeană a bogăției, confirmată în timpul petrecut cu Bevel. Nu îmi dorisem nicicând luxul acela al lui. Mă intimidase și mă înfuriase, da, însă mai presus de orice, mă făcuse mereu să mă simt nelalocul meu și înstrăinată. De parcă aș fi fost o pământeancă ce nimerise de una singură pe o altă lume – una mai costisitoare și care se socotea mai bună.

În acea seară totuși, în mașina lui Bevel m-a cuprins, pentru întâia oară, iureșul rece al luxului. Nu doar i-am

fost martoră; l-am și simțit. Și mi-a plăcut la nebunie.

Nu mai fusesem niciodată singură într-o mașină, noaptea. New Yorkul curgea și se unduia în tăcere deplină dincolo de geamurile groase. Dacă mă lăsam pe spate, metropola dispărea după perdeluțele cu ciucuri. Pietonii, curioși în privința pasagerului limuzinei, se holbau înăuntru la fiecare semafor. Asta accentua ciudățenia situației. Eram pe stradă și, în același timp, într-un spațiu izolat. Mai mult decât lambriurile de mahon, șipurile de cristal, tapițeria brodată și șoferul cu chipiu și mănuși albe aflat de cealaltă parte a despărțiturii, simțeam un bizar paradox al prezenței private în spațiul public care îmi lăsa sentimentul opulenței – un simțământ care era una cu iluzia de a fi devenit dintr-odată de neatins și invulnerabilă, cu fantezia de a deține controlul total asupra mea, asupra altora și asupra orașului întreg.

Când am ajuns, șoferul m-a dat pe mâna majordomului antipatic, care m-a escortat într-o mică sufragerie pe care nu o văzusem în timpul turului casei. Masa era pusă pentru doi. Bevel își dăduse deoparte farfuria ca să lucreze la niște documente, pe care le-a întors pe cealaltă parte când s-a ridicat să mă întâmpine.

– Frumos din partea dumitale să vii așa de târziu. Ceva de băut? Șampanie?

Mi-am reprimat ezitarea. Ar fi fost ceva laș într-un refuz și ceva stingheritor într-o acceptare. Și nu mai băusem niciodată șampanie.

– Ar fi minunat, mulțumesc.

– Foarte bine. Nimic nu e mai obositor decât un musafir timid.

Bevel i-a făcut un semn din bărbie majordomului, iar servitorul a ieșit, trăgând după el ușa. Ne-am așezat la masă, am scos stiloul și agenda.

– Știi cât de departe e Luna?

Nu voia un răspuns.

– La cam 384 000 de kilometri, a zis. Știi ce pierderi au fost în valoarea acțiunilor în timpul crahului?

Aproximativ cincizeci de miliarde de dolari.

Și-a aranjat iarăși tipsia și argintăria și s-a uitat la mine. Trăsăturile au izbutit să mi se contorsioneze cumva în expresia uluită și în același timp captivată pe care credeam că o așteaptă de la mine.

– Dacă ai pune cap la cap cincizeci de miliarde de dolari în bancnote, ai putea face de zece ori drumul până la Lună. Și înapoi. Zece călătorii dus-întors pe Lună. Și tot ți-ar mai rămâne niște mărunțiș.

De data asta i-am întors o privire de autentică neîncredere.

– De necrezut, așa-i? Am făcut calculele.

Însă perplexitatea nu se datora acestor socoteli absurde. Avea de-a face cu Bevel. Nu mai spusese până atunci o asemenea gogomănie. Și nu mă mai simțisem jenată pentru el.

– Cincizeci de miliarde de dolari ar putea înconjura Pământul de aproape 195 de ori, a zis rotindu-și arătătorul. De aproape 195 de ori în jurul Pământului. Atât de mult din valoarea emisiilor de acțiuni s-a dus pe copcă în octombrie 1929.

Majordomul a revenit cu o tavă având pe ea un pahar de șampanie. Bevel nu bea, aveam deci să rămân blocată cu recuzita aceea stupidă.

– Asta a fost magnitudinea prăbușirii. Și a fost cumva din *vina mea*? Asemenea cataclisme nu au fost și nu vor fi niciodată rezultatul acțiunilor unei singure persoane.

Două fete în casă au intrat cu supă, au așezat castroanele în exact același moment și au ieșit.

– Prosperitatea unei națiuni este bazată pe nimic altceva decât o multitudine de egoisme se aliniază până ce ajung să producă ceea ce este cunoscut drept binele public. Fă suficienți indivizi egoiști să meargă împreună și să acționeze în aceeași direcție, iar rezultatele vor arăta foarte asemenea cu o voință colectivă ori o cauză comună. Dar odată ce începe să se facă simțit acest iluzoriu interes public, lumea uită o distincție deosebit de importantă: faptul că nevoile, dorințele și poftele mele s-ar putea să le oglindească pe

ale tale nu înseamnă că avem un țel *împărtășit*. Înseamnă doar că avem *același* țel. E o diferență crucială. Voi coopera cu tine doar cât îmi e de folos. Dincolo de asta poate fi doar rivalitate sau indiferență.

A dus la gură de două sau trei ori lingura puțin adâncă. Mâncatul de supă îl făcea să arate bătrân și slăbit.

– Nu-i nimic eroic în a apăra interesele altora doar fiindcă se întâmplă să coincidă cu ale tale. Cooperarea, când obiectivul este avantajul personal, nu ar trebui niciodată confundată cu solidaritatea. Nu ești de acord?

Arareori îmi cerea opinia.

– Așa cred.

Și cred că așa credeam.

– Adevăraților idealiști, dimpotrivă, le pasă de bunăstarea altora mai presus de și în special *în pofida* intereselor proprii. Dacă îți place munca ta sau profiți de pe urma ei, cum poți fi sigur că o faci cu adevărat pentru alții și nu pentru tine? Abnegația este singura cale ce duce către un bine mai mare. Dar nu ai nevoie să auzi de la mine toate astea. Le-ai învățat probabil din doctrinele și exemplele tatălui dumitale.

M-am oprit din scris. Bevel nu mai adusese vorba despre activitățile politice ale tatei. Nu putea fi Jack cel care ne vânduse – nu după amenințările pe care i le transmisesem prin complicele lui. Bevel ne spionase probabil în tot acest timp, încă de la prima întrevedere. Știuse mereu? Ca să dau ceva de făcut trupului, am întins mâna după pahar. De aproape, șiragul de perle efervescente care urcau șerpuit spre suprafață a devenit audibil.

– Oh, dar greșiți, am zis. Cauza îi ține loc de avuție. Și din negarea de sine îi vine sentimentul de importanță proprie.

Am sorbit și am lăsat la loc paharul cu o degajare mondenă pe care nu o posedam, știind pe loc că mă dezonorasem descriindu-mi tatăl în asemenea termeni. Și încă bând șampanie. Peste niște zile aveam să mă trezesc îngăimând în public, răspunzând propriilor cuvinte. Icnind. Încruntându-mă. Cuprinsă fizic de

fiori. Chiar și acum, reamintindu-mi și transcriind jalnicele-mi aforisme, mă apucă rușinea.

Mi-am dat seama că Bevel observa bucuros agitația de sub pojghița mea de nonșalanță rigidă.

– Mănâncă-ți supa de creveți.

Mi-am mâncat supa de creveți.

– Pricepi, firește, unde vreau să ajung cu toate astea. Cei care se plâng astăzi mai zgomotos de criză sunt aceiași care au provocat-o de la bun început. Indivizii ăștia obsedați de sine zbiară acum prin presă că jocurile au fost aranjate... Toți speculanții de duzină care au jucat la ruleta profitului s-au preschimbat deodată în apărători ai dreptății și echității... Nici unul dintre cei care m-au atacat în legătură cu acțiunile mele din 1929 nu este vreun apropiat al tatălui dumitale. El, un revoluționar dedicat și neprihănit, este unul dintre puținii care ar putea să arunce primul piatra.

Fetele în casă au intrat iar. Foșnete domoale de țesătură atingând țesătură; clinchete moi de argintărie și porțelan. Au luat castroanele și au lăsat în loc talere cu pui fiert, sparanghel și mazăre, peste care au turnat un sos alb.

– Presupun că cineva atât de puțin înclinat spre compromisuri precum tatăl dumitale ar avea de obiectat să te știe lucrând pentru unul ca mine.

Slujnicele au ieșit.

– Crede în demnitatea muncii, am zis cu ceea ce mi s-a părut a fi dramul just de sfidare.

Bevel a încuviințat cu gravitate în timp ce întindea, cu atingerea delicată a unui artist, puțin sos pe o bucată de pui.

– În fine. Trebuie să te anunț că nu mai putem lucra în maniera asta.

Am încercat să îmi înghit dumicatul din gură. Era imposibil.

– Sunt mult prea ocupat ca să îmi pot rupe timp prețios după-amiezile. Ai văzut și dumneata câte sunt de făcut la biroul de la parter.

– Domnule, dacă îmi permiteți. V-ați putea înregistra cu un dictafon când vi se pare nimerit, apoi eu aș putea transcrie și edita...

– Te rog, m-a oprit și s-a apucat să deplaseze încoace și încolo, mutându-le cât un lat de deget abia, unele dintre obiectele de pe masă. Am închiriat pentru dumneata un apartament mobilat. Se ajunge ușor pe jos de aici.

S-a uitat la mine, apoi și-a proptit altundeva privirea.

– Asta ne va permite să lucrăm înaintea clopotului de deschidere sau noaptea târziu, ca acum. Ne mișcăm mult prea lent, iar cartea a rămas în urma programului stabilit. Să te am aproape ar trebui să ajute.

Nu am reușit să găsesc un răspuns.

– Ești așteptată la apartament înainte de sfârșitul săptămânii. Sună la birou dacă ai nevoie de ajutor cu lucrurile. Și acum să ne întoarcem la 1929 și la criza care a urmat. Lumea vrea un vinovat și un răufăcător. Și chiar există un vinovat și un răufăcător: consiliul de administrație al Rezervei Federale, a zis făcând un semn cu mâna spre stiloul și agenda mea. Ai face bine să treci asta pe foaie.

9

Tatăl meu a deschis ușa auzindu-mi pașii pe trepte. Se vedea bine că e tulburat. Am fost sigură că mă văzuse coborând din limuzină. Mi-a spus, în loc de asta, că Jack trecuse pe la noi să ia niște hârtii pe care le lăsase la mine în cameră. Se grăbea, mi-a spus tata, fiindcă numai ce căpătase o ofertă de slujbă de la un cotidian din Chicago. Numai că aceia voiau să înceapă imediat, așa că trebuise să plece pe loc. Știusem ceva despre asta? Da, am mințit. Se întâmplase totul mult prea repede, însă mă bucuram pentru el.

În afara plicului cu articolul lui Jack, nimic nu părea să lipsească din odaie. M-am simțit nu doar ușurată să îl știu plecat; îmi simplifica în același timp situația. Dacă ar fi fost prin preajmă Jack, mutatul în apartamentul lui Bevel ar fi dus la crize de gelozie, certuri și în cele din urmă la o despărțire melodramatică.

Țin minte că mă simțeam ațâțată – aproape excitată – de posibilitatea independenței, o idee la care arareori cutezasem să mă îndrept cu gândul. Însă alte senzații fizice puneau surdină fiorului de încântare. Furia, ca o rană în gâtlej. Indignarea, ca o vânătaie pe piept. Bevel nici măcar nu îmi propusese acest nou aranjament. Nu îmi ceruse să mă gândesc la sugestia lui. Închiriase locul și basta, după care îmi spusese să mă mut imediat acolo. Și chiar dacă mă atrăgea gândul de a locui singură, era insultător să fii luată așa pe sus și să ți se poruncească. Și totuși, respingerea unei asemenea oportunități din cauza felului îndoielnic în care fusese prezentată părea în egală măsură vanitoasă și neînțeleaptă.

Cum îl știam pe tata dependent de mine, nu îmi îngăduisem nicicând fantezii amănunțite despre plecarea mea de acolo. Devenea tot mai incapabil să își poarte singur de grijă. De-aș fi plecat, ar fi trebuit să plătesc și mai departe chiria lui pe lângă a mea. Dar nu avea a face doar cu banii. Tatăl meu nu fusese niciodată în stare să facă față responsabilităților zilnice de bază – dereticat, gătit și așa mai departe. Dacă ar fi rămas de capul lui, haosul l-ar fi acoperit și înecat.

Acum, deși parcă tot nu-mi venea a crede, banii nu mai erau o problemă. Bevel avea să plătească pentru locul cel nou, iar salariul meu era mai mult decât suficient pentru apartamentul din Brooklyn. Asta îmi îngăduia să mă conving că puteam avea grijă de tata și de nevoile lui – pe care el însuși nu știa că le are. Aveam să îl vizitez de câteva ori pe săptămână, ca să mă asigur că lucrurile nu scăpau prea mult de sub control. Pe deasupra, aș fi putut să îi dau proprietăresei noastre

nişte bani (fără să știe el), ca să mai treacă și să se mai ocupe discret de casă. O asemenea șansă nu avea să mai apară. Trebuia să îmi înghit mândria, să uit termenii înjositori în care își prezentase Bevel planul și să îi accept „oferta".

Pe lângă interesele mele, mai era în joc un fapt covârșitor de important și imposibil de ignorat. Bevel îmi ceruse să mă mut după ce adusese vorba, pentru prima oară, de activitățile politice ale tatălui meu. Nu putea fi o coincidență. Magnatul socotea, cine știe, că poate controla orice amenințare potențială scoțându-mă din casa părintească; poate că nu voia decât să mă facă să aleg între el și tatăl meu (înțeleg acum că nu ar fi ajuns să îi pese vreodată de mine suficient cât să îi treacă prin minte una ca asta). Și, cu toate că ne trebuiau, firește, banii, ajungeam iarăși să iau partea lui Bevel și nu a tatei. Nu m-am simțit mai bine nici spunându-mi că îl feream de fapt pe tata făcându-i lui Bevel pe plac și supunându-mă solicitărilor lui.

Dezertam din tabăra tatei pentru a trece la inamic. Acuzația avea să fie lipsită de echivoc, iar după verdict orice apel ar fi fost imposibil. Parcă îl și auzeam. Wall Streetul mi se urcase la cap. Șeful ăla al meu mă spălase pe creier. Îndată aveau să mă intereseze hainele și coafurile, urma să mă duc în vacanțe, să-mi aleg îndeletniciri pentru timpul liber. Urma să apuc pe calea care duce spre transformarea într-o *domniță* burgheză. Sau poate mai rău chiar. Fiindcă tata urma să scoată neîndoielnic în evidență că nici un boșorog nu ar închiria un apartament pentru o femeie tânără doar ca să-i scrie după dictare. Avea să se iște o ceartă, după care aveam să fiu condamnată sumar la ani de furie cu buzele pecetluite.

Alta în locul meu s-ar fi simțit poate îngrijorată de intențiile lui Bevel. Uitându-mă în urmă, cred că ar fi trebuit să fiu îngrijorată și eu. Dar țin minte că am luat asta în calcul și am înlăturat pe loc ideea că Bevel ar vrea să mă aibă ca amantă. Trupul propriu părea pentru

el un accident nefericit, dar tolerabil. Nu îmi imaginam că ar fi vrut să i-l atingă cineva.

Temeri, dorințe, suspiciuni, afronturi. Nimic din toate acestea nu conta. Planul lui Bevel nu era negociabil. Dacă voiam să îmi păstrez slujba, trebuia să mă mut în centru. Era o ușurare înțelegerea faptului că nu am de ales.

Nu avea sens nici să amân confruntarea cu tatăl meu. După o noapte în mare parte nedormită i-am mărturisit totul la micul-dejun (cu excepția numelui lui Bevel și a adevăratei naturi a muncii mele). A ascultat în tăcere, cu ochii lăsați în podea. Am terminat de vorbit. Ne-am holbat în ceștile de cafea. Chiar când îmi spuneam că o pauză naturală părea să se rigidizeze spre a deveni unul dintre puseurile lui de mânie înghețată, a întins brațul peste masă și mi-a luat mâna într-a lui.

Copilă fiind, degetele și palmele lui bătătorite, întărite de anii de lucru cu cerneală și de manipulat chimicale abrazive, mi se păruseră fascinante. Făceau parte din corpul lui, dar erau și lucruri de sine stătătoare. Aveam obiceiul să îi pișc și să îi înțep pielea ca de cauciuc și să îl întreb dacă simte ceva. Prefăcându-se de fiecare dată netulburat, răspundea că nici nu îmi băgase de seamă atingerea. Era un indiciu să îl pișc mai zdravăn, cât de tare puteam, până ce degetele începeau să îmi tremure și să se albească de efort. El se mulțumea să caște sau să observe ceva despre vreme, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

– Nu e cum mi-am imaginat, a zis după o bucată bună de timp. Nu știu sigur ce mi-am imaginat, dar nu asta.

I-am strâns mai tare mâna.

– Dar s-a făcut timpul. Ești chibzuită și am încredere în judecata ta. Chiar dacă nu sunt de acord cu tine.

A ridicat capul și m-a privit în ochi.

– S-a făcut timpul. S-a făcut și răsfăcut. Ar trebui să te duci.

Cu aceste ultime cuvinte, mi-a strâns și el mai tare palma și m-a tras blând spre el. Fără să îi las mâna, m-

am ridicat, am dat ocol mesei și l-am îmbrățișat.

– Știi că te poți întoarce mereu la harababura asta, a zis.

Ne-am petrecut ziua împreună într-o boare de melancolie caldă. Deși dragostea pentru tata crescuse până la cer după scurta noastră conversație, e la fel de adevărat că prezența mea în apartament dobândise un caracter necorporal supărător, de parcă acum, că plecarea îmi era iminentă, devenisem bidimensională. Era și presiunea de a mă conforma solicitării lui Bevel cât mai iute cu putință – și poate că, mai presus de orice altceva, eram curioasă în privința noii locuințe și nerăbdătoare să mă mut acolo.

Am început cu bagajele în dimineața următoare, cât s-a dus tata să livreze niște felicitări. Se oferise să mă ajute, i-am explicat însă că apartamentul era mobilat, așa că aveam nevoie să-mi duc în el doar câteva lucruri. Dacă tot intenționam să mă fâțâi înainte și înapoi o perioadă, era mai bine să mă mut pe etape, am zis. Adevărul e că voiam să termin cu mutarea cât era el cu treburi, ca să îl scutesc de durerea de a mă vedea plecând.

Nu mai aveam de făcut mare lucru după ce mi-am împăturit hainele de lucru și am ales câteva cărți, obiecte de toaletă și chestii la întâmplare ca să le duc cu primul transport. Uitam oare ceva important? Poate că ar fi trebuit să iau vreunul dintre posterele tatei. Indiferent cum ar fi arătat noul apartament, unul dintre afișele prostuțe și iubitoare pe care le imprimase pentru mine în copilărie m-ar fi făcut să mă simt acasă și în tovărășia lui. M-am dus în cameră la el și am căutat prin sertarele fișetului său plat. Am dat peste manifeste care comemorau masacrul din Haymarket, pancarte anunțând întruniri la Clubul Social L'Aquila, exemplare vechi din *Il Martello* și *L'Adunata dei Refrattari*, fluturași în italiană cerând pâine și libertate, foi volante adresate greviștilor de pe la diverse uzine, numere de altădată ale unora dintre ziarele lui anarhiste. Și, amestecate printre aceste anunțuri politice, buletine,

pamflete și documente, fără vreo ordine anume, am găsit câteva dintre cele mai frumoase poeme concepute de tata ca să mă înveselească ori pentru a sărbători realizările copilăriei mele. „Ida Partenza! Zece Lei Sălbatici! Reprezentație Unică! În Această Joi! Carroll Park!“ „EXTRA! Domnișoara Partenza Iese Victorioasă din Clasa a Treia!“ Mi-am amintit cu intensitate aproape tactilă fiecare dintre acele ocazii. Cu ochii umezi, am continuat să frunzăresc tipăriturile dezorganizate, printre care, către fundul sertarului de jos, am văzut foile.

Coli ministeriale.

Fără îndoituri.

Bătute la mașină.

Cu „e“-ul prea înecat în tuș și ochiul înnegrit.

Cu „i“-ul adeseori fără punct.

10

O sofa cu umplutură câlțoasă într-o cameră de zi de culoarea ocrului într-o clădire fără miros de pe o stradă neștiută dintr-un cartier străin de pe o altă insulă.

Când nu lucram cu Bevel sau nu transcriam notițele luate la întâlnirile noastre, nu făceam decât să stau pe canapeaua aceea tare, trasându-mi în minte cercuri concentrice care porneau de la noul meu apartament și cuprindeau întregul oraș. Pustiuri înconjurând pustiuri. Și, doar puțin dincolo de marginea exterioară a vidului cel mai cuprinzător care le conținea în el pe celelalte, se afla tatăl meu. Izolat, micuț și naufragiat.

De ce îmi furase foile aruncate la coș și ce făcuse ori avusese de gând să facă cu ele nu mă preocupa – erau false oricum și nu puteau să îmi dăuneze ori să îl supere pe Bevel, chiar dacă le luase cu intenția de a-și arăta „datele informative“ camarazilor ori de a tipări

conținutul în vreo fițuică de-a lui. Tot ce știam, tot ce simțeam, singurul lucru de care îmi păsa era că nu mă mai vedeam ancorată de el. Dezordonat, dictatorial, iresponsabil și cu toane cum era, îmi fusese întotdeauna temelia. Îmi cuprinsese, poate împotriva doctrinelor sale și chiar a propriei voințe, lumea întreagă și o înzestrase cu semnificație și cu ceva ce aducea a legalitate, oricât de precar i s-ar fi aplicat lui acest din urmă termen. Existența lui era un haos de certitudini. Cu timpul și printr-o misterioasă transformare, se închegase un sentiment de siguranță din tot ce era incert și instabil în viața noastră împreună.

În ciuda a tot și toate, alesesem constant să îl respect și să îl consider un model. Abia acum pricepeam cât de activă și de conștientă fusese acea alegere. Uneori îmi ușurase situația și fusese minunat. Mai adesea căzuse în cârca mea să fac din el un tată. An după an compensasem neajunsurile sale. Îl ajutasem să-mi fie părinte. Și adorasem viața noastră aspră, complicată. Îl iubisem pentru principiile nelămurite întru totul, însă neclintite, și pentru noțiunile de libertate și independență ieșite din tipare. Dar acum trebuia să găsesc o cale de a iubi o idee nouă despre tata, care nu își căpătase încă forma.

La câteva zile de la plecare i-am trimis tatei o scurtă epistolă. Aveam mai multe de făcut decât anticipasem, era nevoie de mine tot timpul, chiar și la sfârșit de săptămână. Intenționam să ajung prin Brooklyn peste vreo săptămână sau două, îndată ce se mai linișteau lucrurile la birou. „Mi-e dor de tine“, i-am scris la final. N-avea să știe niciodată din ce adânc al sufletului veneau acele cuvinte.

Însă de Jack nu îmi era dor. Să aflu că nu el îmi furase ciornele nu schimbase asta. Nu eram mândră de mine pentru că-l obligasem să o tulească din oraș, și totuși, dat fiind că mă urmărise și trimisese pe cineva să mă extorcheze și să mă terorizeze, mă simțeam ușurată la gândul că plecase.

Însemnările din acele zile nu lămuresc de câte ori ne-am văzut eu și cu Bevel după ce m-am mutat în noul apartament. De șase ori? De nouă ori? Nu ne-am întâlnit niciodată dimineața, cum îi fusese intenția. Doar la cină. Negreșit (și neîntrebată) mi se oferea un pahar de șampanie odată cu mâncarea anostă. A băut și el de două sau trei ori, creând o iluzie de apropiere moderată – una pe care, o știu, nu o împărtășea.

Poate fiindcă era obosit și de aceea mai puțin precaut, ședințele de seară se dovedeau mult mai productive decât întâlnirile pe timp de zi. Părea mai receptiv la munca mea și răsfoia paginile pe care i le înmânam înainte de felul întâi cu înclinări din cap scurte și aprobatoare, făcând ocazional notații minore. Corecta mai ales impreciziile privind tranzacțiile lui de afaceri și continua să modifice pasajele referitoare la Mildred. Preocuparea de căpătâi îi era să facă atât operațiunile financiare, cât și portretul soției cât mai accesibile pentru „cititorul de rând". Mi-a spus și că ar trebui să punem accent pe talentul lui la matematici, care se dovedise crucial în carieră. Privilegiul și dificultatea de a fi un „copil-minune", anii petrecuți sub tutela profesorului Keene la Yale, conceperea modelelor sale financiare – era necesar ca totul să fie pus pe hârtie în amănunt și totodată simplificat pentru un public larg.

Poate că ședințele la cină îl făceau mai binedispus, dar e adevărat și că izbutisem în fine să stăpânesc vocea pe care o creasem pentru el, astfel că reușeam acum să scriu fluent pe ton bevelian fără să mai stau pe gânduri. Zilele de muncă la versiunea apocrifă îmi eliberaseră scriitura și lărgiseră sfera în care îmi permiteam să inventez. Ca rezultat, stilul și culegerea de memorii ca întreg au devenit mai sigure pe ele, adică lucrul cerut de la bun început de Bevel. În noul ritm am fi reușit poate să terminăm cartea până la final de an, termenul-limită pe care și-l stabilise magnatul.

Ultimul nostru supeu nu a avut severitatea finalurilor, fiindcă nici unul dintre noi nu știa că nu avea să îl mai revadă pe celălalt. L-am găsit, ca

întotdeauna, lucrând la birou, și, ca întotdeauna, a întors pe cealaltă parte foile când am intrat.

– Cred că o să mă alătur domnișoarei Partenza în seara asta, i-a spus majordomului care se pregătea să îmi aducă obișnuitul pahar de șampanie. Sunt satisfăcut, trebuie s-o spun, de forma pe care o capătă cartea. E o recompensă când vezi realizările cuiva desfășurate în succesiune clară.

După cum îi era obiceiul, a rearanjat infinitezimal câteva dintre obiectele de pe masă.

– Am încredere că memoriile mele vor ajuta publicul larg să îmi înțeleagă reușitele și locul lor în istoria recentă a națiunii noastre. Am fost împroșcat cu noroi după 1929, dar vor vedea negreșit că prin acțiunile mele am conservat exact ordinea pentru salvarea căreia le sunt recunoscători acum altora.

– Altora?

– Nu e nevoie s-o mai spun, președintele nu ar trebui menționat niciodată. N-am nimic de împărțit cu nimeni, dar implicațiile ar trebui să apară limpezi în carte, a zis trecându-și dosul palmei peste tăblia mesei. Unde vreau eu să ajung: dârzenie individuală. Tărie. Ar trebui să se înțeleagă bine un element principal: ce am făcut, am făcut de capul meu. Singur. Doar eu. Și asta, în parte, e ce le-am demonstrat tuturor în timpul crahului. Indiferent de circumstanțe, este mereu loc pentru acțiune individuală.

– Păi... Nu ați fost doar dumneavoastră singur. Predecesorii dumneavoastră... V-a fost și soția alături. Ați spus la un moment dat că doamna Bevel v-a salvat.

Și-a pierdut pe loc elanul pe care i-l dăduse scurtul discurs.

– Am spus, așa e.

A învârtit între degete solnița.

– Și cât e de adevărat. Nimic nu-mi dă mai multă satisfacție decât restaurarea imaginii ei. Mulțumesc, iarăși, pentru paragraful superb cu aranjamentele florale din Gainsborough și Boucher.

Majordomul a intrat, ne-a lăsat paharele și a ieșit.

– În sănătatea dumitale, a rostit Bevel ridicând înspre mine paharul și sorbind. De ce nu-mi îngădui asta mai des?

Părea să fi vorbit cu vinul.

– Dar soția dumneavoastră? Ei îi plăcea șampania?

– Cacao fierbinte. Singura ei plăcere. Indiferent de anotimp, a zis trăgându-și buzele într-un surâs reprimat. Bucuriile ei simple, a adăugat plecându-și fruntea. Și entuziasmul ei. Și-a păstrat mereu bucuria nereținută pe care suntem învățați să o îmblânzim în prima copilărie.

Am apropiat stiloul de foaie, hămesită fie și după o bucățică măruntă despre viața și firea lui Mildred.

– Știi că nu prea am cărțile la inimă, dar ce încântare era s-o aud povestindu-mi vreun roman pe care abia îl citise și degustase, a zis apucând iarăși solnița între degete. Cărți polițiste. Doar ca să-și treacă timpul, firește. Însă mereu încerca să fie mai isteață decât detectivii. Își amintea fiecare detaliu, fiecare crâmpei de informație și îmi povestea de-a fir a păr subiectul. O carte îi putea lua o cină întreagă. Și fac o mărturisire: am ajuns, prin ea, să mă distrez și eu cu aceste mici enigme prostuțe. Așa de mare îi era pasiunea. Se lumina toată povestind. Eram câteodată așa de bucuros doar să mă uit la ea, că mi se răcea mâncarea din farfurie. Și ce mai râdeam când băgam de seamă...

Știam că nu sunt beată. Dar asta a fost prima explicație care mi-a trecut prin minte. Am lăsat deoparte stiloul și m-am uitat la Bevel, care încă sucea între degete solnița. Asta era povestea *mea.* Povestitul de romane polițiste la cină. Bevel citise asta în paginile mele. Era una dintre scenele pe care le închipuisem pentru Mildred, în urma cererii lui de a crea episoade domestice folosindu-mi „înrâurirea feminină". Avea ca bază mesele luate cu tata la care asculta, vrăjit, relatările mele despre ultimele cărți de Dorothy Sayers ori Margery Allingham pe care le împrumutasem de la filiala din Clinton Street a Bibliotecii Publice din

Brooklyn. Și uite-l acum pe Bevel, spunându-mi de la obraz chiar povestea mea.

Mai târziu, de-a lungul anilor, atât la lucru, cât și în viața personală, am tot avut parte de bărbați care îmi serveau ideile mele repetându-le de parcă ar fi fost ale lor – de parcă nu aș fi fost în stare să îmi amintesc că gândurile acelea îmi aparținuseră de la început. (E posibil ca în unele cazuri vanitatea să le fi umbrit memoria, așa încât, mulțumită acestei amnezii selective, își puteau asuma cu inimă curată epifania.) Chiar și atunci, în tinerețe, făcusem deja cunoștință cu forma asta parazită de manipulare. Dar să-mi prezinte cineva drept a lui una dintre istoriile mele de familie?

– De cele mai multe ori, rezolvam cazul cu indiciile pe care mi le dăduse, dar aveam mare grijă să nu afle ea.

Bevel a ridicat paharul, a părut iarăși să își zâmbească sieși și a luat o înghițitură mai consistentă.

– Dădeam vina mereu pe vreo secretară sau pe majordom și mă prefăceam șocat când Mildred îmi dezvăluia adevăratul ucigaș.

Asta era ceva ce nu scrisesem în memoriile lui Bevel. Prefăcuta necunoaștere a făptașului și indicarea condescendentă a vreunui suspect evident nevinovat nu erau lucruri pe care să le fi inclus în relatarea despre Mildred și el. Și totuși exact asta făcea tata când îi repovesteam câte unul dintre romanele abia citite. Criminalul, zicea invariabil după ce se aținea îndatoritor pe pistele greșite, e musai fiul vitreg cel răsfățat sau moștenitoarea de drept nebăgată în seamă. Era stânjenitor că abia acum îmi dădeam seama că în tot acest timp nu făcuse decât să îmi cânte în strună. Și de două ori mai deprimant era să văd că mintea lui Bevel lucra exact ca a tatei: în lumea fictivă pe care i-o creasem, Bevel adăugase o scenă a lui unde reacționa în fața soției exact cum făcuse cu mine tata în viața reală.

Am mâncat și, pentru prima și ultima oară, am băut un al doilea pahar de șampanie. A pornit să îi ponegrească, așa cum făcea adesea, pe cei care pretindeau că vremurile bune apuseseră pentru el și că

abordarea sa în afaceri era una depășită, în ciuda triumfurilor recente. A trecut apoi în revistă câteva momente ale vieții de care ne ocupaserăm deja, accentuând necontenit că interesele lui personale au fost la unison cu bunăstarea națiunii. Recapitularea s-a învârtit în jurul extraordinarului său succes cu începere din 1922 și al clarviziunii sale aproape supraomenești din 1926, ajungând apoi, evident, la evenimentele din 1929. Era un „paradox pervers" că lovitura sa de geniu cea mai măreață (în urma căreia ajunsese unul dintre cei mai bogați oameni din lume, corectând totodată tendințele nesănătoase ale pieței) îi vătămase într-atât imaginea publică. Era, de presupus, crucea pe care se vedea nevoit să o poarte, și intenționa să facă asta cu demnitate până ce istoria avea să-și dea seama cât de injust fusese împovărat cu ea.

Pe moment, toate mi s-au părut reluări inutile, și am ieșit din casă gândindu-mă că aceasta fusese cea mai puțin rodnică ședință de până atunci. Ieșea în evidență doar povestea falsă despre romanele cu detectivi ale lui Mildred. Era o bizară formă de violență în senzația că mi se plagiaseră amintirile.

Curând totuși, până și cele mai repetitive și banale aspecte ale mesei cu pricina aveau să devină saturate cu sens. Acel al doilea pahar de șampanie avea să fie reținut drept o închinare de adio. Reexaminarea cumva anostă a unor evenimente pe care Bevel le discutase în mai multe rânduri urma să sune ca o coda – motivele principale ale memorialisticii sale împletite într-o frază de final.

Mi-am petrecut următoarele zile dactilografiindu-mi și redactându-mi însemnările, ca întotdeauna. Trecuseră cam două săptămâni de când mă mutasem, dar tot musafiră mă simțeam în apartamentul meu. Trezită în toiul nopții fără să știu unde sunt. Intimidată într-o măsură de portari și de vecini. Încercând să țin totul nefolosit și în ordine fiindcă nimic nu-mi aparținea. Într-o încercare de împăcare cu tata, am pus unul

dintre posterele lui pe perete. „Ida Partenza! Zece Lei Sălbatici!“

11

Trecuseră vreo cinci zile de la ultima cină (Bevel trimisese vorbă că anulează ședința obișnuită de la mijloc de săptămână) și ieșeam dintr-un magazin de pe Third Avenue de unde cumpărasem un briceag pentru tata. Îl văzusem de multe ori în vitrină și mă simțisem de fiecare dată, din motive neștiute, atrasă. Cu lama dreaptă și plăselele de corn, avea un aspect înșelător de rustic – liniile simple ascundeau o eleganță remarcabilă. Știam că tatei avea să-i placă, așa că în acea dimineață intrasem până la urmă în prăvălie. Niciodată nu mai fuseserăm separați vreme atât de lungă, și mă gândisem că revederea ar fi fost mai ușoară dacă aveam un subiect de discuție. Poate că văzându-i entuziasmul când dădea cu ochii de cuțit aveam să uit cât de furioasă și rănită mă simțeam.

Proprietarul prăvăliei (care vindea obiecte de uz casnic, feronerie, papetărie și alte flecuștețe) era italian, și am aflat cu bucurie de la el că briceagul era, de fapt, un stiletto de Calabria. A insistat că nu putea fi vorba de o coincidență: ceva din mine știuse. Cuțitul mă chemase, instinctul meu italian răspunsese.

Ultimele suflări ale verii se amestecau cu primele pufnete ale toamnei. În loc să mă duc imediat la metrou, mi s-a părut nimerit să mă plimb de-a lungul parcului și să iau trenul de Brooklyn pe 59th Street. Am traversat Lexington și mi-am aruncat privirea asupra standului cu ziare din colț.

„ANDREW BEVEL, FINANȚIST DIN NEW YORK, RĂPUS DE UN STOP CARDIAC“

Abia după alți trei sau patru pași am înțeles cuvintele. M-am întors la chioșc. Titlul era de pe prima pagină din *The New York Times*. Era pe pagina întâi a tuturor ziarelor.

The Sun: „MOARTEA L-A LUAT PE ANDREW BEVEL"

The American: „ANDREW BEVEL, CEL MAI MARE BANCHER, A MURIT LA 62 DE ANI"

The Post: „ANDREW BEVEL, CONDUCĂTORUL UNUI COLOS BANCAR, A DECEDAT"

Il Progresso: „ANDREW BEVEL È MORTO"

The Wall Street Journal: „ANDREW BEVEL, 62 DE ANI, A MURIT"

The Herald: „BEVEL E MORT"

Fără să o fi decis, am pornit în viteză spre casa lui Bevel. Țin minte că gândeam, ce absurd, că-mi voi confirma moartea lui la următorul chioșc de ziare. Mersul grăbit mi se transforma în trap la fiecare două cvartale. Nu simțeam durere, ci un inexplicabil imbold al urgenței.

Îndată ce am cotit pe East 87th Street, mi-a devenit evident că ceva nu e în ordine. Umblau parcă mai puțini oameni pe acolo ca de obicei, mișcându-se parcă mai iute. După ce am traversat Park și am ajuns pe Madison, mi-am dat seama că îmi va fi imposibil să îmi duc la capăt urgenta și neclara misie. Reporteri în fugă, trecători curioși și agenți de poliție își croiau drum spre Fifth Avenue și se strângeau într-o gloată pestriță la capăt de stradă, chiar în fața intrării casei lui Bevel, unde, am știut, nu aveau să mă lase înăuntru.

O nedumerire tăcută a desfigurat următoarele câteva zile. Am lucrat mai departe la amintirile lui Bevel, mutând diverse secțiuni, corectând pasaje răzlețe și creând, apoi lepădând scene noi, imaginându-mi cum ar fi sunat corecturile lui. Aveam sugativa lui Mildred pusă la perete în spatele mașinii de scris. Urmele de tuș purpuriu imprimate de-a-ndoaselea încă refuzau să producă vreun răspuns.

Între timp, cu toate că subiectul morții lui Bevel a rămas în presă, articolele s-au făcut mai scurte și s-au îngropat mai în adâncul ziarelor. Dacă nimeni nu punea la îndoială cauza morții (stop cardiac subit; găsit în camera lui la trei sau patru ore de la eveniment; l-ar fi salvat să fi avut pe cineva în preajmă când se prăbușise), în privința posesiunilor sale apăruseră deja neînțelegeri. Fiindcă nu avea rude apropiate, mare parte din proprietăți le lăsase unor societăți caritabile. Știam, din conversațiile noastre, că acest lucru era pentru el de o extremă importanță – pecetea care avea, o dată pentru totdeauna, să convingă omenirea să îl păstreze în amintire ca pe un mare filantrop și binefăcător. Piatra de temelie a ceea ce numise el „patrimoniul", cuvânt care mai era și titlul ultimului capitol al volumului său memorialistic. Dar după cum aflasem din ședințele cu Bevel și primisem apoi confirmarea citind despre disputele pe seama banilor săi, o avere arareori are un singur proprietar. Multe interese și clici sunt legate de ea. În loc să arate ca un bloc de granit, bogăția aduce cu bazinul unui fluviu cu nenumărate brațe și afluenți. Diverse solicitări, pretenții pecuniare și procese intentate de asociați, creditori și investitori au dus la înghețarea bunurilor lui Bevel. Multe au rămas în acest limb legal timp de decenii, până la sfârșitul anilor '70, când au început renovările care aveau până la urmă să transforme într-un muzeu casa lui Bevel.

Așteptam din zi în zi un telefon de la birou care să îmi ceară să îmi predau notițele și documentele și să eliberez de îndată apartamentul. Asta nu s-a mai întâmplat niciodată. Moartea lui Bevel venise atât de brusc, încât nu apucase să dea vreun ordin în această privință. M-a sunat totuși domnul Shakespear, cel care mă intervievase înaintea lui Bevel. Ne-am exprimat în câteva cuvinte banale zguduirea și tristețea. A urmat un moment de tăcere, după care am fost sigură că are să aducă vorba despre apartament. A vorbit, în schimb, despre întrevederea noastră de angajare. Și-a amintit de calificările și elocvența mea și și-a exprimat dorința de a

mă coopta imediat. L-am întrebat despre secretara lui, femeia care lucra acolo când îl întâlnisem. Mi-a spus că nu e cazul să mă preocupe asta. Noua mea poziție, a spus, nu mă va dezamăgi. Ar fi fost încântat să accept. După o perioadă adecvată de doliu, firește. I-am detectat brusc o nuanță deferentă în ton. Nu aveau a face calificările și elocvența mea. El doar și-o dorea pe secretara personală a lui Bevel.

Am acceptat postul, în principal fiindcă mutatul înapoi cu tata devenise imposibil.

Vizita la tata nu mai putea fi amânată. Pășind pe Lexington cu cuțitul cumpărat pentru el, mă simțeam ca într-o reconstituire fără adâncimi a evenimentelor de săptămâna trecută; drumul cu metroul a fost împânat cu anxietate. Nădejdea mea cea mai mare era ca tata să aducă vorba despre moartea lui Bevel. Fiindcă în împrejurări normale nu ar fi menționat în ruptul capului un asemenea eveniment, orice referire la el ar fi însemnat o recunoaștere tacită a vinovăției – admiterea faptului că, din hârtiile pe care mi le șterpelise, știa că avusesem de-a face cu Andrew Bevel. Ar fi însemnat mult pentru un bărbat care nu își cerea niciodată iertare.

M-a primit cu o ceremonie plină de umor.

– Întoarcerea fiicei risipitoare! Ah, am crezut că ți-ai uitat de tot bătrânul tată! Aproape că nu mai speram!

Îmbrățișări strânse, pupături țepoase. A împins de pe un scaun niște scule și resturi și mi l-a oferit.

– Nu-i așa de bun ca apartamentul tău din centru, sunt sigur. Aș fi strâns pe-aici dacă-mi spuneai că vii.

Locul arăta înspăimântător. Primejdios și ireversibil de murdar. Duhnea a nebunie. Însă toate acestea n-au făcut decât să sporească dragostea pe care o simțeam în momentul acela pentru el. O dragoste atât de bine amestecată cu milă, că din acea zi încolo nu am mai fost în stare să le deosebesc.

I-am dat cadoul, iar el l-a despachetat.

– Ah! Nu, nu, nu, nu!

A lepădat cutia peste un morman de coji de brânză, cuie și frunze veștede, trăgându-se ca ars înapoi.

– Tu nu știi? Ar trebui să știi. Ghinion foarte mare. Cel mai mare.

– Ghinion? am zis străduindu-mă să-mi maschez iritarea după un chicotit. Chiar așa? Ghinion? Ce fel de anarhist mai ești și tu?

Simțeam o ușurare imensă că o spusesem în fine. Satisfacția de a-i sparge pelicula subțire a baloanelor dogmatice. Îmi dădeam seama, chiar și atunci, că era o formă meschină (și insuficientă) de răzbunare pentru furtul hârtiilor, însă tot m-am simțit gratificată. Era și o provocare aici: avea el, în ciuda a ce îmi făcuse, să se dea lovit, să închidă gura și să se îmbufneze?

– Nu, nu, nu, nu.

Ce surpriză, în voce nu i se simțea supărare sau resentiment; doar o intensă preocupare.

– Când dai cuiva un cuțit, îți tai legăturile cu omul respectiv.

– Ce?

– Da. Dacă iau cuțitul, o să fie ghinion. O să ne certăm. O să taie legăturile dintre noi.

Crezusem mereu că superstițiile sale benigne nu erau decât relicve de prin satul de baștină, ca legendele, anecdotele și rețetele pe care le adusese de acolo. Însă părea ciudat de serios. Am dat din umeri și i-am făcut semn să ia cutia.

– Stai, a spus. Este o soluție. Banii.

Am ridicat privirea spre el.

– Banii, a repetat. Cumpăr de la tine cuțitul. Așa se rezolvă. Atunci nu e un dar.

S-a scobit prin buzunare și a scos la iveală o monedă.

– Uite. Vrei să-mi vinzi pe un bănuț cuțitul ăsta frumos?

Am luat banul; a apucat cutia.

– A, ia te uită! a zis inspectând radios lama cu buricul degetului mare. Aveam și noi unul așa, ții minte? Îți ciopleai săgeți cu el. Odată, demult. Dar ăsta e mult

mai bun. Operă de artă. Cred că te-a costat o avere. Mulțumesc mult, draga mea.

Am folosit cuțitul ca să tăiem niște salam și brânză, pe care le-am mâncat în picioare la blatul din bucătărie pălăvrăgind despre vremurile de altădată – deși nu plecasem decât de două săptămâni, timpul petrecut cu tata devenise deja vremurile de altădată. Bevel nu a fost amintit nici măcar o dată. Nu în ziua aceea. Și nicicând.

Încă am bănuțul care ne-a salvat.

IV

Sala de lectură s-a întunecat și s-a golit de lume. Persistă doar câteva insulițe de lumină pe ici, pe colo. Observ că toți clienții rămași sunt femei. Studiază albume de artă. După mișcările largi și rotunjite ale mâinii, una dintre ele pare să copieze o imagine din volumul de pe pupitru. Sunt, de departe, cea mai bătrână de aici.

Asta mă duce cu gândul la anii din tinerețea mea de după moartea lui Bevel. Scurta perioadă cât am lucrat cu domnul Shakespear și am pus bani deoparte pentru școală. Studenția la City College. Apartamentul meu ieftin și drăguț de pe Thompson Street. Prima slujbă de scriitoare (reclame pentru magazinul Bonwit Teller). Prima mea ficțiune publicată, o povestire cu subiect muncitoresc nu tocmai memorabilă apărută în The Parallel Review. *Primul meu reportaj, pentru* Today, *despre patru fete din medii sociale diferite rămase orfane în urma războiului. Moartea lui Harold Vanner, trecută aproape neobservată. Postul la* Mademoiselle. *Prima carte.*

În timpul acestor primi pași în viața scriitoricească am rămas aproape de tatăl meu. A murit la vreo doisprezece ani după Bevel. Spre final era cu totul dependent de mine. Acum, după orele de cercetări despre viața lui Mildred, îmi amintește iarăși de domnul Brevoort, tatăl cel problematic al lui Helen Rask, încarnarea ficțională a lui Mildred Bevel din romanul lui Vanner. Și cu toate că îmi dau seama că nu avem cum să construim punți între noi prin intermediul unui personaj literar, asocierea mă apropie mai mult de Mildred.

Întrebarea despre cine a fost ea cu adevărat nu a încetat nicicând să mă răcâie. N-ar fi putut fi făptura bântuită din ultimele capitole ale lui Vanner. Și am știut de la început că nu a fost umbra lipsită de carne din volumul de

memorii nefinalizat al lui Bevel. Însă după ce m-am uitat prin hârtiile ei și am aflat cât de fundamental diferită a fost de personajul „accesibil" pe care mi-a cerut să îl creez soțul ei, mi se pare dificil să mă iert pentru a-l fi ajutat să hrănească fabulația aceea, chiar dacă a rămas neterminată și nepublicată.

Caut printre documentele din ultima cutie. Alte scrisori adresate doamnei Bevel. Alte socoteli contabile. Nu mă mai pot concentra. Am obosit. Deschid un registru. Puținele însemnări par a avea legătură cu Fondul Caritabil. Nu am putere să descifrez scrisul de mână, nici răbdare să deslușesc misteriosul sistem de contabilitate. Pot doar să răsfoiesc. Până ce dau peste un carnet subțire băgat la mijloc între filele registrului. Un dreptunghi negricios rămâne pe foaia liniată când îl extrag. Pe copertă, de mâna lui Mildred, e scris cuvântul „Scadențe". Primele foi au fost smulse. Paginile rămase conțin paragrafe scurte și rânduri izolate scrise cu cerneală vineție. La jumătatea carnetului dau peste o frunză uscată. Ori mai degrabă fantoma unei frunze – vinișoare translucide într-o ramă roșu-pal.

Diferite momente ale zilei urmate de text. Fără să citesc, îmi dau seama că este vorba despre un jurnal. Scrisul e mult mai mărunt, mai înghesuit și chiar mai greu de citit decât în hârtiile celelalte. Va dura zile, poate chiar săptămâni să decriptez notațiile – asta dacă voi fi în stare să deslușesc ceva cât de cât.

Mă simt șocată de mine însămi când ascund jurnalul printre foile mele și îl vâr în geantă. Singurul alt furt săvârșit în viață la care mă pot gândi a fost când am luat sugativa lui Mildred din odaia ei. Este pentru a doua oară, așadar, când fur scrisul lui Mildred, la aproape jumătate de secol de atunci. Mă întreb, vag, dacă sugativa se va potrivi cu vreo pagină din jurnal.

Dar nu e vorba de furt, îmi spun. E o conversație care a început cu întârziere de decenii. Un mesaj care a sosit în fine la destinație. Paginile acestea au așteptat o viață de om să fie citite. Dacă pot fi citite.

Mă sâcâie totuși aroganța mea – sentimentul că acele cuvinte din pagini îmi sunt adresate. Mă sâcâie ușurința cu care mă conving singură că am vreun drept asupra acestui carnet. (Cine o știe pe Mildred mai bine ca mine? Nu i-am croit un trecut dintr-al meu? Nu suntem atunci, chiar și într-un fel mai sinuos, conectate?) Mă sâcâie siguranța cu care pretind că lui Mildred i-ar fi plăcut ca documentele să intre în posesia mea. Și totuși mă ridic, le mulțumesc bibliotecarilor, ies din clădire și afară în frig cu jurnalul lui Mildred Bevel în geantă, gândindu-mă că tare mult mi-ar plăcea să îi aud în cele din urmă vocea.

SCADENȚE

MILDRED BEVEL

AM

Accentul greoi al sorei medicale mă face cumva să simt că engleza mea e insuficientă. „Vă pot atinge?" Odată ce-o face, e decisă. Mâinile ei au autoritatea care lipsește vocii. Cum poate cineva atât de blând să arate atâta putere? Cu fața în jos, fruntea pe antebrațe, mă întreb dacă Sora trece prin vreo transformare când nu o văd. Cel puțin, fața ei trebuie că arată diferit de la efortul depus. Odată ce termină, mă învelește cu un cearșaf care întâi se umflă cu o briză de camfor și apoi poposește cu un iz de, presupun, ierburi alpine. Piele de găină. „Așa", o aud mereu șoptind înainte să se retragă cu foșnet ușor, lăsându-mă pe masă, unde încerc, și câteodată izbutesc, să devin un lucru.

PM

Mi se încălzesc hainele înainte să le îmbrac. De-aș fi știut mai de mult de huzurul ăsta.

AM

Chinul mărunt și totuși necontenit al unui pat plin de firimituri.

Cam durere de cap.

AM

Bine să reiau jurnalul după atâta timp. Îmi lipsesc totuși caietele mele Tisseur cele groase.

Cutie cu cărți din Londra. Încântare de-o clipă: neînstare să citesc. Ca și cum cuvintele ar trebui să-și evacueze înțelesul ca să poată călători de pe pagină până la ochii mei.

PM

Clopotele bisericii. Re Fa# Mi La. Urmate de răspunsul răsturnat: La Mi Fa# Re. Melodia cea mai convențională. (Aceeași ca la Big Ben?) Arhaică în simplitatea ei pentatonică, condensează mult din trecutul nostru muzical: ierarhii tonale, simetrie, tensiune, eliberare. Dar aici clopotul Mi e mai gălăgios + mai rezonant decât celelalte. Și parcă puțin bemol, într-un chip dintre cele mai delicioase. Dacă motivul melodie/ contramelodie conține istoria noastră, acea bizară și stăruitoare notă alterată reprezintă sunetul viitorului nostru muzical. Atingându-se în treacăt de Re, face aerul să vibreze. Îl simt cu perii de pe antebrațe.

Biserica n-am văzut-o niciodată.

AM

Andrew a sunat din Zürich, ascunzându-și într. de afaceri după o foarte vizibilă preocupare pentru sănătatea mea. Chiar îl știu îngrijorat, așa că nu mă necăjește micuța lui stratagemă.

A sunat iar, în mai puțin de o oră. Încercare de poveţe părintești + porunci grijulii, severe, menite să mă țină pe poziții cât lipsește.

Deja sătulă de dieta lapte + carne.

AM

Fermitatea rece a unei dureri noi. Măruntaiele mele încearcă să iasă afară, să fugă de ea.

Nu-i spun Sorei. Nu vreau morf.

SEA

Pot acum să citesc. Am inspectat cutia cu volume noi.

Am început „Călătorie în întuneric". Autoarea galeză (?) pare să fi crescut în Indiile de Vest. Sună cumva ca un volum de memorii.

„O plantă făcută din cauciuc având frunze roșii lucitoare, cu cinci degete. Nu mi-am putut lua ochii de la ea. Arăta plină de sine, de parcă ar fi știut că are să dureze la nesfârșit."

„Orchestra a cântat Puccini și soiul de muzică unde știi mereu ce va urma, pe care o poți asculta, cum ar veni, în avans."

Simpatic formulat. Asta definește forma clasică. Muzică pe care aproape că nu e nevoie să o asculți, fiindcă dezvoltarea ei este întru totul deductibilă din formă. Exact cum spune Rhys în pasajul ei, „știi mereu ce va urma". Muzica asta creează pentru ea însăși scadențe de neevitat. Nu are liber-arbitru. Doar împlinire. E muzică fatală. Exact ca refrenul pe care îl aud zi de zi. Re Fa# Mi La plantează + crește sămânța lui La Mi Fa# Re în minte dinainte ca urechea să o poată auzi.

AM
Morf.

SEA
Rev. morf. Narcoza poate fi plăcută (sedarea îmi place, deși ies din ea cu melancolie + iritabilă), dar ce poveste plicti. N-am vrut niciodată să citesc despre vreun fel de paradis artificiel + cu siguranță nu am chef să scriu despre propria-mi torpoare.

PM
A s-a întors din Z astă-dimi., arătând obosit. Organizat un picnic-surpriză pt. mine. Pus cort la pădure. Chiar dacă picnicul cu prea mulți servitori + prea opulent, nu s-a simțit bine. S-a tot uitat la soarele care se strecura prin rămuriș de parcă l-ar fi insultat. Plesnit gângănii inexistente pe față. Dar grijă și blândețe cu mine. Chiar încercări de glume. După ce a trecut în revistă parcursul tratamentului meu și intrigile

diplomatice din camera infirmierelor, a început să exprime precaut temeri pentru operațiunile din Zürich. Are un fel de a-și prezenta întrebările ca afirmații categorice. L-am făcut să vadă că e neînțelept să mențină pozițiile K, G, T. A ajuns apoi la concluzia că ar trebui să sune dimi. și să schimbe cursul.

A adormit în cort după prânz. M-am furișat la o plimbare scurtă. Arareori singură zilele astea.

Priveliștea crestei pe fundalul cerului creează iluzia că întregul glob e în globul ocular.

Degetele abile ale veveriței, culorile înmiresmate ale petalelor, ciocul de piatră încrustat în capul păsării, drăgălașa implauzibilitate a zborului său. Toate bizareriile vieții rezultă dintr-un șir lung de mutații. Mă întreb în ce m-ar transforma celulele mutate din lăuntrul corpului meu, dacă nu m-ar ucide mai întâi.

SEA

„De departe, de tare departe mi-am văzut condeiul scriind."

AM

Bolnăvioară

PM

Afară. Tocmai până la marginea codrului.

Natura e întotdeauna mai puțin bătătoare la ochi decât mi-o amintesc. Are mai mult bun gust decât mine.

AM

Dormit pe sponci.

A iarăși plecat la Z. În parte sunt afaceri; în parte fiindcă boala mea i se pare de nesuferit. Adesea se înfurie pe ea (care ea, firește, e în mine). Îmi dau seama acum cât de nechibzuit am gestionat întreaga poveste. Trebuia să fi făcut ca de atâtea alte ori: să-l înghiontesc suficient de ușurel în direcția potrivită cât să creadă că e

la comandă. Odată ce-am aflat de tumoare, ar fi trebuit să îi spun că nu mi-e bine, să las doctorii să „descopere“ boala + să îi îngădui să preia conducerea (oricum nimic de făcut). A fost o greșeală să îi prezint adevărul fără speranță, întărit de analize + examinări făcute pe la spatele lui. Mai mult decât trist, a părut descumpănit. Apoi i-am spus că venim în locul ăsta. M-a urmat, îndatoritor. Nu l-am lăsat deloc să fie de ajutor.

Meniu nerezonabil:
Zeamă de vită îngroșată cu tapioca
Aspic de carne
Lapte

PM

Vorbesc o germană imperfectă cu Sora. Ea o ține cu engleza ei imperfectă. Pretindem amândouă că asta e perfect natural.

AM

Până la băi și înapoi. De două ori pe zi, pe orice vreme, cu ditai suita.

Tocmai am aflat că Paracelsus a fost primul doctor al acestor băi în 1535 + a scris un tratat despre virtuțile tămăduitoare ale apelor. Nu știu nimic despre Paracelsus, dar țin minte că Tata îl menționa în alăturare cu Ermetismul, Rozacrucienii + altele asemenea.

Mă întreb dacă nu cumva știam de legătura lui Paracelsus cu acest sanatoriu de la el, din anii noștri de Elv., și apoi am reprimat asta. Să fi fost motivul inconștient care m-a făcut să aleg tocmai locul de față în dauna altora? Sau o simplă coincidență? Nu se poate ști. Dar ce bine se potrivește că Misterul Ultim al Naturii îmi va fi dezvăluit aici!

Masaj. „So.“

Andrew a sunat din Zürich. Întrebând care ar fi cea mai bună abordare pentru Kolbe. I-am spus că poate

ajunge la el doar prin Lenbach. Am auzit toată schema închegându-i-se în cap cât i-am explicat.

Acum, că suntem cu adevărat singuri aici, văd cât de însingurați am fost eu + el.

Nu că aș fi sătulă de el. Sunt sătulă de persoana care devin în preajma lui.

Hemicranie

SEA

AM

Nuit sans fin

AM

Primit apel de la A din Z. Alte întrebări despre K + L. I-am cerut să îmi aducă un exemplar din „Zauberberg". Ar fi amuzant să-l citesc în cele din urmă aici. Te-ai aștepta să dai peste un exemplar în sertarul fiecărei noptiere a fiecărui stabiliment balnear respectabil din Elv.

Baie pe îndelete.

PM

Nimic mai intim ca durerea. Nu poate implica decât o ființă.

Dar cine?

Cine este „Eu" din „Eu fac rău"? Cel care produce durerea, ori cel care o suportă?

Și „răul" se referă la provocarea durerii, ori la îndurarea ei?

AM

Morf.

SEA

Făcut ceva crud. Aș vrea să dau vina pe morf. + sechelele ei acre. A, întors de la Z, a venit la ceai. S-a chinuit să găsească subiect de disc. A ajuns să vorbească de La Fiesolana. A zis că și-ar dori să fi petrecut mai mult timp acolo împreună. Atâtea din locul ăla ar fi

vrut să-mi arate. Ist. de familie etc. De ne-am fi dus mai des, a zis.

Kitsch. Nu-mi vine o trad. în engl. pentru cuvântul ăsta. O copie care-i așa mândră de cât se apropie de original încât crede că e mai mult merit în apropierea asta decât în originalul însuși. „Arată exact ca...!" Impostura simțirii copleșind emoția reală; sentimentalismul covârșind sentimentul. Kitschul poate fi și în privire: „Apusul arată ca un tablou!" Fiindcă artificiul e acum standardul ultim, originalul (apusul) trebuie transformat într-un fals (pictură), pentru ca ultimul să dea măsura frumuseții primului. Kitschul e mereu o formă de platonism inversat, prețuind imitația în dauna arhetipului. Și în toate cazurile e legat de o inflație a valorii estetice, așa cum se vede în kitschul de cea mai joasă speță: cel „cu clasă". Solemn, ornamental, grandios. Anunțându-și cu ostentație, cu aroganță, divorțul de autenticitate.

De aceea, i-am spus lui A, am vizitat La Fiesolana de doar câteva ori. Acea anomalie „toscană" e o catedrală a kitschului.

Mi-e rușine de șuvoiul de vitalitate care a dat năvală prin mine când am vorbit.

După scrierea celor de mai sus, m-am dus la A în odaie să-mi cer iertare. A zis că nu știe despre ce vorbesc + a fost foarte delicat. Am stat în tăcere un timp. După ce și-a mai făcut curaj, a întrebat: m-ar necăji dacă mi-ar dărui o brățară? Date fiind cele abia petrecute, mi s-a părut insensibil să aduc vorba de poziția mea obișnuită când vine vorba de bijuterii. Am zâmbit. S-a luminat la față + a scos din buzunar o cutiuță. „Bun! Fiindcă am luat-o deja!" E o bandă subțire de aur alb. O să arate destul de bine când i se mai duce lustrul.

PM
A în drum spre Z.

Doar printr-un efort imens mă pot convinge că sunt astăzi aici.

Corpul a fost masat, îmbăiat, hrănit, culcat.

AM

Cap. Burtă.

Masaj.

PM

Venit poșta. Încântată să descopăr vorbe neașteptate de la prieteni. Numai tact + scuze pentru că au scris, de vreme ce nu le-am spus unde mă duc. (O dată în viață, sunt și eu bucuroasă că nu am reușit să-mi țin la păstrare un secret.) Teanc trimis de acasă. Niște vești bune despre Fondul Caritabil. Câteva scrisori de afaceri, distruse după citire. Două lungi de la HV, care mi-a scris cu delicioase bârfe + stanțe de NY. (Ar trebui să-i spun și eu ce indivizi originali găsești pe aici!) Bucuroasă peste măsură să găsesc epistolă de la TW și apoi întristată de conținut. Spune că Berg e la înghesuială, forțat să vândă din colecția Wozz. (3 vol., 250£) + Seria Lyr. (125£). Întristător + enervant că se află în situația asta. Instruit pe TW să cumpere imediat serii la de 4x prețul + să doneze la Bibl. Congr. Semnează „anostul tău bătrân și credincios", lucru care măcar îmi aduce un zâmbet. Mama. Răspunsul la îngrijorările ei ar consuma un întreg PM. Ar trebui prob. să îi scriu după doză robustă de morf.

AM

Întoarsă de la îmbăiat. Bălăcitul în apă la temp. corpului are ceva dezgustător. Parcă te-ai băga în cada altcuiva. Încerc să-mi imaginez pâraie milenare tăind prin straturi de roci sclipicioase, erodând minerale vindecătoare care apoi se filtrează prin porii mei, însă dau greș. S-ar putea să renunț.

Suc de fructe. Zmeură + rubarbă.

PM

Odihna obligatorie 90 min., înfofolită pe chaise longue sub soarele căldicel, e cel mai minunat moment al zilei.

Aer ca nişte corni francezi.

AM

Singurătatea animalelor.
Aspir la ea.

PM

M-a luat durerea de dinţi. Un molar se clatină.

Auzit din întâmplare: „Gunoiul cel mai fermecător".

SEA

Încercat să iau masa la restaurant pentru 1a oară. Sigur, priviri lungi + murmure când intru. Ce mult aduc cu nişte limbi uităturile. Mereu. Aşezat cu Cocteau. Mai bine după câteva pagini citite. Dar la consommé o franţuzoaică cam de vârsta mea se ridică şi recită un poem dulceag despre prietenie („amitié" e făcut să rimeze cu „chocolatier"). Îndată după, alt pacient, acompaniindu-se la pian, începe să cureţe solzii, să smulgă intestinele şi să decapiteze păstrăvul lui Schubert. Mă amuză. O fetiţă (pacientă? în vizită?) se apucă să cânte a cappella în rusă. Mă orbeşte, fără veste, exasperarea. Mă scoate din sărite că sunt toţi aşa fermecaţi. Mă scoate din sărite într-o măsură şocantă, disproporţionată. După fată urmează cineva care cântă la un soi de mandolină cu sunet tremurat. Furia încă se adună în mine. Meseni fie transportaţi de acest „moment artistic", fie delectaţi cu caraghioslâcul situaţiei. Mânie + angoasă în stern. Imposibil să-mi fac ieşirea neobservată. Asud, mi se taie răsuflarea, mă ia cu leşin. Mă ridic cât de discret posibil şi plec. Limbile.

Chiar şi în toiul iureşului am înţeles, cu absolută claritate, ce mi se întâmplă. A fost o versiune distorsionată a unei scene din copilărie repetate des. Aici, în Elv., cu părinţii. Supeuri cu voiajori + émigrés

de peste tot. Şi interpretările de după. Câteodată un artist acceptabil, cel mai adesea, diletanţi dureros de dedicaţi. Unul după altul, deschizând calea atracţiei serii.

Mama avea obiceiul să micşoreze luminile + să ceară oaspeţilor să citească vreo câteva fraze din cărţi diferite. Apoi le repetam în altă ordine. Uneori aducea un pachet de cărţi ca să pot săvârşi alte vitejii ale memoriei. Matematica era întotdeauna numărul principal. Mama cerea musafirilor să îmi dea într. + probleme de rezolvat. Lumea nu are imaginaţie la matematică, aşa încât calc. erau de obicei plicti + fals complicate. Pe parcursul interogatoriului, în public se producea mereu o schimbare. De la distraţi, deveneau criminali. Nu ştiu de ce, simţeau că trebuie să mă distrugă. Feţele li se desfigurau şi mijeau ochii + rânjeau de la efortul imposibil de a concepe probleme mai vaste decât minţile lor. O ţineau aşa până ce absurdităţile lor mă înfrângeau. Odată ce se termina totul, mă ciupeau de obrăjori + mă mângâiau părinteşte pe creştet, felicitându-mă pentru eforturi, ca nişte învingători plini de bunăvoinţă.

Aveam 11 ani. Treaba asta a continuat cam un an. S-a sfârşit fiindcă nu mai arătam a copil.

N-am povestit nimănui în detaliu toate acestea. În special după măritişul cu A.

AM

Recitiul „destăinuirii" de mai sus m-a făcut să mă gândesc la jurnale. Unele jurnale sunt ţinute cu speranţa nerostită că vor fi descoperite mult după moartea diaristului, fosile ale unor specii dispărute alcătuite dintr-un singur individ. Alţii îşi cultivă convingerea că unica citire a fiecărui cuvânt evanescent se va face la scriere. Mai sunt şi din cei care se adresează în însemnări sinelui lor viitor: un testament ce se vrea deschis la o eventuală reînviere. Declară, aşadar, „am fost", „sunt", „voi fi".

De-a lungul anilor, jurnalul meu s-a abătut de la una dintre categorii către următoarea și înapoi. Încă o face, deși viitorul meu e subțire.

Masaj

PM
Sora îmi vâră în apă clocotită mâinile și picioarele și îmi freacă cu buretele capul. Înmoaie o bucată de flanel în apă fierbinte, o stoarce cu niște bețe și mi-o aplică pe gât. Odată ce s-a răcorit, o înlocuiește cu o frunză de muștar. Așa primitivă cum e, metoda îmi domolește întrucâtva migrena. Pentru un timp.

SEA
Apatică
Frământată
Apatică

AM
Puțin somn.

Mi s-a refuzat sucul de fructe din motive dietetice obscure.

PM
Andrew înapoi. Bucuros de rezultatul din Z, pe care acum (ca de obicei) îl descrie drept consecința „intuiției" lui. A trebuit să mă înfrânez ca să nu mă rățoiesc la el. Se termină efectul morf. Arțăgoasă.

AM
Noapte albă.

A a pus să se ridice interdicția la fructe. Suc sublim cu portocale, chinotti + piersici aduse de la Z.

Scris scrisori. Distrasă de păsări nevăzute neînstare să-și rupă înlănțuirile de 2 sau 4 note. Aș vrea să știu câte ceva despre ornit.

PM

Trimis lot epistolar. Mama. PL, Fran, HV, G. Am strecurat pe furiș răspunsuri la scrisori de afaceri într-un plic pentru D.

Pe când îi dădeam Sorei teancul, m-am gândit la mine murind în vreme ce scrisorile mele toate sunt en route. Fiecare coală o nălucă.

AM

Știu că zilele îmi sunt numărate, însă nu orice zi e un număr real.

Printre cărțile noi, „Le chant du monde". Renunțat după 2 cap. Ceva simplist în simplitatea lui Giono. Ceva nesincer în nostalgia lui după natură + starea primitivă. De parcă s-ar bucura că natura e pierdută pentru noi, fiindcă asta îi permite să arate cât de profund deplânge el pierderea. Îmi amintește, într-un fel diagonal, de „Bunte Steine" a lui Stifter. Mi-ar fi plăcut să îmi placă.

Atâtea mi-ar fi plăcut să îmi placă. Scriabin, stridiile, NY...

PM

Fără vlagă

Masaj

SEA

A tocmai a făcut ceva drăgălaș. A angajat un cvartet de coarde de la un hotel din Z și a organizat un recital în bibliotecă. A adus și ospătari, gustări + sucuri, exact ca acasă. Invitat director, doct. + alți oameni pe care nu îi știam. Program scurt, previzibil. Versiune scurtă a „Primăverii" lui Vivaldi, urmată de „Kleine Nachtmusik", J. Strauss + alte bucăți vieneze. Totuși foarte mișcată de gestul lui A.

În ciuda selecției fără zvâc, s-a văzut bine că muzicienii sunt de mâna 1. Au reușit cumva să „găsească" ceva chiar și în acel répert. răsuflat. După interpr., am stat puțin de vorbă cu ei. Violonistul a

studiat cu Hindemith. Violoncelistul a cântat la Verein. Vioara a doua colaborează adesea cu Barcz. S-au întâlnit cu toții în Berlin, dar au plecat după ce a ajuns Hitler cancelar. Ce minunat e să vorbești cu artiști autentici! Le-am spus că mi se pot adresa pentru orice nevoie. Violoncelistul a sugerat, cu umor sfios, un bilet doar dus până în America + vize pentru toți. Am spus că e ca și rezolvat.

A s-a uitat la mine din fundul sălii cât am vorbit cu instrumentiștii. O mohoreală stoică. Exact ca acasă.

AM
A în Z.

Burtă

Plimbat cu Sora pe la marginea pădurii. Unii arbori scârțâiau de vechime. Verdeață delicioasă. Apăsat palma pe o movilă de mușchi cald. L-am privit cum se ridică încetișor la loc, radiindu-mi urma.

M-a luat durerea. A trebuit să mă întind sub un copac. Nu mai țin minte când am stat ultima oară lungită pe iarbă, frunze, licheni. Mi-am pus capul în poala Sorei. Mi-a netezit părul. Sunete dulci, umede + mirosuri subpământene. Gogoloaie de nori pe cerul fără vreun rid. O fi crezut că lacrimile mele sunt de la durere.

SEA
Cap

Masajul devine greu de suportat. Atingerea. Nu vreau s-o jignesc pe Soră cu un refuz.

AM
Muzica a pornit din zgomot. După o lungă călătorie, se întoarce acasă.

PM
Am pierdut molarul cel supărător. Nu cred că va fi timp să se astupe gaura.

SEA

Citit noutăți de Arduini. Un poem mic și drăgălaș despre Tales din Milet:

Il
greco che
fece entrare tutta
Cheope nella propria ombra

AM

Suc. Rubarbă, fructe de pădure, mentă.

Auzit în treacăt: „Toată lumea știe că-s aici incognito".

Langoare

PM

A tocmai a sunat din Z (iar) cerând sfat. Kolbe, Lenback, Londra, NY etc., etc., etc., etc. Ca întotdeauna, confundă dubiul cu chibzuința, ezitarea cu analiza.

M-am pierdut în gânduri.

– Mai ești acolo?

A crezut că se pierduse legătura pe parcursul pauzei mele lungi de după într. lui cea lungă.

– Nu, am zis.

Nu pot explica ușurarea simțită la cuvântul acela. Nici tot opiul din lume.

– Alo?

Adevărat. Nu eram acolo.

– Sunt o brută, nu-i așa, a zis. Ar trebui să te odihnești.

– Fac asta de prea mult timp. Gata.

Tăcerea dintre 2 este întotdeauna împărtășită. Dar 1 din cei 2 o are în posesie și o împarte cu celălalt.

– Dar pentru asta trăiești, a zis în cele din urmă. Tu...

Și-a regretat îndată vorbele.

– Exact. Și acum s-a sfârșit.

Am închis, cu blândețe, înainte să ajungem captivi într-o nouă tăcere, care nu ar fi spus altceva decât că nu mai rămânea nimic de spus.

SEA

Fără somn după disc. cu A. Recitesc cele de mai sus. Prea lung. Început în 1922, când a văzut 1a oară că micuța sumă pe care mi-o dăduse pentru Fil. se descurcase mai bine decât fondurile lui. S-a uitat la registrele mele. M-a pus să i le explic. Săptămâni după aceea, a spus că încercase abordarea mea cu rezultate care lăsau de dorit. Mi-a arătat ce făcuse. Se mulțumise să copieze exact ce făcusem eu, dar la o scară cu mult mai mare. Ținuse seama de impactul pieței, da, însă cu un fel de simetrie fără viață, artificială. Notele corecte fără pic de ritm. Ca o pianină mecanică. I-am făcut o schiță nouă pentru volumul lui de acțiuni. Și a funcționat.

Eram deja căsătoriți de 2 ani. O perioadă de amiciție, respectuoasă, extenuantă. Puține momente fără efort. Ne păsa unul de altul, dar bunele intenții consumă energie. Ne străduiam să ne ridicăm la înălțimea a ce ne imaginam că sunt așteptările celuilalt, ne reprimam frustrările când eșuam și nu ne îngăduiam o clipă de mulțumire când eram ținta acelorași eforturi. Nu-i de mirare că aveam curând să ajungem politicoși și atât. Nu-i cale elegantă de ieșire din manierele elegante.

Ocupatul cu muzica + caritatea a ajutat. Ședințe de consiliu + donații. Recitaluri acasă. Prieteni noi. Toate m-au îndepărtat de A, însă el a încurajat asta, înțelegând că timpul petrecut separat face bine timpului petrecut împreună.

A fost o viață bună, odată ce a fost găsit echilibrul. Am fi putut prob. s-o ținem așa la nesfârșit.

Dar după ce mi-a văzut registrele, am început un fel de colaborare. El m-a învățat regulile investițiilor. Eu i-am arătat cum să gândească dincolo de îngrădirile lor. Munca îmi făcea o plăcere imensă.

Pentru 1a oară, eram camarazi adevărați. Și, trebuie s-o spun, fericiți.

Cu acces deplin la fonduri, rezultatele au fost aproape instantanee.

Cifre atât de mari, că se găseau puține lucruri în afara tărâmului naturii la care să poată fi aplicate.

Oamenii începeau să aducă vorba cu venerație de Andrew + „atingerea lui".

Ne complimentam unul pe altul. Înțelegea că n-ar fi reușit să se țină la înălțimea mitului care se crea în jurul lui fără ajutorul meu. Înțelegeam că nu mi s-ar fi îngăduit niciodată să operez la asemenea altitudini decât prin intermediul lui. Ne-am bucurat amândoi, o perioadă, de alianță.

Și totuși, curând, un dezechilibru s-a făcut simțit: ce mă putea învăța el (natura instrumentelor, proceduri, analize de bilanț contabil) era finit, în vreme ce domeniul meu era inepuizabil. Regulile + def. sunt bătute în cuie; condițiile + reacțiile noastre la ele se schimbă din ceas în ceas. Adevărat, el furnizase capitalul. Dar după un an sau doi, îi plătisem cu vârf și îndesat + aș fi putut, în teorie, să mă răzlețesc pe cont propriu.

Ne-am văzut de roluri. Unde e ventrilocul, e și marioneta lui. Cuvântul al doilea doar sună mai urât decât primul. Nu-i plăcea să i se spună ce să facă. Îmi displăcea să fiu tot mai pusă în umbră + să vorbesc doar prin el.

Totul s-a dus de râpă în 1926. La acel moment a crezut că venise sfârșitul mariajului nostru. Aveam să înțeleg, cu timpul, că acolo începuse de fapt. Fiindcă am ajuns să cred că cineva e cu adevărat căsătorit doar când e mai devotat legămintelor sale decât persoanei de care e legat prin ele.

Ca de atâtea alte dăți, am subestimat efectele salutare ale confesiunii! Nu-i exclus să pot adormi după asta.

PM

A e alături, adormit pe sofa, încă în hainele de călătorie. Cred că dorm de ieri AM, când m-am trezit cu uluitoare dureri și mi s-a dat morf.

Când l-am văzut, 1ul meu gând a fost la agenda asta. Pare neatinsă, exact în poziția în care am lăsat-o în sertar, cu stiloul în ea în același unghi. Acum ascunsă în registrul operelor de caritate. Nu a fost oricum niciodată în stare să îmi citească scrisul de mână.

Pată de soare peste pătura de pe picioare. Plăcut, apoi lipicios.

Miros a ceva.

SEA

Zeamă de vită. Bicarb.

Masaj prea mult. Cerut Sorei să oprească. Nu. Spune că mușchii au nevoie.

AM

A încântat să mă vadă cu brățara de aur. Nici o mențiune despre Z etc.

Ridic privirea spre el din scaunul cu rotile. Ce propoziție stranie.

Pare mulțumit, lungit în șezlongul de lângă mine, răsfoind „The Times".

Nu am vrut scaunul cu rotile. Sora a insistat. A avut dreptate.

Plăcutul, lipsitul de formă foșnet al ziarului.

Creste semețe înveșmântate în zăpadă eternă, coame golașe albastre, muchii zimțuite + piscuri în formă de coarne mărginesc toate laturile văii. Nu se vede vreo șosea. Pare greu de crezut că există o cale de intrare/ieșire. Să-l rog pe A să mă îngroape aici? Poate în curtea bisericii cu clopote?

PM

Auzit fără voie: „Jocul nu merită să consumi lumânarea".

SEA

E vie căpșuna din gura mea?

Sau carnea ei, presărată cu odrasle nenăscute, e moartă deja?

AM

După noapte fără somn, uitându-mă peste ultima Colette. Admirabilă, ca întotdeauna, dar n-am putere să citesc despre căsnicie. Am luat la rând noua carte de Woolf. O biografie a cockerului spaniel al lui Elizabeth Barrett Browning!

SEA

Fonograf adus de A. M-am prefăcut încântată. Nimic nu sună cum ar trebui.

AM

SEA

Caraghios!

Ene purta patru pene.
Re Fa# Mi La / La Mi Fa# Re

PM

Citesc „Flush, câinele poetei". Superbă, chiar dacă perspectiva câinelui e inconsistentă, lucru care mă distrage. Ascultarea iubitoare pe care o arată câinele stăpânei țintuite la pat e minunat de sufocantă.

SEA

Woolf citează scrisoarea lui Barrett către Browning: „Tu ești Paracelsus, iar eu, o sihastră, cu nervii precum coardele rupte, deșirați, cutremurați de pas și suflare". Ce-i cu Paracelsus ăsta așa deodată?

„Valurile", „Flush"… Curioasă care va fi următorul titlu al lui VW. Puse alături, ultimele ei 3 cărți ar forma o propoziție!

AM

Suferindă. Vreme înțelegătoare, totuși.

Masaj înlocuit de un soi de gimnastică pasivă. Sora îmi mișcă membrele în locul meu.

Asta m-a făcut să realizez cât de puțin știu despre „voința mea". Vreau să mișc un picior. Apoi sunt conștientă de mișcarea lui. Dar ce l-a pus în mișcare? În ce punct devine eu suma impulsurilor electrice anonime +

mușchii care zvâcnesc? Am dreptul să numesc acea forță „eu"? Care e diferența, că veni vorba de participarea mea, între piciorul mișcat de Soră și piciorul care se mișcă „de unul singur"?

Hemicranie. Apă caldă, burete, cataplasme.

PM

A înapoi din Z. Face tot ce poate să devină altcineva pentru mine. Eforturile lui nu fac decât să sublinieze ce puțin timp mi-a rămas.

E ceva înduioșător în purtările lui de o molatică rigiditate. Dar am sentimentul că (fără s-o știe) încearcă să-și creeze un depozit de amintiri viitoare. Acestea sunt scenele la care se va întoarce din nou și din nou când n-o să mai fiu. Își va vedea mâna proprie aranjându-mi perna și mângâindu-mi obrazul.

SEA

Fără somn. Gândurile de mai sus despre A spun mai mult despre mine decât despre el.

Poate că finalul confesiunii începute acum câteva zile ne va mântui pe amândoi.

Sau măcar mă va lăsa să dorm la noapte.

Între 1922 și '26 am țesut pânza de păianjen. Mulțumită descoperirii „aderenței" în matematici, nodurile + filamentele pânzei s-au întins în toate direcțiile. Rezultatele erau repetabile. Era un model aplicabil care atrăgea totul spre el. A devenit chiar 3-dimensional.

A mi-a urmat instrucțiunile.

Profiturile din anii aceia făceau de rușine averea originară Bevel.

Am discutat principiul aderenței + arhitectura pânzei de păianjen cu A de nenumărate ori. A pretins că îmi urmărește explicațiile, asta când nu și-a pierdut răbdarea. Vina mea. N-am fost niciodată bună la explicat mate. Dar asta s-a adăugat la resentiment.

Cu cât prosperam, cu atât deveneam mai înstrăinați + acriți.

Se simțea pustiit, mi-a zis odată.

Vanitatea lui mi s-a părut respingătoare.

Bizara noastră cooperare a continuat totuși. Mă obseda procesul; el era dependent de rezultate. Dar nu ar fi cinstit să susțin că a fost pentru mine doar un exercițiu intelectual. Am descoperit dincolo de asta un puț adânc de ambiție. Și din el am extras un combustibil întunecat.

Spre sfârșitul perioadei respective (primele luni ale lui '26?) mi-am îndreptat atenția spre o eroare care se tot mărea la Bursă, o eroare care se făcea tot mai pronunțată pe măsură ce tranzacțiile + profiturile noastre creșteau: traficul.

Când prețurile creșteau amețitor + se prăbușeau, panglica rămânea mereu mult în urmă. Putea fi o discrepanță de până la 10 puncte între prețul de vânzare la fața locului și cotația de pe bandă.

Am decis să iau în posesie aceste întârzieri.

Prin aruncarea pe piață a unor cantități supradimensionate + incitarea la impulsuri de frenezie generală, am început să creez rămânerile în urmă. Lăsam în spate cota și preț de câteva minute deveneam proprietara viitorului.

Andrew a devenit o legendă. Toți îl credeau un clarvăzător, un profet.

Adevărul e că toate acestea au fost făcute posibile de mașinării depășite + copleșite:

agenții nu mai făceau față potopului de comenzi;

apoi funcționarii întârziau să anunțe telefonic solicitările agenților bursieri;

apoi fiecare comandă trebuia să își aștepte rândul să fie executată;

apoi cotațiile actualizate ajungeau la operatorii telegrafului bursier, de asemenea cu întârziere;

apoi tot mai mult timp trecea între afișarea cotației deja rămase în urmă și noile ordine bazate pe cotația respectivă;

apoi circuitul întârzierilor o lua de la capăt, crescător.

Acest mecanism deficient a creat oport. de arbitraj.

Bizar că nu s-a gândit nimeni până atunci să profite de aceste rămâneri în urmă.

Eu le-am provocat pe cele mai multe.

În treacăt, i-am spus odată lui A că întregul sistem financiar se bazează pe 4 persoane: operatorii însărcinați să bată toate cotațiile pe panglica Bursei de Mărfuri din New York. Era de ajuns 1 din ei ca să îngenuncheze întreaga piață.

Imaginează-ți, am zis, dacă 1 din cei 4 operatori ar putea fi mituit să furnizeze toate cotațiile înainte să le introducă în mașinărie. Întârzierile ar face posibil să se acționeze neobservat pe seama acestor informații.

Câteva săptămâni mai târziu, Andrew a făcut exact asta.

Era evident, dacă te uitai la banda de cotații.

Schema a ținut doar câteva luni. Însă a făcut o avere incalculabilă. Și mitul lui Bevel a crescut până ce omul a devenit zeu.

I-am spus că e un infractor. A spus că nu-i pot suporta succesul.

Abia dacă am mai vorbit unul cu altul cam vreo 2 ani.

AM

A s-a dus la Z.

Mișcări gimnastice inerte.

PM

Durere în afara mea, ca munții dimprejur, înălțându-se în valuri cu creste sălbatice, pietrificate chiar înainte să se spargă.

AM

Trezită din morf.

Locul ăsta pare plin de simulacre.

PM

A revenit din Z. Îmi spune că cineva se ocupă de vizele cvartetului de muzicieni.

SEA

N-am somn. Nu contenesc să descopăr câte un sunet exasperant, câte o amintire jenantă, un punct dureros, o nemulțumire.

AM

Auzit din întâmplare: „Un visage comme une brioche".

PM

Câteva clopote în muzică:

Flautul Ferm. (deși celesta nu mi-a sunat niciodată a clopot în fosa orchestrei)

Parsifal?

Tosca (utrenia)

Simf. Fant.

Mahler în mai orice simf.? Zurgălăii din a 4a tare drăguți.

Saltul de la percuție la melodie a scos muzica din preistorie și a adus-o în istorie.

Clopote de oase.

Un femur are probabil un sunet mai grav decât o tibie.

SEA

Efectul Doppler al memoriei. Tonul evenimentelor trecute schimbându-se pe măsură ce se depărtează în goană de noi.

AM

Noapte odihnitoare fără morf. Straniu sentiment de mândrie în a-mi fi stăpână somnului.

Scris epistole.

Ceva mai bine. Însă asta doar mă face să-mi dau seama că am uitat cum e să fii sănătos tun.

PM
Nu am auzit niciodată clopotul Bursei.

AM
Limbajul enervant azi.

PM
Un autor de jurnal e un monstru: mâna care scrie şi ochiul care citeşte provin din trupuri diferite.

SEA
Auzit din întâmplare: „El doar se preface că se preface".

Uitându-se pe paginile astea, cineva s-ar putea gândi că sunt pasionată de clopote. Niciodată nu m-am gândit la ele înainte să vin aici. Nici acum nu sunt sigură că-mi pasă. Doar că îşi văd de dăngănit.

În mare parte fructe

Hemicranie

Neînstare să fac prea multe

PM
Quasimodo, asurzit de clopote, adoră să le tragă.

AM
Bolnavă
Ţinută la pat

PM
A s-a întors din Z cu mici cadouri. Nu mi-am dat seama că a fost plecat.

Câteva fructe de pădure.

SEA
Nici o plăcere în suc

AM
Bolnavă
Cap

AM
Bolnavă

AM
Bolnavă

AM
Mai bine. Ieșit pe afară. Valea încastrată în stâncă sub cochilia unui cer de sidef. Înăuntrul unei moluște.

Găsit exemplar uzat din Heine.

Auzit din întâmplare: „A uitat să înoate".

PM
Sora nu se preface niciodată voioasă. Niciodată nu se arată înțelegătoare. Niciodată nu pretinde că ar ști ce simt. S-o numesc prietenă ar fi o insultă adusă demnității îngrijirilor ei impersonale. Și totuși.

SEA
Citit Heine cu voce tare în cameră, auzind Schumann în orice silabă.

AM
Bolnavă
Încețoșată

PM
Abia suport violența mâncatului.

AM
Rugat pe Soră să-mi taie părul, fiind ud mereu de la burete, cârpe fierbinți, plasturi. A refuzat. Am început s-o fac singură cu o forfecuță din trusa de deschis scrisori. N-am mai văzut-o pe Soră înfricoșată înainte, așa că m-am oprit. Nu știu ce a găsit în ochii mei cât ne-am privit, dar mi-a spus să aștept și a ieșit. S-a întors cu o foarfecă potrivită. Nu a cerut indicații, nici nu a încercat să mă liniștească tăindu-mi doar vârfurile. Am simțit lamele țăcănind aproape de craniu.

PM

Tocmai am citit ultima carte de Harland. Roman perfect de morf. Mi-a plăcut, dar nu am reușit să-l urmăresc întru totul.

Ceva miraculos + trist în privința paharului de pe masă. Apă constrânsă la forma unui cilindru vertical. Spectacolul deprimant al triumfului nostru asupra elementelor.

SEA
La campanella.

Un lucru bun despre situația mea: nu risc să mai fiu supusă vreodată la Paganini, Hummel, Berlioz, Paderewski, Quilter, Saint-Saëns, Tosti, Franck, Lindner, Offenbach, Elgar, Dubochet, Rahmaninov.

AM
Auzit din întâmplare: „Nu, nu: Odessa, Texas".

PM
A întors de la Z. Șocat de tunsoare. A încercat să fie furios. S-a uitat la mine uluit peste poate.

SEA
A a băut cafea cu mine. Pleacă mâine la Z. A arătat o reținere lăudabilă și nu a pus nici o într. de afaceri. M-am simit mișcată + recunoscătoare. L-am rugat să se întindă lângă mine. Ne-am ținut de mână, ne-am uitat în tavan în placidă solitude à deux.

Privesc cu suspiciune valul de bucurie lăuntrică din momentele când îl fac să se simtă bine.

PM
Reușit să citesc ultima a lui Clouvel. Scurtă. Posibil perfectă.

În cărți, muzică, artă am căutat întotdeauna emoție + eleganță.

AM

Peniță nouă. A a plecat la Z, afișându-și autosuficiența cu agitația reținută a unui om foarte ocupat.

Mi-a amintit de purtările lui pe parcursul lungii noastre înstrăinări de după cearta cu telegraful bursier. Atunci, ca acum, m-am retras din afaceri. Atunci, ca acum, s-a pitit după o hărnicie demonstrativă. Nu ne intersectam prin casă. Ne vorbeam doar în public. Își petrecea timpul mai mult la birou + Fiesolana.

M-am prelins în muzică + filantropie. La început, din curiozitate, i-am urmărit munca. Certă, rezonabilă, neremarcabilă. Mi-am pierdut repede interesul. Singura legătură cu afacerile a rămas gestionarea Fondului Caritabil.

Uitându-mă în urmă, am văzut că nu petrecuserăm niciodată cu adevărat timp împreună, cu excepția colaborării de afaceri. Știam prea puține, aproape nimic, unul despre celălalt.

Era, în multe privințe, de parcă ne-am fi întors la primii ani ai mariajului nostru, înainte să ne începem colaborarea, când am învățat să fim împreună de departe. Însă prăpastia dintre noi se mărise, ceea ce nu era rău. Lucrurile își găsiseră iarăși locul. Distanța asta politicoasă va fi, de acum înainte, viața noastră, așa crezusem.

Apoi însă, peste mine s-a lăsat o cortină de extenuare. Cel mai straniu lucru: m-a aplatizat sub greutatea ei și totodată mi-a oferit o ciudată senzație de confort.

Nu mă puteam ridica din pat. Ori de câte ori eram în picioare, simțeam că mă fac țăndări. Continuă teamă de fracturi. De fisuri.

Cedarea înaintea acelei imense sfârșeli era singura ușurare.

În cele din urmă, A a aflat că sunt căzută la pat. În timpul primelor vizite scurte, a fost dezaprobator + iritabil. Mă tot întreba cum stau cu „nervii". De parcă întrebatul lui de sănătate m-ar fi îmboldit să-i spun că mă simt indispusă.

A trebuit să apară durerea ca să îmi dea atenție. Și doar când și-a dat seama cât slăbisem a început să fie cu adevărat îngrijorat.

Primul dr. nu a găsit nimic. A zis ceva de neurastenie. Sedative pe care nu le-am luat.

Slăbiciunea mea i-a permis lui A să arate, după atâta vreme, sentimente pe care amărăciunea + invidia nu reușiseră să le stingă. Și mi-a permis mie să văd că iertarea pe care i-o refuzasem se cristalizase, în pumnul meu strâns, în mândrie înciudată.

E cu putință ca acelea să fi fost cele mai bune clipe ale noastre împreună.

La început de 1929, 2 evenimente combinate au tulburat această armonie precară. Nu evenimente, de fapt, de vreme ce sălășluiau amândouă în viitor. Ar trebui să spun 2 predicții.

1a, convingerea mea că piața se va prăbuși înainte de finalul anului.

A 2a, diagnosticul meu de cancer, potrivit căruia urma să mor nu la mult timp după aceea.

PM

Preot apărut cu ofrande cleioase de alinare.

Dumnezeu e cel mai neinteresant răspuns la întrebările cele mai interesante.

Clopoței, clopoței, veseli clopoței. Clopoțitorul.

Pată de soare pe pătură. Fiece particulă de lumină a călătorit de la soare până la picioarele mele. Cum poate ceva atât de micuț să ajungă atât de departe? De aproape, revărsarea de fotoni ar arăta ca o ploaie de meteoriți. Picioarele mele se joacă cu ea. Vertijul raportării la scară (spațiul dintre un foton și mine și o stea) e o întrezărire a morții.

Fără să-mi dezvălui starea, am început treptat să îi dau iarăși lui Andrew sfaturi financiare. Fiindcă eram eficientă, m-a primit cu brațele deschise înapoi. Dar cu

un dram de precauție. Trebuia câteodată să găsesc noi căi pentru ca el să-mi adopte ideile. Era necesar ca mai întâi să devină ideile lui. Temă și contratemă: i-am dat Re Fa# Mi La ca să atingă La Mi Fa# Re de unul singur.

Chiar dacă dezastrul pândea, era sceptic în legătură cu planul meu și tot zicea că pța. ar fi imposibil de clătinat. Știam însă că e doar o chestiune de timp. Am început să institui poziții short.

La început de sept., după aproape o lună de creșteri continue, am lichidat, creând o cădere abruptă.

Ca să păstreze valoarea, investitorii au dat să își vândă depozitele pe tendință descendentă, cu consecințele evidente, ajungându-se la săptămâna ultimă din oct. 1929.

Nu e nevoie să dezvolt. Se vorbește despre crah, în general, corect, cu excepția omiterii numelui meu. Pentru această eroare anume sunt recunoscătoare.

Dangăt de clopote dinspre biserica nevăzută.

Planul meu din 1929 a fost foarte asemănător cu tema îngânată de clopote.

Vânzarea în lipsă e o pliere a timpului. Trecutul făcându-se prezent în viitor.

Ca un acord inversat ori un palindrom.

Re Fa# Mi La / La Mi Fa# Re

Un cântec intonat pe de-a-ndoaselea.

Dar când mergi împotriva pț., totul se pune în cap: cu cât se depreciază mai mult o acțiune, cu atât mai mare profitul, și viceversa.

Orice pierdere devine un câștig, orice creștere – o cădere.

Toate intervalele din melodie sunt răsturnate, cu susul în jos.

O terță majoră urcătoare (Re Fa#) devine o terță majoră coborâtoare (Re Si♭), un ton mai jos (Fa# Mi) ajunge unul mai sus (Si♭ Do), o cvintă descendentă (Mi La) face un salt ascendent proporțional (Do Sol).

Re Fa# Mi La devine Re Si♭ Do Sol.

Doar că pe dos.

Inversarea retrogradului.
Un cântec cântat de la coadă și stând în cap.

Chemare și răspuns.

„Orchestra a cântat soiul de muzică unde știi mereu ce va urma, pe care o poți asculta în avans."

În 1929, toată lumea auzea Re Fa# Mi La și se aștepta să audă, pe mai departe, La Mi Fa# Re.

Însă când auzeam eu Re Fa# Mi La, răsunetul din cap era Sol Do Si♭ Re.

În '29 nu-mi bătea în minte nici un clopot funebru.

Dar uitându-mă în urmă, pare o alegorie precisă a ce am perceput + simțit.

Rămășagul pus contra pț. a fost o fugă care se putea citi pe dos și cu susul în jos.

Unde orice voce rezulta din oglindirea verticală + orizontală a motivului orig.

O versiune radicală de Musik. Opfer.

Sau, poate și mai bine, Suita lui Schön. pentru pian.

Nu cred în magie, deși asaltul sălbatic al cancerului după crah nu mi s-a părut o coincidență.

A trebuit până la urmă să îi spun lui Andrew de boală.

A părut mai preocupat de solitudinea lui decât de absența mea. Totuși, a fost un bun camarad.

După devastarea din '29, am încercat să organizez un plan de recuperare. Să donez mare parte din bani. Dar mi-era prea rău. Mă întunecam. Mă erodau tratamentele eșuate unul după altul. Andrew a avut o serie de contribuții: un șirag de biblioteci, clădiri de spital + aule universitare. Rușinată până în măduvă că aruncase firimiturile acelea în numele meu, i-am cerut să nu mi-l mai folosească vreodată.

A doarme în scaun lângă mine. Bătrân.

Mi se pare că sunt de decenii aici. A încetinit timpul, ori a luat-o la goană?

Orice obiect este o activitate.

Toată forța acestui bol se consumă în a se face văzut.

Citit puțin de când terminat Clouvel. Abia îndur micuțele diptice ale lui Sutherland.

„Închipuie-ți câtă ușurare e să afli
c-acela nu e cel care credeai că e"

Suc mai dulce ca de obicei.
Oamenii se uită acum altfel la mine. De parcă nu aș fi una dintre ei.

Imposibil să-mi aud vocea de copil. Îmi amintesc conversații întregi, dar nu mai țin minte cum sunam.

Bolnavă

parcă mă murdăresc sub ochi

bolnavă
gravă
otravă

Ceva mursecă lăuntric
M-am trezit și mi-am descoperit glezna stângă în ghips.
Ruptă cât m-au mișcat pe morf.
Nu țin minte durere.
Sora a fost concediată.
Am cerut să fie adusă înapoi.
E aici acum.

Piciorul teafăr atinge câteodată ghipsul. Piciorul captiv nu știe.

Când spun că mă gândesc la toate lucrurile pe care nu le-am făcut,
ce conțin acele gânduri, cu adevărat?

Gata cu băile. Sora mă fricționează cu eau de cologne între degetele de la picioare + pe la încheieturi. O arsură de răcoare.

Nerăbdarea lui A.

Ce drăguț să fii iarăși afară
În leagănul lumii

Dar ori de câte ori clipesc, munții dispar

Ferigi în ferigi în ferigi în ferigi

Arbori aglomerați de păsări

Niște frunze prinzând roșu pe margini
La fauve agonie des feuilles
Una păstrată aici, suspendată în agonia ei

Un clopot sub un clopot de sticlă nu va suna

Înfricoșătoarea libertate de a ști că nimic, de acum înainte, nu va mai deveni amintire

Mi-a luat ceva să-mi dau seama că zumzetul nu era decât la mine în cap
Este un sunet fără vibrație totuși un sunet?

Sora tocmai mi-a pilit unghiile, suflând pe parcurs pulberea

Cuvinte cojindu-se de pe lucruri

Cad în somn și revin. Ca un ac ieșind de sub o pânză neagră și dispărând iar. Fără ață.

MULȚUMIRI

Rămân pentru totdeauna îndatorat Cullman Center for Scholars and Writers de la Biblioteca Publică New York, celor de la Whiting Foundation, MacDowell, Yaddo și Artist Relief pentru sprijinul lor neprețuit.

Mulțumirile mele incomparabilei Sarah McGrath și tuturor celor de la Riverhead, îndeosebi lui Jynne Dilling Martin, Anna Jardine, Geoff Kloske și May-Zhee Lim. O necontenită gratitudine lui Bill Clegg, Marion Duvert, David Kambhu, Lilly Sandberg și Simon Toop.

Pentru generozitatea și sprijinul în diversele etape ale acestui proiect, trebuie să le mulțumesc lui Ron Briggs, Heather Cleary, Cecily Dyer, Anthony Madrid, Graciela Montaldo, Eunice Rodríguez Ferguson și Homa Zarghamee.

Câțiva prieteni anume au făcut din volumul de față o carte mai bună. Le sunt nemăsurat de recunoscător lui Pablo Bernengo, Brendan Eccles, Lauren Groff, Gabe Habash, Alison Maclean și James Murphy.

De prea mulți ani, Jason Fulford și Paul Stasi mi-au fost interlocutori plini de răbdare și cititori stoici ai ciornelor premature. Le datorez mai mult decât pot exprima aici.

Anne, Elsa... Să vă mulțumesc vouă cum se cuvine mi-ar lua încă o carte întreagă.